

რიტენატუნა და ხეროვნება

N12

12/2007

1522

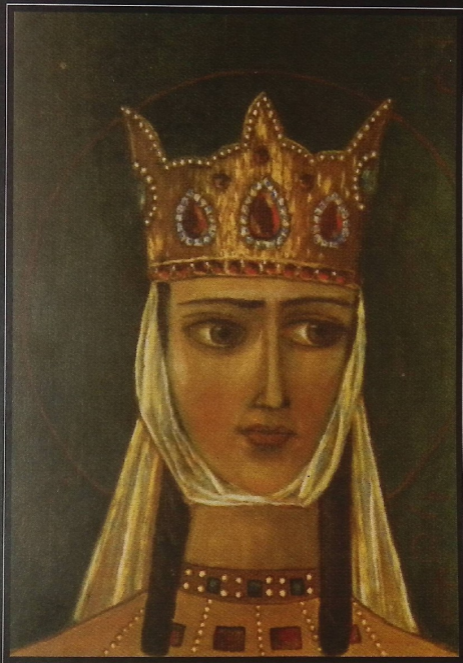
2007

რეზნობა სტუდიად სადანთურაღის
კათოლიკოს-პატრიარქის, უწმიდესისა და
უწმინდესის ილია II-ის აღსაყდრების
30-ე წლისთავს

სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქის
უწმიდესის და უნეტარესის ილია II-ის დაწერილი სატეგი

თამარ მეფე

ლიტერატურა და სეროვნება

N12(24)
12/2007

ISSN 1512-3189

ყოველთვიური ჟურნალი
Author and publisher of project:
VAZHA OTARASHVILI
Literature And Art

ჟურნალი გავლენიანების
სწრაფად საქართველოს
კათოლიკოს-პატრიარქის,
უნძიდვის და უნეტარების,
ილია II - ის ხატებისა და
ფუნქციის ნიმუშებით

დამფუძნებელი, პროექტის
ავტორი და გამომცემელი:

ვაჟა ოთარაშვილი

მთ. რედაქტორი

ტარიელ ხარხელაური

პასუხისმგებელი
მდივანი

ზურაბ თორია

რედაქტორი

ვერიკო ზამთარაძე

რედაქციის მისამართი:

ნუცუბიძის III მკრ. შესახვევი
მხატვრის ქ. №4

ტელ.: (+995 32) 32 73 62;
(+995 32) 31 70 47;
(+995 99) 25 60 14.

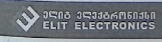
E-mail: vajao@mail.ru

Web: www.litandart.com.ge

ჟურნალი გამოდის
სულიერების, კულტურისა და
მეცნიერების აღორძინებისა და
განვითარების
სრულიად საქართველოს
კათოლიკოს-პატრიარქის
საერთაშორისო საქველმოქმედო
ფონდის მხარდაჭერით

ნომრის საონსორი

ს ა რ ჩ ი ვ ი

მილოცვა

ვაჟა ოთარაშვილი - გვიხვავინ საქართველოს 5
სულიერ შუქისა...

ქრისტელოვები

სხილად საქართველოს - სამობაო ეპისტოლე 6
ქათოლიკოს-პატრიარქის, - სააღდგომო ეპისტოლე 11
უნძიდვისა და უნეტარების, - სააღდგომო ეპისტოლე 11
ილია II-ის - ჯადაბა 18

აღსაყდრებისადმი

მიტოპოლიტი ანანია (ვაფახიძე) - 21
სეხო ვახოსანიძე - მიტოპოლიტ ილიას 23
აღსაყდრება

ნარკვევი

ხევაზ სიხაძე - გიოხგი მეჩხელის 31
სახისმეტყველება

ქოქი

ქათველი ჰოეტები პატრიარქს - 37

წერილი პატრიარქს

გუჩამ დონანაშვილი - გადასახიჩნეთათვის, 43
გადამიჩენი

მილოცვა

მანანა ანგიძე - საექლესიო გაღმბა 47
ეკატეხინე ონიანი
მაგდა სუხიაშვილი

მხატვრობა

მაჩამ დიდებუდი - პატრიარქი-საკმნეხი 56
ვეჩიკო ზამთარაძე - ვეჩებად აღდენილი 59
ლოცვა

ქოქი

გუჩამ დონანაშვილი - ჩაყ უეჩი მახსოვს, 63
და მეტად მაგონდება
ვახუშტი კოტეციშვილი - ჩემი ნუთისოფელი 73

მკვდრის შვი

გოდეხი ჩხუელი - შემინახე, დედაო მინავ! 81

საქონსუფროსეთი სწავლა:

ქაზის აძირეზი, ხახინა ზრევაძე, ნანი ზრევაძე,
პრინცი ზრევაძე, მასჯა ზრევაძე, მაყადა ვინაშვილი,
ნათია ურუშაძე, ჯანსუღი ჩანკიაძე, თეიმურაზი ჩხეიძე,
თამარ ჩხეიძე, ვივი ჩხეიძე.

უფროსი „ლიტერატურა და ხელოვნება“ არც ერთ
პოლიტიკურ მიმდინარეობას მხარს არ უჭერს და მხოლოდ
ქართული სულიერების, კულტურის, მწვერლობისა და
ხელოვნების აღორძინების საქმეს ემსახურება

სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-მთავრისა, უწმიდესისა
და უნეტარისა ილია II-ს ძეგნადი „ლოცურაგურა და
სულობნება“ უფოცავს ადსაყდრების 30-ე წლისთავს, უსურვეს
პრეზიდენტს იოსებ ბერიძეს და მადლობისდა მადოაწრობას
ლოცობისმშობლის წინდსკვდრი იკრისის საღიფოცნდას

*ვერუჯიანი
საქართველოს
სუბტილური პიუჯისა...*

თქვენს უწმიდესობაჲ!

უფლის მაღლით, თქვენი სულისთვის
სისპეტაკე უფრთ მაღალია. ვიდრე ვაფხა-
სიანის მწვერვალში, რამელსაც თქვენი
გაბრუნული თაფლისფერი სიდიადე ამწვე-
რებს!

ქამი ღვინვანდელი, იფრინისთვის უფრთ
მძიმაჲ, ვიდრე არამთა მაცნაობის დრთს-
უფრთ მსახვრალი, ვიდრე მინდულთა
უფრთს შიშისთვისას და უფრთ ფარისუფ-
ლური, ვიდრე მელმეფიკუთს დრთმათა ფრ-
თისას... რამეთუ ღვინვანდელი ინდრთმა-
თელი ცეცხლმეფიების საცან-ური სინიქა-
რეში აფრთცმანებს დედამიწას, გლთმა-
ლიწაცის ცალღეში უფრთ ნაპირებისკენ
რეცავს კაცობრითმას.

რა გადართრენს სამყაროს? ისე ისმის
კითხვა: გზა უფლისაკენ თუ...

უწმიდესა და უნეტარესა, მამათ ურ-
სა!

თქვენი მქარმეცყველშით, დადგენათა
რატობრული სელმეფების გამრქენიშით
მთელ მსოფლიოს დაანახეთ, რთმ ქარ-
თელთათვის დრმეკრაცია და ურთველი
იდრულთგია მართმადიდებლური, ქრისცი-
ანური აზრთვენაჲ. ეს თქვენ შესძელით
უწმიდესა და უნეტარესა! თქვენ გაუნა-
თეთ უფრთისმშობლის ქრისტეფრდრ ეფეკანას
გზა ქრმმარტრებისა!

თქვენ ასწავლეთ ურს მძიმი ქამს ურთ-
ანი ლმცვა-ვერებსა! მამა-პაპათა ქრალს
და ქრის დარმრრენთ ქართველმმა, სინა-
რულის ცრემლის სიცხთველით აუქილნეთ
თვალნი თქვენს სამქცესთ, თქვენ აღადგი-
ნეთ და ააგეთ ეკლესია-მონასტრეში და
შეპქენით ქრისტეს მმდრვარ-მსედართა
ლამქარი, ლამქარი სჯულისთვის თაფრა-
დრმელ მერ-მონაწმნთა, ქართელი ურის
ლთთერ იდრმალეუმათა და ურთველ სა-
განბერთა გადსართრენად...

ქართული მქრლთმა და მქრლეში ვალ-

ში ვართ თქვენთან, ჩვენს დამცველს და
დამლმცველს!

თქვენ, მართლი თანამეფი საბრ-
ტრეგლ საბრტრლისა, დავით აღმაშენ-
ლისა, ილია ქაფქაფამისა, ქართველი ურის
ქარტრეხილიანი ისტობისა, ასე მგმნია,
ვასტანგ გობგასალს თქვენც უსმენით
სიცეფის ქარმთქმისას კანპის სანახემ-
თან, ქართლის ქარრინებულთა ქრნამე-
თითქმს ასლა, საცქრისას თქვენი მარე-
ეში იმერქმდრნ მრლმარტი მრეის გრგვინ-
ვად აღმთქმელს: „...და არა დავითმინთ
კრესევა თვსთა, არამედ სსლმეითა და
მინდმითა ლმრთისათა, სამქმისა ურთარ-
სქმისა დარქსამმსათა, და ქარბღვანეში-
თა უქარისა მის პაცობსანთა, რმმელი
მმცემელ არს ქრნამდრქარად და სარქრ-
ველად გრულითა მსსავთა მისთა, და ვიძი-
თთ შერტი თვსთა ზედ. უქრთქმცა ქარგრ-
ვიდრმდა ეს სპარსთა მრეუთაგან. ანუ
მერბენთა მრეისაგან, მრ-მცა-ვითმინეთ,
არამედ რა მმქვენელ არს ჩქრნ ზედ თ-
სთა კრესთაგან, არა სსმს დათმენისა: სი-
კრელი სჯმმს თავთა ჩქრნთათვის.“

სლთ თამარ მრეის საცქმის ფრთთა
სიმეღნიეში მაცხვარის სატლავთან მი-
ასლემელი მთთა რქსთავრის სელთან
ურთიანმსსაც მარქქმის ურთმმ, თქვენ
კრეე ურთხელ გაასქნეთ ურს მარგატ-
ვანთა ლთთერტი ქარმთმთმა და სარქრთვე-
ლში მმნარქმის აღდგრენის აუცლილმ-
მა!

კრთისეულ არს სამქმითა დიდმელი
ურთ-ლთთამა, რმმელმაც გამმგარჩითა,
დაგადგინათ მართლმადიდებელი ქვეყნის
საცრთარქად და ურის მამად, დაგადგათ
კრთიგვინი სარქრთველს სელისეში მრ-
რეისა, ლთთერტი მადლმმსილქმა ურის
ქრნამდრლისა!

სარქრთველსთვის მსსეცემელს ქმი-
დალ გითრგიე!

კრეე ურთხელ განმგმირე გველქმამი
იფრინის მმმავლის გადსართრენად!

მქლმმდრეკითა და მმქრქმით
თქვენი ცმდვლი მვილი
ვაქა თთარამვილი

სსსსსსსსსსსსსსსს
სსსსსსსსსსსსსსსს
სსსსსსსსსსსსსსსს
სსსსსსსსსსსსსსსს

საშობაო

ქრისტოფო

უწილესი და უნახესის, სხილი სანახიველი, ხათოლიხოს-ვახიხიხის, ილი II-ისა

„შეიყვარე უფალი ღმერთი შენი ყოვლითა გულითა შენითა და ყოვლითა სულითა შენითა და ყოვლითა გონებითა შენითა; შეიყვარე მოყვასი, ვითარცა თავი თუნი“ (მათე 22, 37, 39)

ქრისტესმიერ საყვარელნო მღვდელმთავარნო, მოძღვარნო, დიაკონნო, ბერ-მონაზონნო, პატივცემულნო ხელისუფალნო, მართლმორწმუნენო, მკვიდრნო საქართველოისა და სამშობლოს საზღვრებს გარეთ მცხოვრებნო თანამემამულენო, სიყვარული და სიხარული განგმრავლებოდეთ, რამეთუ ჩვენთან არს ღმერთი!

აღსრულდა ყოვლადწმიდა სამების საღვთო განგება, ახდა ძველი აღთქმის წინასწარმეტყველება, — „ღმერთი გამოჩნდა ხორციტ“ (1 ტიმ., 3, 16). მაცხოვარი მოვიდა ნუთისოფელში, რომელიც ძალადობით, დაპირისპირებითა და ბოროტებით არის საესე. მოვიდა, რათა სრულიად გარდაექმნა იგი. თვინიერ ცოდვისა მიიღო ჩვენი დაცემული ბუნება, რომ საღვთო სიყვარულის ძალით მოეხდინა ჩვენი შინაგანი ფერისცვალება, შეიმოსა ადამიანური სხეულით, რომ მარადიული ტანჯვისაგან ეხსნა კაცთა მოდგმა.

ბეთლემში შობილი ყრმისაკენ მიმავალი გზა ხსნილია ყველასათვის. ერთნი ცოდვისა და ინტელექტის ანუ მოგვთა გზით მიდიან; სხვანი განსაცდელისა და მწუხარების ბილიკს მიუყვებიან, მესამენი, მწყემსთა მსგავსად, თავმდაბლობითა და ღოცვით მიემართებიან. რა თქმა უნდა, არსებობს სხვა გზებიც.

საზოგადოების ნაწილი კი საპირისპირო მიმართულებით მიდის და ბნელეთისაკენ მიექანება, თუმცა ამას თავიდან თითქმის არავინ აცნობიერებს, რადგან ეშმაკი ათასგვარი საცდურით ამბრუებს ადამიანებს და ცოდვის ქაობში ღრმად ითრევს.

ჩვენს დროში მისი ქმედება უფრო დახვეწილი გახდა და სიყვითისა და ბოროტების გარჩევა კიდევ უფრო გაჭირდა. ამიტომაც აუცილებელია, კარგად გავაცნობიეროთ, რა გარემოში ვცხოვრობთ, რომელი ტენდენციები მნიშვნელოვანი; რა არის მისაღები და რა უარსაყოფი; ქვეყნისთვისაც და ჩვენთვისაც რა არის პირველი რიგის ამოცანა, რაა შემდეგ გასაკეთებელი საქმე?

ტელევიზიის, მობილური კავშირგაბმულობის, კომპიუტერისა და ინტერნეტის განვითარებამ მანძილი და დრო მკვეთრად შეამცირა. ეკონომიკა თანდათან კარგავს მხოლოდ ეროვნულ-სახელმწიფოებრივ მნიშვნელობას და იქმნება ტრანსნაციონალური კომპანიები, რომელთაც, ძირითადად, საკუთარი მიზნები ამოძრავებთ და არა სახელმწიფო ინტერესები. მიმდინარეობს კულტურათა ასიმილაციის პროცესიც. ეს ყველაფერი მრავალსახოვანი გლობალიზაციის გამოვლინებაა.

ასეთ ვითარებაში ჩვენი ხალხი ახალი პრობლემების წინაშე დგება. ეს არის დროის გამოწვევა. კონკრეტული ძალა არ ჩანს, მაგრამ ცრუ თავისუფლებაზე დაყრდნობით, მასმედიის საშუალებებით (სერიალებით, მდარე ტელეპროდუქციით) ხდება შემოქმედება ჩვენი საზოგადოების, განსაკუთრებით კი მომავალი თაობის, ცნობიერებაზე, რათა მათში დაინერგოს არაეროვნული, არაქრისტიანული მსოფლმხედველობა, რაც შედეგად გამოიწვევს ჩვე-

ნი ეთნოფსიქიკის შეცვლას და ერთიანი ქართველი ერის დაშლასა და გადაგვარებას.

უნდა გავაცნობიეროთ, რომ შეტყევა ხორციელდება თითოეული ადამიანის აზროვნებაზე, ამიტომაცაა ყოველი ჩვენთაგანის გული და გონება ამ ბრძოლის ასპარეზზე. ესა თუ ის პიროვნება ან რჩება ქართველად, ან თავისი შინაგანი სისულტისა და მიმბძველობის გამო, იცვლის ღირებულებათა სისტემას.

ეს ისეთივე მნიშვნელობის ომია, როგორც ჩვენს მამა-პაპათ გამოუვლიათ.

მოგმართავთ ყველას, განსაკუთრებით ახალგაზრდებს, შეინარჩუნეთ ჩვენი თვითმყოფადობა, ჩვენი ტრადიციული ქრისტიანული ცხოვრების წესი. გახსოვდეთ, მთავარი ბრძოლა ბოროტთან მოგებულია. უფალი ბრძანებს: „ნუ გემინინ, რამეთუ მე მიძლევიეს სოფელსა“ (ინ. 16, 33). მაშ, იბრძოლეთ, ჩვენი გმირი წინაპრების მსგავსად, რათა საკუთარ თავში და თქვენს გარშემო დაიცვათ თქვენი წილი საქართველო. დღეს ეგ ომია თქვენი დიდგური, თქვენი ბასიანი.

უნდა იცოდეთ, რომ ქართული იდეა ორ უმთავრეს სფეროს ეყრდნობა. ესაა სულიერი ღირებულებები (რაც გულისხმობს მართლმადიდებლურ სარწმუნოებას და მის წეს-ჩვეულებებს) და ეროვნულ-კულტურული ფასეულობები, რითაც ასე მდიდარია ჩვენი ქვეყანა.

ქართულმა იდეამ რომ ზორცი შეისხას და განვითარდეს, საჭიროა გაერთიანდეს სახელმწიფოს, საზოგადოებისა და ეკლესიის ძალისხმევა.

ახლა კი შეეჩერდეთ იმ მიმართულებებზე, რომლებიც განსაკუთრებულ ყურადღებას საჭიროებს:

ტერიტორიული მთლიანობა მუდამ იყო ქვეყნის პრიორიტეტი. იგი დღესაც ჩვენი ხელისუფლებისა და ყოველი ჩვენგანის მთავარი საზრუნავია. თანამედროვე ეტაპზე ასევე მნიშვნელოვანია საერთაშორისო ურთიერთობები და მსოფლიო თანამეგობრობაში ღირსული ადგილის დამკვიდრება. თუმცაღა, უპირველესი ამოცანად, მაინც საქართველოს ერთიანობისათვის ზრუნვა რჩება და არ არსებობს მისი სანაცვლო სხვა ღირებულება.

ქვეყნის განვითარების აუცილებელ პირობას ეკონომიკური სიძლიერე წარმოადგენს. ეს ის მთავარი საკითხია, რომელიც ჩვენმა სახელმწიფომ დროულად უნდა გადაჭაროს. ამასთან, ჩვენ უნდა მოვქმედოთ ჩვენი ადგილი მსოფლიო ეკონომიკურ სივრცეში.

არაერთხელ გვითქვამს, რომ საქართველოს გააჩნია მეტად ძვირფასი ბუნებრივი რესურსი მტკნარი წყლის სახით, რომლის მნიშვნელობაც და ღირებულებაც ახლო მომავალში კიდევ უფრო გაიზრდება. ამიტომ, ვფიქრობთ,

საყოველთაო პრივატიზაციის პროცესში, ეს ბუნებრივი რესურსი და მისი ექსპლოატაცია სახელმწიფო სექტორში აუცილებლად უნდა დარჩეს და გამოყენებულ იქნას ქვეყნის ეკონომიკური განვითარებისათვის.

ცნობილია, რომ მთელ მსოფლიოში მოთხოვნილება ეკოლოგიურად სუფთა პროდუქციაზე მკვეთრად გაიზარდა და დიდი მოგების მიღების მიზნით მრეწველობის განვითარებული და გენერალ ინჟინერიით მიღებული პროდუქტების წარმოებაზე ორიენტირებული ქვეყნების მსოფლიო მეთურნობა მალალ სტანდარტებს ვეღარ აკმაყოფილებს. ჩვენ საერთაშორისო ბაზარს უნდა შევთავაზოთ ეკოლოგიურად სუფთა პროდუქტი. ეს დიდ მოგებას მოუტანს ხალხს და ააღორძინებს სოფელს.

ზოგიერთმა პატარა სახელმწიფომ თავი დაიშკვიდრა მოწინავე ტექნოლოგიების ათვისებით. მაგ. სამხრეთ კორეამ, ისრაელმა, ფინეთმა... ეკონომიკის ამ დარგში სერიოზული განაცხადისათვის ჩვენს ქვეყანასაც გააჩნია ინტელექტუალური რესურსი. ქართული ფუნდამენტური მეცნიერული სკოლები აღიარებული იყო როგორც ყოველ საბჭოთა ქვეყანაში, ისე მათ ფარგლებს გარეთ. ასე რომ, ჩვენი მეცნიერული პოტენციალი შეიძლება პრაქტიკულად იქნას გამოყენებული, თუკი მას სათანადო პირობები შეექმნება.

საერთოდ, მეცნიერებასთან ერთად განათლებას ქვეყნის განვითარებისათვის გადამწყვეტ მნიშვნელობა აქვს, რადგან სწავლის პროცესში ხდება მომავალი თაობის ფორმირება პიროვნებად. ამიტომაც სკოლა და, ზოგადად, სასწავლებელი მართო ცოდნას უნდა უნდა აძლევდეს მოზარდს, არამედ მან უნდა აღზარდოს იგი და ჩამოაყალიბოს თავისი ქვეყნის ღირსეულ მოქალაქედ. ამ საქმეში მეტად დიდია ოჯახისა და ეკლესიის როლი. სასწავლებელი, როგორც ხალხის მიერ დაქირავებული დადესტრუქტორი, ვალდებულია თავისი საქმიანობა წარმართოს საზოგადოების ინტერესების შესაბამისად და რადგანაც საზოგადოება ფაქტობრივად არის ოჯახთა ერთობლიობა და ეკლესია (რომლის წევრია ჩვენი მოსახლეობის აბსოლუტური უმრავლესობა), განათლების სისტემა უნდა შეესაბამებოდეს ეკლესიისა და ოჯახის ტრადიციულ ღირებულებებს (ვისაც სურვილი აქვს განსხვავებულ გარემოში აღზარდოს შვილები, შეუძლია ეს კერძო სასწავლებელში განახორციელოს). ეს არის სწორედ იმის გარანტი, რომ მომავალი თაობა ავაცილოთ თუნდაც ისეთ საშინელ სენს, როგორიც არის ნარკომანია და სხვა მანიკიერი გამოვლინებები.

ნარკომანია ჩვენი დიდი ტკივილია, რომელიც ერის სულიერ და დემოგრაფიულ გენცილს იწვევს. ჩვენ არავითარ შემთხვევაში

ამ თემას და ყოველთვის აღვნიშნავდით, რომ ამ მიმართულებით პირველი რიგის ამოცანა პრევენციული ნაბიჯების გადადგმა. ჩვენ ყველამ ერთად უნდა შევექმნათ ნარკოტიკის მიმართ უარყოფითი განწყობა. უნდა დავანგრეთ ცრუ სტერეოტიპი იმის შესახებ, თითქოს ნარკომანობა პრესტიჟულია. ნარკომანია სირცხვილია!

ნარკომანი არის ავადმყოფი, საცოდავი, ლაჩარი, სუსტი ადამიანი, რომელიც ეშმაკის ბადეშია მოხვედრილი და, ნამალზე მიჯაჭულობის გამო, ხშირად ბოროტმოქმედებასაც სჩადის; შემდეგ კი ციხეში ხვდება და კიდევ უფრო იმძიმებს თავის მდგომარეობას.

მინდა ციხეში არსებულ მდგომარეობასაც ნაწილობრივ შევეხო.

დღეს იქ მძიმე პირობებია. ცივილიზებულ ქვეყნებში ციხე გამოსწორების ადგილს წარმოადგენს. იმედია, ჩვენი პენიტენციალური სისტემაც მალე ამ სტანდარტებს დაუახლოვდება. ამისთვის კი, პირველ რიგში, უნდა გაიმთავროს სამიზნე ბოროტმოქმედები ეკონომიკური და სხვა შედარებით მსუბუქი სახის დანაშაულის ჩამდენთაგან. კარგი იქნება, თუ ასეთი პატიმრებისათვის აღდგება სასჯელის მოხდა მიმდგრების ადგილებში და ამისთვის საქართველოს მაღალმოთიანი დაუსახლებელი რეგიონები გამოიყენება. ეს, ერთი მხრივ, ხელს შეუწყობს პატიმართაგან გამოსწორებისათვის შესაბამისი გარემოს შექმნას და მეორე მხრივ, ამ ტერიტორიის სოციალურ-ეკონომიკურ ათვისებასა და განვითარებას.

რაც შეეხება მძიმე დანაშაულისათვის ნაწამართლევთ, ციხეში მათთვისაც უნდა არსებობდეს ისეთი გარემო, რომ გაუჩნდეთ განწყობა ცხოვრების წესის შეცვლისა.

ვფიქრობ, პენიტენციალური სისტემაში შრომის დანერგვა და სასულიერო პირების უფრო აქტიურად ჩართვა დიდ შედეგს მოიტანს, რისი გამოცდილებაც უცხოეთის ქვეყნებში კარგა ხანია აქვთ.

ცნობილია, რომ ციხის გავლენა მის გარეთაც ვრცელდება. ზოგიერთისთვის კრიმინალური მსოფლმხედველობა ერთგვარ დადებით მოვლენასაც კი წარმოადგენს, რაც შეცდომაა. ეს არის ღვთის მცნების უარყოფელი დიდი ცოდვა. ეს არის დანაშაული მოყვასის წინაშე. წმიდა პავლე მოციქული გვასწავლის: „ნუთუ არ იცით, რომ უსამართლონი ვერ დაინკვირდებიან ღვთის სასულიერო... ვერც მპარავნი, ვერც მტაცებელნი...“ (1 კორ. 6, 9, 10).

სამწუხაროდ ქუჩა, უბანი, გარემო, ზოგჯერ, მავნე ჩვევების განვითარებას უწყობს ხელს, რაც მათში ცრუ ღირებულებების დამკვიდრებით არის გამომწვეული. ახალგაზრდების ნაწილი მიმბაძველობით ან თავისი წრის ზემოქმედებით საკუთარი ნების საწინააღ-

მდეგოდ იქცევა. თუმცა ბევრი მათგანი ეკლესიაში დადის (ხოლო ვინც არ დადის, რწმენის მიმართ პატივისცემა მაინც აქვს), მაგრამ ეს სათანადოდ ვერ აისახება მათ ყოველდღიურ ცხოვრებაში. სამეგობროებში არსებულ ასეთ მდგომარეობაზე მისი თითოეული წევრი არის პასუხისმგებელი, განსაკუთრებით კი ისინი, რომელნიც ყველაზე დიდი გავლენით სარგებლობენ. ისინი კარგად უნდა დაუფიქრდნენ საკუთარ ცხოვრებას, რომ ნებსით თუ უნებლიეთ, ეშმაკის მსახურნი არ გახდნენ.

საზოგადოება ისეთია, როგორი ავტორიტეტებიც ჰყავს მას.

ფაქტია, რომ ღირსეული პიროვნებები ჩვენთან სათანადოდ არ არიან დაფასებულნი. მათ ნაცვლად წინ წამოწეული არიან ისეთი ადამიანები, რომელთაც მნიშვნელოვანი არაფერი აქვთ გაკეთებული (ყოველ შემთხვევაში, დღეისათვის), ან ისინი, რომელნიც უგულვებელყოფენ სულიერ ღირებულებებს. ახალგაზრდები უფრო იცნობენ ტელე-მოუების გმირებს, ვიდრე თავისივე თაობის ნიჭიერ პოეტებს, მსახვრებს, კულტურის მოღვაწეთ, მეცნიერებს და, ზოგადად, ღირსეულ ადამიანებს. ეს ძირითადად მასშედისიანგან მომდინარე ნაკლია და იგი უნდა გამოსწორდეს.

მიუხედავად ასეთი პრობლემებისა, ბიროვნებასა და საზოგადოებას მაინც ბევრი რამის შეცვლა შეუძლია.

XX საუკუნის დასაწყისში, გასაბჭოების პერიოდში, როცა აქტიურად შეუტიეს ტრადიციულ ღირებულებებს, ახალგაზრდა მამულიცოლებმა, რომლებიც შემდეგ ცნობილი საზოგადო მოღვაწენი გახდნენ (პავლე ინგოროყვა, კონსტანტინე გამსახურდია, ვახტანგ კოტეტიშვილი, ალექსანდრე აბაშელი), ჩამოაყალიბეს „ჩოხოსანთა“ საზოგადოება. ეროვნული სამოსის ტარება იყო ერთგვარი პროტესტის ფორმაც და მათი მსოფლმხედველობის დემონსტრირების საშუალებაც. შემდგომ პერიოდში ამ მავალითს, მართალია ერთეულებმა, მაგრამ მაინც სხვებმაც მიბაძეს. დღეს ეს მოძრაობა ახალ ეტაპზე გადავიდა და საზოგადოების ფართო ფენა მოიცავს. მისასაღმებელია, როდესაც ცნობილი ადამიანები საერო და საეკლესიო დღესასწაულებზე ეროვნულ ტანსაცმელს იცვამენ (ეს კარგი ტრადიციაა ევროპის ბევრ ქვეყანაში დიდი ხანია არსებობს), სულ უფრო იზრდება ახალგაზრდების რიცხვი, რომელნიც ჩოხით იმოსებიან და ჯვრისწინისასაც ამ სამოსს იცვამენ. დღეს ჩოხოსანთა საზოგადოებას გაცილებით მეტის გავრცელება ძალუძს, ვიდრე მათ წინამორბედთ.

რა თქმა უნდა, ჩვენ მარტო ეროვნული სამოსის ტარებით არ უნდა შემოვიფარგლოთ. როგორც აღვნიშნეთ, აუცილებელია ავლორდინით ქართველი კაცის ჩვეული ცხოვრების

ნესი. საჭიროა, თუნდაც წვენი ყოფისათვის ისეთი მნიშვნელოვანი ინსტიტუტის პირვანდელი სახით აღდგენა, როგორცაა ქართული სუფრა. დამოუკიდებლობის დაკარგვის შემდეგ იგი ისევე, როგორც სხვა ტრადიციები, გარკვეულწილად, შეიღალა; სინამდვილეში კი მისი არსი მთლიანად ქრისტიანულია და გამოირჩევა როგორც თრობას, ისე დღეს არსებულ სხვა მანკიერ გამოვლინებებს. კარგად აღზრდილი ადამიანი არ დათვრება და თავს არ დაიმცირებს.

ეკლესიური ცნობიერებიდან გამომდინარე, სუფრაზე თანდათან მკვიდრდება სადღევრძელოთა შინაარსი და ტრადიციული თანმიმდევრობა, რაც იწყება უფლის სადიდებლით და მთავრდება ყოვლადმშობელ ღვთისმშობლის ხსენებით. ამასთან ყოველი სადღევრძელო დალოცვაა, ლოცვის ერთგვარი სახეა. ქართული სუფრის ღრმა სულიერ ხასიათზე მიუთითებს ისიც, რომ ყოველთვის ხდება გარდაცვლილთა მოხსენიება.

ქრისტიანული სუფრა არის ქრისტიანული სიყვარულისა და თანადგომის, ჭირისა და ლხინის გაზიარების ადგილი, სადაც უფალი მყოფობს. ამიტომაც პურობა იწყება და მთავრდება ლოცვით.

ქართული სუფრა არის ქრისტიანული სიყვარულისა და ურთიერთპატივისცემის გამოხატვის უნიკალური ინსტიტუტი.

ყოველ ერს, ისევე როგორც ცალკეულ პიროვნებას, ღვთისაგან სხვადასხვა მადლი და ნიჭი აქვს ბოძებული და მასზეა დამოკიდებული თუ როგორ გამოიყენებს მათ.

ქართველმა კაცმა სიყვარულის ნიჭი განაზიარა.

ახალ აღთქმაში ღმერთის ყველაზე მთავარ თვისებად სწორედ სიყვარულია დასახელებული. „ღმერთი სიყვარული არს“ (1 იოანე. 4, 8).

აქვე ვითხოვლობთ: სიყვარული ყოვლისმომცველია, არ ამპარტავნობს, არ ზევაობს, სულგრძელია და ტკბილი, არ მრისხანებს, ყოველივეს ითმენს, არაგისი შურს, ჭეშმარიტებით ხარობს. იგი ადამიანის მთავარი მამოძრავებელი ძალაა, რომელიც უკვდავებასთან არის ნიღნაყარი. იმედი და რწმენა სიკვდილის შემდეგ განქარდება, ხოლო სიყვარული მარადიულად ჰგვიცხ.

პავლე მოციქული იმასაც ბრძანებს, რომ, თუ სიყვარული არა გვაქვს, ფუჭია ქველმოქმედებაც, სასაულმოქმედების უნარიც, მოსაგრეობაც, თვით მონამობრივი აღსასრულიც კი, რადგან უსიყვარულოდ ყველა სიკეთე უქმი-ქნებეს.

გავიხსენოთ სახარება: იუდაიმ გასცა მაცხოვარი, პეტრემაც სამჯერ უარყო იგი. შემდეგ ერთმაც შეინანა და მეორემაც, მაგრამ იუდა წარწყმდა იმიტომ, რომ უსიყვარულო იყო ქრისტესთან გატარებული მისი ცხოვრება და

აქედან გამომდინარე, უმეფო მისი სინანული; პეტრეს სინანული კი სწორედ მისი მზურვალე სიყვარულის გამო იქნა შეწყნარებული.

მიუხედავად სხვა და სხვა სირთულისა და განსაზღვრისა, სიყვარული ნეტარებასთან და სიხარულთან არის დაკავშირებული; და რაც უფრო დიდია სიყვარული, მით მეტია ნეტარებაც და სიხარულიც.

ყველაზე აღმატებულია ღმერთის სიყვარული.

ამ სიყვარულის დამტყველნი არიან დიდი სულიერი მოღვაწენი, რომლებიც მძიმე მოსაგრეობის პარალელურად, ღვთაებრივ ნათელთან ლოცვითი თანაზიარებით ამ ქვეყნადვე აღწევენ უსაზღვრო ნეტარებას.

სამშობლოსა და ერის ჭეშმარიტად მოყვარული ადამიანებიც დიდ სიხარულს გრძნობენ, როდესაც თავის მიზანს, თუნდაც სიცოცხლის ფასად, ერთგულად ემსახურებიან.

შეიძლება ითქვას, რომ მოყვასის სიყვარული ერთგვარი პირველი საფეხურია. იოანე ღვთისმეტყველი ბრძანებს: „ვისაც არ უყვარს თავისი ძმა, რომელსაც ხედავს, როგორღა შეიყვარებს ღმერთს?“ (1 იოანე. 4, 20).

ღმერთი, სამშობლო, მოყვასი — ეს არის ერთმანეთისაგან გამომდინარე იერარქია და უწყვეტი ჯაჭვი; თუ ღმერთის ადგილი სხვა რამემ, თუნდაც სამშობლომ, დაიკავა, ზემოთ აღნიშნული თანამიმდევრობა ირღვევა და პატრიოტიზმი უკვე ხელოვნურად გამოგონილ ღირებულებებს ეფუძნება, რომელთაც შეიძლება კარგი სახეობა ერქვას, მაგრამ შედეგად ვიღვებთ ისეთ მანკიერ გამოვლინებებს, როგორცაა ფაშიზმი, რასიზმი და შოკინიზმი, ანდა ტრადიციული ფასეულობების სრულ უარყოფას, — კოსმოპოლიტიზმს. ამ ორ უკიდურესობას გამოირჩევა ღვთის რწმენა, რომელიც ჭეშმარიტ პატრიოტიზმს განაპირობებს.

მოციქული გვასწავლის: „ვინც ამბობს, რომ უყვარს ღმერთი, მაგრამ სძულს თავისი ძმა, ცრუობს“ (1 იოანე. 4, 20). ამდენად მხოლოდ ღმერთის სიყვარული ხიბლია და თავს იტყუებს, ვისაც ეს ასე ჰგონია. იდენ მოყვასის სიყვარული კერპთაყვანისმცემლობაში გადადის; საკუთარი თავისადმი სიყვარული კი — ეგოიზმსა და ნარციზიზმს შობს.

ადამიანი სიყვარულიდ ვითაებრივ ნიჭს მაშინ ეზიარება, როცა ამ გრძნობას თავისი „მე“-დან მოყვასისაკენ მიმართავს. გაცილებით დიდ სიმაღლეზე კი მაშინ ადის, როდესაც მოყვასს შეიყვარებს, როგორც საკუთარ თავს: „არავის აქვს იმაზე მეტი სიყვარული, ვინც სულს დასდებს თავისი მეგობრისთვის“ (იოანე. 15, 13), — ბრძანებს უფალი.

მოყვასისათვის სიყვარული და თავდადება ქართველი კაცის ცხოვრების წესად იქცა

და ბუნებრივია, მისი საახლობლო წრე მეტად ფართოა. იგი მოიცავს სისხლისმიერ და ნათელმორონით ნათესაობას, მეფეგარეობას, მოგვარეობას, მეზობლობას, მეგობრობას და სხვა. ასეთი ურთიერთობა უნიკალურია, როგორც ქრისტიანულ სამყაროში, ისე მთელ მსოფლიოში. ფაქტია, რომ ქართველ კაცს არა აქვს მონიანადმდგვის სიძულვილი, რაც ბოლო პერიოდის მოვლენებზეც დაადასტურა. მაგალითად, ძმთამკვლელი ომი აფხაზეთსა და ცხინვალის მხარეში ჩვესს ხალხში დაბირისპირებული მხარის მიმართ გაბოროტებად არ გადაზრდილა და იგი დღესაც მზად არის კეთილმეზობლური ურთიერთობებისათვის. ეს იმიტომ, რომ შენდობისა და პატივის, საკუთარი მცდლობის აღიარებისა და სხვისი მწუხარების თანაზიარობის დიდი უნარი გვაქვს. ეს კარგად ჩანს „ვეფხისტა და მოყმის“ ბალადშიც.

ტოლერანტობა ჩვენი ბუნებიდან მომდინარეობს და მისი სწავლა არასოდეს დაგვჭირვებია.

დაიწყო ახალი, 2007 წელი, რასაც ოფიციალური სახელმწიფო კალენდრით თითქმის მთელი მსოფლიო აღნიშნავს. თუმცა შეიძლება ბევრი ვერც აცნობიერებს, რომ ეს წელთაღრიცხვა მაცხოვრის დაბადებას უკავშირდება.

დიახ, 2007 წლის წინ აღსრულდა ქრისტეშობის საიდუმლო, — „ისე შეიყვარა ღმერთმა ქვეყანა, რომ მისცა ძე თვისი მხოლოდშობილი“ (ინ. 3, 16). დაუსაბამო იგი, დროში იშვა. ყოვლისმპყრობელმა და ყოვლისშემოქმედმა მოწის სახე მიიღო, რათა მისი სიყვარულით აღესიღნა და ამადლებულნი საღვთო ნიღბს კვლავ ეზიარებოდით.

საერთოდ, ღვთის ყველა ქმედებას მხოლოდ სიყვარული განაპირობებს.

ადამისა და ევას სამოთხიდან გამოძევების მიზეზიც სიყვარულიდან მომდინარეობს. მათ ღმერთის ყოვლისმომცველ სიყვარულში შეეპარათ ეჭვი და რადგან შემოქმედის მცნება დაივიწყეს და ეშმაკს დაუჯერეს, თვითონვე მოაკლდნენ საღვთო სიყვარულს, რაც უფალთან მათ ერთობას განაპირობებდა. დაცემულ მღვთმარებაში მყოფნი კი უკვდავების ხის ნაყოფის შეჭმით მარადიულად რომ არ წარწყმედილიყვნენ, უფალმა განიარაღა თავის სამყოფელს.

მაცხოვარმა განაკაცებით დედამიწაზე ის სიყვარული მოიტანა, რომლის მსგავსიც მანამდე არ იცოდა კაცობრიობამ და რომელთანაც თანაზიარებით მოგვცა სამოთხეში დაბრუნების შესაძლებლობა. „ახალ მცნებას გაძლევთ თქვენ, რათა გიყვარდეთ ერთმანეთი, როგორც მე შეგიყვარეთ თქვენ“ (ინ. 13-34) — როდნდ აუცილებელია, მოვიპოვოთ სინიდე და შევიმოსოთ ჭეშმარიტი სიყვარულით, რადგან ამ თვისებების გარეშე ღმერთს ვერ მივიგ-

სგავსებით და ჩვენივე ნებით საკუთარ თავს განვაშორებთ მის მაცხოვრებელ მადლს.

საუკუნეთა მანძილზე საქართველო გადაარჩინა მოყვასის, ღვთისა და მამულისადმი თავდადებულმა ქრისტიანულმა სიყვარულმა, რისი მაგალითიც აუარაჩებელია ჩვესს ისტორიაში. როგორი იქნება ჩვენი ზვალინდელი დღე დამოკიდებულია იმაზე, თუ როგორ არჩევანს გავაკეთებთ, მივიღებთ ბოროტის მიერ შემოთავაზებულ მოჩვენებით სიყვარულსა და ცრულ ღირებულებებს, თუ ცოდვასა და სიკვდილზე გამარჯვებული ღმერთის მხარეზე დავდგებით. ჩვენი ადგილი რომ კარგად გავაცნობიეროთ, უნდა გავარჩიოთ ჩვენი მისწრაფებანი და ქმედებანი შესაბამისობაშია თუ არა უფლის სწავლებასთან.

ღმერთო ძლიერო, სიტყვაო, უწინარეს ყოველთა საუკუნეთა მამისაგან მობილო და ქალწულისაგან მარიამისა ხორცმცხმულო, მოიხილე მადლით ერსა ზედა წილხედრსა დედისა შენისასა და ისმინე მუხლომდრეკითი თხოვნა ესე: გვიხსენ ცოდვათაგან და ბოროტთა განზრახვათა ჩვენთაგან, გული განგვისპეტაკე, გონება განგვიწათლე, სული განგვიწმიდე, შეცდომილნი მოგვაქციენ, სულიერნი და ხორციელნი სნეულებანი ჩუენნი განკურნენ და შეგვზღუდენ საღმრთოთა სჯულითა შენითა; მოიხილე ჩვენზედა, სახიერო, და სიყვარულითა შენითა უოხჭნოთა დაცემულნი კვალთა აღგვადგინენ და ტაძრად სულისა წმიდისა გამოგუაჩინენ, რათა ვიყოთ ჭეშმარიტი მსახურნი მოყვასისა, მამულისა და ღვთისა.

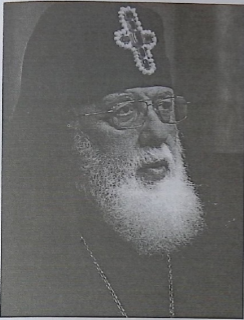
სახელისა შენისათვის, აღდეგ, უფალო, შენეგნად ჩუენდა და დააყენე კურთხი უმჯულოთა; გარეწარაქციე ყოველნი მტერნი და მატორვებელნი ჩუენნი, რომელთა განიგდეს წილი სამკვიდრებელსა შენსა ზედა. მოიხსენე ვედრება დედისა შენისა და ყოველთა წინაპართა ჩუენთა, რომელთა იღუანეს სახელისა შენისათვის და დასთხიეს სისხლი თვისი; მათი ლოცვით აღადგინე მამული ჩუენი — საქართველო — პირველსავე დიდებასა და დაიცვე საზღუარნი მისნი უცხო თესლთა ზედა მოსვლისაგან.

ჰე, უფალო, იხილე და მოხედე ვენასსა ამას და განამტკიცე ესე, რომელი დაასხა მარჯუენემან მთემან, რათა ჩუენცა ყოველნი, მკვიდრნი მანვეკურთხული იგერისა და მის ფარგლებს გარე მცხოვრებნი ქართველნი, შენს ზეციურ ნათელს და საღვთო სიყვარულს ზიარებულნი, ვგალობდეთ:

„დიდება მალათა შინა ღმერთსა, ქუეყანასა ზედა მშვიდობა და კაცთა შორის სათნოება“.

თქვენთვის მლოცველი

ილია II სრულიად საქართველოს
კათოლიკოს-პატრიარქი
2007 წელი

ქ რ ის ტ ე ა ლ დ გ ა!

მაშ, შევიმოსოთ სიყვარულით და ვადიდებ- დეთ მას, ჩვენთვის ჯგერცმულს და მკედრე- თით აღმდგარს, ჩვენს სასოებას და ნუგეშს — ქრისტეს; სიყვარულს განუზომიელს, სიბრძნეს მიუნდომიელს, მშვიდობას უფლისმიერს.

სიკვდილის დამთრგუნველი მაცხოვრის წყალობა და მაღლი ეფინება ყველას, მაგრამ ბევრს არ ძალუძს მისი შეგრძნება, რადგან ცოდვებით დამძიმებული სული ვერ იღებს ნა- თელს; და განა ჩვენს შორის ცოტა არის ასე- თი?!

ამიტომაც გვიჭირს დღეს ცხოვრება. ქარ- თველი ხალხი ცდილობს მდგომარეობის გა- მოსწორებას, მაგრამ ხშირად ვერ აგნებს ნამ- დელი მიზეზს ჩვენი ყოფისა...

რატომ არის ამდენი მკვლელობა, მტრობა, ქურდობა; საქმისადმი ზერელე დამოკიდებუ- ლება, ხოლო შრომამი — უბარაქობა;

რატომ არის ამდენი ცილისწამება, გაუტან- ლობა, სიძულვილი, შფოთი, ღალატი; ასეთი შური, მრისხანება, ღვარძლი, სიცრუე;

რატომ ირღვევა ოჯახები, დაიკარვა სიყვა- რული, თაობათა შორის — პატივისცემა;

რატომ არის ამდენი ლოთი, ნარკომანი, მე- ძაგი, მრუში;

რატომ კლავენ დედები შვილებს?!

იმიტომ, რომ მოიშალა საფუძველი ჩვენი ზნეობისა, დაიკარვა შიში უფლისა, განცდა ცოდვისა.

თავის დროზე რწმენა ჩაუკლეს ხალხს და მის ნაცვლად დანერგეს შიში ძალაუფლებისა და კანონის მიმართ. სასჯელის რიდით საზო- გადოება ასე თუ ისე, თავს იკავებდა მდბაღ ვნებათა გამოვლენისაგან, მაგრამ დღეს, რო- დესაც სხვა და სხვა გარემოებათა გამო კანო- ნი ნაკლებად კანონობს, ერთმანაღ იფეთქა ღვთისმადლმოკლებულ საზოგადოებაში და- ბუდებულმა ბოროტებამ.

თუ გვასურს სწორ გზაზე დადგომა, წარსუ- ლის გათვალისწინებით უნდა შევხედოთ ჩვენს ანმყესა და მომავალს.

ყველა ერის წარსულში ჩანს ხალხის ნიჭი, ხასიათი, შესაძლებლობა, იკვეთება მისი ად- გილი ამ ქვეყანაზე, საცნაური ხდება მასში ჩა- დებული ღვთის განკებულება.

ამიტომაც აუცილებლად უნდა ვიცოდეთ, ისტორიულად რა გვახასიათებდა დადებითი და რა უარყოფითი, რომ კეთილი გზა კვლავაც გავგრძელოთ, უკეთური კი შეძლებისდაგვა- რად მოვიკვეთოთ.

ამ ეპისტოლეში შევეცდებით, მოკლედ გან- ვიხილოთ ჩვენი ცხოვრების ზოგიერთი მხარე და გამოვხატოთ ჩვენი დამოკიდებულება მის- დამი.

საღვთო
ქრისტე

საქართველოს ახალისი ლვთიკახითხაეი შვილებს:

„შენინანეთ, რამეთუ მოახლოებულ არს სასუფეველი ცათაი“ (მათე 4,17).

ყოვლადსამღვდელონო მღვდელმთავარ- ნო, მოძღვარნო, დიაკონნო, ბერ-მონაზონ- თა დასნო, ძენო და ასულნო ღმრთისანო, მკვიდრნო საქართველოსა და უცხოეთში მცხოვრებნო თანამემამულენო, ლოცვითა და შუამდგომლობითა უფლისა ჩვენისა იესო ქრისტესითა, მამა ზეციერმან მოვანიჭოთ მაღლი სულისა წმიდისა, რათა სუფევდეს თქვენს შორის ჭეშმარიტი მართლმადიდე- ბელი სარწმუნოება, სიყვარული, სასოება, სიხარული, მშვიდობა, კეთილ საქმეთა შინა წარმატება, ხოლო ბოროტისაგან განრიდე- ბა და განთავისუფლება.

ქრისტესმიერი სიყვარულით ყველას გი- ლოცავთ პასუქის ბრწყინვალე დღესასწა- ულს:

სამწუხაროდ, დღეს ქრისტიანები მხოლოდ სახელითა ვართ, სინამდვილეში კი ურწმუნოთა ცხოვრებით ვცხოვრობთ.

განა ამაზე არ მეტყველებს ის დაპირისპირება, რასაც ამჟამად ქართველთა შორის აქვს ადგილი? განხეთქილების მიზეზად შეიძლება ესა თუ ის პროვინება დავასახელოთ, მაგრამ პროვინებას რომ დასაყრდენი არ შევინდეს ხალხის ფართო მასებში, ეს არ მოხდება. საყრდენი კი წინააღმდეგობის, დაპირისპირების სულით დაღდასპული ჩვენი შინაგანი სამყაროა. დაპირისპირების ცოდვა ამპარტავნებიდან მოდის, რაც ოდითგან მოგვაგვამს, ოღონდ დღეს იგი განსაკუთრებულად მკვეთრი ფორმებით ვლინდება. ამის მიზეზი, ალბათ, ისიც არის, რომ მეტად დაბალია ჩვენი ინტელექტუალური დონე. წლების მანძილზე განათლებულობით ვამაყობდით, არადა გვაქვს მხოლოდ ზერელე ცოდნა და აქედან გამომდინარე ზერელე აღქმა საგნებისა და გარემო სამყაროსა.

ამასთან, ვერ ვხედავთ ზღვარს ცოდნასა და განათლებას შორის. ვერ ვგრძნობთ, რომ განათლება უფრო მეტის მომცველია, ვიდრე ცოდნა. ამიტომაც, ყველა მცოდნე ადამიანი განათლებულად ვერ ჩაითვლება. განათლება, ინტელექტი, უპირველეს ყოვლისა, გულისხმობს მაღალ ზნეობას, რწმენას, სიყვარულს, სულიერობას.

სენი, რომელიც თანამედროვე საზოგადოების თითქმის ყველა ფენას ახასიათებს, არის დაბალი სულიერობა. ეს ითქმის ჩვენს ინტელიგენციასზე. ხშირად პრესით თუ ტელევიზიით გამოდის ამა თუ იმ უმაღლესი სასწავლებლის ხელდაკავი, მეცნიერი, მწერალი ან ცნობილი პედაგოგი, რომელიც ერთი შეხედვით არ უარყოფს ღმერთს, მაგრამ რელიგიურად ისე მცდარადაზროვნებს, რომ ერთ მნიშვნელობას ანიჭებს იესო ქრისტეს, მუჰამედს, ბუდას...

როგორ შეიძლება ქრისტიანობის, მუსულმანობის, ბუდიზმის გათანაბრება? ეს ხომ ამ რელიგიების უცოდინარობის მარცხებულია და ნიშნავს იმას, რომ გაცნობიერებული არ გვაქვს ცხოვრების უმთავრესი მიზანი, არ ვზრუნავთ ჩვენს უკვდავ სულზე და არ გვანუხებს, რომ არასწორი პოზიციის გამო იგი შეიძლება სამუდამოდ წარვიწყიდოთ.

ინტელიგენციის და საეროდ გაველენიან პროვინებათა ბედნიერებაც და უბედურებაც იმაშია, რომ მათ თავიანთი მრწამსით, თავიანთი ცხოვრებით სულიერად შეიძლება გადაარჩინონ ან დააღუპონ არა მარტო თავიანთი თავი, არამედ გარშემო მყოფნი და სხვა მიზნები.

დღეს ჩვენს ინტელიგენციას იმაზე მეტი პასუხისმგებლობა ეკისრება, ვიდრე თვითონ გრძნობს. ის როლი, რასაც თავის დროზე ასრულებდა სამეფო დინასტია, თავადაზნაურო-

ბა, ეკლესიასთან ერთად უნდა იტვირთოს ინტელიგენციამ. იგი უნდა იქცეს ერისთვის ტყუილმართი გზის გამკვლევად, ეროვნული მრწამსის, კულტურისა და ხელოვნების დამცველად და შემქმნელად. ამიტომაც ხელე უნდა შევუწყნოთ მისი დიდი ნიჭისა და მაღალი თვისებების მაქსიმალურ გამოვლინებას ერისა და ღვთის სამსახურად.

თუ წინამაღური საზოგადოების შექმნა გვსურს, ჩვენმა ინტელიგენციამ, ერისმთავრებმა უპირველესად უნდა იზრუნონ მოზარდი თაობის სწორ აღზრდაზე. ადამიანის ბუნება დაცემულია და ჩვენი ცოდვისმიერი თვისებანი ასაკისდაამხივებით გამოვლინდება; ამიტომაც ბავშვებმა თავიდანვე უნდა იხსნაღონ ავის და პირვის გარჩევა, ბრძოლა ბოროტებასთან და უფლის შეწევნით დაძლიონ მანკიერი მიდრეკილებანი. ამ რთულ საქმეს მასწავლებლები სიფრთხილით უნდა მოეკიდონ. კარგი იქნება, თუ ისინი უზნაძის განწყობის თეორიით ინელმძღვანელებენ და პროვინულ თვისებათა გათვალისწინებით მიუდგებიან თითოეულ აღსაზრდელს. ბავშვებს თავიდანვე უნდა გავუღვიძოთ გრძნობა ადამიანის ღირსების დანახვისა და დავუცებოს, განვამტკიცოთ რწმენა იმისა, რომ ყოველი ჩვეთავანი ღვთისაგან განსაკუთრებული ნიჭითაა დაჯილდოებული, ოღონდ აუცილებელია ამ მადლის გამოვლენა.

მოზარდი თაობა უნდა დაეუახლოვოთ შრომას. შევაცვართო მინა, ყვაფილები, ცხოველები, ბუნება; ვასწავლოთ მასთან კავშირი, რათა მან შემდეგ ადვილად დაამყაროს ჰარმონიული ურთიერთობა გარემოსთან.

სამწუხაროა, რომ ყოველივე ამის განსახორციელებლად ცოტა გვაყავს სათანადოდ მომზადებული პედაგოგი; არა გვაქვს კარგად შედგენილი პროგრამები.

სკოლის ცხოვრებაში სიახლის შეტანა რომ აუცილებელია, ყველა გრძნობს, მაგრამ ზოგჯერ არასწორ ნაბიჯებს დგამენ. მაგალითად, აპირებენ ინტელისური სკოლების გახსნას, სადაც პირველივე კლასიდანვე ყველა საგანს ბავშვებს უცხოებულე შეასწავლიან და ეს მიზნით ფრიად სასარგებლოდ; სინამდვილეში კი იგი დიდი შეცდომაა და ნიშნავს ჩვენს წარსულს მონყვეტილი თაობის აღზრდას. ანდა, ფიქრობენ რელიგიური სკოლების დაარსებას, სადაც საღვთისმეტყველო გაკვეთილებს პასტორები ჩაატარებენ. განა შეიძლება ასე ხელეცვით ჩვენი მეობა?

მართლმადიდებელი სარწმუნოება ხერხემალია ჩვენი ეროვნული სხეულისა. მისი შეცვლით ან დაკარგვით ჩვენ ვკარგავთ ქართულ სულს. ამის მაგალითი ბევრი გვაქვს; მხოლოდ ორს დავასახელებთ: წინა საუკუნეებში, კაჭირების გამო ზოგიერთმა ქართველმა კათოლიკობა მიიღო, რადგან თურქნი კათოლი-

ეკებს რომის სიძლიერის გამო არ ეხებოდნენ. დღესაც მათი შთაბოძავალი, საქართველოში მცხოვრებნი, თავიანთ თავს ფრანგებს უწოდებენ.

ცარიზმის გამთიშველი პოლიტიკის წყალობით სომხები XIX ს-ში გათავისუფლებულნი იყვნენ გადასახადისაგან. ბევრმა ქართველმა ცთუნებას ვერ გაუძლო და ეკონომიკური მდგომარეობის გაუმჯობესების მიზნით მიიღო გრიგორიანული სარწმუნოება. დღეს ეს ხალხი ფაქტიურად დაკარგულია საქართველოსთვის. ეს ერთი მხარეა საკითხისა.

მაგრამ უმთავრესი მეორეა. ანუ შეგნება იმისა, რომ თითოეული ჩვენთაგანის მრწამსი, აღმსარებლობა, ღვთის ქმშნარტ გზას უნდა დაეფუძნოს. მართლმადიდებლობა არის ის სარწმუნოება, რომელმაც შეურყვნელად დაიცვა იესო ქრისტეს და მის მოციქულთა სწავლება. მართლმადიდებლობამ დაიცვა ერთიანი განუყოფელი ეკლესიის ტრადიცია. მართლმადიდებლობის გარეშე არ არსებობს ხსნა, რადგან ქრისტეა თავი ეკლესიისა და ეკლესიაა მისტიკური სხეული მისი და თუ არ ვიქნებით წევრი მისი ეკლესიისა — ნაწილი მისი სხეულისა, ნიღბარა გვაქვს მაცხოვრებელს. "ეკლესიის გარეშე ადამიანმა შეიძლება მიაღწიოს სულიერდევს: პქონდეს რწმენა მამის, ძისა და სულიწმინდისა, ქადაგებდეს, საიდუმლოებსაც აღასრულებდეს, იყოს დაფასებული, მაგრამ სულის ხსნას ვერ შეძლებს — ვერ მოიპოვებს მარადიულ ცხოვრებას" (ნეტარი ავგუსტინე).

უნდა გვახსოვდეს, რომ ეკლესია მუდამ წმინდაა. ცალკეულ სასულიერო პირთა თუ მორწმუნეთა უღირსი საქციელი ვერ დაჩრდილავს მის სიღაღეს. უნდა გვახსოვდეს ისიც, რომ ეკლესია მებრძოლია, რამეთუ გამუდმებულ დაპირისპირებაშია ბოროტებასთან. უკეთურობამ მას შეიძლება დაღი დაასვას, მაგრამ გამარჯვებული მაინც ყოველთვის იქნება ეკლესია, რადგან იგი თვით უფლის მიერ კლდესა ზედა არის დაფუძნებული და "ბქენი ჯოჯოხეთისა ვერ მოერყენას მას".

70-წლიანმა მძიმე ცხოვრებამ საქართველოს ეკლესიაზეც იქონია გავლენა, დღეს ჩვენს მოძღვართა შორის ბევრნი არიან თავდადებულნი, მაგრამ სუსტნიც არიან. მე იმედო მაქვს, ღვთის შეწევნით, მომავალში კიდევ უფრო განმრავლდებიან კეთილნამდვირი მოღვაწენი, ბერ-მონაზონნი, რომელნიც ვითარცა მანათობელნი ლამპარნი, ხალხს უჩვენებენ უფლისაკენ საკალ სწორ გზას და მსხვერპშენირული სიყვარულის მაღლით მიეხმარებიან მათ ჯვარის მტკიერთველობაში.

თანამედროვე ეტაპზე მტკაფ აუცილებელია სხვა სახელმწიფოთა მიმართ სწორი დამოკიდებულების გამომუშავება. დღეს მსოფლიო ჩაბმულია ერთობლივ პროცესებში. ეკონომიკურად, პოლიტიკურად თუ ინტელექტუალურად წამყვანი ძლიერი ქვეყნები ნებით თუ უნებურად ერევიან სხვა ერების ცხოვრებაში და არ აძლევენ მათ საერთო ჯაჭვიდან ამოვარდნის საშუალებას; ეს კი დიდ საფრთხეს უქმნის მცირერიცხოვანი ხალხების სულიერ და კულტურულ თვითმყოფადობას. იმავე პრობლემების ნინაშე ვდგავართ ჩვენც. დასავლეთის ქვეყნებისაგან საქართველოს პოლიტიკურად ისეთი დიდი საშიშროება არ ემუქრება, რამდენადაც მორალური და ზნეობრივი. ჩვენთვის ასევე დამატრეკლებელია მათი ინდიფერენტულობა ეროვნული და სარწმუნოებრივი საკითხებისადმი.

ქართველ ხალხს მიმბაძელებობისაკენ ღტოლვა ახასიათებს. ეს კარგია, თუ სასარგებლოს სწავლობ ანუ ვაქვს ნიჭი თვითრის და შავის გარჩევისა, მაგრამ საშიშროება სწორედ იმაშია, რომ ხშირად განსჯის უნარი ვეკარგება და ცალმხრივად ბრმად ვიღვბთ სხვისი ცხოვრების თუ აზროვნების წესს.

ჩვენ აუცილებლად უნდა შევითვისოთ სხვათა გამოცდილება და მიღწევები, ოღონდ საკუთარ საფუძვლებზე დაყრდნობით. მხოლოდ მაშინ იქნება იგი ღირსეული ჩვენი ხალხისთვის და ანგარიშგასაწევი და დასაფასებელი სხვა ქვეყნებისთვისაც. ასე შეიქმნა მსოფლიოში ცნობილი ქართული კულტურა და დღესაც ეს გზა უნდა გავაგრძელოთ.

ამ საქმეში მტკაფ დიდი როლი უნდა დაეკისროს ეროვნულ მოძრაობას.

ზოგიერთის ფიქრით, ეროვნული მოძრაობა დროებითი მოვლენაა, რომლის მიზანი ერის გათავისუფლებისათვის ბრძოლაა. ასეთი შეხედულება მცდარია. ვიდრე ვარსებობთ როგორც ერი, უნდა იყოს ეროვნული მოძრაობაც, რომელმაც უნდა მოიცვას ჩვენი ცხოვრების ნებისმიერი სფერო და ყველაფერი უნდა გააკეთოს ხალხში ზნეობის ამაღლებისათვის, ქრისტიანული მართლმადიდებლური სარწმუნოების განმტკიცებისათვის, ქართული ხასიათის გათვალისწინებით ჩვენი შინაგანი დაღებოთი ძალევის გაღვიძებისა და ახალი იდეების განხორციელებისათვის, პიროვნების ტლანტის მაქსიმალური გამოვლენისათვის.

ფიქრობ, ხელისუფლების, ეკლესიის, ინტელიგენციის, ახალგაზრდობისა და საერთოდ ერის საუკეთესო ნაწილის წარმომადგენლებმა უნდა შეიმუშაონ და ჩამოაყალიბონ ეროვნული მოძრაობის პროგრამა; უნდა განისაზღვროს, რას უნდა მოიცავდეს იგი და სად როგორ განხორციელდეს. ამავე დროს უნდა განისაზღვროს სავარაუდო უარყოფითი შედეგებიც.

რაც შეეხება სხვა ქვეყნებთან ურთიერთობას, ჩვენ ყველაფერი უნდა გავაკეთოთ, რათა არცერთ სახელმწიფოსთან, და განსაკუთრებით მეზობელ ერებთან, არ გვქონდეს მტრული დამოკიდებულება.

ამიტომაც საჭიროა მაღალი ინტელექტის მქონე დიპლომატების აღზრდა; საჭიროა დიპლომატიური სკოლების დაარსება, სადაც ახალგაზრდები შეითვისებენ ჩვენი ხალხის და მსოფლიო ქვეყნების დიპლომატიურ გამოცდილებას და შეძლებისდაგვარად გააკეთებენ ყველაფერს, რათა საქართველომ თავისი ადგილი დაიკავოს მსოფლიო ერთა შორის.

ჩვენს წინაშე ასევე დგას პიროვნებისა და საზოგადოების ურთიერთობის საკითხი.

წმინდა წერილიდან ვიცით, რომ ადამიანი არის ღვთის ხატი და მსვავსი განსაკუთრებული ქმნილება. იგია ქვეყანასა და ზეცას, მიწიერ და სულიერ სამყაროს შორის დამაკავშირებელი ძალა.

ადამიანი დადგენილია სამოთხეში მოქმედებისათვის, მისი დაცვისათვის, რაც ბოროტებისაგან საკუთარი სულის დაცვას ნიშნავს და გულისხმობს ღვთის სიყვარულს, შრომის სურვილს, შემეცნების უნარს და, რა თქმა უნდა, ზნეობრივ ცხოვრებას.

ადამიანთა ერთობა ქმნის ოჯახს, გვარს, ერს, სახელმწიფოს. სულიერად განწმენილ პიროვნებათა კავშირი — ასეთივე სახელმწიფოს, ხოლო ცოდვისაგან დათრგუნულთა ერთობა — შესაბამის ოჯახსა და საზოგადოებას. ამიტომაც, ვინც ფიქრობს ერის მომავალზე, უპირველესად უნდა იფიქროს თავის სულიერ ამაღლებაზე და დაიწყოს ერის გამოსწორება თავისი თავის განწმენდით — საკუთარი ჯვრის მტვირთველობით, ღვთის ჭეშმარიტ გზაზე დადგომით. მხოლოდ ამის შემდეგ დაინახავს ადამიანი სინამდვილეში სხვას რა უჭირს და იმასაც მიხვდება, როგორ უშველოს მას.

განსაკუთრებული პასუხისმგებლობა ეკისრებათ ქვეყნის განმგებელთა — როგორც საერთო, ისე სასულიერო პირთ. ხშირია შემთხვევა, როცა თანამდებობის მქონე თავისი არასწორი საქციელის გამო იქცევა კერპად. წმინდა მამები გვარიებენ, რომ ხალხზე მოქმედება და მისი მოქცევა უნდა მოხდეს ისე, რომ ჩვენ ჩრდილში დავრჩეთ, ხოლო ერმა უპირველესად ადიდოს ღმერთი და არა კაცია.

ნებისმიერი ხალხის ისტორიაში დაუფინყარია მათი სახელები, რომელნიც თავისათი სძწმინდელი ამგვარად ემსახურნენ ერს. ასეთი იყო მაგალითად წმინდა მეფე დავით აღმაშენებელი.

„გალობანი სინანულისანი“ არის პიროვნული და ერის ცოდვების მტვირთველი ქვეყნის განმგებლის აღსარება. დღევანდელი ადამიანი იმდენად დაქვევლია, რომ აღარ ესმის, რატომ გამოთქვამს ასეთ სინანულს მეფე წმინდანი. ხალხს აღარა აქვს ხმამაღლა გაცხადებული აღსარების სიდიადის შეგრძნება;

„გალობანი სინანულისანი“ საკუთარი თავის გაკერპების წინააღმდეგ ბრძოლის დას-

ტურიცაა, ისევე როგორც დავითის სურვილი, დაკრძალულიყო გელათის ტაძრის ქიშკარში, რათა კაცთა და პირუტყვთ მის საფლავზე დაედგათ ფეხი.

ამგვარი დამოკიდებულება საკუთარი თავისადმი დავით აღმაშენებლის ზნეობის, მისი სულიერი სინამდის მაჩვენებელია; ამის სანაზადმდეყო მაგალითია, ვთქვათ, ნაბუქოდანოსოსორი, რომელმაც თავისი კერპი აღმართა და უნდოდა ყველას თავყანი ეცა მისთვის იმიტომ, რომ მისი მიზანი იყო ამქვეყნიური, მიწიერი დიდებულება და ნეტარების მოპოვება, თავისი „მეს“ დამკვიდრება.

ასე რომ, პიროვნების როლი და შესაძლებლობა კაცობრიობის ცხოვრებაში განუზომელია. მას შესწევს ძალა, ღმერთამდე ამაღლდეს სათნოებით და ქვესწენელამდე დამდაბლდეს უკეთუფრებით, ამპარტაყნებით. ყველაფერი ჩვენს თავისუფალ ნებაზე დამოკიდებულია.

„იყვინთი უკუე მობაძავე ღმრთისა, ვითარცა შვილნი საყუარელნი და ვიდოდეთ სიყუარულით, ვითარცა იგი ქრისტემან შემიყუარნა ჩუენ და მისცა თავი თჳსი ჩუენთვის შესწირაჲვად“ (ფეხსელთა 5, 1-2) — გვარიგებს მოციქულნი.

უფლის მცნებებით ცხოვრება, მართალია, ჭირს ჩვენს აპოკალიფსურ დროში, მაგრამ ღმერთი არ დაგვტოვებს და შეენევა ჩვენს უძლურებას.

„სასოებლით მაცხოვარს, რამეთუ იცის უფალმან ღმრთის მსახურთა მათ განსაცდელთაგან ხსნა“ (2 პეტრე 2, 9)

მაცხოვრის აღდგომის დღესასწაული არის საფუძველი ჩვენი სარწმუნოებისა, იმედი ჩვენი მომავლისა, ჩვენი ერის გადარჩენისა.

საადგომო ეპისტოლე წმ. იოანე ოქროპირის სიტყვებით მიხნდა დავამთავრო:

მოდით ყველანი, განიცადეთ სიხარული უფლისმიერი; მდიდარნი და გლახანნი, ზიკიპყავთ ერთად; ჭირთა დამთმენნი და სულმოკლენი, თავყანი ეცით დღესა ამას. სარწმუნოების ტრაპეზი იხმიეთ ყოველთა და მიიღეთ სიმდიდრე მადლისა... ამიერიდან ნუ შეაძრწუნებს სიკვდილის შიში თქვენს გულებს, რადგან მაცხოვრის მადლით განთავისუფლდით. დათრგუნა სიკვდილი სიკვდილით მოსულმა, წარტყვენსა ჯოჯოხეთი, ქვესწენელში ჩასულმა... სადა არს, სიკუდილი, საწერტული შენი, სადა არს, ჯოჯოხეთი, ძლევაა შენი? (1 კორინთ. 15, 55).

აღდგა ქრისტე, დამხვენენ დემონნი, აღდგა ქრისტე და განიხაროს ანგელოზთა, აღდგა ქრისტე და აღდგა სიციცხლე საუკუნო. დიდება მას უკუნისამდე.

აღდგომა ქრისტესი
თბილისი
1992 წელი

რწყინდა მზე სიმართლისა და გამოჩნდა გზა მარადიული ნეტარებისა; მდიდართ და გლახაკთ, ბრძენთ და უსწავლელთ, ხანდაზმულთა და ყრმათ, — ყველას უხმობს უფალი სიხარულის ტრაპეზზე, რათა მიაგოს თითოეულს ღირსებისაებრ მათისა. „ნეტარ არიან, რომელთა მიეტევნენ უსჯულოებანი და რომელთა დაეფარნენ ცოდვანი“ (რომ. 4, 7).

ვინ არის ღირსი ამ მადლისა, ასეთი მოწყალებისა? — ის, ვისაც ესმის ამქვეყნიური ცხოვრების არსი, ვინც სიტყვით და საქმით შეძლებისამებრ ადიდებს ჭეშმარიტ ღმერთს და აცნობიერებს თავის მისიას ამ წუთისოფელში.

ყოველ ადამიანს საკუთარი იდეა, საკუთარი მისწრაფება აქვს, რომლის განხორციელებისთვისაც იგი იღვწის, მაგრამ არსებობს ყველასთვის საერთო იდეაც — ეს არის სწრაფვა ამაღლებისკენ, ღვთის მსგავსებისაკენ.

რა საქმიანობასაც არ უნდა ენეოდეს კაცი, უმთავრესი მისთვის შემოქმედთან მიხაზლოების სურვილი უნდა იყოს. ბიბლიაში გვიტყულობთ, ყოველდღივად სამუშაო ადამიანის შექმნა რომ გადაწყვიტა, ბრძანა: „ვექმნეთ კაცი ხატისაებრ ჩვენიას და მსგავსებისაებრ“ (დაბადება 1, 26). ნაშასადამე, რადგანაც ადამიანი ღვთის ხატად შეიქმნა, სწრაფვა სრულყოფისაკენ, პირველსახის ანუ ღვთისკენ იმთავითვე მის თანდაყოლილ ბუნებრივ თვისებად იქცა. ამიტომაც სურვილი განვითარებისა და წინსვლისა თითოეულ ჩვენთაგანში არსებობს, ოღონდ უნდა ვიცოდეთ, რას გულისხმობს ჭეშმარიტი ამაღლება და ჩვენი ყოველი მოქმედებაც აქედან გამომდინარე უნდა შეფასდეს.

იდეა უნდა ჰქონდეს ერსაც; მას ცხადად და გარკვეულად უნდა ჰქონდეს გაცნობიერებული საუკუნეთა მანძილზე უპირველესად რას ემსახურა. ჩვენი ხალხის ისტორია გვაფიქრებინებს, რომ ღვთისკენ სწრაფვის ძირითად იდეას, უპირველეს ყოვლისა, მოყვასის სიყვარულით ვაზორციელებდით და მიუხედავად ყველადრისა, ადვსაც ვაზროციელებთ. ეს სიყვარული ადუღაბებს და ამთლიანებს სრულიად საქართველოს.

აღბათ, ესაა უმთავრესი მიზეზი იმისა, რომ წარსულშიც და ახლაც შინაური თუ გარეშე მტერი არ მოგვეკლებია — ბოროტი ძალა ებრძვის სიყვარულის მტარებელ ერს, რათა ეს ნიჭი დაკარგვინოს, რადგან იცის, მიზნის მიღწევის შემთხვევაში, უფალს განგვაშორებს; ამიტომაც ამ მადლს განსაკუთრებით უნდა გავუფრთხილდეთ და ღმერთთან და ერთმანეთთან სიყვარულის წყალობით გავერთიანდეთ.

საღვთისმშობლის
წმინდა

ლვთისმშობლის წიხვჯიხი
იჯიხიხიხ
ლვთიჯჯაიხთჯაჯრო შვიცრო:

„ან განთავისუფლებულ ხართ ცოდვისაგან,
და დამონებულ ხართ სიმართლესა“
რომ. 6, 18

ყოველადუსამღვდელოესნო მწყემსმთავარნო, მოძღვარნო, დიაკონნო, ბერმონოზონნო, ძენო და ასულნო საქართველოს სამოციქულო ეკლესიისა, ივერიის წმიდა მინის მკვიდრნო და სამშობლოს საზღვრებს გარეთ მცხოვრებნო თანამემამულენო, გიხაროდეთ,

ქ რ ის ტ ე ა ღ დ გ ა !

აღდგა დაკარგული ერთობა ღმერთთან,
აღდგა სასოება და იმედი კაცთა, აღმობ-

უფალი ადამიანს თავისუფალი არჩევანის უფლებას აძლევს: პიროვნება თვითონ იღებს გადაწყვეტილებას, რას ემსახურება: ცოდვას თუ სიკეთეს, ბოროტებას თუ სიყვარულს. სასუფეველი ღვთისა იძულებით მოიპოვება, რადგან ცოდვასთან ბრძოლით და მასზე გამარჯვებით ხდება ადამიანისა და ღვთის ნების შეერთება — სინერგია, რაც არის საფუძველი პიროვნების გადარჩენისა.

გზის არჩევნისას უდიდესი მნიშვნელობა ენიჭება გულს, რადგან აქ იბადება როგორც ბოროტი, ისე კეთილი ზრახვანი. თუ გული სუფთაა და სავსეა რწმენით, სასოებითა და სიყვარულით, თუ იქ ადვილი არა აქვს შურსა და მტრობას, თუ მას შეუძლია სხვისი სიხარულისა და ტკივილის გაზიარება, იქ მაღლი განმრავლდება და იგი უღლინმიდის საგანედ იქცევა; ასეთი გული ადვილად სძლევს მინიერ საცდურს, რომელიც ყოველდღიურად ცდილობს ბინიერების ქაობში ჩვენს დანთქმას.

მაგრამ როგორ განვიმნიშოდით გული ცოდვათაგან?

უპირველეს ყოვლისა, უნდა ვისწავლოთ სამართლიანი განსჯა საკუთარი თავისა. ჩვენს სულში ორი „მე“ უნდა განვასხვავოთ და ყოველ ჩვენს საქციელსა და გულისმიერ ზრახვას სხვისი თვალთაც შევხედოთ.

წმ. გრიგოლ ღვთისმეტყველი წერს: „ჩვენში ორი გონია. ერთი კეთილია და შედეგია ყოველივე მშვენიერისა, მეორე კი — დაცემული და მდაბალ ვნებათა მსახური. ერთი გონება ნათლისსაკენ ისწრაფვის და სურს თაყვანი სცეს ქრისტეს, ხოლო მეორე, ხორცის და სისხლის გონება, ჰქრის ბნელსა შინა და მზად არის ტყვე იქნას ბელიარისა“.

ხოლო წმ. ისააკ ასურის ბრძანებს: „ნეტარ არს კაცი, რომელი შეიცნობს თავის უძლურებას, რამეთუ ამის ცოდნა ხდება საწინდარი კეთილწამებებისა“.

ასეთი ადამიანი განკითხვის ცოდვისაგან თავისუფლდება, თავმდაბლობით იმოსება და ღვთისა და მოყვასის სიყვარულით იესება. ხოლო **„სიყვარულმან მოყვასსა თვსა ბოროტი არა უყვის“** (რომ. 13, 10).

მაგრამ არიან პიროვნებანი, რომელნიც მხოლოდ საკუთარ თავზე ფიქრობენ და თავის მდაბალ „მეს“ ეგოისტურ მოთხოვნილებებს ემორჩებიან. მათთვის გაუგებარია შეგონება: „იცხოვრე სხვისთვის, თუ გსურს ემსახურო შენს თავს“.

არიან ასევე პიროვნებანი, ბოროტის ქმნის სურვილით შეპყრობილნი, ღვარძლით აღვისილნი, რომელნიც ირგვლივ სიძულვილს თესენ, და სხვაშიც მხოლოდ ბოროტებას ხედავენ. გავისხენოთ ერთ დროს კეთილი მეფე

საული, შურის და ეჭვის ნიადაგზე ისე დაეცა, წმ. დავით წინასწარმეტყველის მოკვლა სურდა, თუმც მხოლოდ მისი ფსალმუნები კურნავდა მის სულს.

ასეთი ადამიანები სიყვარულის ნაკულე-ვანების გამო იტანჯებიან. მათ, მართალია, ხშირად მწუხარება მოაქვთ მოყვასისათვის, მაგრამ ყველაზე მეტად მაინც საკუთარ თავს მტრობენ, რადგან სულიერი სიხარულისთვის სიცოცხლეშივე მკვდარნი არიან, იმქვეყნად კი უცილობელ სატანჯველს იმზადებენ.

ბოროტთა სიბოროტე უნდა გვეუფლებს, მაგრამ ქმნილება ღვთისა უნდა გვიყვარდეს და გვებრალეზოდეს. უცოდველი არავინ არის, დაცემის გარეშე ცხოვრება არ არსებობს, მაგრამ აუცილებელია, სურვილი გვექონდეს გამოსწორებისა, ღვთის გზით სვლისა.

ჩვენს სხეულს სიცოცხლეს სული ანიჭებს, სულს — ღმერთი. და როგორც სულს გაყრილი სხეული კვდება, კვდება სულიც ღვთის გარეგანი. ამიტომაც ქვეშაარტებასთან ნილნაყარ კაცზე დიდი არაფერია და არც უფალი მონყვეტილ ადამიანზე მდაბალი და საცოდისა.

ბოლო დროს მრავალი უარყოფითი თვისებისა და ემოციის გამოვლენის მოწმენი გავხდით. ეკონომიკურმა ვაჭირებამ ცხოვრება კიდევ უფრო დაამძიმა და ზოგერთში მომავლის სერიოზული შიში დაბადა. ხშირად გვესმის სიტყვები: „კატასტროფული მდგომარეობა“, „რა გვეშველება?“ არადა ეუნყით, **„რამეთუ ჭირი მოთმინებასა შეიქმს, ხოლო მოთმინება — გამოცდილებასა, ხოლო გამოცდილება — სასოებასა“** (რომ. 5, 3-4).

ამასთან სიტუაციას სწორად ვერ ვაფასებთ. გვეგონა იმპერიიდან გამოსვლისას ხალიჩებს დაგვიფენდნენ. მოსალოდნელი კი, ახლანდელთან შედარებით, უფრო უარესი მდგომარეობა იყო.

„რა გვეშველება?“ — ურწმუნოთა კითხვაა. არ უნდა დაგვაგინყდეს, რომ მომავლის იმედი ადამიანის იდეის ნაწილია და ქრისტიანულ სათნოებათაგან ერთ-ერთი პირველთაგანია.

პიროვნება თუ ერი თვითონ ქმნის თავის ხვედრს. თუ ჩვენ ღვთის მცნებათა დაცვით ვიცხოვრებთ და ღვთის შიში და სიყვარული იქნება ჩვენი თანამდევნი, ვერავითარი ძალა ვერ მოგვერევა.

ვინ გადაარჩენს მას, ვის წინააღმდეგაც ღმერთია აღმდგარი? ვინ სძლევს მას, ვისი შემწეუ უფალია?

ერის უნებობრივ სახეს ყოველთვის რჩეულინი წარმოაჩენდნენ, მადლობა ღმერთს,

ასეთი შვილები ჰყავს ჩვენს სამშობლოს. ჩვენ ამასთან მონმენი ვართ იმისა, თუ რამდენი ახალგაზრდა უანგაროდ ეწირება საქართველოს მიწა-წყლის დაცვას აფხაზეთში, რაც ერის სულიერი პოტენციალის გამოვლინებაა.

ორასი წელია საქართველოსთვის არ გვიბრძოლია. ამ ომმა გავგვხსენა, რომ სამშობლო მხოლოდ კი არ გვაძლევს, მსხვერპლსაც ითხოვს ჩვენგან. დღეს მრავალი ჭაბუკი რწმენითა და მამულის წინაშე ზნეობრივი ვალის კანონით იბრძვის. მართალია, დღეა ქვეყნის მთლიანობისათვის თავდადებულთა რიცხვი, მაგრამ გვეჯერა, ღვთისა და ერის წინაშე დამსახურებისთვის ისინი სასუფევლის ღირსნი გახდებიან და ქართველთა ზეციურ მხედრობის შეუერთდებიან.

ჩვენ პატივს მივაცემთ იმ აფხაზ ახალგაზრდებს, რომელნიც თითქოს სამშობლოს თავისუფლებისათვის ბრძოლის რწმენით დაეცნენ, სინამდვილეში კი გარეშე ძალების ბოროტი ზრახვების მსხვერპლნი გახდნენ.

დრო კიდევ უფრო ნათლად წარმოაჩენს მტყუნასა და მართალს. ისტორია, კაცობრიობის გამოცდილება ადამიანებს ბევრს ასწავლის, მხოლოდ უგუნურნი ქმნიან ანმცოს წარსულის გაუთვალისწინებლად. რა სამწუხაროა, რომ ზოგჯერ ასეთი პიროვნებები თავისი მიზიერი ვერაგი მიზნების განხორციელებისათვის ასეულობით ადამიანის დაღუპვას ახერხებენ.

ჩვენ საქართველოს ხვალისდღე დღეზე უნდა ვიფიქროთ. ბევრი რამ არის დამოკიდებული იმაზე, თუ რა კავშირი გვექნება მეზობელ ქვეყნებთან, საერთოდ გარე სამყაროსთან. ურთიერთობები, ურთიერთგაგებასა და პატივისცემაზე უნდა იყოს აგებული, რაც მაღალ დიპლომატიასა და სულიერობას მოითხოვს. უნდა გავითვალისწინოთ ისიც, რომ ხშირად ვინც კამათში იმარჯვებს, მეგობრებს კარგავს. ამიტომ სხვა ქვეყნებთან შეხებისას წონანორობის დაცვა გვმართებს.

რაც შეეხება ჩვენი ცხოვრების წესს, ფიქრობთ, ვიდრე ადამიანები არ მოიპოვებენ შინაგან თავისუფლებას ანუ არ განმორდებიან ცოდვას, დემოკრატიის ცხოვრებაში განხორციელება არ მოხერხდება და იგი მხოლოდ ლოზუნგად დარჩება.

ერის სულიერი ამაღლების საქმეში დიდი როლი ეკისრება ინტელიგენციას. ჩვენ ამ მხრივ ნამდვილად გვყავს ისეთი ძალა, რომელიც შეძლებს ხალხს გაუძღვეს, ოღონდ აუცილებელია ეკლესიასთან მისი დაკავშირება, რათა ამპარტავნებამ და თვითდაჯერებამ არ იძვლებინათ მასში.

დღეს გვიკვირს მათი, ვინც ადრე კერპებს სცემდა თავყვანს; და განა უფრო მეტად საწყალობელი არ არის ის „ბრძენი“, რომელიც თავის შემოსაზღვრულ გონებას კერპად აქცევს და მხოლოდ მისგან ისმენს „ჭეშმარიტებას“. გონიერება რწმენის გარეშე სუსტი ხელჯონია, რომელიც აუცილებლად გადატყვდება.

ინტელიგენციამ დიდი ყურადღება უნდა მიაქციოს ჩვენს ხელოვნებას, პრესას, ლიტერატურას, განსაკუთრებით კი რადიოსა და ტელევიზიას.

უნდა აიკრძალოს ამორალური და ე. წ. ძალადობის ფილმების ჩვენება. საზოგადოებაში ისედაც დიდი უარყოფითი მუხტია დაგროვილი, ეს კი უფრო აძლიერებს ამგვარ ემოციებს და ადამიანურ ურთიერთობებს ძაბავს.

ჩვენი გული და აზროვნება სიკეთისაკენ უნდა მივმართოთ, რათა დავიბრუნოთ ნამდვილი სარწმუნოება, და ამპარტავნებისაგან განსაზღვრულგებობა ავადორძინოთ ჭეშმარიტი სიყვარული.

სათნოებათა შორის ყველაზე ადვილად განსახორციელებელი მოწყალების გაცემაა. დღეს, როდესაც ძალიან ბევრს უჭირს, მრავალი შესაძლებლობაა სიკეთის ქმნისა. მწყურვალისათვის ერთი ჭიქა წყლის მიწოდებაც უფლის წინაშე დიდად შერაცხილია.

შენივ გაჭირვებულს, თუ გასურს, ღმერთი შენც შეგეწიოს, მიაწიჭე მოყვას დროებითი სიხარული, თუ გასურს მარადიული ნეტარების ღირსი გახდე, გაუნანილე ქვეყნიური სიკეთე სხვებს, თუ გინდა რომ ზეციურ მადლს ეზიარო.

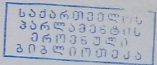
შვესთხოვე ღმერთს, ღვთაებრივი უშრეტო წყაროდან გარდამოიღვაროს ჩვენს გაციებულ გულებში რწმენა, სასოება, მშვიდობა და სიყვარული, რათა შერუცხვენლად შეხვდეთ დღეს მსოფლიო სიხარულის დღესასწაულს სიკვდილზე სიცოცხლის გამარჯვებისა.

„სადა არს ძღვევაი შენი, სიკვდილო, სადა არს სანერტელი შენი, ჯოჯოხეთო“ (ოსია 13, 14)?!

სიკვდილი დაემხო, ჯოჯოხეთი შეიმუსრა.

ქ რ ი ს ტ ე ა ღ ღ გ ა ! გიხაროდეთ.

აღდგომა ქრისტესი,
თბილისი.
1993 წელი

სხელინე სანაქთველს
 ხათოლიხოვ-ჰახიჩიჩი
 ილია II
 სინის წილჲ მთაზუ
 ქ ა დ ა ბ ე ბ ა

არსებობს ისეთი ადგილები, სადაც განსაკუთრებით მოქმედებს ღვთის ძალი, და ამ ადგილების საშუალებით ადამიანსაც განსაკუთრებით ევლინება ღვთაებრივი მადლი. ასეთია იერუსალიმი, სადაც ყოველი ტაძარი აშენებულია ღვთის სახელზე. ასეთია სინის მთა, სადაც მოსე წინასწარმეტყველს გამოეცხადა უფალი და გადასცა ათი მცნება. ეს არის ის წმიდა ადგილი, სადაც უფალი ესაუბრა მოსე წინასწარმეტყველს, სადაც უფალი, ასევე, გამოეცხადა ილია წინასწარმეტყველს.

მისი უნეტარესობის, ალექსანდრიის პაპისა და პატრიარქის, ნიკოლოზ VI-ის მოწვევით, ჩვენ გახლდით ალექსანდრიაში, ეგვიპტეში.

დიდი ლოცვითა და სიყვარულით დაეძვით ფეხი იმ წმიდა ადგილზე, სადაც მოღვაწეობდნენ ათანასე და კირილე ალექსანდრიელები, ეგვიპტის ღირსი მამები: ანტონი, თეოდოსი, მაკარი, ონიფრე, პავლე თიბათელი და მრავალი სხვა.

კაიროში ჩავედით თვითმფრინავით. ჩვენს შესახვედრად ალექსანდრიიდან კაიროში ჩა-

მობრძანდა მისი უნეტარესობა ნიკოლოზ VI თავისი მღვდელმთავრებით. იგი სიყვარულით აღსავსე შეგვხვდა. 2000 წლის მანძილზე ეს იყო პირველი ისტორიული ვიზიტი საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქისა ალექსანდრიაში. ამიტომ საეკლესიო პირებმა, პრესამ დიდი ყურადღება მიაქციეს ჩვენს სტუმრობას და გაზეთებში ყოველდღე იბეჭდებოდა ცნობა იმის შესახებ, თუ სად ვმოგზაურობდით ჩვენ.

კაიროში ჩავედით 5 (18) მაისს, ღამით. დილაზე დავისვენეთ და შემდეგ უკვე მანქანებით გავემგზავრეთ ალექსანდრიაში.

ალექსანდრია ბრწყინვალე ქალაქია. იგი მდებარეობს ზღვის სანაპიროზე. დაარსებულია ალექსანდრე მაკედონელის მიერ. ამჟამად ეძებენ ალექსანდრე მაკედონელის საფლავს, მაგრამ ვერ პოულობენ. ალექსანდრიაში 3 მილიონამდე მოსახლეობაა. ქალაქი საკმაოდ დიდია, აქვს უზარმაზარი პორტი; იქ არის მთავარი რეზიდენცია მისი უნეტარესობის, ნიკოლოზ VI-ის. დავათვალიერეთ ტაძრები, მონასტრები; კვირა დღეს შევასრულეთ ერთობლივი წირვა საპატრიარქო ტაძარში. ეს იყო ბრწყინვალე წირვა. შევედრეთ უფალს ჩვენი ღვთივკურთხეული ერი, სრულიად საქართველო. ვხაზეთ ის ადგილი, სადაც აწამეს მოციქული მარკოზი. მოციქული მარკოზი ალექსანდრიის ეკლესიის დამაარსებელია. იგი არის მქადაგებელი აფრიკისა, მოციქული აფრიკისა. ამასთან დაკავშირებით, საგულისხმოა, რომ მისმა უნეტარესობამ საჩუქრად ვადმოცა XIV საუკუნის ხატი — წმ. მარკოზისა, რომელიც ჩამოვიტანეთ და გვექნება აქ, ტაძარში.

დავთვალიერეთ ის ადგილი, სადაც აწამეს წმ. დიდი მონაშე ეკატერინე. დღესაც არსებობს ის ქვა, რომელზედაც თავი მოჰკვეთეს წმ. ეკატერინეს. იქ არის ბერძნების სათვისტომო, რომელთაც დიდი წვეულება გაავლინათეს. ჩვენ, აგრეთვე, ვენწვიეთ ალექსანდრიის გუბერნატორს. იგი მუსულმანია; დიდი სიყვარულით შეგვხვდა და თქვა: ორი პატრიარქის მობრძანებაში მე ვგებავ ღვთის დიდ ლოცვა-კურთხევას, რომელიც ჩემზე გადმოვიდა.

ყველაზე საოცარი, რისთვისაც არ შეიძლება არ მიმეცქია ყურადღება — იყო ხალხის რწმენა. დღემდე წაჯერ მათ აქეთ ლოცვა. როდესაც მოიღის ლოცვის დრო, მუსულმანი ჩერდება წებისმიერ ადგილზე, იჩიქებს და ასრულებს, ასე ალბათ, ათწუთიან ლოცვას. საღამოს პირზე, საათის ხუთზე, არის საყოველთაო ლოცვა, ამ დროს მთელი მოძრაობა ჩერდება. დიდი, პატარა, მოხუცი, ახალგაზრდა — ყველა ლოცულობს; ხალხი ქუჩებშია დაჩოქილი. განსაკუთრებით ყურადღება მივაქციე ახალგაზრდობას; როგორი რწმენით, როგორი სიყვარულით ლოცულობენ ისინი, სამხედროები, მთელი ხალხი... ქუჩაშივე ფეხზე იხდიან და ლოცულობენ ფეხშიშველნი.

სამ-ოთხ დღეს დავყავით ალექსანდრიაში

და შემდეგ ნაშოვედით ისევ კაიროში. კაიროში მის უნეტარესობას ნიკოლოზ VI-ეს ასევე აქვს საპატრიარქო ტახარი და რეზიდენცია. ორი რეზიდენცია აქვს — ერთი კაიროში, ერთი ალექსანდრიაში.

დიდი შთაბეჭდილება მოახდინა ჩვენზე წმ. გიორგის მონასტერმა. ეს ის ადგილია, სადაც აწამეს წმ. გიორგი. წინათ ამ ადგილზე ყოფილა ციხე-სიმაგრე. იქ ყოფილა ჯარი. წმ. გიორგი, როგორც თქვენი იცით მისი ცხოვრებიდან, გახლდათ მხედართმთავარი სწორედ იმ ჯარისა, რომელიც იქ იყო. როდესაც დიოკლიტიანემ გაიგო, რომ წმ. გიორგი იყო ქრისტიანი, გასცა ბრძანება, ეწამებინათ. მონასტერში შენახულია საშინელი იარაღი. ესაა ურმის თვლის მსგავსი ბორბალი, რომელზედაც ვარშემო მტკავლის ოდენა დანები; თვითონ ბორბალი რკინისაა. მასზე იყო გაკრული წმ. გიორგი. ამ ბორბალს ატრიალებდნენ და დანებით სჭრიდნენ წმიდანის ხეხულს. იქვე არის შენახული ჯაჭვი, ბორკი-ლები, რითაც დააბეს იგი. ასევე, იქ არის რკინის ფეხსაცმელები, რომელსაც შიგ აქვს 6-7 სმ-ის ტოლი რკინის ლურსმნები; თითო ფეხსაცმელში იქნება 30-მდე ლურსმანი. ეს ფეხსაცმელები ჩააცვეს წმ. გიორგის. დიდი სიფაქიზით ინახავს ალექსანდრიის ეკლესია ამ სინძიდეს. ჩვენ მოკრძალებით ვემთხვიეთ წმ. გიორგის ხატსა და იარაღს, რომლითაც იგი აწამეს. წამოვიღეთ პატარა ხატი, თქვენი შესაძლებლობა გექნებთ, ემთხვიოთ მას.

კაიროში დიდი შეხვედრა გაგვიმართა, აგრეთვე, ბერძნების სათვისტომოში; ყველა საუბრობდა იმ ისტორიულ წარსულზე, იმ ტრადიციებზე, რომელიც არსებობდა საქართველოსა და ეგვიპტეს შორის, საქართველოსა და ბერძნებს შორის. ყველა გამოთქვამდა იმედს, რომ ეს ურთიერთობა დღესაც აღსდგება და განმტკიცდება.

შემდეგ ჩვენ მიზნოვლით ვიყავით სინის მთაზე. სინის მთა კაიროდან მოშორებულია 450 კილომეტრით. გავემგზავრეთ მანქანებით. გზა სინის მთამდე მთლიანად უდაბნოა. იშვიათად შეხვდებოდა ადამიანი პატარა ეკლებს. არავითარი სიცოცხლე იქ არ იგრძნობა. არსად არ არის წყალი. უდაბნოს შუაში გადის სურცის არხი, მაგრამ მისი შედეგი თითქმის არ ჩანს. იგი უსიცოცხლოა. სურცის არხს იქით იწყება სინის უდაბნო. ეს ის ადგილებია, სადაც იყო ებრაელთა ერი, როდესაც ეგვიპტეში გამოვიდა და როდესაც მიემართებოდა პალესტინისაკენ. სოფელი ფარანი პატარა ოაზისია. აქ პატარა წყაროცაა. უკვე იგრძნობა სიცოცხლე. არის პალმები, სიმწვანე. სოფელ ფარანში ბერძნებს აუშენებიათ დედათა მონასტერი, სადაც 10—12-მდე მონაზონი ცხოვრობს. დიდი ზეიმით შეგვხვდნენ ეს დედეები. მათთან ერთად ჩვენ შეგვხვდა მისი მალაყოვლადუსამღვდელოესობა სინის მთავარეპისკოპოსი დამიანე. აქ ჩვენ შეეჩერდით, ვისადილეთ. მთავარეპისკოპოსი დამიანე წავი-

და სინის მონასტერში, რათა ჩვენთვის მოეწყო რეგიონალური შეხვედრა. საოცარი ის არის, რომ პაპი და პატრიარქი ნიკოლოზ VI ერთი ნაბიჯითაც არ მოგვეშორებია; ეს უდაბნო, ამდენი წვალბა, საშინელი — 45—50 გრადუსი სიცხე მანაც ჩვენთან ერთად გადაიტანა.

მიუვახლოვდით თუ არა სინის მონასტერს, ბერები მთავარეპისკოპოსის მეთაურობით გავმოგვეგზებნენ. აღვასრულეთ მცირე პარაკლისი. ეს ის წმიდა ადგილია, სადაც მოსე წინასწარმეტყველმა ნახა მუხრეველი მაცველი, მაცველის ბუჩქი. ბიბლიაში წერია: მოსე წინასწარმეტყველმა ნახა მაცველის ბუჩქი, რომელსაც ცეცხელი ეკიდა და არ იწვოდა. ეს იყო უდიდესი სასწაული. და მოსეს მოესმა ხმა: გაიხადე ფეხზე, რადგან ადგილი, რომელზედაც დგახარ, წმიდააო. ჩვენ თავვენი ვეცით იმ წმიდა ადგილს, სადაც დგას ეს ბუჩქი. მონასტრის მამებმა გვიამბეს, რომ სინის ნახევარკუნძულზე მარტო იმ ადგილას არის მაცველის ბუჩქი, სხვაგან არასდ არ ხარობსო. საოცარია. ესაა 10 მ. სიმაღლის ბუჩქი, რომელიც შემორკალულია ქვის ღობით. იქ მიდის უამრავი მნახელი, უამრავი თავყვანისმცემელი და ემონიათ, არ დაზიანონ. ყველას უნდა თითო ფოთოლი მაინც წაიღოს, მაგრამ ეს შეუძლებელია. იქვე დგას ღვთისმშობლის სახელობის პატარა ეკლესია, რომელიც IV საუკუნეში ააშენა დედოფალმა ელენემ, კონსტანტინე დიდის დედამ. თანახმად დებულებისა, ამ ეკლესიაში ყველა ფეხშიშველი უნდა შევიდეს. ჩვენც, ასევე, ფეხშიშველები დავესწართ სწორვას.

სინათ ამ მონასტერს ერქვა სინის მონასტერი, ჯვაროსნობის დროიდან კი მას უკვე ეკატერინეს სახელი ჰქვია. მონასტერში ინახება წმ. ეკატერინეს ნეშტი, მისი ხელი, მისი თავის ქალა და ითვლება ერთ-ერთ დიდ სინძიდედ. წმ. ეკატერინე აწამეს ალექსანდრიაში. მისი სხეული კი გადაიტანეს სინის მთაზე. ეს არის ის წმიდა ადგილი, სადაც მრავალი ქართველი ბერი მოღვაწეობდა. როდესაც პალესტინის მონასტრებს შეესაოდა მტერი, ქართველი ბერები მიდიოდნენ სინის მონასტერში და იქ ცხოვრობდნენ. თანახმად კატალოგისა და ხელნაწერთა აღწერილობისა, რომელიც ამ მონასტერში არსებობს, 97 ხელნაწერი ქართულია, ასომთავრული და ნუსხახუცური. ჩვენ ეს ვნახეთ. 1971 წელს აქ გაჩნდა ხანძარი; დაიწვა გალავნის ერთ-ერთი ხანძი. მონასტერი შემოღობილია მაღალი გალავნით და ამ გალავნის გარშემო არის ოთახები (სენაკები). სწორედ მის ერთ-ერთ მხარეს გაჩნდა ეს ხანძარი. 1975 წელს დაიწვეს გალავნის რეკონსტრუქცია-აღდგენა. და სწორედ ამ დროს იქ აღმოჩნდა მრავალი ხელნაწერი, ათასამდე... ის რომ იქ რაღაც ხელნაწერები აღმოჩნდა, ჩვენ ადრეც ვიცოდით, მაგრამ არ ვიცოდით, იყო თუ არა მათში ქართული. გვაჩვენეს ბერძნული ხელნაწერები, ჩვენ ვკითხეთ, ქართული თუ არის-თქვა. ბიბლიოთეკის უფროსმა მოძღვარმა გვითხრა: ქართული, სამწუხაროდ არ არის, მაგრამ არის

სომხური. ძალიან დამწყდა გული. კიდევ რა არის-მეთქი. კიდევ არის კომპიური, ეთიოპური დასხვა. მაჩვენეთ, სომხური მაინც ცნახოთ-მეთქი. რვა ყუთი იყო ეს „სომხური“ ხელნაწერები. გამოიღეს, ვნახეთ და, თურმე, ქართულია. შეცდომით მიუკუთვნებიათ სომხურისათვის. ტყავზე შესრულებულია ასომთავრული და ნუსხახეცური ხელნაწერები... ვკითხე: ვინ მუშაობდა და ვინ მიაკუთვნა ეს ხელნაწერები სომხურს, ვინ ვითხრობა, რომ ეს ხელნაწერები სომხურია. მიპასუხეს: აქ მეცნიერები იყვნენ, მაგრამ ჩვენ იმათ გვარებს არ ვაბობთო. შემდეგ ველაპარაკე სინის მთის მთავარეპისკოპოსს, განვუცხადე, რომ არ შეიძლება ასე მოეყრონ ხელნაწერებს, რომ ამას აუცილებლად ჭირდება სპეციალისტი, მეცნიერი, რომელიც წააკითხავს მათ და შეადგენს კატალოგს. ისიც დამეთანხმა. თუ მეცნიერს გამოვზავნი, შევეცდებით დაგვხმაროთო. მიკროფირების გადაღების უფლება კი ჯერ-ჯერობით არ მოგცეს, გამოუქვეყნებელი მასალა და არ შეიძლებაო.

და მაინც, იქ ყოფნის დროს, ყველაზე სულიერი ძალა მე მივიღე იმით, რომ ავედი ქორების მთაზე. ეს ის მთაა, რომელზედაც უფალმა მოსენინასწარმეტყველა გადასცა ათი მცენება. ეს სალი კლდეები იმდენად მაღალი და იმდენად რთული ასახველია, რომ ბერები გვიამბობდნენ, ყოველ კვირას, ასვლის დროს 2—3—5 ადა-მაინი კედვება. ვერ ადიან, გული ვერ უძლებთ, სიცხეც ძალიან მოქმედებსო. რომც მოვკვდე, მე მაინც ავაღ-მეთქი, ვუთხარი, და აი, დღის 5 საათზე წავედი. გამომყენენ ჩვენი დღეგაციის წევრები და კიდევ ორი ბერი მონასტრიდან. ჯერ მიდის გზა, შემდეგ — კლდეში გამოკვეთილი კიბე, ნახევარი მეტრი სიმაღლის საფეხურები; 44000-მდე საფეხურია. სულ წვერზე დგას წმ. სამების სახელობს ტაძარი. ავედი, ღვთის შეწევით. მიეუახლოვდით თუ არა იმ წმიდა ადგილს, ყველაზე ფეხზე გაიხადა. ისეთი გრძნობა მქონდა, თითქოს მთელი საქართველო ავიდა ამ წმ. მთაზე ჩვენიან ერთად. მაღლობა შევნირე უფალს ჩვენი ერის სახელით ყველაფრისათვის. იმისათვის, რომ მოგვცა ჩვენი ენა, ჩვენი რწმენა, რომ ჩვენ დღესაც ვარსებობთ; შევაფრთხილ ჩვენი ეკლესია, მთელი ქართველი ერი. განსაკუთრებით კი ახალგაზრდობა, ჩვენი ბავშვები, მშობიარე დედები, ყველანი. ისეთი მაღლი და ძალა, რომელიც იქ ეივრძენი, არ განმიცდია არ-სად, ჩემს ცხოვრებაში. ერთ საათს დაუყავით მაღლა. ამავე კლდეებში, ცოტა დაბლა, არის ადგილი, სადაც მოღვაწეობდა ილია წინასწარმეტყველი; იქ ამწებულა ტაძარი. როგორც ისტორიაში წერია, ეს ტაძარი ქართველების მიერაა აშენებული. შევედი მასში. თავნახვევით, ავანთეთ სანთლები და შემდეგ ისევ მონასტერში დავბრუნდი. 7 საათი დასჭირდა ასვლას და ჩამოსვლას.

პირველ კვირას წირვა შევასრულეთ ალექსანდრიაში, მეორე კვირას ვწირეთ სინის მთა-

ზე. ჩემთან ერთად თანამწირველობდნენ სინის მთავარეპისკოპოსი დამიანე, ჩვენი მიტროპოლიტი კონსტანტინე, ალექსანდრიის ეპისკოპოსი ტიტე და სამღვდელიობა. აქაც შევთხოვეთ უფალს, მოსცეს ჩვენს ერს ის ძალა, ის მაღლი, რომელიც მოსცა მოსე წინასწარმეტყველს, ძალა, რომელიც გადაგვარჩენს, მიგვიყვანს ღმერთთან.

მეორე დღეს დავბრუნდით კაიროში. დავათვალიერეთ პირამიდები, ვნახეთ ცნობილი სფინქსი, რომელსაც სხეული ცხოველისა აქვს და სახე კი ადამიანისა. დავათვალიერეთ კაიროს უმდიდრესი მუზეუმი.

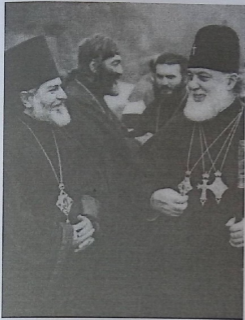
თქვენ, ალბათ, გაინტერესებთ, ვიყავით თუ არა იმ ადგილას, სადაც ადამიანებს გამოეცხადა ღმერთს მსგავსი. ვიყავით. თავყვენი ვეცით იმ წმ. ტაძარს. ესაა კომპიური ეკლესია ზეითუნში, კაიროს გარეუბანში. კომპიები სკამოად ძლიერი იმ არიან ეგვიპტეში და მათ დიდი პოლიტიკური ძალა აქვთ. კომპტებს და არაბებს შორის უთანხმოებაა. კომპტების პაპი და პატრიარქი შეწუდა ჩაკეტილია უდაბნოს ერთ-ერთ მონასტერში. მას არა აქვს უფლება გამოვიდეს ამ უდაბნოდან. იგი ფაქტურად იზოლირებულია. ეკლესიას მართავს ეპისკოპოსი. პატრიარქმა ნიკოლოზ VI-ემ ჩემს ჩასვლასთან დაკავშირებით, სთხოვა პრეზიდენტს, რომ ჩვენ, მე და ნიკოლოზ VI, მივსულიყავით კომპტების პატრიარქთან (იგი ფაქტურად ციხეშია), მაგრამ არ მოგვცეს ამის უფლება. იმ ციხის გარშემო დგას ჯარი. საერთოდ, კომპტები მორწმუნე ხალხია, ქრისტიანებია და მიეკუთვნებიან მონოფიზიტებს.

ასე დამთავრდა ლოცვითა და სიყვარულით აღსავსე ჩვენი ვიზიტი ეგვიპტეში. მისმა უნეტარესობამ ნიკოლოზ VI-ემ გამოგვცლია აეროპორტამდე. მას ძალიან უყვარს საქართველო. ბერძნები მეუბნებოდნენ: ჯერ თქვენ ჩამოსულიები არც კი იყავით, რომ ჩვენ უკვე გვიყვარდა თქვენი ქვეყანა და მისი პატრიარქი, იმდენი გველაპარაკა თქვენზე მისი უნეტარესობაო. გამომგზავრებისას ნიკოლოზ VI-მ მითხრა: გადაციეთ ქართველ ერს, რომ მე თქვენთვის რაც შემიძლო, ყველაფერი გაგავციოთ.

არ მოქმედებოდაც საქართველოს, ჩვენს უძველეს ეკლესიას სინის წმიდა მთის ძალა და მაღლი. როგორც ლოცვა-კურთხევა მამაზეციურისა, მე წამოვიღე იქიდან პატარა ქვა. მასზე არის გამოხატული გაქვავებული მცენარეები. ჯვარზე მოხვევის დროს თქვენ ემთხვევით ამ ქვასაც. ეს იმ წმიდა ადგილიდანაა, სადაც მოსე წინასწარმეტყველმა ღვთისაგან მიიღო ათი მცენება.

ღმერთმა დაგლოცოთ, გაგაძლიეროთ და თქვენთან ერთად დალოცოს მთელი საქართველო. ამის.

სინის კათედრალური ტაძარი
1984 წელი

**მიტროპოლიტ ანანიას სიტყვა,
ნახმოთქმები 2007 წლის
14 ოქტომბერს სვანეთის სპირიტუალური
ცენტრის სახელობის
საეკლესიო-საპატრიარქო ცენტრში
მსოფლიო პატრიარქის
სტუმრობისას**

თქვენო ყოვლადუნმძღვანელო,
თქვენო უნმძღვანელო და უნეტარელო,
თქვენო უნეტარელო,
მაღალყოვლადსამღვდლო მეუფენო,
მამანო, ძმანო,
ქრისტეს მიერ საყვარელო შვილებო,

მრავალი ჩვენგანი მოწმეა იმისა, რომ მის-
მა უნმძღვანელომ ამ 30 წლის წინ, ჩაიბარა
უცხო ქვეყნის მკურნალობის შედეგად დამ-
ცრობილი ეკლესია, მატერიალურად უნიჭ-
ითო, ნაკლოვანი და ქანცმიღებული, ათეისტ
მმართველთა მძლავრობით დაშინებული
სულ რამდენიმე ათეული სამღვდლო პირით
და აი, გავიდა 30 წელი და ჩვენ ვხედავთ თუ
რა წარმატებებით შეგება ჩვენი ეკლესია
ახალ ათასწლეულს, როგორც ფსალმუნშია

ნაბრძანები — „ვითარცა ორბისა განახლდა
სიტყბუკე მისი“, ის ფრთებს ისწორებს, რათა
ბუდიდან აფრინდეს და მიწიდან ზეცამდე სუ-
ლიერად აღამაღლოს ქართველი ერი.

ერთ ძველ, საუკუნეთა წინანდელ ზელნა-
წერში, ჩვენი ეკლესიის დამაარსებელი შედა-
რებულის არწივს და დღეს ჩვენ შეგვიძლია
ვთქვათ, თქვენ, თქვენო უნმძღვანელო გავიშ-
ლიათ არწივის ფრთები და თქვენს ფრთეთა
ქვეშ იკრებთ სრულიად საქართველოს ერს,
ყველა მართლმადიდებელს განურჩევლად
მისი ეთნიკური წარმოშობისა, ყველა მო-
ქალაქის, დიდსა თუ მცირეს, ქვეყნის მმარ-
თველებს, პიროფლიან სოფლის მუშაკებს,
რომელთა ლოცვა ახლოს არის უფრო უფალ-
თან; თქვენ იკრებთ უცხოეთში მცხოვრებ
ქართველებს, სამშობლოს მცველ ჯარისკა-
ციებს, ახალ თაობას, ერის იმედსა და მომა-
ვალს.

თქვენ ჭეშმარიტად ბრძანდებით მამა სამ-
შობლოსა.

დღევანდელ დღეს, შეუძლებელია არ გა-
ვიხსნოთ წარსული, როგორც ფსალმუნშია
ნაბრძანები — „ვიგონებდი ადრინდელ დღე-
ებს, გარდასულ წლებს“ (ფსალ. 76(77)), ანდა
„ჩავუყვირდები ყველა შენს ნამოქმედარს და
შენს საქმეებზე ვისაუბრებ“ (იქვე).

თქვენი ყოველდღიური საქმით და სიტყ-
ვით იყავით და ხართ ჭეშმარიტი მოძღვარი
და მასწავლებელი, წმიდა ეტალონი, არა
მხოლოდ სულიერ-ეკლესიურისა, არამედ
ყოფითისა, ეთიკისა თუ ესთეთიკისა. ყველა
ჩვენგანმა მცირედან დიდამდე ყველაფერი
თქვენგან შეისწავლა, უფრო სწორად თუ
ვიტყვი, უნდა შეისწავლოს, რადგან თქვენ
უკვდავი საღმრთო მაგალითი ბრძანდებით —
წყალობისა და ქველის საქმისა, ლოცვისა და
მარხვისა. როგორც იტყვიან, ვინ აღრიცხავს
თქვენს სახიერებას ზეცათა მამის გარდა?

რამდენი ახალი ეკლესია, მონასტერი და
საეპისკოპოსო შემატეთ უფლის სამწყსოს,
რამდენი წინაპართა მიერ წამოწყებული,
მაგრამ ამჟამად დაფინყებული საქმე განაახ-
ლეთ, რამდენი სიკეთის მიზეზად იქცა თქვე-
ნი სიტყვა და ზრახვა.

ყოვლადწმიდა ღვთისმშობლის წილხვედრ
იერიას ანუ სრულიად საქართველოს მრავა-
ლი დიდი წინაპარი ჰყავდა. როცა ვათვალიე-
რებთ მათ მატრიანებს და ვადარებთ თქვენს
მაგალითს, ჩვენს თვალწინ ამომწურვება
წმიდა კეთილმსახური მეფის დავით აღმაშე-
ნებლის ცხოვრება. მე ვფიქრობ, სწორედ ესაა
თქვენი სულიერი წინაპარი, მასზე ბრძანებს
მემბრატინა — „დიდნი საქმენი, ღმრთისაგან
ოდენ შესაძლებელი, ადვილად წარმართა“,
ჩვენი ერი ელის, რომ ნალვანის გარდა თქვენ
კიდევ მრავალს შეძლებთ, მაგრამ მართლაც
უდიდესი საქმეები, რომელნიც თქვენ აღას-

რულეთ, ერთი შეხედვით ადგილი ჩანს, მაგრამ ჩვენ ვიცით, თუ რაოდენი დიდი ძალისხმევა დასჭირდა მათ წარმართვას, ჭეშმარიტად ღვთის გარეშე შეუძლებელი.

წმიდა მეფე დავით აღმაშენებლის მსგავსად თქვენ გაქვთ მტკიცე ხელი, რომლის მორიდებით 30 წლის წინანდელი ქოტურის სასულიერო დასში დაინერგა წესიერება და კანონი, თქვენი მორიდებით და კრძალვით გერავინ იკადრებს უნესო სვლას. პატიოსნება და ღირსება თავის ადგილს იმკვიდრებს. მონასტრები, საეპისკოპოსოები და ეკლესიები წესითა და რიგით აღასრულებენ საღმრთო მსახურებას.

საქართველოს ეკლესიის მეთაურთაგან ერთ-ერთი რჩეულის, კირიონ I-ის კათალიკოსობის დროს, 1400 წლის წინ, აშენდა ჯვრის წმიდა მონასტერი VII ს. დასაწყისში, ჩვენი ქვეყნის სპარსთა მფლობელობისას. იმ ეპოქაში მონოფიზიტებმა ისიც კი შეძლეს, რომ ჩვენს ზოგ ეკლესიაში ღვთისმსახურება დამპყრობელთა მხარდაჭერით სომხურ ენაზე დაწერეს. ქართული ენის დასაცავად ხმა აიმაღლა კირიონ I-მა. მართალია, პირადად ეს ძვირად დაუჯდა, მაგრამ მან შეძლო და აღუდგინა ქართველ ერს ქვემო ქართლში ქართულენოვანი წირვა-ლოცვა. კირიონის მსგავსად დღესდღეობით ქართული ერის დაცვა, თქვენო უწმიდესობა, თქვენი ზრუნვის საგანია. მისი უფლებები მსგავსადვე შეიბღალა XIX-XX სს-ში რუსული იმპერიის წიაღში, თქვენ კვლავ უზრუნველ ქართულ ენას თავის ნამდვილ სამეცნიერო სახელს, ადგილსა და ღირსებას. თქვენი დიდი წინაპრის მსგავსად იცავთ ენას, რომელსაც თვით ყოვლადწმიდა ღვთისმშობელი მფარველობდა წმიდა ილარიონ ქართველისა და წმიდა ექვთიმე მთაწმიდელის ცხოვრების მიხედვით. ჩვენ ეს ასევე ვიცით ასურელ მამათა ცხოვრებიდან, როცა მათ, მოციქულთა მსგავსად სულიწმიდის მიერ, ერთ ნაშში „ნამისყოფით ზეციდან შეისწავლეს“ ქართული ენა. კირიონის ჟამის მსგავსად დღესაც ესაჭიროება ქართულ ენას დაცვა და მფარველობა.

საქართველოს ეკლესიის მეთაურთაგან ერთ-ერთი რჩეულის, კათალიკოს კირიონის მიერ აგებული ჯვრის მონასტრის 1400 წლისთავზე, რომლის მშენებლობა IV ს-ში რვე მეფის დროს დაიწყო, VII ს. დასაწყისში დამთავრდა, ჩვენ საიამაყო ვისცნებთ კირიონის სიტყვებს „რჯული იერუსალიმიდან გვაქვს“ — გამოთქმულს მონოფიზიტებთან კამათისას, კათალიკოსი ამით ბრძანებდა, რომ მართლმადიდებლობა თვით მოციქულთაგან გვაქვს მიღებული. იერუსალიმი იმუამად ქართველთა რელიგიური კერა იყო, რადგანაც იერუსალიმში არსებული ათეულობით

ქართული ეკლესიიდან და მონასტრიდან იღებდა საქართველო სულიერ ძალას. სამწუხაროდ, იერუსალიმის სინმიდებები ბოლო საუკუნეებში დაკარგა ქართულმა ეკლესიამ, მაგრამ კირიონის მსგავსად, ჩვენმა უწმიდესმა პატრიარქმა აქაც გადადგა პირველი ნაბიჯები და ჩასახა იქელი, რომ არა მხოლოდ იერუსალიმსა და ათონის წმიდა მთაზე, არამედ სინას მთაზეც ქართული ეკლესია აღიდგენს წარსულის დიდებას და ღოცვით მომავალს.

მართლაც, თქვენი პატრიარქობის პირველ წლებში, სინას მთაზე თქვენი ღოცვა წინ უძღოდა საქართველოს სახელმწიფოებრიობის აღდგენას. ეს უდიდესი მადლი — ეროვნული, დამოუკიდებელი სახელმწიფო — სწორედ თქვენი პატრიარქობის ჟამს მიმადლა უფალმა ქართველ ერს. ასევე თქვენი ღოცვით და შრომით დაგვირგვინდა თითქმის თანაფარდი — ავტოკეფალური მოძრაობა.

თქვენი ბუნებითი საქმე სიყრმიდანვე იყო ღოცვა და თქვენ ქართველ მორწმუნე ერს აჩუქეთ შვიდგზის ღოცვის ჩვევა, რომ დღეში შვიდჯერ ადიდონ უფალი. ამ საყოველთაო ღოცვამ ააღორძინა სარწმუნოება, ხელახლა მოაქცია აჭარა და სრულიად საქართველო.

ჩვენ ამჟამად ვგვაგვართ ადგილზე, სადაც მეფე მირიანის ბალი იყო გაშლილი, აქ წმიდა ნინომ იხილა ბაბილონ-მადლიერი ვენახი, რომლის ნაყოფი იყო ფრიადი, ფურცელი მშვენიერი, მისი ტოტები ქვეყნის კიდემდე იყო გადაშლილი, ხოლო რტოებში ივანებდნენ ქვეყნიერების სხვადასხვა მხრიდან მოფრენილი ცის ფრინველები, ასევე დღევანდელ დღეს თქვენს გარშემო შემოკრებილი ქვენიური ანგელოზები — მსოფლიო პატრიარქი და მართლმადიდებელი მღვდელმთავრები, საქართველოს ეკლესიის წმიდა სინოდის წევრები, პატიოსანი მამები, ერი და ბერი.

თქვენი ღონიერი წინამძღოლობით მჯერა, თქვენ აფხაზეთშიც — ივერიის პატრიარქების უძველეს ბიჭვინთის კათედრაზე დადგებით და ილოცვით ერთობლივი საქართველოსათვის, ბიჭვინთიდან, სადაც უფალ ღმერთს 1000 წლის მანძილზე ქართული ენით უფალს ადიდებდნენ მწირველი მამები.

საქართველოს ეკლესიის წმიდა სინოდი შესთხოვს უფალ ღმერთს თქვენს ხანგრძლივ მრავალჟამიერ სიცოცხლეს, მადლიერი სამწყსო, სამწყსო იმ ეკლესიისა, რომელიც 30 წლის წინ ჰპოვეთ სიმდაბლედ შთასული და თქვენი მძლავრი მარჯვენით კი აღამაღლეთ უფლის შეწვევით,

ღმერთმა ინებოს თქვენი მრავალჟამიერი სიცოცხლე,

ამინ.

**საქართველოს მართლმადიდებელი
სამოციქულო ეკლესიის
მე-12 საეკლესიო კრება,
მიტროპოლიტი ილიას
სრულიად საქართველოს
კათოლიკოს-პატრიარქად
არჩევა-აღსაყდრება**

1977 წლის 9 ნოემბერს დილის 9 საათზე გარდაიცვალა სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქი, მცხეთა-თბილისის მთავარეპისკოპოსი დავით V (დევიდარიანი). საქართველოს მართლმადიდებელი სამოციქულო ავტოკეფალური ეკლესიის ტრადიციის თანახმად, რომელიც ასახული იყო 1945 წელს დამტკიცებულ მართვა-გამგეობის დებულებაში, კათოლიკოს-პატრიარქის მძიმე ავადმყოფობის ან გარდაცვალების შემთხვევაში წმიდა სინოდის ყველა წევრი იკრიბება საპატრიარქო რეზიდენციაში და კათოლიკოს-პატრიარქის მდივნის თანდასწრებით ხსნის განსაკუთრებულ სეიფს, სადაც სავარაუდოდ ინახება კათოლიკოს-პატრიარქის წერილობითი განკარგულება კათოლიკოს-პატრიარქის მოსაყდრის შესახებ. 9 ნოემბერს 10 საათიდან 19 საათამდე წმიდა სინოდის წევრები: მიტროპოლიტი ილია, მიტროპოლიტი ზინობი, მიტროპოლიტი გაიონი, ეპისკოპოსები:

გრიგოლი, გიორგი, ილარიონი ელოდებიან ბათუმ-შემოქმედელ და ჭყონდიდელ მიტროპოლიტ რომანოზს, მაგრამ იგი არ ჩანდა. სინოდის წევრთა უმრავლესობამ მიიღო გადაწყვეტილება წმიდა სინოდის სხდომის მუშაობის დაწყების შესახებ. როგორც გაირკვა, მოსაყდრის დანიშვნის შესახებ არ არსებობდა განსვენებული კათოლიკოს-პატრიარქის, დავით V-ის წერილობითი განკარგულება. საეკლესიო დებულების თანახმად, მოსაყდრედ ქიროტონით უზუცესი მღვდელმთავარი ცხადდებოდა, რომელსაც დამტკიცებდა წმიდა სინოდი. სინოდის სხდომის თავმჯდომარედ აირჩიეს ცხუმ-აფხაზეთის მიტროპოლიტი ილია, მდევნად ბოდბელი ეპისკოპოსი ილარიონი. განისაზღვრა დღის წესრიგი: 1. სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქის მოსაყდრის არჩევა; 2. სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქის, უწმიდესი და უნეტარესის დავით V-ის დაკრძალვასთან დაკავშირებული საკითხები. წმიდა სინოდის სხდომაზე თეორიულად მიტროპოლიტმა ზინობამ, მანგლელმა ეპისკოპოსმა გიორგიმ, ალავერდელმა ეპისკოპოსმა გრიგოლმა მხარი დაუჭირეს ცხუმ-აფხაზეთის მიტროპოლიტ ილიას სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქის მოსაყდრედ არჩევას. მიტროპოლიტმა გაიონმა არ დაუჭირა მხარი ნამოყენებულ კანდიდატურას და მოსაყდრედ ასარჩევად დაასახელა ბათუმ-შემოქმედელი და ჭყონდიდელი მიტროპოლიტი რომანოზი. ხმათა უმრავლესობით ცხუმ-აფხაზეთის მიტროპოლიტი ილია არჩეულ იქნა სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქის მოსაყდრედ. სინოდის სხდომამ მიიღო გადაწყვეტილება: 1. განსვენებული კათოლიკოს-პატრიარქის დამკრძალავი კომისიის თავმჯდომარედ დაინიშნოს სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქის მოსაყდრე, მიტროპოლიტი ილია; 2. უწმიდესი და უნეტარესი დავით V დაიკრძალოს 15 ნოემბერს; 3. სინოდის სხდომის გადაწყვეტილება ოფიციალურად ეცნობოს მსოფლიოს მართლმადიდებელ და არამართლმადიდებელ ეკლესიათა მეთაურებს, საერო ხელისუფლებას. წმიდა სინოდის ეს გადაწყვეტილება მიუღებელი აღმოჩნდა ზოგიერთი სასულიერო პირისა და მალდიერარქისათვის. შექმნილი ვითარების სრული სურათი კარგადაა ასახული საქართველოს მართლმადიდებელი ეკლესიის წმიდა სინოდის 1977 წლის 12 ნოემბრის საგანგებო სხდომის განცხადებაში. „როგორც ცნობილია, საქართველოს მართლმადიდებელი ეკლესია თავის მართვა-გამგეობაში ხელმძღვანელობს დებულებით,

რომელიც იყო მიღებული 1945 წლის 28 მაისს და რომლის შეცვლა შედის მხოლოდ საეკლესიო კრების კომპეტენციაში. 1977 წლის 9 ნოემბერს გარდაიცვალა სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქი დავით V. გარდაცვალების წინ იგი მიიმედა ავადმყოფობდა რამდენიმე დღის განმავლობაში. ამ დროს თბილისში იმყოფებოდნენ ყველა მღვდელმთავრები გარდა ბათუმ-შემოქმედელი და ჭყონდიდელი მიტროპოლიტ რომანოზისა და ალავერდელი ეპისკოპოს გრიგოლისა. 8 ნოემბერს, დღის 15 საათზე კათოლიკოს-პატრიარქის მდიანმა გრიგოლ მშვიდობაძემ მათ დაუტოვა დეპუტეტი, რითაც ატყუებინებდა პატრიარქის ავადმყოფობას, და სთხოვდა სასწრაფოდ ჩამოსულიყვნენ თბილისში. 9 ნოემბერს, დღის 9 საათზე გარდაიცვალა კათოლიკოს-პატრიარქი. 10 საათზე ჩამობრძანდა ალავერდელი ეპისკოპოსი გრიგოლი. როგორც მითითებულია საეკლესიო მართვა-გამგეობის დებულების 21-ე პარაგრაფის მე-2 შენიშვნაში, კათოლიკოს-პატრიარქის გარდაცვალების, ან მიიმე ავადმყოფობის შემთხვევაში საეკლესიო მართვა-გამგეობისათვის მის ადგილს იჭერს ის მღვდელმთავარი, რომლის შესაბამისაც კათოლიკოს-პატრიარქის მოღვაწეთა ინახება მისი უწმიდესობისა და უნეტარესობის წერილობითი განკარგულება, მაგრამ ასეთი განკარგულება არ აღმოჩნდა და საჭირო შეიქნა, სასწრაფოდ მიწვეულიყო წმიდა სინოდის სხდომა. 9 ნოემბერს მთელი დღის განმავლობაში სინოდი ელოდებოდა მიტროპოლიტი რომანოზის ჩამობრძანებას, მაგრამ რადგან იგი არ ჩამობრძანებულა და არც რაიმე ცნობა მოსულა მისგან, საღამოს 19 საათზე სინოდის წევრთა უმრავლესობის გადაწყვეტილებით შედგა სინოდის ოფიციალური სხდომა, რომელსაც უნდა აერჩია კათოლიკოს-პატრიარქის მოსაყდრე და გადაწყვიტა კათოლიკოს-პატრიარქად დავით V-ის დაქრძალვასთან დაკავშირებული საკითხები.

სინოდის სხდომაზე ერთხმად იყვნენ არჩეული სხდომის თავმჯდომარედ მიტროპოლიტი ილია, მდივნად ეპისკოპოსი ილარიონი. როდესაც დაისვა მოსაყდრის არჩევის საკითხი და კანდიდატად დასახელებული იყო მიტროპოლიტი ილია, მხოლოდ მიტროპოლიტმა გაიოზმა არ დაუჭირა მხარი და ნამოაყენა მიტროპოლიტი რომანოზის კანდიდატურა, რაც შეეხება დანარჩენ მღვდელმთავრებს, მათ ერთხმად მხარი დაუჭირეს მიტროპოლიტ ილიას. ეპისკოპოს ილარიონს სურდა თავი შეეკავებინა ხმის მიცემისაგან, მაგრამ რადგან ამის უფლება არა ჰქონდა საეკლესიო მართვა-გამგეობის დებულების მე-

-16 მუხლის თანახმად, ამიტომ ხმა მისცა მიტროპოლიტ ილიას.

9 ნოემბერს სინოდის სხდომა ჩატარებული იყო კანონის ფარგლებში, დებულების მე-15 მუხლის დაცვით, სადაც ნათქვამია: "სინოდის სხდომა კანონიერია, თუ მას დაესწრება თავმჯდომარე და მონვეულ წევრთა ნახევარი", ხოლო სხდომას ესწრებოდა არა თუ ნახევარი, არამედ ყველა წევრი, გარდა ერთისა. ამიტომ მიტროპოლიტ რომანოზის, მიტროპოლიტ გაიოზისა და ეპისკოპოს ილარიონის განცხადება, სადაც ისინი ამტკიცებენ, თითქოსდა თვითნებურად იყო მონვეული სინოდის სხდომა და მიტროპოლიტმა ილიამ თავი გამოაცხადა მოსაყდრედ, უსაფუძვლოა. სხდომა კანონიერ საფუძველზე ჩატარდა და მიტროპოლიტ ილიას თავი კი არ გამოუცხადებია მოსაყდრედ, არამედ ასეთი იყო სინოდის წევრთა უმრავლესობის გადაწყვეტილება. 10 ნოემბერს თბილისში ჩამოსული მიტროპოლიტი რომანოზი საპატრიარქოში გამოცხადდა მოგვიანებით და განაცხადა, რომ იგი იერარქიული პატივით დგას ყველა მღვდელმთავარზე მაღლა, როგორც უზუცესი მღვდელმთავარი და ჭყონდიდელი მიტროპოლიტი და ამის საფუძველზე მოითხოვა კათოლიკოს-პატრიარქის მოსაყდრის თანამდებობა. როგორც მართვა-გამგეობის დებულების 23-ე მუხლის მე-2 შენიშვნაშია აღნიშნული, „მწყემსმთავარი პატივდებულ იქნებოდა ქირიტონის უზუცესობის მიხედვით“. ეს იმას ნიშნავს, რომ სასულიერო სინოდი, რომელიც უფრო ადრე იყო ნაკურთხი ეპისკოპოსის ხარისხში, ის იფუძვლება უზუცეს მღვდელმთავარად. მიტროპოლიტი ილია ეპისკოპოსად ნაკურთხი იყო 1963 წლის 25 აგვისტოს, ხოლო მიტროპოლიტი რომანოზი 1965 წლის 21 თებერვალს, მიტროპოლიტის ხარისხი ილიას მიენიჭა 1967 წელს, რომანოზს 1972 წელს, რაც შეეხება ეპარქიას, ან ასაკის (რომანოზი ამ დროს იყო 90 წლის) მიხედვით უზუცესობას, ეს არაა გათვალისწინებული დებულებაში.

წმიდა სინოდი სინანულით აღნიშნავს ხსენებულ მღვდელმთავართა განცხადებების უსაფუძვლობას. 1. თითქოს მიტროპოლიტი ილიას მოსაყდრეობა დაუშვებელია იმიტომ, რომ იგი დაბადებულია საქართველოს საზღვრების იქით, ჩრდილო ოსეთის ავტონომიური ოლქის ქ. ორჯონიკიძეში. ჯერ ერთი, საეკლესიო მართვა-გამგეობის დებულების მიხედვით ამ ფაქტს არა აქვს არავითარი მნიშვნელობა და მეორეც, მიტროპოლიტი ილია და მისი მშობლები საქართველოს ეკლესიის წევრები იყვნენ მუდამ, რადგან ორჯონიკიძეში არსებ-

ბობაძე ქართული ეკლესია, რომელიც ექვემდებარებოდა საქართველოს საპატრიარქოს და მიტროპოლიტი ილია მონათლულია ამ ეკლესიაში არქიმანდრიტ ტარასი კანდელაკის მიერ, რომელიც შემდეგში გახდა ნილკნელი ეპისკოპოსი და დაკრძალულია სვეტიცხოვლის გალავანში. 2. მათ განაცხადეს, რომ მიტროპოლიტ რომანოზს, მიტროპოლიტ გაიონოზს, ეპისკოპოს ილარიონს შეუძლიათ აკურთხონ ახალი ეპისკოპოსები, დაუგზავნონ დეპუტები მსოფლიო საეკლესიო ცენტრებს, იმის შესახებ, რომ თითქოს ჩატარებული სინოდის სხდომა იყო არაკანონიერი, და მოსაყდრეც იყო არჩეული უკანონოდ. საქართველოს ეკლესიის წმიდა სინოდი თვლის, მათი ასეთი ანტიეკლესიური და კანონთა საწინააღმდეგო მოქმედება დიდ ზიანს აყენებს საეკლესიო ცხოვრების ნორმალურ მიმდინარეობას. საქართველოს საპატრიარქო არქივი დაცული დოკუმენტები (იხ. საქალაქე № 141, დოკ. 2644) — დანერგვებით მოგვიხსრობენ მიტროპოლიტ ილიას მოსაყდრედ გამოცხადების მოწინააღმდეგე სამი მღვდელმთავრის შემდგომი ნაბიჯების შესახებ. მათ საპროტესტო წერილები გაუგზავნეს საქართველოს კეცენტრალური კომიტეტის პირველ მდივანს ე. შევარდაძეს, საქართველოს უმაღლესი საბჭოს თავმჯდომარეს პ. კვიციანიძეს, საბჭოთა კავშირის ცენტრალური კომიტეტის გენერალურ მდივანს, ლ. ბრეჯვეს, საბჭოთა კავშირის რელიგიის საქმეთა კომიტეტის თავმჯდომარეს, კუდრინს, საქართველოს რელიგიის საქმეთა რწმუნებულს თ. ონოფრიშვილს, ისინი მოითხოვდნენ ხელისუფლების ჩარევას ეკლესიის შიდა საქმეებში, საქართველოს მართლმადიდებელი ეკლესიის 1977 წლის 9 ნოემბრის წმიდა სინოდის დადგენილების გაუქმებას, ვინაიდან მათი აზრით დარღვეული იყო ქრისტიანული ეკლესიის მრავალსაუკუნოვანი ძირითადი სამართლებრივი ნორმები.

15 ნოემბერს სიონის საპატრიარქოს ტაძარში გაიმართა უწმიდესი და უნეტარესი, სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქ დავით V-ს დაკრძალვის წინ წირვა. წირავდა კათოლიკოს-პატრიარქის მოსაყდრე მიტროპოლიტი ილია, თანამწირველნი იყვნენ ტალინისა და ესტონეთის მიტროპოლიტი ალექსი (რედვიერი), ქსანტის მიტროპოლიტი ანტონიოსი, თეთრიწყაროელი მიტროპოლიტი ზინობი, მანგლელი ეპისკოპოსი გიორგი, ალავერდელი ეპისკოპოსი გრიგოლი, ზარასი ეპისკოპოსი იოსი. წირვას ეხმარებოდა ყოველთა სომეხთა პატრიარქ-კათოლიკოსი ვაზგენ I. განსვენებულ პატრიარქს სიტყვით მიმარ-

თა საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქის მოსაყდრემ, მიტროპოლიტმა ილიამ. „დღეს ჩვენ ლოცვითა და ცრემლით ვაცილებთ ჩვენს მამამთავარს, რომლის უკვდავი სული მოველინა იმ ნიაღს, სადაც განიცხვენებენ ჩვენი დიდნი კათოლიკოს-პატრიარქნი: კირიონი, ლეონიდე, ამბროსი, ქრისტეფორე, კალისტრატე, მელქისედეკი და ფერემი... მიმდინარე წელიწადში დავისთვის იყო საიუბილეო წელი — მას შეუსრულდა სამღვდელი ზარისში აყვანიდან 50 წელი. ამ წნის განმავლობაში მას განუცდია არაერთი სასიხარულო დღე ღვთისმამე მონიჭებული, მაგრამ მასთან ერთად მას მრავალჯერ შეუსვამს სიმწრასა და მწუხარების ფილა. ამ დიდ ადამიანს დღეს ემშვიდობება ქართველი ერი, ჩვენი დაობლებული ეკლესია“. უწმიდესი და უნეტარესი დავით V დაკრძალეს სიონის საპატრიარქო ტაძარში...

1977 წლის 16 ნოემბერს დღის 12 საათზე დაიწყო საქართველოს მართლმადიდებელი ეკლესიის წმიდა სინოდის სხდომა, რომელსაც ესწრებოდნენ: სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქის მოსაყდრე მიტროპოლიტი ილია (მოლბაშვილი), თეთრიწყაროელი მიტროპოლიტი ზინობი (მაჟუგა), ბათუმ-შემოქმედელი და ჭყონდიდელი მიტროპოლიტი რომანოზ (პეტრიაშვილი), ნილკნელი მიტროპოლიტი გაიონი (კერატიშვილი), მანგლელი ეპისკოპოსი გიორგი (ღალბანიძე), ალავერდელი ეპისკოპოსი გრიგოლ (ცერცვაძე), ზოდბელი ეპისკოპოსი ილარიონი (სამხარაძე), სხდომას სინოდის წევრთა თანხმობით ოქმის შესადაგნად ესწრებოდა კათოლიკოს-პატრიარქის მდივანი გრიგოლ მშვიდმობაძე. აღის ნესრიგი: 1. მოსაყდრე მიტროპოლიტ ილიას მოსკოვში გამგზავრების მიზეზი და იქაური თათბირის შინაარსის მოხსენება. 2. ნილკნელი მიტროპოლიტის მთავრობის სახელზე გადაზავნილი ტექსტი, 3. საეკლესიო კრებისა და კათოლიკოს-პატრიარქის ინტრონიზაციის (აღსაყდრების) თარიღის დადგენა. 4. სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქის ასარჩევი კანდიდატის დასახელება.

პირველ საკითხზე კათოლიკოს-პატრიარქის მოსაყდრე მიტროპოლიტმა ილიამ სინოდს მოახსენა ზაგორსკი რელიგიის მოღვაწეთა თათბირის შესახებ, სადაც დავამობილ იქნა ნეიტრონული ბომბის მომზადებისა და გავრცელების განზრახვა.

მეორე საკითხზე ნილკნელმა მიტროპოლიტმა გაიონმა წაიკითხა მთავრობის სახელზე გადაზავნილი სრული ტექსტი, გადაწყდა XII საეკლესიო კრება გაიმართოს 1977 წლის 22 დეკემბერს. ახალი კათოლიკოს-პატრიარქის

ინტრონიზაცია (აღსაყდრება) შესრულდეს 25 დეკემბერს, სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქად ასარჩევ კანდიდატად მანგლელმა ეპისკოპოსმა გიორგიმ დაასახელა ცხუმ-აფხაზეთის მიტროპოლიტი ილია, მას მხარი დაუჭირეს ალავერდელმა ეპისკოპოსმა გრიგოლმა, თეთრინყაროელმა მიტროპოლიტმა ზინობმა, მიტროპოლიტმა რომანოზმა არ დასახელა კანდიდატი და მოითხოვა აირჩიოს ახალი მოსაყდრე, მიტროპოლიტი გაიოზი არ სცნობს სინოდის სხდომას კანონიერად. ეპისკოპოსი ილარიონი არ ასახელებს პატრიარქობის კანდიდატს.

მოსაყდრე მიტროპოლიტი ილია თანხმობას აცხადებს მის სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქობის კანდიდატად დასახელებაზე.

მოვლენების უფრო გამძაფრებას გვამცნობს ალავერდელი ეპისკოპოსის გრიგოლ ცერცვაძის ჩანაწერები: „1977 წლის 17 ნოემბერს ჩემთან ეკლესიაში მოვიდა უცნობი, ახოვანი, ახალგაზრდა, გამომიძახა, თქვენთან ცალკე საუბარი მსურს... ნამოიწყო საუბარი: სინოდი, რომელიც ვუშინ შედგა მთავრობის მიერ გაუქმებულიაო, მთავრობას არ სურს ცხუმ-აფხაზეთის მიტროპოლიტ ილიას სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქად არჩევა... მას სურდა ჩემი დაყოლიება, უარი მეთქვა სინოდის სხდომაზე ჩემს მიერ ნამოყენებულ კანდიდატზე. მე ვუპასუხე, რაც სინოდზე გადაწყდა, იმას ხაზი არ გადაესმევა-მეთქი... ბოლოს საუბარი იმით დაამთავრა, მოკლე ხანში მოგვივინა დეკემბე იმისთვის, რომ სინოდის ხელახალი სხდომა შედგესო. მე ვუპასუხე, რაც ვთქვი, იმასვე ვიტყვი-თქო. მაინცდამაინც ნასიამოვნები არ წასულა.

საზოგადოებადამახული ადევნებდა თვალყურს საქართველოს მართლმადიდებელ სამოციქულო ეკლესიაში შექმნილ რთულ ვითარებას და ერთმნიშვნელოვნად მხარს უჭერდა ცხუმ-აფხაზეთის მიტროპოლიტ ილიას. საზოგადოების აქტიურობამ აიძულა ოფიციალური ხელისუფლება უკან დაეხია. ყოველი ახალი დღე ახალი ჭორების, მითქმა-მოთქმის გამძაფრებით იწყებოდა. ამ უსიამოვნებათა კულმინაცია იყო 1977 წლის 18 დეკემბერი: როგორც სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქის მდივნის გრიგოლ მშვიდობაძის სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქის მოსაყდრის, მიტროპოლიტ ილიასადმი გაგზავნილი შეტყობინებიდან ირკვევა „18 დეკემბერს 19 საათზე საქართველოს საპატრიარქოს შენობაში ძალთ შეჭრილმა სინოდის გადაწყვეტილებით უკმაყოფილო განსხვავებული პოზიციის სამი მღვდელმა-

ვარი, მათ გაუტყვიანთ პატრიარქის კაბინეტის კარები, კანცელარიის ოთახში გაუღლიათ მდივნის საწერი მაგიდა და სთავი პატრიარქის კაბინეტში, დაუხვევიანთ საქმიანი ქაღალდები, გამოუყენებიათ კათოლიკოს-პატრიარქის ბეჭედი. უსარგებლიათ ქართული და რუსული საბეჭდო მანქანით. როგორც დარწმუნოლი შავი ნანერებიდან ჩანს, მათ დაუგზავნიანთ პროვოკაციული დეკემბე რუსეთში, სომხეთში, მთავრობის წარმომადგენლებთან. დაუმტკრევიანთ პატრიარქის კაბინეტის კლიტე და ჩაუსვამთ ახალი“. (საქართველოს საპატრიარქოს არქივი, საქალაქდ 298. დოკ. 2449). დეკემბის შინაარსი ისეთი იყო, თითქოს კათოლიკოს-პატრიარქის მოსაყდრის თანამდებობიდან გადაყენებული იყო მიტროპოლიტი ილია, რომ მე-12 საეკლესიო კრების ჩატარების თარიღი გადატანილია. საზოგადოების აქტიური ჩარევის შემდეგ ისინი იძულებულნი გახდნენ უკან დაეხიათ. ყველა ღელავდა, იმსმვიდეს ინარჩუნება მიტროპოლიტი ილია, რომელმაც ხელმოკრედ დაგზავნა შეტყობინებები მართლმადიდებელ ეკლესიათა მეთაურებთან იმის შესახებ, რომ მე-12 საეკლესიო კრება, სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქის არჩევნები და აღსაყდრება ნამდვილად გაიმართებოდა 1977 წლის 23-25 დეკემბერს. დაძახული, უძილო ღამეების შემდეგ როგორც იქნა, გაათენდა 23 დეკემბერი.

23 დეკემბერს სიონში საეკლესიო კრების გახსნამდე საქართველოს კომპარტიის ცენტრალური კომიტეტის პირველ მდივან ე. შევარდნაძესთან ასეთი შინაარსის დეკემბე გაიგზავნა: „29 ნოემბერს ხელისუფლების წარმომადგენელმა თ. ონოფრიშვილმა ოფიციალურად გამოგვიცხადა საპატრიარქო ტახტზე მიტროპოლიტ ილია შიოლაშვილის კანდიდატურა. ოფიციალურად დამტკიცებულა და თუ ეკლესიაში სამსახური გვინდა, შევწყვიტოთ მასზე საჩივრების წერა, სინოდმა მას უნდა დაუჭიროთ მხარი, სარწმუნო წყაროებიდან შევიტყვე, თქვენგან არავითარ ამგვარ გადაწყვეტილებას ადგილი არ ჰქონია... საკითხი სერიოზულია, ვთხოვთ სასწრაფოდ მიგვიღოთ სინოდის განსხვავებულად მოაზროვნე წევრები, რათა პირადად მოგახსენოთ საქმის რესულტი ვითარება“ (საქართველოს საპატრიარქოს არქივი დოკ. 295). ბოლო იმავე დღის 15 საათზე მოსკოვში საბჭოთა კავშირის კომუნისტური პარტიის გენერალური მდივნის ლეონიდ ბრეჟნევის სახელზე ასეთი შინაარსის დეკემბე გაიგზავნა: „საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქის დავით V-ის ვარდაცვალების შემდეგ საქართველოს კათოლი-

სვეტიცხოვლის საკათედრო ტაძარი. 1975.

კოს-პატრიარქის მოსაყდრედ გამოცხადდა მიტროპოლიტი ილია შიოლაშვილი. იგი ჯერ კიდევ 1972 წლიდან ქართველი დისიდენტების წამქეზებელი და მხარდაჭერია. მოვითხოვ მოიხსნას მისი კანდიდატურა" მიტროპოლიტი რომანოზი (საპატრიარქოს არქივი. დოკ. 295). გასაოცარ ულოგიკობას ეყრდნობოდა მიტროპოლიტ რომანოზის მსჯელობა. თუ 1977 წლის 16 ნოემბერს წმიდა სინოდის სხდომაზე იგი აცხადებდა მიტროპოლიტი ილიას პატრიარქობის შემთხვევაში იყო იმის საშიშროება, რომ საქართველოს ეკლესიის ავტოკეფალია გაუქმდებოდა და რუსეთს დაექვემდებარებოდა, ამიტომაც 90 წლის ასაკში მზად იყო ეტვირთა საქართველოს ეკლესიის საქეთმყრობელობა. ხოლო 23 დეკემბერს ლ. ბრეჟნევისადმი გაგზავნილ დეპეშაში იგივე პიროვნება ქართველი დისიდენტების წამქეზებლად გამოაცხადა.

11 საათზე გაიხსნა საქართველოს მართლმადიდებელი სამოციქულო ეკლესიის მე-12 საეკლესიო კრება, რომელსაც ესწრებოდა 45 დელეგატი. კრება გახსნა სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქის მოსაყდრემ, მიტროპოლიტმა ილიამ, რომელმაც აღნიშნა, „დღეს ამ უძველეს საპატრიარქო ტაძარში შეიკრიბა მე-12 საეკლესიო კრება. განვლო 45 დღემ, რაც ღვთივ განისვენა უწმიდესმა და უნეტარესმა, სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქმა დავით

V-ემ, რომელიც წინ უძღოდა ჩვენს ეკლესიას 5 წლის განმავლობაში. დადო დიდი შრომა და ღვაწლი, რათა სათანადო სიმალლეზე ყოფილიყო ჩვენი ეკლესია. 40 დღე იგლოვა ჩვენმა ერმა. დღეს მე-12 საეკლესიო კრებამ უნდა აირჩიოს უძველესი სამოციქულო ეკლესიის წინამძღვარი. ჩვენ კრებას პატივი დასდო მოსკოვისა და სრულიად რუსეთის პატრიარქმა, უწმიდესმა და უნეტარესმა პიმენმა, როგორც მოძმე ეკლესიის მამამთავარმა, მონაწილეობა მიიღოს ჩვენს ზეიმში. დღეს ჩვენ ვდგავართ იმ უძველეს ეკლესიაში, სადაც იდგნენ და მამადმთავრობდნენ დიდნი კათოლიკოს-პატრიარქნი, უწმიდესი და უნეტარესი: კირიონი, ლეონიდე, ამბროსი, ქრისტეფორე, მელქისედეკი, დავითი, ჩვენი მღვდელმთავრები, სამღვდელოება, მორწმუნე ერი მუდამ იქნება ერთად, რომ გადაწყვიტოს ის დიდი საკითხები, რომლებიც ჩვენი ეკლესიის წინაშე დგას. ქრისტეს მიერ სიყვარულით მოგესალმებით და მე-12 საეკლესიო კრებას გახსნილად ვაცხადებ". საეკლესიო კრებას მიესალმა და ნაყოფიერი მუშაობა უსურვა მოსკოვისა და სრულიად რუსეთის პატრიარქმა უწმიდესმა პიმენმა. კრებამ დაამტკიცა 4 კომისიის შემადგენლობა. ალექსანდრე ეპისკოპოსმა გრიგოლმა კიდევ ერთხელ დაადასტურა წმიდა სინოდის გადაწყვეტილება საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქის ასარჩევ კანდიდატად ცხუმ-აფხაზეთის მიტროპოლიტ ილიას დასახულების შესახებ. კრების თავმჯდომარემ, მიტროპოლიტმა ილიამ კრების მონაწილეებს მიმართა, რომ სხვა კანდიდატის შემთხვევაში მათ თავისუფლად შეეძლოთ ჩაენერათ მისი სახელი დარიგებულ ბიულეტენზე. გაიმართა ფარული კენჭისყრა. ხმის დამთვლელი კომისიის თავმჯდომარემ, არქიმანდრიტმა იოანე ანანაშვილმა გამოაცხადა, რომ კათოლიკოს-პატრიარქის მოსაყდრე მიტროპოლიტი ილია ერთხმადაა არჩეული სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქად. კრებაზე შედგენილ იქნა საგანგებო სიგელი, რომელსაც ხელს აწერდნენ კრების მონაწილენი.

„მის მალაუყოფლადუსამღვდელოესობას, ცხუმ-აფხაზეთის მიტროპოლიტ ილიას.

წყალობითა ღმრთისათა და მადლითა და განგებითა სულისა წმიდისათა. საქართველოს მართლმადიდებელი ეკლესიის დამოუკიდებლობის აღნიშვნიდან მე-12 ადგილობრივმა კრებამ, რომელიც შედგა 1977 წლის 23 დეკემბერს თბილისში, სიონის საპატრიარქო ტაძარში, შემადგენლობითა საქართველოს ეკლესიის ყოვლადსამღვდელო მღვდელმთავართა, სამღვდელოთა, სამონაზვნო წესთა

და ერისკაცთა, მოძმე მართლმადიდებელ ეკლესიათა წარმომადგენელთა, მღვდელმთავართა, სამღვდელთა დასთა თანდასწრებით აირჩია თქვენი სისწიდე სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქად; მცხეთა თბილისის მთავარეპისკოპოსად" საქართველოს მართლმადიდებელი სამოციქულო ეკლესიის მეთაურს ეწოდა ილია II.

მე-12 საეკლესიო კრების გადაწყვეტილება იმავე დღეს ცნობილი გახდა სრულიად საქართველოსათვის.

ყველას სურდა ეხილა ახალგაზრდა, განათლებული და გამორჩეული მწყემსმთავარი, რომელიც მოახერხებდა დაეძლია არსებული წინააღმდეგობანი და საქართველოს მართლმადიდებელი სამოციქულო ეკლესიისათვის დაებრუნებინა ისტორიული მისია.

XX საუკუნის 70-იანი წლები საბჭოთა კავშირის „უბრაობის ხანად“ არის ცნობილი. ქვეყანაში გაბატონებული იყო კომუნისტური იდეოლოგია. რელიგია, სარწმუნოება „წარსულის მავნე გადმონაშთად“ იყო მონათლული. ოფიციალური საინფორმაციო საშუალებები, პრესა, ტელევიზია ანტირელიგიური შინაარსის წერილებისა და გადაცემების განხილვას ახდენდა. საქართველოში გამოავალი ოფიციალური გაზეთები: „კომუნისტი“, „ზარია ვოსტოკა“ მოკლე ინფორმაციით გამოეხმაურა საქართველოს მართლმადიდებელი ეკლესიის მე-12 საეკლესიო კრების გადაწყვეტილებას. სრულიად საქართველოს ახლადარჩეულ კათოლიკოს-პატრიარქს, უწმიდესსა და უნეტარესს ილია II შედარებით ვრცელი მასალა მიუძღვნა უცხოელ თანამემამულეთათვის განკუთვნილმა გაზეთმა „სამსობლომ“. მიუხედავად ამისა, 5 დეკემბერს დიდი და პატარა სვეტიცხოვლის საპატრიარქო ტაძრისკენ დაიძრა. 1917 წლის 12 (25) მარტის შემდეგ სვეტიცხოვლის საპატრიარქო ტაძარში ასეთი ხალხმრავლობა არ ყოფილა. ოფიციალური ხელისუფლება ვითომც წესრიგის დაცვის საბაზით შეეცადა მხოლოდ საგანგებო საშუალებით დაეშვა ხალხი, მაგრამ ეს ვერ მოახერხეს, ხალხის ტალღამ გარღვია „წესრიგის დამცველთა“ კორდონი და სვეტიცხოველში შევიდა. დეკემბრის სუსხიანი, მზიანი დღე იყო. დილის 9 საათზე სვეტიცხოვლის ტაძარში მობრძანდნენ: უწმიდესი და უნეტარესი, სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქი ილია II, თეთრინყაროელი მიტროპოლიტი ზინობი, ნილკნელი მიტროპოლიტი გაიორგი, მანგლელი ეპისკოპოსი გრიგოლი, საქართველოს მართლმადიდებელი ეკლესიის ღვთისმსახურნი, სტუმრები; მოსკოვისა

და სრულიად რუსეთის პატრიარქი, უწმიდესი და უნეტარესი პიმენი, ყოველთა სომეხთა უმაღლესი პატრიარქი, კათოლიკოსი ვაზგენ I. ქართული ინტელიგენციის — მეცნიერების, კულტურის თვალსაზრისწირი წარმომადგენლები, უმაღლესი სასწავლებლების სტუდენტობა, ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობის წარმომადგენლები. სვეტიცხოვლის საპატრიარქო ტაძარში საზეიმოდ შესრულდა საქართველოს მართლმადიდებელი ეკლესიის 141-ე მეთაურის, სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქის, უწმიდესი და უნეტარესი ილია II აღსაყდრება.

პატრიარქმა ამ სიტყვებით მიმართა მორწმუნე მრევლს, სრულიად საქართველოს:

„მე შეგვებული მაქვს ის უმძიმესი და ამავე დროს საპატიო მოვალეობა, რომელიც დღეს, ღვთის ამ წმიდა ტაძრის თაღებქვეშ დამაკისრა მაღალმა ღმერთმა, მუხლს ვიხრი ამ პატივისათვის მისი ძლიერების წინაშე, და თავყვანს ცეკმ მარადიული ნათლიი მოსილ ხსენებას მისას. მე თავს ვიხრი საქართველოს ეკლესიისა და მისი მრევლის, ქართველი ხალხის წინაშე, რომელსაც სასოებით უნდა ემსახუროს ჩემი ძალი და გონება, იმ სარწმუნოებით, რომელი სარწმუნოების დაცვისა და შენარჩუნებისათვის ზღვა სისხლი გვიილო რიცხვით მცირე ჩვენმა ხალხმა... ჩვენი ეკლესიის მომავალი საქმიანობის მთავარი საკითხი უნდა იყოს ქართველ ხალხში სასოებისა და უტეხი ნების განმტკიცება, ჩვენ ხალხს მუდამ მოეპოვებოდა ენერგია სასოებისა და წინსვლისათვის და ეს ენერგია ახლაც ჭარბად აქვს მას, გამოვლენდეს და სიკეთეს მოხმარდეს ეს ენერგია, აი ჩვენი მიზანი... იმისთვის, რომ ღვთიური გზით წარემართოთ ჩვენი მომავალი საქმიანობა, გვჭირდება შინაგანი მთლიანობა“.

ამ სიტყვებით დაამთავრა მისმა უწმიდესობამ და ჯვარი გარდასახა სვეტიცხოველში შეკრებილ ათასობით დამაიანს. პატრიარქი, მისი თანმზღები პირნი, ჩამოსული სტუმრები ეკლესიიდან გავიდნენ, მაგრამ ხალხი არ იშლებოდა, ყველამ იგრძნო, რომ ისტორიული მოვლენის მონაწილე გახდა. საქართველოს მართლმადიდებელი სამოციქულო ეკლესია XX საუკუნის 20-70-იან წლებში ბოლშევიკური ხელისუფლებისაგან დევნილი, შევიწროვებული და თავის თავში ჩაკეტილი, ახალი ისტორიული გამოწვევებისათვის ემზადებოდა. ეს მომავალში, მაგრამ იმხანად არსებულ უშუამღეს ვითარებას ყველა აცნობიერებდა, როგორც მასპინძლები, ასევე სტუმრები. ყოველთა სომეხთა კათოლიკოსმა ვაზგენ I ასეთი სიტყვებით მიმართა უწმიდესსა და უნეტარესს ილია II-ს.

„თქვენ რომ გიყურებთ მახსენდება ჩემი პატრიარქობის პირველი წლები... ჩაიარა საზეიმო დღეებმა და მკაცრი რეალობა მძიმე აღმოჩნდა. თვის ბოლოს იმის სახსარიც კი არ გვკონდა, რომ მგალობლებისათვის მცირე ხელფასი მიგვეცა, მაგრამ ღვთის შეწევნით გადავლახეთ ყველა პრობლემა და დღეს სომხეთის ეკლესია ერთ-ერთი უძლიერესია. ეს ამბავი შემთხვევით არ გამიხსენდება — დარწმუნებული ვართ, ახალგაზრდა პატრიარქი ილია ყველა პრობლემის თავს გაართმევს და საქართველოს ეკლესიის საქმიანობას მეტ სითამამეს შესძენს“ — ასე დაასრულა თავისი გამოსვლა კათოლიკოსმა ვაზგენ I-მა.

25 დეკემბერს უწმიდესმა და უნეტარესმა ილია II გამართა საზეიმო მიღება, რომელსაც ესწრებოდნენ საქართველოს მართლმადიდებელი ეკლესიის მღვდელმთავრები, სამღვდლოება, მონაწილე სტუმრები. ქართული ინტელიგენციის სახელით უწმიდესსა და უნეტარესს ილია II-ს სიტყვებით მიმართეს პროფესორმა ალექსანდრე ალექსიძემ, გაიოზ იმედაშვილმა, პოეტმა იოსებ ნონეშვილმა. „თქვენ თქვენი მორწმუნებრივი სინმიდით, — აღნიშნა პროფ. გაიოზ იმედაშვილმა, სათნო ცხოვრებით, ცოდნითა და ეკლესიისადმი უანგარო, თავდადებული მოღვაწეობით დიდი ხნის წინათვე გქონდათ მოპოვებული ხალხის სიყვარული და პატივისცემა. ამიტომ იყო, რომ წილად გხვდათ ეკლესიისა და ხალხის სიყვარული და პატივისცემა... ეკლესიისა და ხალხის ნება-სურვილის სრულ თანხმობაში ერთსულოვნად ავირჩიეს დაობლებული ქართული ეკლესიის მამამთავრად... დღეს ყოველი ენის, განათლების, პროფესიის ქართველი თქვენი უწმიდესობის და უნეტარესობისადმი ნუგეშით მიწოდობილი სასოებს, რომ ოდესმე დიდებული ეკლესია კვლავ ჩადგეს ერის სამსახურში“. ყველა გამომსვლელის ნატურა იყო კვლავ ეხილად ძლიერი საქართველოს სამოციქულო ეკლესია.

უწმიდესმა და უნეტარესმა, სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქმა საზეიმო მიღებაზე მისულ საზოგადოებას მიმართა მოკლე საბოროტო სიტყვით, რომელშიც ჩამოაყალიბა ის ამოცანები, რომელიც უნდა გადაეწყვიტა საქართველოს სამოციქულო ეკლესიას.

„ჩვენ ყველა ასეთ საქმეში ღვთის ნებას ვხედავთ — აღნიშნა უწმიდესმა და უნეტარესმა ილია II-მ. მის მოწყალებას, მისი მარჯვენის ძლიერებას, სამართლის მისავე მისი ნათლით მოსილ სიყვარულს იმით მიმართ, ვინაც ჩაჰპერა, მან სიცოცხლე თავის წმიდა სულის მიცემით, ღვთაების ამ წარმოუდგენ-

ლად მრავალმხრივმა დიდმა სიკეთემ მისგან ბოძებული ძლიერების კვერთხით დამაყენა ჩემი საყვარელი ქართველი ხალხის წინაშე, როგორც მსახური ამ ხალხისა და აღმსარებლებელი ყოვლად მაღალი ნებისა, ხალხის სულიერი ცხოვრების ამაღლებაში. მე ტვირთის ზიდვა დამაკისრა მისმა გასაოცარმა მოწყალებამ, მოკვდავი გონებისათვის წარმოუდგენელმა ძლიერებამ მომცა ძალა და სასოება, რომ ზემით ვზიოდ ეს ტვირთი როგორი მძიმეც არ უნდა იყოს ის... ჩვენი ეკლესიის საქმიანობა არ უნდა წარმოვიდგინოთ, როგორც რაკეტ მხოლოდ მორწმუნე ხალხთან კარნაკტილობამ, ჩვენ ყველაფერი უნდა გვენამდეს, პროგრესული საწყისებით, ამისათვის ჩვენი ეკლესიაც უნდა იდგეს მთელ ხალხთან ერთად, რომელი ხალხიც სიკეთესა და აღვლობას ემსახურება... უნდა გვენასოვდეს, რომ ჩვენ იმ ქვეყნის შვილები ვართ, სადაც დაფლულია უფლის ვეართი, იმ ქვეყანაში დაბადებული და აღზრდილი, რომელი ქვეყანაც წილად ხვდა ყოვლადწმიდა ღვთისმშობელს, იმ წინაპართა შთამომავალი ვართ, რომელთაც ქრისტიანობა უქადაგეს ანდრია პირველწოდებულმა და სვიმონ კანანელმა... ასეთი წარსული გვავალებს, რომ მუდამ ვიზრუნოთ ჩვენი ეკლესიის სინმიდის ამაღლებიანათვის. რა თქმა უნდა, იოლი როდია ღვთისა და ერის წინაშე ვალის მოხდა, მაგრამ განა შეიძლება რაიმე ტვირთის სიმძიმეზე ფიქრი მაშინ, როდესაც ვიცით ეს ტვირთი ღვთისგან მივიღეთ? ამ ტვირთთან ერთად მოგვცა სასოება განგებამ. ყოველი ტახტი პატრიარქისა უნდა ემსახუროს ღმერთის დიდების საქმეს. ვიდრე ვიცოცხლებ, ჩემს თვალწინ

იქნება ის თვალთ უხილავი, მაგრამ რეალური ტახტი, რომელზეც დასვა უფლის ძლიერმა მარჯვენამ, ჩემს გულზედ სწერიას ვალდებულდებიან, რომელიც მისმა მოწყალებამ დამაკისრა და ბედნიერს მხდის იმაზე ფიქრი, რომ ყოვლად მაღალი მოწყალებით და ქრისტეს მოძღვრების მოყვარული ქართველი ხალხის თანადგომით, ყველაფერს გავაკეთებთ, რაც მაღალი ღმერთის მადლმა და ძალამ დამაკისრა”.

საქართველოს მართლმადიდებელი სამოციქულო ეკლესიის 141-ე მეთაურის არჩევას გამოეხმაურა მართლმადიდებელი და არამართლმადიდებელი ეკლესიების საინფორმაციო საშუალებანი. ქრისტიანული მსოფლიო კარგად იცნობდა უწმიდესსა და უნეტარესს, სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქს ილია II, რომელიც 1963 წლიდან როგორც საქართველოს მართლმადიდებელი ეკლესიის საგარეო განყოფილების თავმჯდომარე მონაწილეობდა მართლმადიდებელ და არამართლმადიდებელ ეკლესიათა სამშვიდობო ფორუმებში, მას პირადი გულითადი ურთიერთობები აკავშირებდა კონსტანტინოპოლის, ალექსანდრიის, ანტიოქიის, იერუსალიმის, რუსეთის, სომხეთის ეკლესიათა მეთაურებთან. მისმა უწმიდესობამ ქართველი ხალხის ინტერესების დასაცავად თანამშრომლობა შესთავაზა საქართველოს იმდროინდელ ხელისუფლებას, საქართველოს კომპარტიის პირველ მდივანს ასეთი შინაარსის დეკლამაცია გაუგზავნა: „ფიქვით რა საქვთმყობელობა საქართველოს მართლმადიდებელი სამოციქულო ეკლესიისა, წმიდა სინოდისა და პირადად ჩემი სახელით მიიღეთ

უღრმესი პატივისცემა და კეთილი სურვილები”.

ჩაიარა საზეიმო დღეებმა, დადგა 1978 წელი, სიონის საპატრიარქო ტაძარში შაბათს, კვირას, ორშაბათს და სამშაბათს მორწმუნე მრევლს საშუალება ჰქონდა ნირვა-ლოცვაზე შეხვედროდა უწმიდესსა და უნეტარესს, სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქს ილია II-ს. ტაძარი, სადაც დიდ და საეკლესიო დღესასწაულების დროს ძირითადად ხანდაზმული ადამიანების სალოცავად ქცეულიყო, სტუდენტი ახალგაზრდობით, ინტელიგენციის წარმომადგენლებით შეივსო. ყველა გრძობდა, საქართველოს მართლმადიდებელი სამოციქულო ეკლესიის ისტორიაში ახალი ერა იწყებოდა.

1995 წელს უწმიდესმა და უნეტარესმა ასე გაიხსენა პატრიარქობის პირველი რთული წლები. „დღეს მე მხოლოდ ჩვენი ეკლესიის ცხოვრების ზოგიერთ ასპექტს შევხები, კერძოდ, გავიხსენებ რა ურთიერთობა იყო ეკლესიასა და ინტელიგენციას შორის, რომელიც თითქოს ისეთივე ზენოლას განიცდიდა და ისევე იღვევებოდა, როგორც სასულიერო პირნი. მიუხედავად ამისა, შეიძლება ითქვას, რომ ჩვენმა ინტელიგენციამ ქართველი ეპისკოპოსი სული გადარჩინა, ამიტომ ჩვენი მიზანი იყო მჭიდრო კავშირი ეკლესიასა და ინტელიგენციას შორის. სახელმწიფო ცდილობდა არ მომხდარიყო ეს დაახლოება. ინტელიგენციას სულიერებისაკენ სწრაფვა ჰქონდა, მაგრამ გამოცდილება აკლდა. მახსოვს, საპატრიარქოში ჩვენი გამოჩენილი ისტორიკოსები მოვიწვიეთ საქართველოს ეკლესიის ისტორიის აკადემიური გამოცემის მოსამზადებლად. დავამუშავეთ გეგმა და გავინანილეთ თემები, მაგრამ როდესაც დამუშავებული ნაწილები წარმომიდგინეს, მიგზვდი, რომ მათი გამოცემა არ შეიძლებოდა, რადგან ეს არაეკლესიური ადამიანების მიერ დანერგილი ისტორია იყო... მიუხედავად ამისა, სწრაფვა დაახლოებისათვის არ შეჩერებულა. საპატრიარქოში გრძელდებოდა შეხვედრები მეცნიერებთან. ხშირად საკითხები, რომელთაც ჩვენ ამ შეხვედრებზე განვიხილავდით, იმდენად საინტერესო იყო, რომ უნივერსიტეტის პროფესორ-მასწავლებლები მათ შესახებ სტუდენტებს ლექციებზე უყვებოდნენ... ჩვენმა მეცნიერებმა დიდი მისიონერული ღვაწლი გასწიეს და მე მადლობელი ვარ მათი მძიმე მდგომარეობაში გამოჩენილი თანადგომისათვის“ (ილია II. ეპისტოლენი ქადაგებანი ტ. II. თბილისი 1997 წ. გვ. 111).

P.S. წერილში გამოყენებულია საპატრიარქოს საარქივო მასალები სარგო მარდოსანიძე

ბიოხიბი ბეჩეჩის სახისმეცხეეჩეა

რა არის უმთავრესი მიზანდასახულო-ბა გიორგი მერჩულის ნაწარმოებისა? რაა თვით გრიგოლ ხანძთელის უმთავრესი ისტორიული დამსახურება?

ჩვეულებრივ, ასე განესაზღვრავთ ხოლმე

გრიგოლის ღვანლს: მან, თავის მონაფეებთან ერთად, მურვან ყრუსაგან აობრებულ ტაო-კლარჯეთში დააარსა მონასტრები, განავითარა მნიგნობრობა, გაამდიდრა ქართული კულტურა და იმ მხარის სულიერი თავკაცი გახდა. იგი კურაპალატებსაც კი კარნახობს ცხოვრების წესს და რიგს. მისი ღვანლი მთელს საქართველოს სწვდება.

მაგრამ ამითაც კი არ ამოიწურება მისი დამსახურება.

მისი ღვანლის მთელი სისრულით წარმოსახენად საჭიროა გავითვალისწინოთ შემდეგი მნიშვნელოვანი გარემოებანი.

საქართველოს პოლიტიკური, ეკონომიკური, კულტურული და რელიგიური ცენტრი ოდითვანვე იყო ქართლი. ქართლის ასეთი მნიშვნელობის გამო, საქართველომ, მრავალი კუთხისგან შემდგარმა ქვეყანამ, თავისი სახელწოდება ქართლისგან მიიღო. «საქართველო» ნიშნავდა ქართველთა საგამგებლო ქვეყანას. სანამ ეს დამკვიდრდებოდა, საერთო სახელწოდებად «ქართლი» იყო.

VII საუკუნიდან მოკიდებული, არაბებმა ქართლი დაიპყრეს, მეფობა მოშალეს და თბილისის საამირო დააარსეს. ქართლში ცხოვრება ჩაკვდა. ქართლმა დაკარგა თავისი მნიშვნელობა, ხოლო მთელმა ქვეყანამ — უმნიშვნელოვანესი ცენტრი. და თუ ქართველობას სურდა თავისი კულტურული სახე შეენარჩუნებინა, მას უნდა შეექმნა ქართლის ნაცვალი, იმგვარი ცენტრი, რომელიც ქართლის მაგივრობას გასწევდა.

აი, ამ უდიდესი ეროვნული მისიის განხორციელება ითავა გრიგოლ ხანძთელმა — ნიშანდობლივია, რომ ქართლელმა კაცმა. არაა შემთხვევითი, რომ ის იყო ნერსე ქართლის ერისთავის მეუღლის ძმისწული და მისი გაზრდილი, ე. ი. ფაქტიურად ნერსეს ოჯახის შვილი. ამას კი განსაკუთრებული ყურადღება უნდა მიექცეს. არც ისაა შემთხვევითი, რომ ის ტაო-კლარჯეთს უნდა გამგზავრებულყო 781 წლის შემდეგ, როცა ნერსე ხაზარეთს გადაიხვენა, თანაც ეს ის დროა, როცა განსაკუთრებით შესაგრძნობი გახდა მომავალი ეროვნული კატასტროფა. სწორედ ამ დროს გაისმა იოანე საბანისძის გაფრთხილება: «აღვერიენით ერსა უცხოსა», დავივიწყეთო «ჩუეულებისაებრ მამულისა სლვამ».

ტაო-კლარჯეთში გრიგოლის გამგზავრებას ახლავს დიდი სამომავლო მიზანი. ეს კუთხე უნდა იქცეს ქართლის ნაცვლად. თანაც ეს ისე უნდა დაწყებულყო და წარმართულიყო, რომ არაბები ვერ მიმხედარიყვნენ

ამ მოძრაობის არსს. სწორადაა აღნიშნული: გრიგოლს ნერსეს ამბების მაგალითი უჩვენებდა, რომ იმჟამად არაბთა წინააღმდეგ უშუალო დაპირისპირება უპერსპექტივო იყო. ხალიფატის ძალმომრეობა მსოფლიოს მოედო და ქართველები მასთან ვერაფერს გახდებოდნენ. მაშინ არაბთა ძალმომრეობა ისე აღზევებული იყო, რომ იმჟამად არაბთა წინააღმდეგ ბრძოლის მონოღება ეროვნულ ღალატს ნიშნავდა. ოღონდ ეს როდი გულისხმობდა არაბებისადმი სამუდამო მორჩილების შეგუებას. ძველთაძველი სწავლებით, არის ჟამი ბრძოლისა, ჟამი უკანდახევისა, ჟამი მშენებლობისა და ჟამი პრინციპთა შინაგანი შენარჩუნებისა, არდავიწყებისა „მამულისა ჩვეულებისაებრ სღვისა“.

ამიტომაც ტაო-კლარჯეთი ქართლის ნაცვლად უნდა ქცეულიყო დიდი აღმშენებლობით და მომავლის დიდი რწმენით. ეს მოძრაობა წარმართულ იქნა როგორც უბრალო ბერების გამგზავრება მივარდნილ კუთხეში მონასტერთა მშენებლობისათვის, ძირითადი პოლიტიკური ასპარეზიდან განშორებით.

ეს საიდუმლო გრიგოლ ხანძთელის მოღვაწეობისა საიდუმლოებად რჩება მერჩულის დროისათვის, რადგან არაბთაგან ძალმომრეობა კვლავაც მოსალოდნელი იყო.

გრიგოლ ხანძთელმა შეასრულა ეს დიდი მისია. ტაო-კლარჯეთი მართლაც მეორე ქართლად იქცა. ნიშანდობლივია, რომ იგი ყოველთვის ქართველთა სამკვიდრე ინოვებობა, ვითარცა ძველის მემკვიდრე და ახლის მშობელი. აქაურობის აღმავლობა მონასტრებით დაიწყო, ამას საერთო კულტურული აღმავლობაც მოჰყვა, შემდეგ — პოლიტიკური გაძლიერება. აქედანვე დაიწყო საქართველოს გაერთიანება.

ამრიგად, გრიგოლ ხანძთელი იყო ერთ-ერთი უდიდესი პიროვნებათაგანი საქართველოს ისტორიისა, რომელმაც თბილისის ემირატის დროს ტაო-კლარჯეთში შექმნა ქართლის ნაცვალის ცენტრი, რომლის საბოლოო მიზანი იყო საქართველოს გაერთიანება და არაბთა ბატონობის დაძლევა. ამ აზრით შეიძლება ითქვას, რომ გრიგოლ ხანძთელმა დაიწყო ის საქმე, რომელიც საბოლოოდ დაეთო აღმაშენებელმა განასრულა. გრიგოლ ხანძთელი შეიძლება მოაზრებულ იქნეს ილიას აჩრდილის სახეში, რომელიც წარმოსახება ასეთი სიტყვებით: „მარად და ყველგან, საქართველოვ, მე ვარ შენთანა, მე ვარო შენი თანამდევი უკვდავი სული“.

ამავე სახეში შევა სულხან-საბაც და თვით ილიაც.

VIII საუკუნის მეორე ნახევარში ქართლელი მოღვაწეები მიდიან ტაო-კლარჯეთში, ვითარცა ალექსანდრე ქვეყანაში, რათა იქიდან კვლავ მოიპოვონ თავიანთი სამშობლო — ქართლი და საქართველო.

გრიგოლ ხანძთელის ღვაწლით ტაო-კლარჯეთი იქცა სრულიად საქართველოს კულტურულ ცენტრად. შემთხვევითი როდია, რომ ტაო-კლარჯელთა მოღვაწეობის ეს მხარე შემდგომ განავითარეს დიდმა ათონელმა, რომელმაც „განანათლეს ენა და ქუეყანა ქართველთა“. სულიერი ცხოვრებით დაიწყო ტაო-კლარჯეთის აღორძინება და შემდეგ იქცა იგი პოლიტიკურ ცენტრად.

აქ დაიწყო ბაგრატიონთა დინასტია და აქვე შეიქმნა ქართველ მეფეთა ღვთაებრივი წარმოშობის იდეა, რომელიც პირველად გრიგოლ ხანძთელმა გამოთქვა ამოტ კურაპალატის წინაშე („დავით წინაასწარმეტყველისა და უფლისა მიერ ცხებულისა შევიად ნოდებულო ხელმწიფეო, მეფობა და სათნოებანიცა მისნი დაგმკვიდრენ ქრისტემან ღმერთმან, რომლისათვისცა ამას მოგახსენებ: არა მოაკლდეს მთავრობა შვილთა შენთა და ნათესავთა მათთა ქვეყანათა ამათ უკუნისამდე ჟამთა“ (თ. 11).

აქედანვე კარნახობენ ქართლის პატრიარქად არსენის დანიშვნას, რომელიც გრიგოლის მონაწე იყო. დიდმნიშვნელოვანი ფაქტია ისიც, რომ გრიგოლის მონაწე ეფრემ ანყურის ეპისკოპოსი მირონის კურთხევას ქართლში განაწესებს, ამით ანყურის ეპისკოპოსი სრულიად საქართველოს საეკლესიო მთლიანობის სიმბოლურ საფუძველს ქმნის. ამას მოსდევს ცნობილი სიტყვები, გამომხატველნი საქართველოს ეროვნული მთლიანობისა: „ქართლად ფრიადი ქუეყანა აღირაცხების, რომელსაცა შინა ქართულითა ენითა ჟამი შეინირვის და ლოცვაჲ ყოველი აღესრულების“ (თ. 44).

გრიგოლ ხანძთელის კონსტანტინეპოლს გამგზავრება ბერძნულ კულტურასთან კავშირ-ურთიერთობის შემდგომ გაღრმავებას მოასწავებდა.

ასეთ მრავალმხრივ კულტურულ-ისტორიულ ამოცანებს ისახავდა გარეგნულად, თითქოსდა „მეუღაბნოეთა“ მოძრაობა.

გიორგი მერჩულის სახისმეტყველების უმთავრესი ნიშანთაგანია მრავალმხრივობა, რომლის გაუთვალისწინებლად სრულიად გაუგებარი იქნება მისი ლიტერატურულ-ესთეტიკური თვალთახედვა. გრიგოლ ხანძთელი უდაბნოთა მშენებელია. ამის მიღ-

მა იგულისხმება „ახალი ქართლის“ შექმნა, რომელიც თავის მხრივ გულისხმობს „მარადიული სამშობლოს კენ“ მობრუნებას, რომელიც იმჟამად ტყვედმყრობილია.

გიორგი მერჩულის ლიტერატურულ-ესთეტიკურ თვალთახედვათა კვალობაზე გრიგოლ ხანძთელის სახე შეგვიძლია წარმოვიდგინოთ სამი სიმბოლური ნიშნის მიხედვით: „გზა“, „უდაბნო“ და „მოძღვარი-აღმშენებელი“, რომლებიც შესაბამისი იქნება სამი ზემოაღნიშნული იდეისა: სამშობლოს დატოვება, სულიერი გამოცდის ასპარეზი (უდაბნო) და მზადება აღთქმული ქვეყნისათვის.

გრიგოლ ხანძთელის ცხოვრების გზა თავისთავად ერთი სახე-იდეაა. ერთი მხრივ, ესაა ადამიანის სრულყოფის გზა, გზა იდეალთან მიახლებებისა, ხოლო, მეორე მხრივ, მთელი ხალხის, ქვეყნის მართებულად წარმართვისა და მისი ხსნის გზა. ქვეყნის გზა აქ სულიერი ხსნის გზაა, ამ სიტყვათა სრულიად პირდაპირი მნიშვნელობით, რადგან მას არ მივყავართ ბრძოლისკენ. ხსნა სულიერი განათლებით უნდა იქნეს მიღწეული.

შუა საუკუნეთა ხელოვნებაში ყოველი გზა სიმბოლურია. ნებისმიერი გზის ფიზიკურად გავლა აუცილებლად რაღაც სულიერ პლანსაც გულისხმობს.

მრავალი გზა განვლო გრიგოლ ხანძთელმა: გზა იმედისა, დიდ ხიფათთან, სიკვდილთან მიახლოებული გზა, გზა განსორებისა, გზა იდეალთან მიახლებებისა, და საბოლოოდ, მისი ცხოვრების გზის ბოლოს მან დასახა დიდი ეროვნული გზა ტაო-კლარჯეთიდან ქართლისაკენ, რათა აღდგენ „მამულისა ჩუულებლისაებრ სლვაჲ“.

როცა დადგა დასაწყისი დიადი გზისა, ავტორი განსაკუთრებული ექსპრესიულობით შეგვაგრძნობინებს თანამოაზრეთა დიდ სულიერ დუღილს. გრიგოლი და მისი თანმხლებნი (საბა, თეოდორე და ქრისტეფორე) „ერთითა მით ერთობითა აღიბეჭდნეს თავნი თვისნი ძლიერებისა ბეჭდითა“ (თ. 4). „ესე ოთხნი შეგანაწერნა სარწმუნოებაჲმან... ვითარცა სულ ერთი ოთხთა გვაშთა შინა დამტკიცებული“. ასეთი წარმოდგენა ითხოვს, რომ მათი სვლა გაეგია ზრით სულიერ სწრაფვად: იქვე თქმულია: „სიხარულით წარემართნეს გზასა მას. რომელი არა უწყაოდეს“. ეს გზაა „უცნობ სამყაროში“. ფიზიკური მუუცნობელობა არ ნიშნავს, რომ უცნობი იყო ამ გზის საზრისი.

გრიგოლ ხანძთელისათვის ეს იყო „გზა

ახალი და ცხოველი“ (ებრ. 10, 19), ანუ გზა ცხოვრებისა. ამიტომ მან დასახა შემდგომი გზები, რომლებითაც წარემართნენ მისი მონაფენი. ეს გზები ერთმანეთს ჰგავს, რადგან ერთია მათი მიზანი.

წანარმოებში არის სხვაგვარი გზაც, გზა „მოხილვისა“. ესაა გზა იერუსალიმისკენ და კონსტანტინეპოლისაკენ. ესაა ეროვნული გზა, გამოხატველი ქართველთა სულიერი კავშირებისა. გრიგოლი მიდის „მეორედ იერუსალიმად, რომელ არის კონსტანტინეპოლისი და ყოველთა საჩინოთა საბერძნეთისა ნმიდა ადგილთა მოხილვად“ (თ. 12). საყურადღებოა, რომ წმინდა ადგილთა მოხილვის მიზნით გრიგოლი კონსტანტინეპოლს მიდის და არა — იერუსალიმს. ამ მგზავრობას თავისი კონკრეტული მიზანი ჰქონდა, საჭირო იყო ახლადდაარსებულ კერებში სიახლეთა შემოტანა. მაგრამ მას ჰქონდა სულიერი მნიშვნელობაც თვით გრიგოლისთვისაც და მთელი ქართული კულტურისათვის. ეს იყო გამოხატულება ქართველთა მთლიანი მიბრუნებისა კონსტანტინეპოლისაკენ (მანამდე უფრო მეტი კავშირი ქართველებს იერუსალიმთან ჰქონდათ). ეს გზა შემდეგ გაგრძელდა ივირონის დაარსებით. ნიშანდობლივია, რომ ამიერიდან „მეორე იერუსალიმად“ კონსტანტინეპოლს მოიაზრებენ. ჩვეულებრივ, კონსტანტინეპოლი „მეორე რომად“ იწოდებოდა. „მეორე რომს“ სახელმწიფოებრივ-პოლიტიკური შინაარსი ჰქონდა. „მეორე იერუსალიმი“ კი კონსტანტინეპოლის მნიშვნელობას სულიერი შინაარსით აშინაარსებდა. ასე რომ, ორგვარ სიბრძნეზე მოძღვრების კვალობაზე თუ ვიტყვი, კონსტანტინეპოლი მიუჩნევიათ ცენტრად სასულიერო სიბრძნისა საეროსთან ერთად. ამიტომაც ამბობს მერჩულე: კონსტანტინეპოლში ყოფნისას გრიგოლს, „რომელიმე სახილავი მოძღვარ კეთილის ექმნის და რომელიმე განსაკრძალველ ბოროტებისათვის“ (თ. 12.). რაოდენ უახლოვდება ეს ავტორის მსჯელობას ორგვარ სიბრძნეზე და, კერძოდ, ამა სოფლის სიბრძნეზე: „რომელი პოვის სიტყუა კეთილი, შეინყარის, ხოლო ჯერ კვალი განავდის“.

გიორგი მერჩულის თხზულებაში იმთავითვე თქმულია, რომ გრიგოლი გაემართა უდაბნოდ“ (თ. 4). ძმობის წევრები „მეუდაბნოებად“ იწოდებიან (თ. 10). ამიტომაც ითხოვს დიმიტრი მეფე კლარჯეთის უდაბნოთა სახის დახასიათებას და გრიგოლიც აღუწერს „უდაბნოთა მათ სიკეთეთა“ (თ. 2).

ეს „უდაბნოა“ ტაო-კლარჯეთის მხარე.

აქ მიდის გრიგოლი ქართლიდან, „თვისით ქვეყნით“ (თ. 4). ამ ადგილებს ქსენოფონტე ათენელის ანაბაზისიდროინდელი ამბები უკავშირდება. ქსენოფონტე აქ ხვდება არაერთ ქართველურ ტომს. შემდეგშია ციდიხანს მძლავრობდნენ ისინი. კარგა ხნის მერე აქ სომხებიც მომრავლდნენ. VII ს-ში მურვან-ყრუს ლაშქრობისას დიდძალი ხალხი გაიჟლიტა. მერე თანდათან მომრავლდა აქ ქართველობა. რამდენიმე ქართული მონასტერიც გაჩნდა.

ასეთი იყო უდაბნო გრიგოლ ხანძთელის მისვლისას.

„უდაბნო“ და გრიგოლი — ესაა ცენტრალური სახე გიორგი მერჩულის თხზულები-სა.

მრავალწახნაგოვანი იყო უდაბნოს მნიშვნელობა (დღევანდელი მნიშვნელობა მასში არ იყო ხაზგასმული, თუმცა არც გამოირიქცებოდა). „უდაბნოს ბიბლიური სიმბოლიცა არ შეიძლება ავრიოთ რაიმე მისტიკაში მარტოსულობისა ანდა ცივილიზაციიდან გაქცევაში; იგულისხმება არა მიბრუნება უდაბნოს იდეალურ მარტომყოფობაში, არამედ დროებითი გადასვლა სხვაგან უდაბნოს გზით“.

ამიტომაც გაიაზრება ამ ნაწარმოებში „შუენიერება უდაბნოსას“.

უპირველეს ყოვლისა, სწორედ ამ შინაარსით ფუნქციონირებს „უდაბნო“ გიორგი მერჩულის წარმოდგენაში. „უდაბნო“ ადგილი, საიდანაც უნდა მოხდეს გადასვლა ახალ ვითარებაში. ესაა საქართველოს მომავალი, რომლისკენაცა მიმართულია ტაო-კლარჯეთის ძმობის მოღვაწეობა.

ყოველი დროისთვის შეიძლება არსებობდეს იმაზე ფიქრი, რომ ყველა ადამიანს აქვს თავისი სულის უდაბნო, რომლის მიღმა უმთავრესი საოცნებო, რომელსაც მისწვდება ან ვერ მისწვდება.

რა იყო უმთავრესი გრიგოლ ხანძთელის უდაბნოში ყოფნისას?

გრიგოლი გახდა „უდაბნოს ქალაქ-ყოფელი“ (თ. 2). ესაა უმთავრესი. ეს გვაგებინებს გრიგოლის ღვანლსაც და „უდაბნოს“ რაობასაც.

აქ უნდა გავითვალისწინოთ „უდაბნოს“ სხვა მნიშვნელობაც. თუ არსებობს მიმართება „უდაბნო“ და ადამიანი, არსებობს მეორეც — „უდაბნო“ და წესრიგი. „უდაბნო“ მოუნწერივებელი გარემოა. გრიგოლს იგი უქცევია „ქალაქად“. „ქალაქი“ აქ მართლაც ქალაქს როდი ნიშნავს (არსაიდან ჩანს და

არცაა მოსალოდნელი, რომ გრიგოლს კლარჯეთში ქალაქი ეშენებინოს). „ქალაქი“ პოლი-სური აზროვნების გამოხატველია. ის როგორც ცნება-ტერმინი ქართულში ბერძნულიდან მომდინარეა. უდაბნოს „ქალაქად“ ქცევა („ქალაქ-ყოფა“) უდაბნოში წესრიგის შეტანაა, უსახური უდაბნოსათვის სახის მიცემაა.

სწორედ ეს განახორციელა კლარჯეთის უდაბნოში გრიგოლ ხანძთელმა. მან მისცა ამ მხარეს ახალი სახე. მან ტაო-კლარჯეთი აქცია მონესრიგებულსოციუმად, სოციალური ცხოვრების ყოველ სფეროში ჩარევით. და ეს მხარე იქცა მთელი საქართველოს სასურველ მიეროკოსმოსად, პირველსახედ მომავალი საყოველთაო წესრიგისა. აი, რა აზრით უნდა ჩათვალოს გრიგოლ ხანძთელის უმთავრეს დამსახურებად ტაო-კლარჯეთის უდაბნოთა „ქალაქ-ყოფა“.

ბუნებრივად დაისმის კითხვა: გრიგოლს თავიდანვე ჰქონდა ჩაფიქრებული ზემოაღნიშნული დიდი მიზნები, თუ ის მხოლოდ უბრალო ბერობისთვის ემზადებოდა და მხოლოდ მოვლენათა შემდგომმა განვითარებამ მიიყვანა დიდ გარდაქმნამდე? პასუხი ამ კითხვაზე მხოლოდ ისტორიულ სინამდვილეს კი არ გავაგებინებს, არამედ უკეთ შეგვაცნობინებს „გრიგოლ ხანძთელის ცხოვრების“ მთელ სტრუქტურას და საერთოდ გიორგი მერჩულის სახისმიტყვევლების ხასიათს.

თუ დავუშვებთ, რომ გრიგოლი თავდაპირველად უბრალო ბერობისათვის ემზადებოდა, მაშინ მთელი ტაო-კლარჯეთის „ქალაქ-ყოფა“ კურაპალატთა ინიციატივას უნდა მივანეროთ. მაგრამ საერო ხელისუფალთაგან ასეთ დიდ ღონისძიებებს არაბოზა არ დაუშვებდა. ნერსე ერისთავსაც და გრიგოლსაც, რომელთაგან ერთობლივად უნდა შემუშავებულიყო გრიგოლის მომავალი მოღვაწეობის გეგმები, კარგად ესმოდათ, რომ სიახლენი შეიძლებოდა განხორციელებულიყო მხოლოდ საეკლესიო გზით, რადგან არაბთაგან ეკლესია ნომინალურად მაინც შედარებით თავისუფალი იყო. ამიტომ ძალზე დიდხანს არ უნდა გამომქვლავებულიყო, რომ ტაო-კლარჯეთის საერთო-ეროვნულ საქმეთა მოთავენი კურაპალატები იყვნენ. ის კი არადა, ზოგჯერ თვით კურაპალატებს კარგად არ ესმოდათ გრიგოლის მიზანდასახულებანი, პატივმოყვარეობაც სძლევდათ ჩარეულიყვნენ სასულიერო საქმიანობა-კომპეტენციაში. გრიგოლი მათგან თხოვს, რომ ისინი ჩანდნენ როგორც მხოლოდ ეკლე-

სიათა მშენებლობაში დამხმარენი, რათა არ გამოქვლიანდეს ანტიარაბული მიზანდასახულება.

ამიტომ გრიგოლი მოღვაწეობას იწყებს როგორც უბრალო ბერი. მაგრამ მას იმთავითვე ძმობის შექმნა აქვს გადაწყვეტილი და არა — ანაქორეტული (განდევილური, ანუ მარტოდმყოფთა) მონასტრებისა. ამიტომაც გაიყოლა მან მონაფენი, თანაც სულ სამი, რომ სხვანი შემდეგ თანდათან მოეზიდათ. სწორედ ასე მხოლოდ სამონაზვნო მოძრაობად აღიქმებოდა მათი მოღვაწეობა. გრიგოლი მონაფენებითურთ თავდაპირველად ოპიზას მივიდა, ამაზ გიორგისთან. დაემკვიდრა იოანე ნათლისმცემლის სახელობის მცირე ეკლესიაში. აქ ანაქორეტები ცხოვრობდნენ და, თითქმის, გრიგოლიც ფიქრობდა განდევილობას, მაგრამ, სინამდვილეში, ეს იგივე სანესო ჟესტი იყო მხოლოდ და შემდეგ არც სიტყვით და არც საქმით ასეთი სურვილი არ გამოუმჟღავნებია, რამეთუ ეწადა „დამკვიდრება ძმათა ერთად“. აქ გატარებული ორი წელი სულიერი გამოცდის წლები იყო.

ამის შემდეგ იწყება ხანძთის შენება და არსებითად ეს იყო დიადი გზის დასაწყისი. ხუციდოსის ნათელმზილველის ჩვენებით წარმოუდგება მომავალი ხანძთის სახე „ნათლისა ღრუბელით გამოხატული“ (თ. 6) გრიგოლის ძმობას დიდად ეხმარებოდა ოპიზრები. ჯერ-ჯერობით ერისკაცნი არ ჩანან. და როგორც კი აღაშენეს თავდაპირველი ხის ეკლესია და ძმათა სენაკები, დღითი დღე მოადიდნენ ახალი წევრები ძმობისა, ვითარცა „მუშაკნი მეთერთმეტისა ჟამისანი“ და ისინიც მათი სრულფასოვანი თანამოღვაწენი ხდებოდნენ. „მამა გრიგოლ არავის უდებთაგანსა შეიწყნარებდა, არამედ პირველთაგან გამოცდის ყოველსა კეთილსა საქმესა“ (თ. 8).

ასე იქმნებოდა ხანძთის ცნობილი სავანე, ქართული კულტურის ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი კერა.

აქ წმინდა სულიერი მომენტებია წინ წამოწეული და ეს გასაგებია. მაგრამ ამ ფონზე შემოდის ახალი მოტივებიც. ხანძთელებს შენნედ დაუდგებიან აშოტ კურაპალატის ოჯახი და დიდებული აზნაური გაბრიელ დაფანჯული. იწყება ახალი ექვტიკირის ეკლესიის აშენება. ეს მოასწავებს ხანძთელთა საბოლოო დაფუძნებას. ეკლესიას წმინდა გიორგის სახელზე აშენებენ. ამ დროს გრიგოლი ამბობს: „ღირს ვიქმნე გლახაკი შენი სრულიად აღშენებად ამისა სახელსა ზედა და უძლეველსა სარწმუნოებასა დიდისა მო-

წამისა შენისა გიორგი ჯვართა მოქადული-სა, ახოვნისა და სახელოვნად განთქმულისა ბრწყინვალედ შორის წმიდათა შენთა მარტვილთა და მონაშეთთა, რომელთაცა ხორცინი მახვილითა დაიჭრებოდეს, ხოლო სარწმუნოება არა განიკვეთებოდა. ხოლო მათ ყოველთა უმეტეს იპოვა სიმხნითა წმიდა გიორგი და მრავალთა ჟამითაგან უშჯულოთაგან ზარგანხილთა ქრისტიანეთა ასწავა სიმხნე ძლიერი“ (თ. 10).

ამ სიტყვების ქვეტექსტს არც გრიგოლ ხანძთელი და არც გიორგი მერჩულე არ შიფრავს, მაგრამ იგი ამოსაცნობი უნდა ყოფილიყო ხანძთელისათვის. გიორგი მერჩულე ბიბლიურ თუ პაგიოგრაფიულ მაგალითებს ეროვნული შინაარსით მოიხმობს. ასეთია გიორგი მერჩულის სახისმეტყველება.

თუ წმინდა წინო კაბადოკიელი ქართველთა განმანათლებელი იყო, საბა კაბადოკიელი (პალესტინელი) იყო „პირველსახე“ გრიგოლისა, გიორგი კაბადოკიელი, ანუ წმინდა გიორგი, ყოველ ხანძთელთა მფარველი, მაგალითის მომცემი და, ამდენად, გრიგოლის პირველსახეც უნდა ყოფილიყო. ამიტომ არ მიგვანჩნა შემთხვევითად, რომ ხანძთაში ეკლესია საკუთრივ წმინდა გიორგის სახელზე იგება. ყოველ წმინდანს თავისი სახე, თავისებური ღვანლი ჰქონდა და ამის მიხედვით სხვადასხვა წმინდანი სხვადასხვა საქმის მფარველად ითვლებოდა. წმ. გიორგი იყო წმინდა მხედარი, ქრისტიან რაინდთა პირველსახე, მახვილით მეგრძობილი და, რაც უფრო ნიშანდობლივია, ავტორი ხაზს უსვამს, რომ წმ. გიორგიმ „მრავალ ჟამთაგან უშჯულოთაგან ზარგანხილთა ქრისტიანეთა ასწავა სიმხნე ძლიერი“. აი, რა უნდა ესწავლებინა წმ. გიორგის მაგალითის ხანძთელთათვის და საერთოდ ქართველთათვის, რომლებიც ასევე ურჯულო არაბთაგან ზარდაცემულნი („ზარგანხილნი“) იყვნენ „მრავალთა ჟამთაგან“.

სწორედ ამ ნიშნით უნდა წარმართულიყო ხანძთელთა მოღვაწეობა. მერჩულე ხანძთელზე ამბობს: „იყვნეს იგინი ვითარცა ზეცისა ანგელოზნი და პირველად მტერთა ძლევისა ააჭურველი მიელეს ოხითა წმიდისა გიორგისი“ (თ. 27).

გრიგოლ ხანძთელი ერის მოძღვარია, ქვეყნის განმანათლებელი, დიდი სწავლული და პოეტი, სჯულმდებელი ტაო-კლარჯეთის „უღაბნოთა“, სულიერი მამა... მაგრამ, უპირველეს ყოვლისა, ივია წინასწარმეტყველი,

ერის მერმისის წინასწარგამჭერეტი. ასეა გააზრებული გრიგოლი როგორც მოძღვა-რი. ეს გულისხმობს მთელი ტაო-კლარჯეთისა და აქაურ მეფეთა სამომავლო მისიას მთელი საქართველოს წინაშე. მეფეებსაც შეცნობილი აქვთ გრიგოლის მოწოდება. გრიგოლი „უდაბნოს ვარსკვლავია“. უდაბნოს ვარსკვლავმა მოგვებს აუნყა ბეთლემის სასწაული, რითაც ახალი სარწმუნოება იწყება. ბიბლიურ სახეთა ეროვნული შინაარსით გააზრება ითხოვდა, რომ გრიგოლი ქვეყნის განმანათლებლად დასახულიყო.

ჰაგიოგრაფია გმირს წარმოგვიდგენდა არა ისეთს, როგორც იგი იყო, არამედ ისეთს, როგორც უნდა ყოფილიყო. მაგრამ არსებობს „სასწაული“ ვითარცა აზროვნების წესი. იგი აზროვნების წესად იქცევა, თუკი ოდენ-სახეობრივი მნიშვნელობით წარმოგვიდგება. საყურადღებოა ერთი რამ: გრიგოლი უმეტესწილად „ძველი აღთქმის“ სახეებით მოიაზრება. „ძველი აღთქმის“ სახეები კი მისაღები იყო სწორედ სიმბოლურ-ესთეტიკური შინაარსით. გრიგოლი ქართველთა აბრაამია და აქედანვე იწყება ყველა ამისმაგვარი ანალოგიის, თუ შეიძლება ითქვას, „დაქვემდებარება“ გრიგოლის დადი სახის მიმართ.

და მაინც, ყოველგვარი უსაზღვრო განდიდება გრიგოლისა პირობითია, ესთეტიკურად პირობითი, რადგან ამაღლებული შინაარსი მისი სახისა სიტყვიერი გამოხატვის მიღმა წარმოსადგენი. ისიც ცხადია, რომ წმ. ნინოსა და ათონელების გარდა ქართულ ჰაგიოგრაფიაში გრიგოლივით არავინ განუდღებიათ, თვით იოანე ზედაზნელიც კი, ქართლის განმანათლებელი, მონასტერთა დაარსების მოთავე, რომელიც შეიძლებოდა თვით გრიგოლის „პირველსახედ“ შერაცხილიყო.

გრიგოლი ქმედითი სიკეთის სახე-იდეაა. „სიტყუაჲ მისი შეზავებულ იყო მარილითა მადლისაჲთა“. როცა მის მოღვაწეობას ეხედავთ, ვერ ვიტყვით, რომ ერიდებოდაო „სოფლურსა სიტყვას“, ანუ საერო საქმეთა განსჯას. უნივერსალურობა უმთავრესი ნიშანი ჰაგიოგრაფიულ სახე-იდეათა. ჩვეულებრივ, ცხადია, აგიოგრაფიული უნივერსალიზმი არ გულისხმობს პიროვნების მრავალმხრივობას, პირიქით, ეს ნიშნავს მაქსიმალისტურ განდევილობას, ან მაქსიმალურ მორჩილებას...

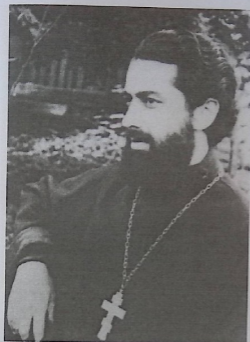
ჰაგიოგრაფიაში პორტრეტი არაა და არც შეიძლება, რომ იყოს. არის მხოლოდ „ხატი“,

უფრო ზუსტად — „ხატის“ შტრიხები. ეს შტრიხები საერთოდ წმინდანის სახეს ქმნის და არა პიროვნების პორტრეტს. გრიგოლის „ხატი“ ასეთი ნიშნებითაა მოწოდებული: „იყო ხილვითა დიდ, ჴორციითა თხელ, პასაკითა სრულ, ყოვლად კეთილ, სრულიად გვაძითა მრთელ და სულითა უბინო“ (თ. 11). ესაა „ხატი მონაზონებისა“. პიროვნული პორტრეტის შეცვლა ხატით ხდება ცნობილი პრინციპით — მიმსგავსებოდნენ „უმაღლეს მშვენიერებას“.

„გრიგოლ ხანძთელის ცხოვრებაში“ ასახულია იმდროინდელი საქართველოს თითქმის ყველა ფენა: საერონიც და სასულიერონიც. აქ არიან ერისუფალნი: კურაპალატები, მამფალები (საერო მამფალი. სასულიერო მამფალი სამოელია, თანახმად იოანე საბანისძის წერილისა), დიდებული აზნაურნი და ქალბატონები, კათალიკოსები, ეპისკოპოსები, საერთოდ, თითქმის ყველა ნოდება სამღვდელეობებისა, ბერ-მონაზვნები, თავისი მრავალსახოვნებით — დაყუდებულებითა და ძმობის წევრებით.

მთელი ამ სიმრავლის ფონზე, იმთავითვე ყოველგვარი ფორმალურ-რეგალიური იერარქიის გარეშე, ამაღლებულია სახე გრიგოლ ხანძთელისა. გაბრიელ დაფანჩული და თვით კურაპალატებიც გრიგოლს დიდი მონივნით ექცევან: „ჟამთა მისთა არავინ ურჩ იყო სიტყუათა მისთა, უფროეს ხოლო ხელმწიფენი მის ჟამისანიო“ (თ. 27). აფხაზთა მეფეს კი ერთხელ კიდევ განურისხდება გრიგოლი; გვხვდება ფაქტები კურაპალატთა საქმეებში მისი ჩარევისა. ასეთი უკიდევანო განდიდება გრიგოლისა, ვფიქრობთ, ვერ იქნება ახსნილი მხოლოდ იმით, რომ კურაპალატებს სამაგიეროდ მონასტრებში ნირვა-ლოცვის დროს მოიხსენიებენ. ასეთი დანიშნულება ყოველთვის ჰქონდა ეკლესიას. მთავარია კვლავ ის, რომ გრიგოლი მიჩნეული იყო ტაო-კლარჯეთის ქართველთა სამეფოს ისეთ მამამთავრად, რომელიც მთელი საქართველოს მომავალს ამზადებდა. სხვას ვერ ხელენიფებოდა მაშინ ამგვარ მამამთავრად ყოფნა, ვერც კურაპალატს, ვერც დასავლეთ საქართველოს მეფეს და ვერც კათალიკოსს. ამიტომაც არის გრიგოლ ხანძთელი ყოველ მათგანზე ამაღლებულად წარმოდგენილი.

რევან სირაძე

ქართული საეკლესიო ცენტრი

მეუფე თადეოზი (მირიან იორამაშვილი)

უწმიდასა და დიდებულსა...

მეუფე დიდო, მღვდელმთავარო ჯვარისმტვირთველო, ვედრება შენი შენირულ არს მალლისა მიერ... შემოგლალადებს იმედებით მთლად საქართველო — მრავალჟამიერ მეუფეო... მრავალჟამიერ...

სიყვარულისთვის მოვლენილხარ ამ ქვეყანაზე... ღმერთი დიდია — უბედობას შეცვლის ნამიერ... გაგვიმარჯუდება... ავმალღებით მძიმე ხანაზე, მრავალჟამიერ მეუფეო... მრავალჟამიერ...

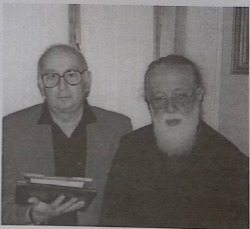
დე, ყოფილიყოს ქართველთ ბირი გალიმებული

და ველარავინ შეგვიცვლიდეს ტანჯვით ამ იერს... მთლად საქართველო ერთ სულ, ერთგულ, გზით დიდებულით... მრავალჟამიერ მეუფეო... მრავალჟამიერ...

მღვდელ-მონაზონი გიორგი ოდიშვილი

მისი უწმიდასოვის, მამისა ჩვენისა ილიასადმი

უძღვები ერის მამა შენა ხარ, მამა კოლხთა და მამა იბერთი... შენს გამძლეობას დრო ვერ შელახავს, თუმცა კი თეთრად ჩამოგვიბერდი. ქვისა დარჩება, ნყალნი მიდიან, უფალმა იცის, ვის რა ადარდებს... შენ საქართველო გულში გინთია, ნიკოფსიიდან დარუბანდამდე. დრო დადგა მტერს და დუშმანს მიეზლოს, მხრებით ხომ ზიდე უგნურთა ტვირთი. გახსოვს, შობა დღეს, როგორც იესო ჩემთა ცოდვათა გამოც ატირდი. შენს გულს და გრძნობას დრო ვერ შელახავს, ერის მამობა ძნელზე ძნელია. საქართველოსთვის მოსე შენა ხარ, საქართველოსთვის შენ ხარ ელია!

რეზო ამაშუკელი

ალილია

შხივის ვარსკვლავი ბეთლემემის იისფერ ცაზე — ცოდვის ამხსნელი, ადამის ძის ცოდვის გამშვები!... მოდის ურემი, თოვლისფერი შროშნებით საცხე,

და ხილის ხონჩით
მგალობელი გუნდი ბავშვების...

გადაბიზინდა სანთლის სხივით
მთელი ქალაქი: —
— სარკმელი სარკმელს შესციცინებს —
ყრმა იბადება!...

... ხარ
შენირული შენს სამშობლოს
როგორც ზვარაკი!
— ქართველთ ნათელო,
შენლა შერჩი მამულს თავდეებად!...

იქნებ შემორჩა სულის ლუსკუსს
სმარაგდის წვეთი, რომ გადმოვწერო
საკადრისი, შენი, სტრიქონი!

— მოდგმავ დავითის,
არაერთხელ აღმდგარო მკედრეთით,
აღიხვენ თვალნი,
კვლავ იხილე იერიქონი!...

არა,
არ იშლის უხამსობას
მინყივ, რეგვენი!
ხორცსაც და სულსაც
„სამარყანდის“ ყაიდით მორთავს!...
შთამომავლობის
გადარჩენა თუ ვერ შევძელით —
— „ნუცა დაუყრით,
ნუ დაუფენთ მარგალიტს ღორთა“!...

და რაც აქამდე მოიტიანა
ერმა ნვალებით,
გარყენეს,
ნაბილწეს,
გაასხვისეს ცაცა და მიწაც!...
დაცუნდრუკებენ იქით-აქეთ
„ერის მამები“,

— ვაი
ქვეყანა სოვდაგრების ქარვასლად იქცა!..
გულმონყალება,
სათნობა, შენი, რომ არა,
და ნუგეშინის სარიგებლად
მარად მზაობა,

— მე
ძღვლების გროვას,
ნაცოდვილარ ხორცის ტომარას,
ვინ მალირსებდა შენთან ბჭობას,
შენთან საუბარს?!..

— აღილუია!
ქრისტეშობას ზეიმობს ხალხი!
ამინ, უფალო,
ვერ ნაშალონ ჩვენი ჯილაგი!..
... მოდის ყმანვილი,
ავთანდილის მწყაზარი სახით,
ნინოს ჯვრით ხელში,
საგალობლით და ჩიჩილაკით...

— ემმანოულ!
ემმანოულ!
იმედო ქართველის!
შენს ეპისტოლეს გულზე ვინერთ,
მუნ სიბრძნით ვათილეს!..
ნარუძებ მამულს უფლის რწმენით,
მაცხოვრის ხატით,
და სამი სიტყვით,
სამი სიტყვით ილია მართლის!

ჯანსუღ ჩარკვიანი

საქართველოს გადაგრჩენი

ყველას თავის ზერიკონი
ჰქონდა, წვიმდა თუ თოვდა,
დღეს ნეტარ კაცს ვერ იპოვნი,
მისვდევთ რჩევას უღმრთოთა.
ეშამ ოცდაათი ვერცხლის
ბოროტება შეგვეყარა,
გადაბუგავს მალე ცეცხლი
ურწმუნოთა ქვეყანას.
ხმა უფლისა გაჰკვეთს ცეცხლსა,
— თვით უდაბნოს შერაყევს,
მთიდან მენყერს გადარეცხავს,
რომ მტრის სეტყვას ვერ აჰყვეს.
შეგვალადებს, დღენი მწარე,
სუყველა დღეს დრო ცვითავს,
მერამდენედ შეინყალე
საქართველო ლოცვითა.
მოდით, ვანდოთ დანარჩენი
უფალს — ფიქრის შემნახავს,
საქართველოს გადაგრჩენი,
ერთადერთი — შენა ხარ.
მე პირადად უფლის მესმის —
რაც უამრავს არ ესმის, —
შენ ხარ ჩვენი უწმიდესი,
ჩვენი უნეტარესი!

ვაჟა ოთარაშვილი

**უწმიდასა და უნეტარესს,
საქართველოს კათოლიკოს
პატრიარქ ილია II-ს**

სიზმრად ვნახე: შემოსული მაჰმად ხანი,
კრწანისზე კი სისხლისფერად ისევ წვიმდა ...
მხოლოდ უფლის იმედიღა ჩანდა ხვალის
და ქართველებს გვასახლებდნენ თბილისიდან ...
რუსთაველზე აეხვეტათ პოეტები,
მტკვარს მიჰქონდა დაგლეჯილი ეტრატები ...
იუდეები იდგნენ ვერცხლის მონეტებით,
ჯვარზე გაკრულს, უფლის დედავ, მენატრები ...
სხვა ვეღარა, სხვა ვერავინ გადაგვარჩენს,
ვერც მოხუცი, ვეღარც ყრმა და ვეღარც ჩვილი ...
ყოველივე იქნებ მხოლოდ სიზმრად დარჩეს —
გვედრები, ერის მამავ, დაჩოქილი ...

**ტარიელ ხარხელაური
აღსარება**

თქვენო უწმიდესობავ!
სული როცა მძიმეა,
სული როცა მძიმეა
შორეული ფრენისთვის —
ხორცი მაშინ მღვიმეა,
ნესტიანი მღვიმეა,
ანდა სასაფლაოა შეუცნობელ მერმისის.
თქვენო უწმიდესობავ!
თუ სიმშვიდე მწყურია,
სული გადამელაღა მინიერი ლანდების,
ჩემი ნუთისოფელი მეტად უცნაურია,
სადაც უნდა გავთენდე,
სწორედ იქა ვლამდები.
თქვენო უწმიდესობავ!
როგორ რთულად ვიარე —
სივრცეებში წანწალით
საშინლად ვარ დაღლილი,
ვიდრე არ ამიტირდა სული მოხეტიალე —
არც მზის გვერდით თეოზე
არ მივეგდე ძალღვივით.
თქვენო უწმიდესობავ!
ტკივილებმა დაფლითა
გული — ახლა უმეტეს მდინარეზე სველია,
ჩემი ყოფნა შეშლილის
და მწუხარე სახითა
ამ მტკვრიან სამყაროში ძალზე მოსაწყენია.
თქვენო უწმიდესობავ!
ამბოხება სატანის
ჩემში მინავლებული, ანდა სულაც მცხრაღია,
რა მღვრიე ამინდებით
და ტკივილით მატარე,
ცრემლივით მაკანკალე,
ღვთისმშობელო მარიამ!
თქვენო უწმიდესობავ!
როცა ლოცვა მშრალია,
ძალზე უხერხულია ვინმეს სთხოვო შენდობა,
როცა ტკივილებისთვის აღარავის სცალია,
აღარავის სცალია და არავინ გენდობა.
თქვენო უწმიდესობავ!
სული როცა მძიმეა,
სული როცა მძიმეა
შორეული ფრენისთვის —
ხორცი მაშინ მღვიმეა,
ნესტიანი მღვიმეა,
ანდა სასაფლაოა შეუცნობელ მერმისის.

ფრიდონ ხალვაში

უწმიდესო ილია

დღეს აქაურ მთა-ბარად
სხვა მზე, სხვა ყვავილია,
ღმერთმა რომ ჩაგაბარა,
რა კარგად მოგივლია
საქართველო ანკარა,
უნმიდესო ილია.

წუხილია და უფრო
ვხედავთ აქ ღიმილია,
ეს შავი ზღვის საუფლო
კვლავ ლურჯია, თბილია,
ზღვაც ქართულად საუბრობს,
უნმიდესო ილია!
მომსწრე წმიდა ანდრიას
დიდაჭარის ქვაც არი,
რომ ყველაზე ადრიაან
აქ აიგო ტაძარი,
ეს კარგია, მადლია,
ნათელია, თბილია,
მართალი სიმართლეა,
უნმიდესო ილია!

* თუმცა მუდამ ემღეროდი, —
მტერი გადენილია,
ზოგჯერ ისევ შემოდის,
ჯავრი და ტკივილია,
მაგრამ სადაც გელოდით,
ივლი, როგორც გივლია,
გვმკვნი, როგორც გვმკვნოდი,
უნმიდესო ილია!

**მის უწმიდესობას,
სრულიად საქართველოს
კათოლიკოს-პატრიარქს
ილია II-ს**

ურწმუნოთა საძლევად,
ჩვენს იმედად ანთია,
ერის მამა, მოძღვარი,
გაუმარჯოს პატრიარქს!
მისი ყველა დალოცვა
ქვეყნის ზედა მადლია,
რწმენის ტაძრის ამგები,
გაუმარჯოს პატრიარქს!
უნმიდესის სავანე,
ჩვენი ყველას, სახლია,
გვარ-ჯიშ-ჯილაგ დამცველი,
გაუმარჯოს პატრიარქს!
უფლის გზებით მავალი,
მხრებზედ წლები აყრია,
პატივი ვცეთ მუხლმოყრით,
გაუმარჯოს პატრიარქს!

მანანა დანგაძე

გთხოვ, დაგიფარე!

ბევრჯერ ნაგვემს და ბევრჯერ მოცელილს
სისხლის წვიმიან გზებზე მივლია,
გთხოვ, დამიფარე შენი ლოცვებით,
ერის მამავ და ბრძენო ილია!
შენთან მოვედი ძე-შეცდომილი
და ვიდრე მამალს დაუყვივლია,
გთხოვ, გაშინათო სული ცოდევილი,
ერის მოძღვარო, მწყემსო ილია!
ჩემო ტანჯულო მინავ და ცაო,
თუ რამ მაცოცხლებს, შენი ხიბლია,
ვერ გიერთგულე ხატ-სალოცავო,
ვერ დავიხატე გულზე ბიბლია.
მონანიების საკმეველს ვაკმევე,
ფერთხი, როგორც ხეზე ჩიტი ნიბლია,
იქნება მიგნვდე სამოთხის სარკმელს...
ცა არ ნათდება, ირგვლივ ბინდია.
ველარ ვუყურებ ძაძით შემოსილს,
სული მძიმობს და ტკივილებს მისევს —
ეს გოლგოთაა საქართველოსი,
როგორც ენამა ჯვარცმული ქრისტე-
მოდი, გაგვიძებ, მშვიდო ქადაგო,
ყოფა უშენოდ მიფერფლილია,
გული ნატანჯი შენით ბადაგობს,
შენ შემოგყურებს, მწყემსო ილია!
გადაიდარებს სისხლის წვიმები,
მტრედს გაუფანტავს ზეთისხილიანს,

მიიღე ჩემგან შესანიშნავი —
 ნაგვეში სული, დიდო ილია!
 მხოლოდ ქრისტეს გზით, არა ოცნებით,
 წინ მიგვიძღოდეს შენი ხატება,
 უფლის რწმენა და მისი ლოცვები
 თან გვედევდეს, როგორც გამოცხადება!

თემურ ჩალაბაშვილი

**უნეძვისა და უნეტარესა,
 საქართველოს კათოლიკოს
 პატრიარქ ილია II - ს**

მიწყვი უხმლო და მიწყვი უფარო,
 შენი იმედით ვცოცხლობ, უფალო!
 უწინდებურად როგორ ვიგრავინებ,
 როცა მთავაზობ ეკლის გვირგვინებს.
 ყოველ ცისმარე განა კირთებით?
 სისხლის ცრემლებით ისევ ვირთვები...
 და შემდგომ ისევ გრძნულ ივრით
 ვხდები მორჩილი და თვინიერი.
 ვარ შენი მოდგმის ძველი ქადაგი,
 ბევრი უსვი შხამი, ბევრიც ბადაგი
 და ბედნიერო, შენთან ვინც არის
 ო, რა თქმა უნდა, მალღით ღვთით არი.
 გარდამხსენ როგორც მინა საყვანე,
 შენს უქრობ ნათელს კვლავ მათაყვანე.
 თუ ოდეს მომხდურს ზურგი ვაჩვენო,
 შენი წყურვილით მომკალ, გამჩენო.
 მიწყვი უხმლო და მიწყვი უფარო,
 შენით და შენით ვცოცხლობ, უფალო!...

ჯანო ჯანელიძე

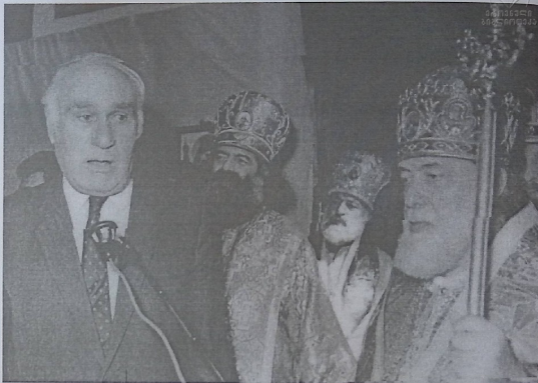
უფალო, გმადლობთ!..

ტკივილებს შენსას ნეტავ ვინ დათვლის,
 მამულო ჩემო — ლამაზო დარდო?!
 ყველაფრისათვის,
 ყველაფრისათვის,
 ყველაფრისათვის, უფალო, გმადლობთ!..
 მესმის ნაბიჯი ვერცხლისფერ მთვარის,
 მწვავს გაღიმება მშობლიურ მზისა,
 იღება ზეცის შვიდივე კარი,
 ზეცა ოქროსფერ მზის მტვენებს ისხამს.
 შოი, რამდენი ალმასი, ლალი,
 ფირუზი, ოქრო და მარგალიტი,
 გალობს მამული გალობით წყნარით,
 ანგელოზების ლამაზი გუნდით.
 ცისკენ მენევა შენი კამარა
 და დავიმშვენე შენი წყვილი ფრთა,
 წმიდა გიორგის თან მდევს ამალა
 და მინად მოველ ზეცის წვიმითა.
 ჩემო მამულო, მე ვარ ტკივილი
 და ჩემივ ცრემლით ჭრილობა ვკურნე,

აბა, უცრემლოდ ქვეყნად ვინ ივლის?!
 და მკერდს გაფრქვევდი

ცრემლების სურნელს.
 ავსებულები აქვს ღვთისმშობელს კალთა
 ია-იებით, მზით და ვარდებით,
 მაინც რამდენჯერ გზა ჩაიხლართა
 და, ბოლოს, მაინც უფალს ვებარდებით.
 მზე ჩამავალი მწვერვალებს ადგას,
 უფლის წინაშე ჩვენ ვდავვართ, ორი,
 ირხვევა ჩემი ოცნების ფარდა
 სიცხადესა და სიზმარეთს შორის.
 გმადლობთ, სინათლე რომ მომანიჭე,
 სინათლე მთვარის, მზის და ოცნების,
 გამიღე ყველა შენი კარიბჭე,
 რომ გაგიცვიოთ ღამე ლოცვებით.
 განმბანე შენი ღვთიურ კურცხალით
 და შენი წვიმის ლურჯი თქარუნით,
 ათიათასჯერ მე ვარ უძღვევი
 შენი წყალობით და სიყვარულით.
 მამულო ჩემო, ნუთუ ვერ მცანი,
 შეუცნობელი, ამ ქვეყნად ვინ არს?!
 მე ვარ ზეცაჲ,
 მე ვარ ზეცაჲ,
 მე ვარ ზეცაჲ, მინასა შინა.
 ტკივილებს შენსას ნეტავ ვინ დათვლის,
 მამულო ჩემო — ლამაზო დარდო?!
 ყველაფრისათვის,
 ყველაფრისათვის,
 ყველაფრისათვის, უფალო, გმადლობთ!..

გელათი 1989წ.

ზაზა ქინქლაძე

დედაქალაქი დღეს

(ნანწყვეტი)

ალარაა „საქართველო ბაჯალლო და თბილისი — შიგ ჩასმული ბადახში“... მზეო, — ლარზე დახატული ბორჯულალო, ახლა ტყვე ხარ მასონების ზარდახშის. იყიდება ქვეყნის სისხლი! — რაც დარჩა, ობობათა სტომაქებში იცლება, საქართველო გუშინ ცეცხლში გადარჩა, ნუთუ ხვალე სესხში ვარდაიცვლება?! ის თბილისიც აღარ განმეორდება, ის ციხენი, მონასტრები, დაბანი, სულეთიდან ისმის გმინვა-გოდება, რას ამბობენ ჩვენი მამა-პაპანი?: „უმეფობა უგუმბათო ტაძარს ჰგავს, ეკლესია — ცალუღელა ნიქარას, ურწმუნობა ქვეყნად ტოვებს ნაცარ-ქვას, შემოქმედი მაშინ აღარ გვიფარავს!“

შეხეთ! — ღმერთმა ჩამოსწია მარჯვენა — ელიაზე სამების დიდტაძარი! საქართველოვ, ახლა მაინც, ამჯერად მოიკრიბე გონი, სული და ძალი! იცან ნება ღვთისა მარადუამული — დევნილ მეფეს უხმობს მისი მამული! გადარეცხე სისხლი, ცრემლი, ნაცარი, ერი ისევ დიდებისკენ დასძარი!

მურმან ჯგუზურია

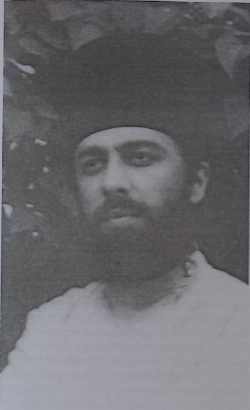
**საქართველოს
კათოლიკოს-პატრიარქი
აჭარაში**

ციური კალთა
გადმოჰფინა მზემან ხალისით, —
პატარებს ნათლავს
უნშიდესი, უნეტარესი...

საქართველოს მართლმადიდებელი ეკლესიის ეპარქიები

ბაქსაჩჩენთაძის, ბაქამჩჩენი

უნშიდესო და უნეტარესო, სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქო და მცხეთათბილისის მთავარეპისკოპოსო, დიდო მუუფეე ჩვენო, ილია II-ე,

ჩვენ, გარდაცვლილი შვილების მშობლები შაბათ-დილით ვიკრიბებით წმიდა სიონში, რათა ჩვენი სიყვარული და თანადგომა მიეგაოთ მათეს — თქვენგანაა, თქვენი თვარით შეკრებილები უნშიდესო, უნეტარესო, რადგან ყოველი ჩვენთაგანი თქვენს მიერაა გადაჩენილი, და იმდენად ვრცელა თქვენდამი ჩვენი მონინება რომ არ მახსოვს, რომელიმე ჩვენთაგანს ერთიერთმანეთისათვის გვეთქვას თუ რაოდენ დიდი, დიადი პიროვნება, სულიერად რაოდენ მაღლივ ამაღლებული ბრძანდებით — ასეთ თვალნათლივ ქვეშარიტებას რაღა ხაზგასმა უნდა, სიტყვით... ჩვენ ეს თვალეში გვიდგას, თვალეში რომლებიც სხეულის სანთელია, და თქვენდამი როგორი მაღლიერებით, ცვიაგებით — მზის როგორი ნრფული სხივი გვიდგას თვალებში, თქვენი... ახლა კი, თქვენი ბერად აღკვეცისა და სრულიად საქართველოს კათო-

ლიკოს-პატრიარქად აღსაყდრების თქვენგანდიადი წლისთავები რომ გვიდგას, ველარ დავიტიეთ თქვენდამი უსაზღვრო, უკიდევანოდ მონინებითი მაღლიერება და სიყვარული და გადავწყვიტე თქვენდამი სამადლობელი ამ სახითაც მომერთმია, გადამჩენო,

რამდენთა შორის, ჩემოც, — რამდენთა შორის...

ჩემი უღირსი თავიდან იმიტომ დავიწყებ, რომ, იმისათვის კი არა თქვენს წინარე პირველ რიგში დგომას ვიმსახურებდე და ვისაკუთრებდე, არა — მოგახსენებთ იმას, რაც უფრო ვრცლად ვიცი...

თქვენ 1990 წლის ოქტომბერში მიგვიღეთ ჩემი მეუღლე და მე, ყველაზე მწარე ობლობით — შვილით დაობლებული მშობლები და, მაშინ არ გვექონდა ის განუზომელი ბედნიერება თქვენ რომ გცნობოდით — თუმც, რომელცნობაზეა ლაპარაკი! — თქვენ ხომ საქართველოსათვის და ყველა, ყოველი ქართველისათვის, ვითომც-გადაკარგულთათვისაც კი მარად, მინყემლოცველი ბრძანდებით, თქვენ დღენიდაგ, ყოველ წუთს, ყოველ წამობით ფიქრობთ, ლოცულობთ საქართველოზე და მე იმ-მეტადაც-უღირსმა, რომელსაც ჯერ არ გამაჩნდა განსაკუთრებული ბედნიერება ოთახისეული იმ შაერისაც კი შესუნთქვისა თქვენ რომ სუნთქავდით, — თუმც ახლა ვიცი რომ ჩვენ, ყველანი, მხოლოდ თქვენს შაერს კი არა თქვენს გულისეულ ლოცვას და ამიტომაც სიბრძნეს ვითავისებთ ზოგმა რომ სულაც არ ვიცი ეს და, ისე; და, თქვენი თროგორი ნუგეშით — „გულის დასადებით“ — ცემულნი, თქვენგან, დიადი ნუგეშინის მცემელისაგან, მწყალობელისაგან, — თქვენი როგორი შეებად-თვალებით ვეველერსებით, მუდამ გვამხნებდით, თქვენი როგორისხმით გვაბედნიერებდით სიტყვით, — ქრისტეით, და თვით თქვენი წმიდა სამებისეული მაღალი სულით როგორ ვაგვფლინთ თუ ჩვე-ბედნიერები-როგორ, თქვენით...

და მევე როგორ მოიწყინეთ, რა-როგორ ღრმად მწარე ფიქრში დაიძირეთ და, მაშინ წინანლის 9 აპრილით რომ ჯერ კიდევ როგორ გვიყვარდა რიგით ქართველებსაც კი, ერთმანეთი... თქვენ, თქვენი უკიდევანო და უფსკერო სეველით როგორლაც მაინც შევიდოდ შეძრნუნებულმა, ჩვენი დიადიცა და საამაყო მაგრამ ხანდახან უამურიც წარსულიდან მომავლისაკენ მარად-მჭვრეტმა, რა ნაღვლიანად ბრძანეთ რომ, რომ არ შეგვჩებოდა ის 70-წლიანი შეგუება... თურმე იმ დამლუპველად-სავალალო შეგუებას გულისხმობდით, სხვა თუ არაფერი ზომაზე გაცილებით მეტად რომ უშნოდგმზიარულობდით, და იქამდეც კი რომ აღლუმებითა და ოჯახებშიაც გადატვირთულად ზორაგინი სუფრით რომ აღვნიშნავდით

ჩვენს დამაქცეველ თარიღებს... უწმიდესო და უნეტარესო, წინასწარმეტყველო — მაშინ ჯერ არ იყო არც აფხაზეთისა და ოსეთის ტრაგედიები, და არც ჩვენი მთავარი, უშუთავრესი ციხე-სიმაგრის, საქართველოსი შიგნიდან გატეხვა... და, იმ ხალხური სიბრძნის გარდა, რომ „პაპის ნაჭამმა ტყემალმა შვილიშვილს მოჰკვითა კბილიო“, აგერ ეს ახლახანა ცოდვა კი არა, თურმე ჯერ კიდევ ადამისდროინდელი კაენის განსაკუთრებული ცოდვა, ამ ათეიზმის პიონერისა დაგეტრიალებს, კაცობრიობას, თავს...

და თქვენით, თქვენით უწმიდესო და უნეტარესო, ყოველ ჩვენთაგანს, შვილებით აქობლებს როგორ ნუგეშად გადაგვეტყვენ შვილები, მშობლებად...

ჩვენ შაბათის გარდა ორ-სამ თვეში ერთხელ სხვადასხვა ეკლესიაშიც ვიკრიბებით, და ერთხელ, წმიდა მეტეხის ეკლესიაში მეუფე დანიელის, რამდენთან ერთად ვისიც უშუალო სულიერი მამა-მოდღარი და მასწავლებელი ბრძანდებით იგი კი როგორი-ღირსი მოწაფეა, თქვენი, დღევანდელი მიტროპოლიტი, მაშინ კი მამა დავითი, და მისმა ღირსმა მოწაფემ, დღევანდელმა მთავარ-ეპისკოპოსმა მეუფე ნიკოლოზმა მაშინ კი მამა პავლემ, მეტეხის ეკლესიის მოძღვარმა თავისი რა უცნაური, როგორი მკაცრი მომხიბვლელობით, ასე გვითხრა, რომ, განუზომლად უსაზღვრო მონატრებით როგორ არ ვიღარდით შვილები მაგრამ გადაჭარბებით — ნუ, რადგან ამით ცუდ დღეში ვაგდებთ ჩვენსავ შვილებს რადგან მათ, ამ-ჩვენისაზე რამდენად უკეთეს ქვეყანაში ბედნიერად მყოფ ბავშვებს დიდად ეხამუშებათ რომ ჩვენ სწორად მათით, ქრისტიანობით და საყვარლნი რადგან ჩვენზე რამდენად ნაკლებცოდვილი ბავშვებით ასე უსაზღვროდ ვდარდობთ და ვგლოვობთ და, იმ მადლობის ნაცვლად — აბა გადახედეთ ერთმანეთს, ისინი რომ არა ყველანი იქნებოდით ასე უფრო-ახლოს ეკლესიებით წმიდა სამეზასთან, და, ასე უხდით მადლობასო?, და, ერთმანეთისაკენ გადაუხედავადაც, როგორ შეგვრცხვა... ეს თქვენი მასწავლებლობით გვითხრა მომავალმა მეუფემ ეს, და, როგორ აღგვიძრა სურვილი რომ ჩვენი შეძლებისამებრ უკეთ ცხოვრებით იმ მარადიულ ცხოვრებაში მთლად გვერდით თუნდვერსამათთანთან შორიახლოს, თვალმოსაკრავზე მაინც მოვხვდეთ და, გვზრდიან, გვზრდიან რომ დავიმსახუროთ ჩვენი მშობლებად ქცეული შვილების ნყალობით, ეს, ეს თქვენგანაა მათი ნყალობა, იმ მარადიული წყლის შესასმელად სწრაფვისათვის თავად იესუმ იაკობის წყაროსთან რომ უთხრა სამაროტელ დედაკაცს: „ყოველი რომელი სუმიდეს წყლისა ამისაგან, სწყუროდეს კვალადცა. ხოლო რომელმან სუას წყლისა მისგან რომელი

მე მივსცე მას, არღარა სწყუროდის უკუნისამდე“ რადგან ეს იქნებოდა „ცხოვრება საუკუნო“, და, იმ სამაროტელი ცრუპენტელა დედაკაცისაგან როგორი წმიდანი, წმიდა ფოტინე, დაედა, და ნეტავ, თქვენი წყალობითა და შეწვევით, უწმიდესო და უნეტარესო, მცირედად, მთლად-ქინად ჯერ მივუახლოვდეთ, ამაას... ამ ქრისტესმიერ ცნებას-უღიადგეს.

ხოლო თქვენი, თქვენგან უშუალო წყალობა, შვევა გადარჩენისა, პირველად აი როგორ ვიხილეთ:

ჩემს უახლოეს მეგობარს ორი შესანიშნავი ვაჟიშვილი რომ გარდაეცვალა, თავის მოკვლის რამდენიმე მცდელობა ჰქონდა, მაგრამ თქვენ რომ მობრძანდით მასთან, ბავშვებს პანაშვიდი რომ გადაუხადეთ და თავზე დააბიდა ხელი, მერე კი, თქვენი ხშირად და თქვენი სიტყვებით და თქვენი თვალებით და მთელი თქვენი უვრცესი პიროვნებით რომ ანუგეშეთ, ყველანი მივხვდით რომ აღარ ექნებოდა თავის მოკვლის, ამ უშიძიში, საშინელი ცოდვის ჩადენის მცდელობები — და, რამდენიმე გადაგირჩენისათ, უწმიდესო და უნატარესო, ასე, წმიდა სამებას როგორ მთლად-მუხლმოყრილ მადლობას ვუხდით საქართველოსათვის ყველაზე მძიმე დროს თქვენი პიროვნება, სულიერება-თქვენი რომ როგორ შვევად, გადასარჩენად გვიწყალობა... — ყოველს.

თქვენი მაღალილოცვა-კურთხევით როგორ ამაღლდა საქართველოში, ამ ძნელბედობის მწარე ჟამსაც კი, ქართული ერის სულიერება როგორ აიძრა — ურჯულოები, უმამულოები, დიდად სხვადასხვა ნოდების ჩარჩები თუშც უფრო ჩანან მაგრამ მთლიანად ჩვენი ერი კი, ქრისტესმიერმა მართლმადიდებელურად ქართველობამ, ღვთისმშობლის ნილხევიერ-ქვეყნის შვილებმა თქვენი წყალობით როგორ იმატეს, მიუხედავად ყოველად მიუღებელი, ყოველადუმსჯავსო ვითო-სარწმუნოებების მიმღები ბროვების მიუხედავად როგორ კეთილად აღგვიდგა ჩვენი დიდი წინაპრები, — ვახტანგის, დავითის, თამარის, ილიას, ვაჟას, ბარათაშვილის, გურამიშვილის, ყაზბეგის რწმენა — რა კეთილად და დიდ ხსნად მთლადაც სუახლად ჩამოგვიმკვიდრდა მართლმადიდებლობა, ეს უძველესი და უმაღლესი ჩვენთვის, ზნე, რამდენი ეკლესია-ტაძარი არამცთუ შეკეთდა და ამოქმედდა, არამედ იმდენი აშენდა აქამდე ყოველად ურჯულოებისათვისაც კი — ეკლესია ხომ, მხოლოდ ურჯულოებისაგან კი არა, მთლადაც ზნე-ავად-რჯულოებისაგან დანგრეულიც კი, მუდამ, ყოველთვის ჩვენთან იყო, სანყობებდა თუ სპორტულ ღონისძიებათა სარბიელად გინდაც ვითო-ბინძურად გადასხვაფერებულები ხომ მაინც მარად, მუდმივ ჩვენთან იყო, რადგან ეკლესიები რაცგინდ

ენგრიათ და შეურაცხვეყოთ ის ხომ შაერში მუ-
დამ, მაინც დგას — ქრისტეს ხატება, ქრისტეს
სახლი და მისი სხეული, აბა რაა რომ იმდენ
მძინვარედ-მტერთასისატიკეებს გამოვლილ-
ნი, დღესაც ქართულად ვლაპარაკობთ, და ქარ-
თულენაზე მართლმადიდებლური ქრისტიანო-
ბისას, ვისმენთ, თავი და თავი —

თქვენით,
ხოლო რამდენი ის ქვეყანა, რაღაცა დროით
მთელს-ირგვლივით რომ აცახცახებდნენ მი-
ნის პირისგან მართლა ისე აღიგავა რომ მხო-
ლოდ არქეოლოგებსღა რომ შემოჩვენს,

სულაც არაა უცნაური, რომდგან ჩვენ ჩვენმა
მართლმადიდებლობამ შეგვიჩინა და გადაგ-
ვარჩინა თავად ღვთისმშობლის რუდუნებით,

და, ჩვენდა შეებად და გადარჩენად ჩვენ
ხომ თქვენითვე, უწმიდესო და უნეტარესო,
როგორ წყალობად სასულირო პირთა 4 წყება
გვყავს რაც ადრე მგონი არც არასედეგს ყოფი-
ლა ჩვენს ქვეყანაში, და, თქვენის წყალობით
ვინრო და მართალ გზაზე დამდგარნი, ჩვენსაც
ჩვენ-ჩვენურ მახინჯ გამოხატვისებს არაფ-
რად ვიგვედურ კი არა, არამედ ჩვენი ამ ლოც-
ვით მოვიხსენიებთ, თქვენიტი გადარჩენილები
აი ამ ლოცვით, კი: აცხოვრე უფალო, და შეიწყ-
ალე აუარისმყოფელნი მართლმადიდებელთა
სარწმუნოებისანი და ქვეშარიტებისა გზათა
შეცდომილნი, წვალებათაგან დაბნეულნი
ნათლისა ცნობისა შენისათა განანათლენ და
მოაქციენ იგინი მართალსა სარწმუნოებასა
ზედა, და ზიარ-ჰყვენ წმიდისა შენისა, კათო-
ლიკე (ანუ საყოველთაო), სამოციქულოსა ეკ-
ესიისა, რათა გიცნან შენ, მხოლოდ ქვეშარი-
ტი ღმერთი, და თავყვანის-ცტენ",

და თქვენ, წმიდა სამებისა და ღვთისმშობ-
ლის მრევლში როგორ რა-მალღივ გამორჩე-
ულს, მასწავლელს, ჩვენსას, ჩვე-გზაბანულ
ცხოვართა რარიგ მწყემსს-კეთილს, როგორ
გვივლიან თქვენი მაღალი სულის სიტყვიერი
განმავრცობლები — მიტროპოლიტები, მთა-
ვარებისკოპოსები, ეპისკოპოსები, არქიმან-
დრიტები, პატრიოსანი მღვდელნი, ქრისტეს მი-
ერ დიაკონნი და ყოველნი სამონაზნო წესნი,
ზიარნი ეკლესიისანი როგორ გვივლიან და
გვეწყალობენ, ჩვენ, — თქვენგან და თქვენიტი
თვალ-მეტად და რაც მთავარი სწორად ახე-
ლილ, მრევლს, ეს თქვენიტი ვადმოგვეოდ სუყ-
ველას-ჩვენ როგორი მაღლი იმ ეკლესიებისა
რომელი მართლმადიდებლური ეკლესიების
დანახვასა და გახსენებაზე ტყუილად კი არ
მოსხილდა ისეთი ელეთმელეთი რომ საბოლო-
ოდ ჭკვიდანაც გადაცდა, კაცობრიობის ვითო-
მაც-დაუძინებელ მტერს — საბჭოურიობის
შემოღებისა „ამხანაჯ“-ბოროტს, თავისი მთა-
ვარი ბოროტისაგან ვითომც-გაბელადებულ-
სა და მითომაც-და წინ-წინ მავალს (მაგრამ
საითქენ! — ქვე-ქვედ მავალს...) და მერე კი

იგივ ბოროტისაგან ჭკვა-როგორ-დაქცეულს
რადგან ყველაზე მეტად თავის მიმდევრებს
შედგება ხოლმე სისხლმონყურებული ჭანგე-
ბითა და იმათთვის როგორი ბასრი ნისკარტით
თორემ აბა მართლმადიდებელთა წარმწყმედი
წმიდა სამების მადლით ის ვერაა — ეგრეთწო-
დებულს-„ფიზიკურად“ გინდაც მოსოს და,
აის-ბოროტი რომე ანგრევდა მეჩეთებსა
და სინაგოგებს, არა — მთავარ მტრად, ანუ
ამომძირკველად ბოროტებისა მართლმადი-
დებლური ეკლესია-ტაძრები მიანცდა რად-
გან განსაკუთრებით ის აცოფებდა რაც სხვა
არც ვერათა სარწმუნოებაში ვერაა, ნაქადაგე-
ბი: „გავფარდეს მტერი შენი“, — როგორ თუ
ჰყვარებოდა, და რამდენი ჩვენი სალოცავის
აფეთქება-დანგრევა ვითომ-მოახსრო მაგრამ
ეს მხოლოდ თვალისათვის რადგან გულით
ვიციტ რომ, რომ ეკლესია, იმათი აზრით ვი-
თომც მიწასთან გასწორებულს რომ მინც ეკ-
რაფერი დააქციეს და გააქრობს — დგას ისევე,
როგორც აშენებისას, უძველესი და ახალთა-
ხალი, ჩვენი კეთილმორწმუნე მეფეებისა და
ქართული ხალხის, ქუდაზე-კაცების მიერ, აშე-
ნებულნი.

მაინც როგორი, რა-უმნიკვლოდ ქუდაზე კა-
ცები ვიყავით, ოღონდ გვებარა და გვეთოხ-
ნა და გვერწყა და გვემლურა ჩვენი, მთლად
ჩვენი საგალობლები და მრავალჟამიერები
და ნაღურები და სატრფიალოები და შეებით
გვეცეკვა და ჩვენი ლოცვებით ბაგეებზე სამე-
ბით გვერონინა და ჩვენი ხალხური ლექსები
გვეთქო, მაგრამ, რა ხშირად, როგორი-ავის
მიმასწავებლად, აგვიკვამლდებოდა ხოლმე
რამდენი მთა... და, ომში ქუდაზე-კაცებად იმი-
ტომ მივიღოდით და სამშობლოსათვის ვსხებ-
დით როგორც წესი ჩვენზე რამდენად მრავალ-
რიცხოვან მტერს იმიტომ, რომ, არ აეჩეხათ
ჩვენი ვაზი, ნინოსმიერი, და ტყვედ არ წაეს-
ხათ ჩვენი შვილები და რომ ისევეც შეებით
გვეშრომა და გვემღერ-გვეცეკვა, გვეშენები-
ნა მთლად ახალი, ეკლესიები, გვეგალობა და
ლოცვები გვეთქვა, იქ...

ხოლო ჩვენ, ამ ბოლო წლებით როგორ დაბ-
ნეულ და ნანილობრივ გზას ამცდარ ქართვე-
ლობას როგორ გვამხნევებს თქვენი-ს მაღალი
მოწოდებით თვით დაიდი წმიდა სამებისაგან
დაიდი წმიდა სამების... რომელი სიტყვა... რო-
მელი და — გადამჩრჩენილი!, ტაძარი!, ჩვენი!,
— საჩვენო, ქორეაჭრებისაგან ამ გაჭირვები-
სას როგორ მხსნელად რომ მოგვივლინა ღმერ-
თმა ღვთისა გადარჩენის, მოსურნეები, — თაყ-
ვანისცემა ჩვენი ერის, უთ, იმ დიდ ქართველ-
თან ერთად, რომელმაც შეთადისა წვლილი ისე
შეიტანა წმიდა სამების ტაძრის აშენებაში რომ
ვინაობის გამჟღავნება თავისი დიდბუნებოვა-
ნებითა და როგორ-მაღალი თავმდაბლობით
არ ისურვა, და რამდენ ქერივთა ვითომ-მცი-

რედი და სანყალი და სინამდვილეში როგორ დიდად ძლევამოსილი ის ქრისტესმიერ როგორი დაფასებული ორი ნულილიც როგორ მალამოდ დაედო ჩვენი დიადი წმიდა სამების როგორ საკადრის დიადსავ ტაძრის ჯერ კიდევ საძირკველს, —

თაყვანისცემა ჩვენი ერის, მათ,
და,
უფალო, გამადლობთ,
ჩვენი მრევლისათვის,
და,
ვინ, თუ არა თქვენ, უწმიდესო და უნეტარესო, როგორ მაღლივად სწადით იმას, რომ, მართოდენ რაგინდ მხურველე ლოცვა-ვედრება და ქადაგებანი ვერ გვიშველის და, ეს რა წყალობად — საქველმოქმედო ქრისტესმიერი საქმეები, თქვენი, რომელი ერთი:

ნარკომანიის წინააღმდეგ როგორი ქმედითი ბრძოლისათვის თქვენი პირადი შესაძლებლობების შეწევნა,

სნულთა მკურნალობა,
მშობერთა დაბურება,
მხარში დადგომა და გადარჩენა ლიტურატურის, ხელოვნების,
აღზვევება და განვრცობა ჩვენი ხალხური საგალობლებისა და სიმღერების,

ცეკვის,
უძვირფასესი წიგნების გამოცემა ჩვენი წარსულისა და მომავლისათვის, დაფასებად, შეხსენებად და, ხსნად,

ჩვენი რამდენ-ხნით მივიწყებული უძვირფასესი თვლებით მოოჭვილი ტიბრული მინანქრის შექმნის აღდგენა თქვენი როგორი მონაწევრებით, როგორი მაღლივ-შემოქმედებითი, ღვთით,

და, თქვენი თ ის უდიადესი ღვანლი იმისათვის რომ მართლაც ქართული ანუ მართლმადიდებლური ტელემაუწყებლობის „ივერია“-ს დაარსება რომ გვეწყალობა და გვებოძა, და ჯერ კიდევ თქვენი საბატრიარქოს რადიოს რომ ვუსმენდი რომელსაც ჯერაც საცდელი ტელევიზიით ჩვენი სამშობლოს ყოველი კუთხის ჩვენებაც ახლდა, ეს მაინც რარეგ როგორი, როგორ რაოდენ განსხვავებული და ერთიანი მაინც, ყოველი კუთხით გაერთიანებული ქვეყანა რომ გვაქვს როგორი შევებით აღსავსეს, რა სიხარულით გამახსენდა — დათოვლილმთებიანი, ზღვიანი, ბორცვებიანი და გორაკებიანი, წინვოვანი თუ ფოთლოვანტყვიანი და ალპურ-მდელოებიანი, ხეხილიანი, ვაზიანი, წარსულში როგორ-რა-ხალხიანი სადაც „გლეხების შვილიც წააგვანან წარჩინებულთა შვილთა“, ტბებიანი და ჩანჩქერებიანი და, მთლადაც სრული მრავალფეროვნებისათვის შევებად-უდაბნოც კი მოგვექვეება, წმიდა დავით გარეჯელის მიერ დღემდე როგორი მკაცრ-მადლიანი

და, რა მრავლისმეტყველი იყო ჩვენთვის, ჩემთვის, ჩვენს შეხსენებად მთლად სუ-პირველად დიადი ფილმი „ამაღლება“ რომ გადავიოცა თქვენი ტელემაუწყებლობით — აი, სად ჩანან „ქუდზე კაცნი“, და იმ ხატმწერსა თუ ქვის ჩუქურთმად მთლელს განა არ შეეძლოთ სამშობლოს დასაცავად ომში რომ არ წასულიყვნენ — „ჩვენ ხელოვნებისათვის დიდ საქმეს ვაკეთებთ და ერთადერთი, ვართო“, მაგრამ, — არა! —

ჩვენ ჭეშმარიტად ქუდზე კაცები ვიყავით და,

დავუბრუნდებით, როცა იქნება ამ უდიადეს დანიშნულებას, როგორ მწამს რომ თქვენი თქვენიული „ივერია“ იმ იაენანად გადაგვექცევა მოტაცებული და შინ გამოტაცებული ანუ „ძალით დაბრუნებული“ ქეთო, რომელსაც ველარ ახსოვდა მისი და ჩვენი სამშობლო და ვერც ღვიძლი მშობლები, და იაენანამ ქეთო კი არ მიაძინა, არა, — სამშობლო გაუღვიძა და გაუცოცხლა, ხოლო ჩვენ, ვისაც თვით თავად ღვთისმშობელი მუდამ დაგმეღრობდა, იაენანას, გამოგვაფხიზლებს და გაგვადვიძებს და, ნეტავი ჩქარა, მის ქვეყანას რომ, წმიდა სამებისადმი განცხადებულად, განსაცხადებულად, გვეთქვას:

„ანცა განმინათლენ თვალნი გონებისა ჩემისანი, დაღუე პირი ჩემი ზრახვად სიტყვათა შენთა, და გულისხმის-ყოფად გზათა შენთა, და ქმნად ნებისა შენისა, და გალობად შენდა აღსარებითა გულისათა, დიდებად და გალობად ყოვლადბატითოსანსა სახელსა შენსა, მამისა და ძისა და წმიდისა სულისა, ან და მარადის და უკუნიით უკუნისამდე. ამენ“.

— და, სწორედ რომ თქვენი,

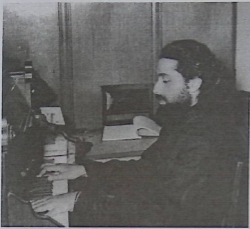
დიდო მეუფევე ჩვენი, უწმიდესო და უნეტარესო, სრულიად საქართველოს... — მართლა სრულიადი-ს! — აფხაზეთისა და ოსეთისა, ტაო-კლარჯეთის, საინგილოსი კათოლიკოს-პატრიარქო და მცხეთა-თბილისის მთავარ-პისკოპოსო, დიდო მამაჟო, ჩვენი,

ეს თქვენი — ჩვე-გადასარჩენთა, გადამრჩენელო — აგერ იქნება! —

მუხლმოდრეკილი, გამადლობთ

თქვენი რა-კეთილდღეობად გამრავალად-მიანებულ-მრევლისაგან ერთ-ერთი, ბედნიერებად მონა-მორჩილი თქვენი,

გურამ დოჩანაშვილი
2007 წელი

სხილია საქართველოს ხათოლიხოვ-პახიხიქი, უნივერსი და უნივერსი ილია II და ქართული საბალობლი ბალობა

ქართული სამგალობლო ტრადიციების აღორძინების მიმდინარე პროცესში სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქის, ილია II-ის წვლილი განუზომლად დიდია. ორსაუკუნოვანი დევნა-შევიწროების შემდეგ ძირძველი ტრადიციების მქონე ქართული გალობის აღდგენის გზაზე მნიშვნელოვანი წიწსგლა სწორედ მის სახელს უკავშირდება.

საღვთისმსახურო პრაქტიკაში ქართული გალობის დამკვიდრება თანდათანობით, ეტაპობრივად განხორციელდა. ეკლესიებში რუსულ საგალობლებს ქართველი კომპოზიტორებისა და მოყვარული მუსიკოსების (იოსებ კეჭაყაძე, ნოდარ გიგაური, მღვდელი პაველე ბერიშვილი და ა. შ.) ორიგინალური ქმნილებები და მათ მიერ დამუშავებული თხზულებები ჩაენაცვლა. ქართული სამგალობლო რეპერტუარის დასამკვიდრებლად, ეს მართლაც რომ წინ გადადგმული ნაბიჯი იყო.

1978 წელს უწმიდესისა და უნეტარების,

ილია II-ის ლოცვა-კურთხევით იქმნება სიონის საკათედრო ტაძრის მაგალობელ ვაფთა გუნდი, რომლის ჩამოყალიბებაში დიდი წვლილი შეაქვს მის პირველ რეგენტს, პაველე ბერიშვილს (შემდგომში მღვდელს). გუნდს ღვთისმსახურებაზე ქართველ კომპოზიტორთა თხზულებებისა და მათ მიერ დამუშავებული საგალობლების შესრულება ევალება.

1980-იანი წლების მიწურულამდე ძველი საეკლესიო გალობის აღდგენისათვის სათანადო პირობები ჯერ კიდევ არ იყო შექმნილი. ეკლესია კვლავ დევნას განიცდიდა. საეკლესიო მუსიკის სფეროში ნებისმიერი სახის მოღვაწეობა (სამეცნიერო-კვლევითი თუ პრაქტიკული) იზღუდებოდა ან იკრძალებოდა. მრევლიდან შერჩეულ მაგალობლებს, ისევე როგორც ეკლესიის სხვა წევრებს, ყოველმხრივ ავიწროებდნენ. ძველი საეკლესიო საგალობლების თითო-ოროლა ნიმუშს მხოლოდ ფოლკლორული ანსამბლების („გორდელა“, „რუსთავი“ — ხელმძღვანელი ანზორ ერქომაიშვილი) გამოსვლებსა და ჩანანერებში თუ მოისმენდით და თანაც შენიღბული სახით — ისინი „ქორალის“ სახელწოდებით სრულდებოდა.

ერთ-ერთ რადიოგადაცემაში დიდ მომღერალ-მაგალობელს, არტემ ერქომაიშვილს, თანამგალობლებთან (ანზორ ერქომაიშვილთან და ბადრი თოიძესთან) ერთად წმიდანინოს კონდაკი უნდა შეესრულებინა. გადაცემის რედაქტორმა ცენზურის შიშით სიტყვიერი ტექსტის („მოციქული, ქრისტესაგან გამორჩეული...“) შეცვლიათხოვა. ბატონი არტემი მეტისმეტად შენუბდა, მაგრამ იძულებული გახდა საგალობელი შეცვლილი სიტყვებით — „მოციქული, ხალხისაგან გამორჩეული“ — ეთქვა (იხ. არტემ ერქომაიშვილი დიმიტრი ჭალაგანიძის შესახებ (ინტერვიუ ანზორ ერქომაიშვილთან), ქართული საბჭოური სიმღერის საერთაშორისო ცენტრის არქივში დაცული ხელნაწერი). ამგვარი შეზღუდვა-შევიწროების მიუხედავად, საგალობლების შესრულების თითოეული ფაქტი ღირსშესანიშნავ მოვლენად აღიქმებოდა და ძველი სამგალობლო კულტურისადმი დიდ ინტერესს აღძრავდა, რამაც დროთა განმავლობაში მართლაც რომ კეთილი ნაყოფი გამოიღო.

1960-70-იანი წლებშიც კი ძველი საეკლესიო გალობის ათასობით სანოტო ხელნაწერისა და ბეჭდური გამოცემების შესახებ ეკლესიის წევრების დიდ უმრავლესობას წარმოუგენავც კი არ ჰქონდა. მართალია, ზოგიერთი მწყემსმთავრისთვის ამ სულიერი განძის არ-

1. სტატია წარმოადგენს ამონარიდს (მეორე ცვლილებებით) ნარკვევიდან „საქართველოს ეკლესიის მწყემსმთავრები და ქართული საეკლესიო გალობა“, რომელიც იბეჭდება წიგნში „ნათელი ქრისტესი — საქართველო“ წიგნი მეორე.

სებობა ცნობილი იყო, მაგრამ ძველი საეკლესიო გალობის აღდგენა-აღორძინებისათვის ნიადაგის მომზადება — ეკლესიის გაძლიერება იყო საჭირო. უწმიდესისა და უნეტარესის, ილია II-ის გადმოცემით, „დასუსტებულ ეკლესიაში ძველი ქართული საგლობლის შემსწავლელი, მისი მგალობელი არავინ იყო, დიდი ვაჟლენა იყო რუსეთის, რუსული საგალობლები (მაგალითად, „რომელნი ქერუბიმთა“ და ა. შ.) ქართულ სიტყვებით სრულდებოდა“ (უწმიდესისა და უნეტარესის, სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქის შეხვედრა მუსიკისმცოდნეთა ჯგუფთან...). აღსანიშნავია ისიც, რომ სამეცნიერო წრებში ძველი საეკლესიო საგალობლების ნოტირებული ნიმუშების არსი და მნიშვნელობა ჯერ კიდევ არ იყო სათანადოდ განსაზღვრული. მიიჩნეოდა, თითქოს ათასობით ნოტირებული ჰიმნი, რომელთა უმრავლესობა ფილიმონ ქორიძის ხელითაა შესრულებული, დიდი მომდერლის მიერ დამუშავებული, დედნისაგან დაცლებული ვარიანტებს წარმოადგენდა. ცხადია, ასეთ პირობებში ძველი ქართული საეკლესიო გალობის აღდგენის საკითხი ვერ წამოიჭრებოდა; თუმცა, დროთა განმავლობაში ვითარება საგრძნობლად შეიცვალა.

1980-იანი წლების მიწურულსა და 1990-იანი წლების დასაწყისში ეკლესიისკენ მზარდი შემობრუნება, რწმენის გაძლიერება-განმტკიცების პროცესი კომუნისტური რეჟიმის გაუქმების, საბჭოთა იმპერიის რღვევის ფონზე წარიმართა; ამ დროისთვის მრავლდება ეკლესია-მონასტრების რიცხვი, ჩნდება სასულიერო განათლების ახალი კერები, მათ შორის თბილისის სასულიერო აკადემია (1988 წ.); ვითარდება ქრისტიანული ხელოვნების დარგები — იქმნება ხატუნებისა და რესტავრაციის სახელოსნოები, საქართველოს საპატრიარქოსთან არსებული ქრისტიანული ხუროთმოძღვრების ცენტრი და ა. შ. (საგულისხმოა, რომ სწორედ ამ პერიოდს (1990 წლის 4 მარტი) უკავშირდება ღირსშესანიშნავი მოვლენა — კონსტანტინოპოლის მსოფლიო საპატრიარქოს მიერ საქართველოს ეკლესიის უძველესი ავტოკეფალიის ცნობა, რაც საქართველოს ეკლესიის მეთაურის უდიდესი ძალისხმევით, კონსტანტინოპოლის მსოფლიო საპატრიარქოსთან თხუთმეტწლიანი მოლაპარაკების შედეგი იყო). სულიერი აღორძინების ეს პროცესი დროთა განმავლობაში საეკლესიო გალობის მდგომარეობაზეც აისახა.

1988 წელს უწმიდესისა და უნეტარესის, ილია II-ის ლოცვა-კურთხევით მოღვაწეობას

ინყებთან ჩისხატის ტაძრის მგალობელთა გუნდი (ხელმძღვანელი მალხაზ ერქვანიძე), რომელმაც უძველესი ქართული ტრადიციული კანონიკური საგალობლების აღდგენის ღვაწლი იტვირთა. ძველი ქართული საგალობლო რეპერტუარის მოძიება-აღდგენის საქმეში მან მრავალი მიმდევარი გაიჩინა (ძველი საეკლესიო საგალობლების სადა ნიმუშები დღეისათვის უკვე მრავალ ეკლესია-მონასტერში აღევლინება). გუნდის შექმნის ინიციატივას საქართველოს ეკლესიის საჭეთმპყრობელი თავიდანვე დიდი სიზარულით შეეგება. მისი უდიდესი თანადგომა რომ არა, ძველი ქართული საეკლესიო გალობა ვერ დაიმკვიდრებდა კუთვნილ ადგილს ქართულ საღვთისმსახურო პრაქტიკაში. საჭირო იყო პროფესიონალ მგალობელთა და ლოტბართა კვალიფიციური კადრების აღზრდა, საგალობელთა სანოტო კრებულებისა და აუდიო — ჩანაწერების გამოცემა და, რაც მთავარია, მშობლიური საეკლესიო კილოების ადამი საუსტოების დაძლიერება. იგი მივიწყებული საქუსიკო ენის ხელახალ ათვისებას, მის სრულ გათავისებებს მოითხოვდა, რაც უდიდესი და მრავალწლიანი ძალისხმევით ფასად იყო შესაძლებელი. ამის მისაღწევად უწმიდესისა და უნეტარესის, ილია II-ის ლოცვა-კურთხევით არაერთ სასიკეთო საქმეს დაედო სათავე.

1991 წლიდან ძველი ქართული საეკლესიო გალობის სწავლება შემოღებულია თბილისის სასულიერო სემინარიასა და აკადემიაში, ხოლო 1989 წელს დაარსებულ სიონის საკათედრო ტაძრის სამრევლო სკოლაში საეკლესიო გალობის ცოდნას მოზარდი თაობის გარდა ნებისმიერი მსურველი ეუფლება (სკოლის ხარჯი საქართველოს ეკლესიამ იტვირთა და უფასოსწავლება გამოცხადდა); 1998 წელს იქმნება ყოველადწინდისა და სამების საკათედრო ტაძრის მგალობელთა გუნდი, რომელიც უწმიდესისა და უნეტარესის, ილია II-ის საგანგებო ზრუნვის საგანს წარმოადგენს. საკათედრო ტაძრის გუნდს (ხელმძღვანელის იმიონ ჯავახიშვილი) ტრადიციული ქართული საეკლესიო გალობის აღორძინებისა და გავრცელების საქმეში განსაკუთრებული პასუხისმგებლობა ეკისრება (გუნდი მღვდელმთავრის ყოველ წირვაზე გალობს და მონაწილეობს მომლოცველობით მოგზაურობაში). გარდა ამისა, საქართველოს ეკლესიის მამათმთავრის ლოცვა-კურთხევით, 1998 წელს იქმნება საქართველოს საპატრიარქოსთან არსებული საეკლესიო გალობის ცენტრი. ცენტრმა მიზნად დაისახა ქართული საეკლესიო გალობის აღდგენა-განვითარების ხელშეწყობა —

სასწავლო და საღვთისმსახურო პრაქტიკაში კანონიკური გალობის დანერგვა, მგალობელთა გუნდების პროფესიული დახელოვნებისთვის ზრუნვა, საარქივო და ბიბლიოგრაფიული მასალის (საეკლესიო საგალობელთა ნოტები, ფონოჩანაწერები, ისტორიული და თეორიული ხასიათის გამოკვლევები) მოძიება-გამოცემა, ძველი ქართული სასულიერო მუსიკის აუდიოჩანაწერების გავრცელება, მგალობელთა გუნდების ჩამოყალიბება, სამეცნიერო-კვლევითი საქმიანობა და სხვა. ცენტრის ინიციატივით მრავალი სასიკეთო საქმე განხორციელდა (კომპაქტდისკების, სანოტო და სამეცნიერო კრებულების გამოცემა, საეკლესიო გალობისადმი მიძღვნილი საღამოების მოწყობა და ა. შ.). მრავალი წინ გადადგმული ნაბიჯის მიუხედავად, ქართული საღვთისმსახურო გალობის აღდგენა სხვადასხვა სახის წინააღმდეგობის დაძლევისას ითხოვდა.

1990-იან წლებში ყალიბდება ე. წ. „ბიზანტიური გალობის შემსწავლელი ჯგუფი“, რომელმაც საღვთისმსახურო პრაქტიკაში ქართულ ლოცვით ტექსტებთან ხელოვნურად შეფარდებულობიზანტიურ-ბერძნული ჰანგების დანერგვას ცადა. ჯგუფი დღემდე ამკვიდრებს მცდარ აზრს, თითქოს მხოლოდ ბიზანტიური მონოდიური სასულიერო მუსიკაა კანონიკური და ქართულ მრავალხმიანი გალობის ძირძველ ტრადიციებს უგულვებელყოფს; უარყოფს, რომ „გალობა იმთავითვე გვექონდა სამშხიანი და არა უნისონური, როგორც აქვთ ბერძნებსა და სომხებს...“ (სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქი, წმიდა მღვდელმონაქვთა კირიონ II). უწმიდესი და უნეტარესი, ილია მეორე ამ მანვე წამოწყებას თავიდანვე უარყოფითად აფასებს. „ეს არის შეურაცხყოფა ქართული გალობისა და ქართული ტრადიციებისა, მამებისა და ჩვენი წარსულისა... ქართველებმა რომ დატოვონ თავისი წარსული, ჩვიდმეტი საუკუნის ტრადიცია და ახლა დაიწყონ ბერძნულად გალობა, ამას, რა თქმა უნდა, ჩვენ არ დავუშვებთ“ — განაცხადა მან ერთ-ერთ შეხვედრაზე („საპატრიარქოს უწყებანი“, 2003 № 7). ხსენებული ჯგუფის საქმიანობას საქართველოს ეკლესიის წმიდა სინოდიც აღუდგანინ. 2001 წლის ოქტომბერში გამართულმა წმიდა სინოდის კრებამ ე. წ. „ბიზანტიური გალობის შემსწავლელი ჯგუფის“ წამოწყებას „თვითნებური ექსპერიმენტი“ უწოდა, ხოლო 2003 წლის თვრამეტი აგვისტოს წმიდა სინოდის კრებამ ქართული გალობის აღორძინებისათვის კიდევ უფრო მყარი ნიადაგი შექ-

მნა. კრების განჩინებით, „...საქართველოს მართლმადიდებელ ეკლესიაში კანონიკური გალობა იყო და არის მრავალხმიანი ქართული ტრადიციული გალობა. მისი აღსრულება სავალდებულოა ყოველ ქართულ ტაძარში და ყველგან, ქართულ ენაზე აღვლენილი ღმრთისმსახურების დროს“ („საპატრიარქოს უწყებანი“, 2003 № 33). სინოდის ეს გადაწყვეტილება ითვალისწინებდა საღვთისმსახურო პრაქტიკაშივერსიონიზებული მუსიკისადადაგალობის კანონიკის გაუთვალისწინებლად დამუშავებული საგალობლების აღკვეთასაც. ხსენებული განჩინების აღსრულების ზედამხედველობა წმიდა სინოდმა საპატრიარქოსთან არსებულ გალობის ცენტრს დააკისრა. ამ გადაწყვეტილებამ ქართული საეკლესიო გალობის აღდგენას საგრძნობლად შეუწყო ხელი და არაერთ მნიშვნელოვან მოვლენას დაუდო სათავე.

2006 წლის თებერვალში იქმნება ქართული საეკლესიო გალობისა და ხალხური სიმღერის ფონდი, რომლის მიზანს ქართული საეკლესიო გალობის აღდგენა-პოპულარიზაციასთან ერთად გალობის უმაღლესი სკოლის დაარსება წარმოადგენს. ფონდის შექმნაში საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქის განსაკუთრებული დამსახურების შესახებ ცნობილმა საზოგადო მოღვაწემ, ანზორ ერქომაიშვილმა აღნიშნა: „ამ ბოლო წლებში პატრიარქის ლოცვა-კურთხევით ბევრი დიდებული და ეროვნული საქმე გაკეთდა, მაგრამ რასაც დღეს ჩაეყარა საფუძველი, ერთ-ერთი საუკეთესო იქნება მათგან, რაც აქამდე გაკეთებულა“ (საპატრიარქოს უწყებანი, 2006 № 7); ფონდის დაარსებიდან მოკლე ხანში (2007 წ.) თბილისის სასულიერო აკადემიასთან ქართული საეკლესიო გალობისა და ხალხური სიმღერის უმაღლესი სასწავლებელი არსდება; მოგვიანებით კი — ხობისა და სტეფანწმინდის საეკლესიო გალობისა და ხალხური სიმღერის სასწავლებლები, რაც მკვიდრი საფუძველია ლოტბართა მაღალკვალიფიციური კადრების მოსამზადებლად. ყველა ამ წამოწყებათა გამო საქართველოს ეკლესიის მწყემსმთავარმა დიდი სასოება გამოხატა. „მე დარწმუნებული ვარ, რომ ის ლოტბარები, ვისაც ჩვენ აღვზრდით, მთელ საქართველოში შექმნიან გუნდებს, რომელთა მემკვიდრეობა მთელი საქართველო ადიდებს უფალს“ — აღნიშნა მან (ვახ. ქართული გალობა, 2006 № 2).

უწმიდესსა და უნეტარესს, ილია II-ს საეკლესიო გალობის სიყვარულს სიყვანწილიდან უნერგავდნენ. მცხეთის დედათა მონასტერში მოსმენილი ქართული საგალობლები

ღრმად აღბეჭდილა მის მესხიერებაში. «დედათა მონასტერში იყო ჩემი ნათლია (მონასტრის ილუმენი ზოილე — ავტ-ბი) და იქ მესმოდა დედების გალობა... ქართული გალობის სიყვარული ჩემში იყო, ჩემს სისხლში იყო», — იგონებს იგი. ზაგორსკის (ამჟამად სერგაევ პოსადის) სასულიერო სემინარიის სწავლის უწმიდესსა და უნეტარესს გალობის გამოჩენული მასწავლებელი, ივანე ნიკოლოზის ძე აქსიონოვი ჰყოლია, რომლის ხელმძღვანელობითაც მას შესანიშნავი სამუსიკო განათლება მიუღია; სემინარიის სტუდენტთა გუნდში იგი მეორე ტენორის პარტიას ასრულებდა.

უწმიდესისა და უნეტარესის, ილია II-ის გამორჩეული სამუსიკო ნიჭი საღვთისმსახურო კითხვის ხელოვნებაშიც ნათლად გამოიყვანდა. მის მიერ ნაკითხული სახარება, წარმოთქმული ლოცვები და ასამაღლებლები სულიერებითაა აღბეჭდილი და იმპროვიზაციის საოცარ უნარს ავლენს. საღვთისმსახურო კითხვის ეს განუმეორებელი ნიმუშები ჩვენს დიდი წინაპრების მიერ (წმიდა ექვთიმე აღმსარებელი, ეპისკოპოსი სტეფანე (ვასილ) კარბელაშვილი) ნოტირებულთან საგრძნობ ინტონაციურ კავშირს ამჟღავნებს.

ლიტურგიკული კითხვის ხელოვნებას უწმიდესი და უნეტარესი, ილია II წინამორბედი პატრიარქებისა და სამღვდლოებისაგან სპეციალური მომზადების გარეშე დაუფულა. «არავისგან არ მისწავლია. მე მესმოდა ძველი სამღვდლოების კითხვა და ეს შევიტოვისე. მახსოვს უწმიდესი მელქისედეკ მესამის (ფხალაძის) კითხვა, ეფრემ მეორისა (სიდამონიძის) და სხვათა... უწმიდესმა დავით მეხუთემ (დევედარიანმა) იცოდა კითხვა...სმენა ჰქონდა კარგი... გალობის დროს მუხლების ისეთ ვარიანტებს ამბობდა, ...მე სულ მინდა გავიხსენო და გავიმეორო, მაგრამ არ გამომდის», — დიდი თავმდაბლობით იგონებს იგი. უდავოა, რომ პატრიარქი წინაპართა ცოცხალი მემკვიდრეობითი ცოდნის უშუალო და უზადო გადმომცემია.

უაღრესად საინტერესოა უწმიდესისა და უნეტარესის, ილია II-ის საკომპოზიტორო მოღვაწეობა — იგი ავტორია მთელი რიგი საგალობლებისა («წმიდაო ღმერთო», «ისპოლა ეტი დესპოტა», «მრწამსი», მიცვალებულთა კურეჟი, «მამაო ჩუენო», «მსწრაფლ გასუხვენ სინანულისა ბჭენი» და სხვ.) და საგუნდო ქმნილებებისა («დავილაღე, დავილაღე, მოდი ჩემთან, უფალო», «ერეკლეს დალოცვა», «ჩემი ვედრება» და ა. შ.), რომლებიც მისივე სიტყვებით, «გულიდან გამოდის» (უწმიდესი-

სა და უნეტარესის, სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქის შეხვედრა მუსიკისმცოდნეთა ჯგუფთან...), ამ თხზულებებს უწმიდესმა და უნეტარესმა «ხმა მთიდან» უწოდა და აღნიშნა, რომ მათი სიმარტივე ქართულ ფესვებთან კავშირზე მიუთითებს. მოღვაწეობის ამ სფეროშიც მწყემსმთავარი ღვთის ღრმა რწმენასა და დიდ სასოებას ავლენს. თავისი ერთ-ერთი საგალობლის შესახებ პატრიარქი აღნიშნავს: «აღამიანის ცხოვრებაში არის ისეთი პერიოდები, როცა გრძნობს სიმძიმეს, დაღლილობას, თითქოს კარგავს იმედს, უნუგეშობაში ვარდება. ისეთი მძიმე პერიოდი დგება, თითქოს აღამიანი ვერ მიდის წინ და ცეცმა. ჩვენ ვეხვეწებით უფალს და მივმართავთ: «მე აღარ შემიძლია შენსკენ სიარული და შენ მოდი ჩემთან». ამიტომ ეს საგალობელი შემდეგნაირად იკითხება: «დავილაღე, დავილაღე, მოდი ჩემთან, უფალო» (სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქი, უწმიდესი და უნეტარესი ილია მეორესაკუთარი სამუსიკო თხზულებების შესახებ, საქართველოს საპატრიარქოს საარქივო დოკუმენტი).

საკეკლესიო გალობის სფეროში, ისევე როგორც მოღვაწეობის ნებისმიერ სხვა უბანზე, უწმიდესისა და უნეტარესის, ილია II-ის ღვაწლი ღვთისა და მოყვასისადმი უსაზღვრო სიყვარულის ნათელი გამოვლინებაა; მრევლიც სიყვარულით პასუხობს მას — ტაძარში ეს საგალობლები ხომ მწყემსმთავრისადმი დიდი სიყვარულის ნიშნად აღველინება;

ღვთისადმი შესანიშნავი გალობის სრულყოფილება ყოველთვის იყო და არის ეკლესიის გამორჩეულ მწყემსმთავართა განსაკუთრებული ზრუნვის საგანი — მაღლით აღვლენილი გალობა ხომ უფლისათვის სათნო, აღმატებული სულიერი მსხვერპლია და ღვთის მაღიდებელ ერს «სახეპურო», რჩეულ ერად აქცევს. აკი ამბობს დავით წინასწარმეტყველი: «ნეტარ არს ერი იგი, რომელმაც იცის გალობაა შენი, უფალო» (ფს. 88, 16).

მანანა ანდრიაძე
ეკატერინე ონიანი
მაგდა სუხიაშვილი

წმიდაო ღმერთო

კათოლიკოს - პატრიარქი ილია II

ნელა

წმი - და - ო ღმე - რთო წმი - და - ო ძლი - ე-რო

წმი - და - ო ღმე - რთო წმი - და - ო ძლი - ე-რო

წმი - და - ო უ - კვდაუო შე - გვი - წუა - ლენ ჩვენ

წმი - და - ო უ - კვდაუო შე - გვი - წუა - ლენ ჩვენ

წმი - და - ო ღმე - რთო წმი - და - ო ძლი - ე-რო

წმი - და - ო ღმე - რთო წმი - და - ო ძლი - ე-რო

შენჯღვებო

წმი - და - ო უ - კვდაუო შე - გვი - წუა - ლენ ჩვენ

წმი - და - ო უ - კვდაუო შე - გვი - წუა - ლენ ჩვენ

გისაროდენ, ფრიად შუენიერო

ჩასართავი წმიდა ნინოს დაუფდომელ საგალობელში

კათოლიკოს - პატრიარქი ილია II

ნელა

გი - სა - რო - დენ, ფრი - ად შუე - ნი - უ - რო

გი - სა - რო - დენ, ფრი - ად შუე - ნი - უ - რო

შო - რის დე - და - თა სა - ღმრთო - თ სმა - ლო.

შო - რის დე - და - თა სა - ღმრთო - თ სმა - ლო.

ა - ღი - ჭუ - ი - ა ა - ღი - ჭუ - ი - ა ა - ღი - ჭუ - ი - ა

ა - ღი - ჭუ - ი - ა ა - ღი - ჭუ - ი - ა ა - ღი - ჭუ - ი - ა

1963 წ.

მოდრი ჩემთან, უფალო

ნელა

კათოლიკოს - პატრიარქი ილია II

ღა - ვი - ღა - ლუ, ღა - ვი - ღა - ლუ, შო - დი ჩემ - თან, უ - ფა - ლო!

ღა - ვი - ღა - ლუ, ღა - ვი - ღა - ლუ, შო - დი ჩემ - თან, უ - ფა - ლო!

მამაო ჩვენო

კათოლიკოს - პატრიარქი ილია II

მ - მ - ი წყ - ნო, რ - ზ - ლა ზრ დ - ია ზ - ნა, წი - ლა ი - უენ
 მ - მ - ი წყ - ნო, რ - ზ - ლა ზრ დ - ია ზ - ნა, წი - ლა ი - უენ

ს - ზ - ლა მ - ნა, ში - ვ - დინ ს - ვ - ვა ზ - ნი, ი - უენ წ - ში
 ს - ზ - ლა მ - ნა, ში - ვ - დინ ს - ვ - ვა ზ - ნი, ი - უენ წ - ში

შ - ნი, ვა - თარ - დი დ - ია ში - ნა, ვ - გრ - დი ქ - ვ - ვა - ნა - ს ზ - ლა
 შ - ნი, ვა - თარ - დი დ - ია ში - ნა, ვ - გრ - დი ქ - ვ - ვა - ნა - ს ზ - ლა

შ - რი წყ - ნი ან - სი - ში - ში ში - მუნ წყნ დღეზ, და ში - ში - ვ - ენ წყნ
 შ - რი წყ - ნი ან - სი - ში - ში ში - მუნ წყნ დღეზ, და ში - ში - ვ - ენ წყნ

თ - ნა - ნა - დებ - ნი წყნ - ნი, ვა - თარ - დი წყნ ში - ვ - ენ - უნა
 თ - ნა - ნა - დებ - ნი წყნ - ნი, ვა - თარ - დი წყნ ში - ვ - ენ - უნა

თ - ნამ - დებ - თა ში წყნ - თა, და წ - ში - ში - ვ - ენ - წებ
 თ - ნამ - დებ - თა ში წყნ - თა, და წ - ში - ში - ვ - ენ - წებ

წყენ ვან - სი - ვ - ელ - სი, ა - რა - მუნ ში - ში - წყნ ში - რი - ენ - სი - ენი
 წყენ ვან - სი - ვ - ელ - სი, ა - რა - მუნ ში - ში - წყნ ში - რი - ენ - სი - ენი

ირაკლი ბრძოლის წინ

(ფრაგმენტი)

ვაჟა-ფშაველა

კათოლიკოს - პატრიარქი ილია II

Maestoso

თქუნი ჭირაძე,

ან შესდრკეთ, — ბიჭვ-ბო, ქართუ-ლის შვი - ლე-ბო, — გუ-ლი ნა - ი-ფო

მა - გარო, — ბრძო-ლა-ში გა-მო - ცდი - ლე-ბო; — გუ-ლი ნა - ი-ფო

მა - გარო, — ბრძო-ლა-ში გა-მო - ცდი - ლე-ბო!

უფალო იესო ქრისტე

ნელა და ლმობიერად

კათოლიკოს - პატრიარქი ილია II

Musical score for the first system, featuring vocal lines and piano accompaniment. The lyrics are: უ - ფა - ლო ი - ე - სო ქრ - ისტე, მე - ო ღმრთი - სა - ო.

Continuation of the musical score with lyrics: შე - ზი - წა - ლე შე, ცო - ღე - ლი.

1980 წ.

პატრიარქი-სატმენი

XX საუკუნის ბოლო მეოთხედი ქართული საეკლესიო ხელოვნების აღორძინების, ფაქტურად, ახლად „დაბადების“ ხანაა, რაც უშუალოდ დაკავშირებულია მისი უწმიდესობისა და უნეტარესობის, საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქის, მცხეთა-თბილისის მთავარეპისკოპოსის ილია II-ის მოღვაწეობასთან. მისი ლოცვა-კურთხევით დაიწყო ახალი ტაძრების აღმშენებლობა, ფერწერული ნიმუშებით შემკობა, ხატებისა და მართლმადიდებლური მღვდელმსახურებისათვის საჭირო ლიტურგიული დანიშნულების ნივთების შექმნა. მის უწმიდესობას კარგად ესმოდა, რა სიძნელეები ახლდა თან საეკლესიო ხელოვნების აღორძინებას, და რომ ქართული ქრისტიანული ხელოვნების განვითარებაში ორსაუკუნოვანი წყვეტილის შევსება ძალიან ძნელი და ხანგრძლივი საქმე იქნებოდა. მაგრამ მან ბრძნულად განსაზღვრა, რომ 70 წლიანი კომუნისტური რეჟიმგამოვლილ ქვეყანაში საეკლესიო ხელოვნების განახლება აუცილებელი იყო ქრისტიანული რწმენის გასამტკიცებლად.

ღვთის მადლითა და მისი უწმიდესობის ლოცვა-კურთხევით XX ს-ის 80-იანი წლების ბოლოსა და 90-იან წლებში ეს მოღვაწეობა ფართო მასშტაბით გაიშალა, როდესაც, მიუხედავად დამოუკიდებლობადაღდგენილი

ქვეყნის ეკონომიკური და პოლიტიკური არასტაბილურობისა, აშენდა უამრავი ტაძარი, შეიმკო და გამშვენდა ფრესკებითა და წმიდა ხატებით, ლიტურგიული ჭურჭლითა და დასურათებული ხელნაწერებით, ულამაზესი ნაქარგობებითა და შესამოსლებით.

ამ რთულ და წინააღმდეგობებით აღსავსე გზაზე ჩვენ თანამედროვე მხატვრებს გზის მანიშნებლად და წამძღოლად, თანაც არა უბრალოდ მრჩეველისა ან მხარდამჭერის სახით, არამედ როგორც ოსტატობისა და შემოქმედების მაღალი მაგალითი, თვით საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქი მოველინათ.

ქრისტიანობის ოცმა საუკუნემ მრავალი პატრიარქის სახელი შემოგვინახა, რომლებიც სახელგანთქმული ღვთისმეტყველნი იყვნენ, დიდი მოაზროვნეები, მწერლები, პოეტები, მაგრამ თითქმის არაფერი ვიცით ხატმწერ პატრიარქებზე. და აი, სწორედ ჩვენს დროში და ჩვენს ქვეყანაში მოგვივილინა უფალმა პატრიარქი — შემოქმედი.

მისი უწმიდესობის პირად თვისებებზე ბევრი საუბრობს და ბევრიც იწერება. აქ მისი ხასიათის ერთ თვისებას მოვიხმობთ — უკიდურესი თავმდაბლობა. მართლაც, ილია II რომ თურმე ხატმწერიცაა, ცოტა ვინმემ თუ იცოდა და, შესაძლოა, არც ახლა იცის ბევრმა. მისი ნამუშევრების არც გამოფენები ეწყობა, არც წიგნები გამოიცემა. მხოლოდ ტაძრებში შესულთ ან საქართველოს საპატრიარქოში მოხვედრილთ წარმოუდგებათ ხოლმე მისი ქმნილებები. უპირატესად მხატვრებს აცნობს ხოლმე მათ, მათთან მსჯელობს ხელობის ავკარგინაობაზე.

ბუნებით შემოქმედი, მრავალგვარი მაღალი ნიჭით დაჯილდოებული, ფერწერითაც მოგვმართავს. როგორც ეკლესიის მამები ამბობდნენ, „ხაზებითა და ფერებით ქადაგებს“, გვესაუბრება. ცხადია, პატრიარქობის მძიმე ჯვარი არც თუ ბევრ დროს უტოვებს გინდ მუსიკალური პანგების, გინდ ფერადოვანი ქადაგების შესაქმნელად. ამიტომ ნიშანდობლივია, რა თემებს არჩევს, როცა მაინც ეძლევა მხატვრობის შესაძლებლობა: არა მხოლოდ საყოველთაო, ზოგადქრისტიანულს, როგორცაა მაცხოვარი, სამება, ჩვილენი ღმრთის-მშობელი, წმ. გიორგი, არამედ იმ სახეებსაც, რაც საქართველოს უნათებდა და უნათებს სულიერ გზას ზეცათა სასუფეველისკენ: წმ. მეფე ვახტანგ გორგასალის, წმ. დედოფალი თამარი, ასი ათასი თბილისელი მონაწილე....., თავისი წინაპრები — შიოლა ლუღუშაური და მრავალი სხვა. და თუმცა ზოგი მათგანი მხოლოდ სურათია, ყველას მაინც ხატის სულიერი სიმაღლე გამოაჩვენებს.

განსაკუთრებული და საოცარია ივერიის ღმრთისმშობლის მისეული ხატი - წმ. ქალწულისა და ჩვილის ეს გამოსახულება საუკუნე-თა მანძილზე მიბაძვისა და თავყვანისცემის საგანი იყო და მრავლად იწერებოდა მისი "ას-ლები", რომლებიც მხატვრულად სრულიად განუმეორებელ ნაწარმოებებს წარმოადგენს. ჩვენი პატრიარქის მიერ დაწერილი ხატიც ასეთია - იკონოგრაფიულად ტრადიციული, იგი უნიკალურ მხატვრულ სახეს ქმნის - სრულიად დემატერიალიზებული, ყოველგვარ საგნობრიობისა და ხორციელისგან განძარცვული - ფაქიზი ხაზები და გამჭვირვალე, მშვიდი ფერადობის ფერები მიწიერის მიღმა წარმართავს ჩვენს სულსა და გულს, ზეცი-საკენ, მარადისობისკენ - თითქმის სულად ქცეული ფორმა. მეტადრე კი ზემოქმედებს ხაზთა რიტმული ნყობა, მათი გადადგნა და შეთავსება, მნახველის მზერას დინჯად რომ წარმართავს. ამავედროულად კომპოზიციის შემალღებელი, დავინროებული ფორმატიც განსაკუთრებულ განწყობას წარმოშობს, აქცენტებს სახეებისკენ წარმართავს, მეტადრე წმ. ღმრთისმშობლის დიდრონ ნუშის ფორმის თვალეზე, სევდითა და იმედით რომ გვიც-ქერს.

სიმშვიდე, სიწყნარე მოედინება ამ ხატებში-დან, გარინდებულობა და ერთგვარი სევდაც, მაგრამ უმეტესად მაინც არაჩვეულებრივი სიმშვიდე. პატრიარქი ხომ ესოდენ ხშირად გვიმეორებს 131-ე ფსალმუნის სიტყვებს „მო-

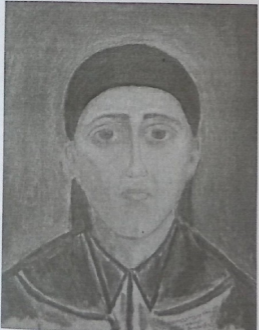
იხსენე უფალო დავითი და ყოველი სიმშვიდე მისი". ვასაკვირიც არ არის, რომ ესოდენ ვის-წრაფით მისკენ ყველანი - ეს სიმშვიდე მის სულში არის დავანებული და მისი მუსიკის ჰანგებიცა და მისი ხატების ფერ-ხაზებიც ამ სიმშვიდეს გადმოღერის, გადმოგვცემს, გვახ-ვევს, მოგვიცავს.

თუ დავაკვირდებით, პატრიარქის ხატებში არ არის აღელვებული შესტები ან მოძრაობე-ბი, ხაზთა ფორიაქი ან შფოთი, ფერთა შესხ-მებებიც, თუმცადა საკმაოდ მყუდრო, მაინც ძალიან განონასწორებულ შეფარდებებზეა აგებული, რასაც ხაზთა დინჯი დინება ეპასუ-ხება. წმ. ვახტანგ გორგასლის გამოსახულე-ბა, დროშით და გრაგნილით, ძლევამოსილი ფიგურა, მის ფერბით დაკლაკნილ გველს რომ სრესს, ამავედროულად სიმშვიდისა და ჰარმონიის განცდას ქმნის, რადგან მისი ფი-გურის, მოსასხამის, დროშის, გრაგნილის შე-მომფარგლავი ხაზების კალიგრაფიულობა და რკალური დინება, ერთმანეთს რომ არის შეწონილ-შესატყვისებული, სწორედ ამ შთა-ბეჭდილებას განაპირობებს.

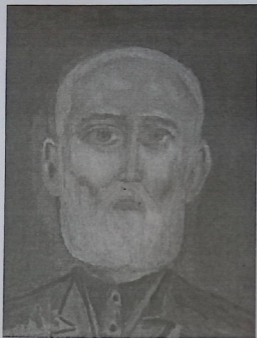
სიღინჯისა და ჰარმონიის განცდა ყველა-ზე მეტად „სამების“ დიდი ხატის ჭყრეტისას განიცდება, თბილისის სიონის კათედრალში რომ იყო დაბრძანებული, ახლა კი სამების ტაძარშია. იდეალურ წრეში მოქცეული, რკა-ლებისა და წრეების გამეორებად მშვიდ რიტ-მზე აგებული, ტრადიციულ იკონოგრაფიას დაფუნებული ეს კომპოზიცია დიდებულე-ბის შთაბეჭდილებას ქმნის. ერთი შეხედვით თითქოს რუბლიოვის შედევრს მიმსგავსე-ბულია, მაგრამ სინამდვილეში აქ სულ სხვა ფერადოვანი შესამებებია - უფრო მსუყე და დრამატული შინდისფერი ნიოლის ინტესი-ური ნათებით, წრის გარეთ გამოსახული ექ-ესფრთედების ფიგურებში რომ აირეკლება; სულ სხვა ფორმისა და, რაც მთავარია, გამო-მეტყველებისაა ანგელოზთა სახეები, გაცი-ლებით უფრო „მოყურადებულნი“ რომ არიან ჩვენსკენ. საოცარია, ესოდენ თხელი და ფაქი-ზი ხაზები ესოდენ ძალსა და დიდებულებას როგორ იტევს.

ყოველივე ჰარმონიაში არის მოყვანილი და აქველავ პატრიარქისვე სიტყვები გვახსენდე-ბა, ძალზე ხშირად რომ ჩაგვესმის: უკიდურე-სობანი დამლუპველია, არსებობს სამეუფეო გზა — ჰარმონიის გზა, ოქროს შუალედი.

ამავე დროს, ამ სიმშვიდედა ერთგვარ გა-რინდებულობასთან ერთად მის ქმნილებებს საოცარი ექსპრესიულობა ახასიათებთ, მაგ-რამ ექსპრესიულობა გამოვლენილი არა გა-რეგულ ფორმებში, არამედ შინაგან - მზერა-ში, ხაზთა რიტმში, ფერადოვან აქცენტებში,

დედა

მამა

ხელების ოდნავ მოძრაობაში, თვალისათვის თითქმის შეუმჩნეველ კომპოზიციურ ძვრებში. ამ მხრივ განსაკუთრებით გამორჩეულია მაცხოვრის ხატი, რომელზეც მხოლოდ ჯვრული შარავანდით მოსილი თავი არის აღბეჭდილი, დიდრონი თვალებითა და თითქოს მთვარის შუქით გავერცხლისფერებული თმა-წვერით — გეგონება, გეტსიმანიის ბალში ლოცვისას არის დანახული, თუმცა გამოსახულება ყოველგვარ სიუფეტურობას მოკლებულია. მაგრამ თვალების გამომეტყველება, სახის მიმიკა — მშვიდი და უდრტივინველი მიღება ტრადიციული ბედისა, თვით ფერადოვნება — ღრმა ნითელი და ლურჯი ფერების ლაქების ფონზე, სახის ფერმკრთალი ოქროსფერი და ვერცხლისფერი კოლოროტი სწორედ ამ იდუმალი სევდით და უსაზღვრო თავგანწირვით სავსე ღამის ასოციაციას იწვევს.

კომპოზიცია ისე არის აგებული, რომ მაცხოვრის სახე ძალიან „ახლოს“ არის მოტანილი მლოცველთან, ამის გამო განსაკუთრებით

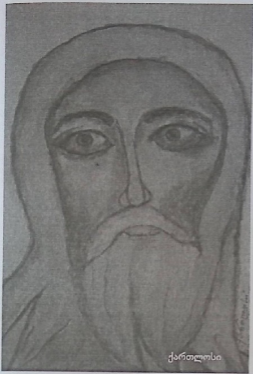
შთამბეჭდავია, განსაკუთრებით სულშიჩამწვდომი. თანაც, როგორც ითქვა, ყოველივე ძალიან სადა, უბრალო, ძუნწი მხატვრული საშუალებებით მიიღწევა. ეს ხატი ზოგ სხვა რამესაც გაგვანდობს, ჩვენი პატრიარქის ნუხილს, რომელიც ჩვენს გამო მუდმივად გეთსიმანიის ბალში სიმწრის ოფლით იღვრება და ჩვენს ნაცვლად მუდმივად სწირავს თავს, ჩვენი ცოდვების უმძიმეს ჯვარს ზიდავს. თუმცა მაცხოვრის სახე არავითარ გარეგნულ მსგავსებას არ ატარებს მის უწმიდესობასთან, ამ ხატის ქვრეტისას თითქოს მას ვხედავთ, თავისი ქვეყნის და თავისი ურჩი და მუდამ მშფოთვარე სულიერ სამწყსოზე რომ დარდობს — „ტარიგი გამზადებული“.

ძნელია უწმიდესისა და უნეტარესის, საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქის შემოქმედებაზე წერა და მსჯელობა, მისი ნაწარმოებების გარჩევა-ანალიზი, და ინტერპრეტაცია ხომ სულაც კადნიერებად მეჩვენება. მით უფრო, რომ როგორც დასაწყისშივე აღინიშნა, პატრიარქი თითქოს არც ეძებს „დამფასებელს“, არ გამოჰფენს თავის ქმნილებებს, ბევრი მათგანი, ალბათ არც გვინახია. ისევე, როგორც შუა საუკუნეების სენაკებში ლოცვით იწერებოდა ხატები ღვთის სადიდებლად, ასევე სიჩუქმში და სიმარტოვეში ქმნის იგი თავისი ნაწარმოებებს, უფალსაც ესაუბრება და ჩვენც, უღირსთაც, მოგვითხრობს ამ საუბრებზე.

უეჭველია, ხატწერის ამ შესანიშნავ ნიმუშებს საგანგებო და საფუძვლიანი კვლევა სჭირდება, რათა უკეთ დაინახოს ხალხმა, როგორი პატრიარქი ჰყავს, უკეთ გაიგოს მისი ნაფიქრალ-ნააზრევი. ზოგჯერ ვფიქრობ, რითო დავიმსახურეთ ეს მაღლი.

მძიმეა პატრიარქობის ჯვარი, ჩვენს დროში, იქნებ კიდევ უფრო მძიმე, ვიდრე ოდესმე. არავინ აცდის, თავისი სულიერი მდგომარეობა ჰანგებში და ფერებში გადმოიტანოს და გამოხატოს, მაგრამ ის მცირედიც, რისი ნახვის ღირსნი გავხდით, გვარწმუნებს, რა უსაზღვრო სასწაულთან გვაქვს საქმე, სასწაულთან, რომელსაც ხშირად თვალს ვერ ვუსწორებთ მისი სიღიადის გამო.

მარიამ დიდებულიძე

ქართლოსი

ფეხიხაძე ალექსანდრე ლოსკა

საოცარია დუმლილის სამყაროში ფერების გრადაციით მოგზაურობა... უსაზღვროდ მოედინება ფერთა განზომილი გამა და თავის უძირო ხვეულებში გონდაკარგულს მიგაქანებს. ღვინისფერი მზის შუქით პირთამდე აცხებულა და ხანდაზმული ალერდის სითბოს სათუთად იკრავს სხეულზე. სტოლა — ზღვის უკიდევანობით შეფერილი, მაფორიუმის ნაოჭთა დინებას ტალღებით შეესისხლხორცა. ნაბლისფერ ნაბნავებივით დაფენილ მოსასხამში ხელის ნატიფი კიდური ამოზრდილა. თითონი თლილნი... ყრმის ხელისკენ აზიდული... ხატის მუქ ტონებს შარავანდედად დასდგომია მზე.

ვდგავარ და მავედრებელი თვალებით შევყურებ ხატს, იქიდან ღვთისმშობელი ყრმა იესოთი თბილი მზერით მეფერება. ადამიანურმა ეგოისტობამ დამძლია და იმწამიერად ღვთისმშობლის ჩემკენ მოდენილი მზერა მივისაკუთრე. დიახ, მხოლოდ მე მეკუთვნოდა მისი სათნოება, ასე მეგონა, ძარღვებშიც მხოლოდ ქართული სისხლი უჩქეფდა. ქართველი დედის სახის ოვალი (ასე მკაცრი და ასე ალერ-

სიანი), სწორი, მოგრძო ცხვირი, რკალისებრი აზიდული ნარბები, მრგვალი გაფართოებული თვალეები (კაცობრიობის სევდით დამძიმებული)... და ქართული ბაგეები მხოლოდ ქართულად მეტყველებდნენ. სითბოცა და მზის სხივივით მოდენილი მზერაც სევდიანად მელამუნებოდა. სევდაც ქართული იყო მარტოდენ. ღვთისმშობელი ყრმა იესოთი — ერთი დიდი მატინაე ქართული გენიისა... ყრმა იესო — გაბრწყინებული ივერიაა, მზერა რომ ჯვარცმული საქართველოს დარდით ჩაჰფიქრიანებია... მასაც ქართულ შუბლზე ივერიელთა მოდგმის ძარღვი უტოკავს.

ღვთისმშობლის მკერდს ჯვრის შარავანდი დაყრდნობია — ყრმის თავზე წამომდგარი მზე შინაგანი ნათებით გაცისკროვნებული. ყრმას გრავილი უწყრია ხელთ — ალბათ იმ გრავილის თეთრ სხეულზე საქართველოს ისტორია ასენია. ხატის კაბადონზე ძველ ქართული ანბანი ვარსკვლავებით მოჭედოლა. ამ ხატის მაცქერალი ჭეშმარიტად მოინუნესხები ბედნიერების განცდით. რა ხელმა შეგქმნაო, დაიქუხებს ჩემში ხმა — საიდანაც მოსული და ანაზად გამახსენდება, რომ ასერიგად ქართული სულით გაბრწყინებული ხატი, საქართველოს ღვიძლი შვილის კურთხეულ მარჯვენას ეკუთვნის. ეს აბობოქრებული ფერთა ზვირთები ჩვენი სამშობლოს პატრიარქის გრძნობათა ღვთიური ნაჭურია.

შემინდე, უწმიდესო, რომ ასე თავხედურად შემოვბედე ამ სამყაროში შემობოტება. განა უფლისმიერი სიყვარული ცოდვია? ჩემი წერილის მიზეზიცა და შედეგიც სიყვარულია. უფლის და თქვენი სიყვარული, უწმიდესო!

გალობასავით ისმის ფერთამეტყველებაში საქართველოსთვის აღვლენილი ლოცვა. უფლისადმი სიყვარულის ასეთი ღვთიურთხეული ნიჭით დაჯილდოება მხოლოდ წმიდა სულის მადლია — სწორედ დიდი მადლია, რომ ერის მამად თქვენ მოვლენინათ უფალმა ჯვარცმულ ქართველთათვის.

ჩემთვის იმწამიერად ღვთისმშობლის ახეძალეუმად ქართველად ვანცდა, სიზმარივით დაუკითხავად შემომეჭრა და ამ უკიდევანო ფერთა შემოქმედის სამყაროში შემიყოლია. სათნოებითა და სინატიფით მონუსხული ფერთა მონასმების მსუბუქ ზვირთებს გაგყევი... უწებელი სტუმარი არა, მოგზაური ვარ ამ იღუმალ ქარაფებში, ჩანჩქერებითი ჩამოშლილ მენამულიდან ზღვისა და ნარინჯის მზით გაჯერებულ ფერებში რომ ატორტმანდება.

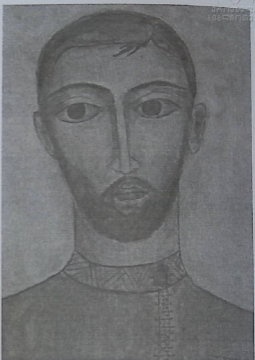
ამ სამყაროში შემოსულს არ მახსენდება სტუმრის სტატუსი და ლამისაა დამკვიდრების სურვილმა დამძლიოს. (ხელი წამიცდა

ლტოლვილ-ხიზანის დასაწერად, მაგრამ ქართული ენა ბოლო დროს ისედაც დამძიმებულია ამ სიტყვების ტვირთად ტარებით, ამიტომ მეც დაუფიქრებლად გავექტეცი... საკუთარი თავიდან გაქცევა უფრო იყო უთუოდ.) ეს ისე, მოგზაურის ჩანაწერებია, ალაგ-ალაგ სუნთქვას — განცდებს რომ ამოაყოლებს ხოლმე. განწყობა დაღლილი მგზავრისა როდია, სიხარულს გადაჩვეული მშვენიერებისა და სინამდის სამყაროში უანაბრო სიყვარულის ბარათივითა ვარ. კვალი ამებნა, თუმცა ეს გზა ტაძრამდე მიდის! (კვალი განგებ ავიბნე, უკან დაბრუნების შიშმა დამაბნეა და იმიტომ.) არ მინდოდა ამ ღვთიური ფერებით ჩამოღვენილ სამყაროდან, ჩემსავით ცოდვიან შავ-თეთრ რეალობას დაგბრუნებოდი. თუმცა, ჯერ კიდევ მაქვს მოგზაურის სტატუსი (თვითმარქვიად მივინიჭე... სიყვარულის ბრალია...)

ჰოდა, ახლა ისევ ოქროსფერ დალალებიან აქოჩრილ ტალღებში მივექანები, ჩანჩქერით რომ ჩამომლილა და მენამულ-იისფერი ისე შეუნივთებია, — სამყაროს დაბადებას გაგრძნობინებს ანაზად. განცდამორეული ალბეგით ატორტმანდა ქერუბიმები... დედამინის გულივით ფეთქავს სრებრუნვაში მოყოლილი სამების ხატი... კუთხეებიდან მრავალფრთხედების ცეცხლოვანი ჟრჟოლა მოსდებია სამყაროს სულის ერთარსობას... ბაგრატოვანთა ტაძარივით ურყევად აღმართულა სასახლის მკერდმაგარი ჯავშანი, მამალმერთს მიღმა... ასეთივე შორეული მიღმიერიდან კეკლუცად შემოგვეყურებს ქე-ღმერთის ფრთებქვეშ ამოზრდილი ხე-ცნობადისა. თავდაბრილ სულიწმინდის შარავანდედს იქით, თავთუხისფერ კლდეს ლალად გაუშლია ფრთა, ვაჟას ჯერ კიდევ დაუჭრელი არწივივით ამალღებული და ამყაია. სატრაპეზოს მშვიდ რძისფერზე მზის გულივით ასვენია თასი... მონიფული ქართული ვახისა და ახალშობილი ბალახის სილორთქიდან მზის სხივებივით გამობარულა წმიდანთა კიდურები...

ვუცქერი სამების ხატს და... ნამიერად მიჰყვრობს უმძაფრესი სურვილი, პატრიარქის ამ ღვთიურ ხილვას შევეხებო. სიზმრის სიცხადესავით ჩამოჟონა ფერთა სიბრძნის იდუმალუბამ...

ჰომოსაბიენის ტვინად ქცეული გონისთვის ფერების მხოლოდ დინამიკა, შემოქმედებითი ექსპრესია, მონასმთა სირბილე და საუკუნეთა აჩრდილების ძიება — ხატწერის მისტიკური საუფლო. არადა, ნოტებად მოდენილ, რითმებივით ჩამოშლილ-ჩამოქარგულს, ბარიტონივით უმაღლდება ღვინისფერი, ზღვის აქოჩრილი სილურჯე თითქოს დაბ-

შიოლა ღუდუშაური, შიოლაშვილითა გვარის ფუძემდებელი

ლიდან მალღით მიეძინება რიტმულად... ფერებს მხოლოდ მშვენიერება როდი ჰმოსავთ, არც სახეებს ატყვიათ მხილვება ბიბლიური საიდუმლოებისა მარტოდენ... ეს უკიდევანო როკვა ქართული ძარღვის, სიბრძნის სიცხადით რომ შეჩქროლებულა... თითოეული ხატი სამყაროს ბედისწერა... ხილვაა ადამიანთა მოდგმის ზედისა თუ უბედობისა... სისხლმეუშურობი მატიანა ქართული ჯიშის...

როცა ცხენზე ამხედრებულ წმიდა გიორგის გამარჯვებულ სახეს შეხედავ, უცილობლად აჟრჟოლდება თხემით ტერფამდე საუკუნეთა სამარხებში მიძინებული საქართველოს ისტორია. ეს ქართული ზღვაა — ასერიგად ქართულად მფეთქავი ცისფერი სისხლი (იქნებ თვალს ბინდი გადამეკრა, ვგონებ ლურჯია). ნიკოფსიიდან დარუბანდამდის მხრებგაშლილი საქართველოს რუქა ჯერ კიდევ დაუკოდველია. რა მხნედ და ლალად ამოზრდილა მის შუა გულში ტაძრის სხეული... საქართველოს ზურგს უკან შუბგაყრილი გველეშაში გამოტილა. ჩვენს მარადფამიერ მფარველ წმიდა გიორგის თეთრი მერნის ქვეშ მოუქცევა ურჩხული და შუბსა სცემს საქართველოს გადასაყლაპად გაღებულ ხახაში, არც ცხენს დაუნდვია ურჯულო, — ფლოქვით უმასპინძლდება გადამთიელს. ხატს ზემოთ, მამა ღმერთი მენამული მზის სხივებით ანათებს,

სხივები სულიწმინდას გზავნიან სააქაოს (იქნებ უფალი ჩვენი ცოდვებისათვის შენარულნი). ცადაბალღებულ ბატკანს შარავანდედი მოსახეს...

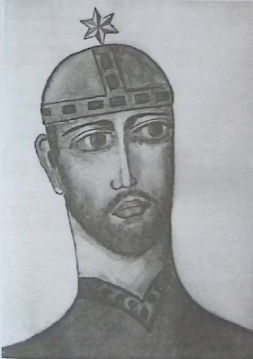
ქართული ადათი ჯოჯუტად არ მანებებს თავს, წმიდა გიორგი ჩვენი სამშობლოს ნერვის შეთრთოლებას დასაბამიდან მოჰყვება და მის ძარღვებშიც ქართული ჯიშით გაჯერებული სისხლი დუღსო. სახე ქართველი ყმანვილკაცისა აქვს, ბრძოლის უინდაუოკებლობით რომ მედიდურობს... ტანზეც რკინის იბერიული პერანგი ჰმოსახეს. მოგვებიც — ნითელი ნაღებივით შემოტმასნია ფეხს, მენამულისფერი მოსასხამიც ქართულ დროშასავით ფრიალებს. ქართულ მერანს ფაფარი მყინვარწვერივით თოვლისფრად დაჰფენია. ცხენის მრისხანე მზერას შეხედავ თუ არა, სისხლი აგოჩქროლდება. მთავარანგელოზები მცველებად წამოსდგომია საქართველოს რუქას. მიქაელს ხმალი ალუმართავს მარჯვენით, მარცხენაში ორივეს გრავნილები უჰყრიათ, ქართული ანბანის ბრწყინვალეობით მოსილნი. ფრთები არწივის მხრეებით განიერი და მძლავრი, საქართველოსავით ჯერ არ გაუშლიათ. (ჯერ ვერ მოიქნია თავისი ძლიერი ტორი ჩემმა ქვეყანამ). ხატიც სამშობლოსამებრ ორად გაკვეთილი მეჩვენება რაღაც, ბინდისფერი რომ გადააჰკრავს სახეზე... მაგრამ ივერიის მომავალი წმიდანთა შარავანდედითა გაბრწყინებული. ამ ფერთა იდუმალებაში და-

უცხრომელი ქართული სისხლი მრავალჯამივრევით მოჰქუხს და მოუღინება.

ქართულ გენს მარტოოდენ წმიდანების სახეში როდი აქანდაკებს პატრიარქი. მატიანეს — ფრესკებად და ხატებად წერს, მარადიული ხსოვნის კელაპტრებად რომ იკაშკაშონ. წმიდა მეფე ვახტანგ გორგასლის ხატის შექმნით, ქართველთა მარად მებრძოლი სული გამოაქანდაკა. გაშლილი მხრებითა და ღონიერი სხეულით მეფე ვახტანგი ჩვენს უძლეველობას არ გვაგვიწყებს, მისი მკაცრი სახის იერი, შეუპოვარი, ჯიშინი ქართველი მეომრის მძლავრი სხეული — ჩვენი წარსული, ანმყო და მომავალია.

თამარ მეფის სახე კი ქართველი ქალის კდემამოსილების სიმბოლოა. პატრიარქს თამარის რამდენიმე ხატი შეუქმნია, სწორედ რამდენიმე, რადგან თამარის სახე თითოეულში მრავალმხრივ მეტამორფოზას განიცდის. ქალი მეფის მკაცრი იერით — ქართველი დედაკაცის მებრძოლი ბუნების უტყუარი დასტურია, მასში საქართველოს დედისა და მამაცი მეომრის ორბუნებოვანი ხატი იკვეთება. მაგრამ თამარი მარტოოდენ მეფედ როდი შეყავს გამოსახული. ის ღვთისმშობლის სახეს მალადა ემსგავსება. ისიც დედაა ჯვარცმული ქვეყნისა, მასაც უგინებენ შვილს და მისი ყრმის სხეულსაც ნაკუნ-ნაკუნ ჰგლეჯენ ქრისტეს კვართივით. მის პირმოუბსაც მესიის მსგავსად დევნიან საკუთარ სამშობლოში... ისიც მგლოვიარე დედაა საქართველოსა. მერე კი, ცად ნასული წმიდანად მალღდება. მეფის პორტრეტს წმიდანის ხატი ცვლის. გასამებული თამარის ხატი კი, შგლის ნუკრის თვალეობით რომ შემოგვცქერის იქიდან ქალწული თამარი, სიზმარეულ ჩვენებასა ჰგავს... ღანვებშეფაკლული თამარის სახე ხელქმნილი ოცნებაა შემოქმედისა... ქართველი ქალის ასტრალური სიყვარული წმიდა სულით გაცისკროვნებულ, ნატიფ ადამიანურ სხეულშია ამოკვართული... სული წმიდანისა, გვირგვინი მეფისა, სახე კი მთრთოლვარე ქალწულისა აქვს. მხოლოდ ოცნების ცხადად შეგრძნებას თუ შეუძლია მისტიკის ხორცმსხმა. ნუშის თვალეობა თამარი — თვალბილული ზღაპარეთია კაცობრიობისათვის... (თუკი ყოველივეს მსუყე ემოციად არ ჩამითვლით, ამ ხატის თამარისეული სახისმეტყველება ადამ და ევას სიყვარულის ალიბია).

თერგის ხეობის გრგვინვა მარტოოდენ საქართველოს ისტორიის ფერებად დაძარღვულ სისხლში როდი ჩქეფს. ბავრატოვანთა სულიერი წინაპრების სახეებიც ქართული ნერვით არის შეთრთოლებული... სოლომონ ბრძენისა თუ დავით წინასწარმეტყველის თითოეული ნაკვით ქართული ხასიათის

სოლომონ ბრძენი

მძლავრი იმპულსებითაა გამოსახული. მათი ქვრეტისას, არამარტო შენს ბიბლიურ ფესვებს შეიგრძნობ, არამედ მათი ქართული იერი გენეტიკური სიახლოვის განცდილობა შეგაფრთხილებს. დამარტოვალ კისრულ, ოვალურ ისახიდან, ნუშისებურ თვალელებში ანთებულ იმ მზერით ქართველ მეფეთა მედიდურობა შემოგვეცქერის. მკაცრია და შეუფალი მათი გამომეტყველება... ქართული ხასიათის ასეთი ძლიერი გულისფთქვა მთიდან მოდენილი ქარივით შეგატორტმანებს.

იქ არც დროის ძლიერი ბიძგები განუხვებს და არც სივრცის დაჭიმულობა... ჰაერით მსუბუქი და ლალია მათი საუფლო. არაგვივით მოქაქუნს ისტორია და მის ზვირთებში ვითორტმანებულს უკიდვგანობაში მივაქანებ... ხევის სიმძაფრით შედებილნი, თერგი-სა და მთის ფერით იმოსებიან... მერე, უეცრად დინებას აღმა აგაყოლებს მდინარიდან ასხლეტილი კალმახით, რათა ძალუმად შეიკრძნო ფერებში მოდენილი ბუნების სუნთქვა. ნამიერად გარინდებულს მახსენდება, რომ ეს ყველაფერი ჩემი მოგზაურობაა ზღაპარეთში. იყო და არას ხილვები... იყო — დროის უსასრულო დინებაა, ფერთა იდუმალი სამყაროს მიღმეთია... არა? — ეს მე ვარ, სიცოცხლის სტუმარი, მარადისობიდან გამოკპარული, უკვდავების საუფლოს რომ მგზავრად შევეხიზნე. განა იყო და არა... არ არის ჩემი მოგზაურობა პატრიარქის ღვთივკურთხეულ ფერთა სამყაროში?! ჰოდა, მეც მათი მადლიანი მასპინძლობით გული ვერ ვიჯერე (აღბათ ჩემზეა ნათქვამი უძლები შვილი), და ცხოვრებისგან მოპარულ დროს მწირად ვიზოგებ, რომ მერე ჩემს ცოდვიან ნუთისოფელს ვაკმა-რო ამ საუფლოდან გამოყოლილი მადლი.

ახლა კი, ჯერ ისევ უცოდველი ბედნიერებით ვივსები ამ სამყაროს მაცქერალი. მახსოვს, ბოლოს სოლომონ ბრძენსა და დავით ნინასწარმეტყველთან შეხვედრაზე მოვითხრობდით. ჰოდა, როცა იბერიულ შუბლზე ამოზრდილ ებრაელთა სახელმწიფო ღერებს — ექვს ქმიან ვარსკვლავს ვიხილავდი, რა უნდა დამმართოდა? სიტყვა აღფრთოვანებაც ვერ დაიტევს ჩემს მაშინდელ განცდას. მათ გამომეტყველებაში მხოლოდ სიმკაცრე როდი გამოსჭვიოდა, თვალელებში თითქოს ბავშვური გულწრფელობა ენთოთ, სახეზეც ალალ-აღერსიანი ღიმილი დასთამაშებდათ, მაგრამ ერთთავად მაინც შეუვალნი და მედიდური იყვნენ. ამ ყოველივეს შემდეგ, ნუთუ დამძრახავთ ქართულ ხასიათთან პარალელი რომ გავაელო?! არადა, ასე ერთნაირი სიმძაფრით მხოლოდ ქართველს თუ შეუძლია იყოს გულწვილიცა და მრისხანეც. ეს სახეები მხოლოდ მთიელი კაცის ბუნებისა როდია, თით-

ქოს თვალეებს მიღმა ჩაკარგული მზერაც ქართული ცნობიერებითაა დაღდასმული. მატიაინს მესხიერება ფერთა სხეულშია გამომხვეული... გერგეთის მთის ყვავილებით მოჩუქურთმებული გრძნობები — სსოვნაში ამოხლართული წარსულის პეიზაჟები... რწმენა გაციოსკრივებულ ქრისტესფერით გაყენილთა ხორცხსმულ ხილვებში... ემოცია საკუთარ წინაპარს ეძიებს სიყვარულის ფესვებიდან ამოზრდილ განცდათა სამყაროში... ბინდშეპარულ ბუნებას თოვლის სისპეტაკე წამოსდგომია თავს...

მეინვარწვერივით ამაღლებულ შუბლს ღვთიური სხივი გადაჭკრავს, დედის ძაძით შემოსილ პორტრეტს მინისფერი გაშხუნება... დარდწამდგარ თვალელებში მშობლიური სითბო მარადიული სსოვნის კელაპტრებად ანთია... პატრიარქმა მშობლებისა თუ წინაპრების სიყვარული უკვდავების შარავანდედით შემოსა. მათ ნათელ სახეებს, შინაგანი სხივი რომ აცისკრივებთ, ჯერაც არ შემორობიათ ფერებად ჩამოღვნილი დაობლებული შვილის ცრემლები...

პირველად იყო სიტყვა და იგი იყო ღმერთი! ხოლო სიტყვა იგი ფერიცაა და ჰანციც... ანბანის სხეულზე უფლის სამოსია ამოქარგული, რიტმულად მფთქავ ჰანგებში მაცხოვრის გულისცემა შრიალებს, ჩამოშლილ ფერებში სამყაროს გრძნობები რითმის ჯარებევით მოედინება...

ღმერთადქმნილ სიტყვას დედის რძის სურენლიც ასნის და მონიფული ვაზის გემოთიც გამასპინძლობს... ეს ყოველივე თელი სამყარო... სამყარო ფერებად, მანგებად და სიტყვებად ჩამოქნილი, ამ სამების ერთარსობა ღმერთია, თითოეული სახედ თვისა რომ შეუქმნია.

და მაინც, პირველად იყო სიტყვა და იგი იყო ღმერთი! ჩვენც ამ სამყაროს სხეულზე დანერილ-ამოქარგული სიტყვებით ვართ, ფერებად შემოსილ, მანგის სუნთქვა რომ აგვიყოლიებს ხოლმე ზეცის საუფლოსკენ...

გალობასავით ისმის ფერთა სიმფონიაში აფღერებული ქადაგებანი პატრიარქისა... შემოქმედება შემოქმედის სახეაო — ასე დაუთავისა წლების სიბრძენს... უწმიდესის სული თვისია ჩვეული სიმშვიდით ფერებად აღვქმნილი ლოცვაა უფლისადმი...

შემინდე, უწმიდესო, ამ კადნიერებისათვის, რომ მე, უღირსი შვილი ასე დაუკითხავად შემოვიხიზნე თქვენს საუფლოში, რათა უცოდველი სამყაროს მშვენიერებით აღვსილიყავი და მოკრძალებული სიყვარულით, თავმდაბლად შემომწინრა ბარათად ქცეული ჩემი ცოდვიანი სული...

ვერიკო ზამთარაძე

გურამ
ფოხსნაძე

ჩან უფრო მახსოვს, და
მახანე მახსოვს:

(ეგრეთწოდებული
„ავტობიოგრაფიული რომანი“)

(გაგრძელება)
თავი VI, სადაც:

აქა კვლავ-ამბავი იმისა თუ როგორი წარ-
მატებით თუ წარუმატებლობით გავდიოდი
ასე თუ ისე მაინც ტყვეად კურსს ვეროპა-აზი-
ის შვაგულ ქ. თბილისისა ორთაქალის ძაანაც
ტყვეად აკადემიაში, ესი ამბავი იქნება აქა;
აქა-ანბავ აგრეთვე ისა თუ როგორ ვერ-ვერა
სრულეკემენ სრული კურსისა აგრეთ-ტყვეა-
დისა საფუძვლიანად გასრულება კოლონიე-
ბის აკადემიებში თუმც ამას, ჩემდამი ერთგვა-

რი თანადგომობით (რომელიც დიდად სხვა-
დასხვაგვარია) გამომძიებელ-პროკურორე-
ბაექმნილ ადამიანთა წინარე ჩემი ხვედრისა
გადანყვეტაში მე არცვინ არაფერს მეკითხე-
ბოდა ტყვილ-ოქმებსა თუ თუარ ჩავთვლით...
— მტკიცე „ღიახ“-ით ვაგებ ამბავ მთელის
ჩემური პასუხისმგებლობით ჩემსაპასუხსა,
შეპასუხებინებურასაცკი; კი.

...
ხოლო იქა კი, მაგარ და მტკიცე რკინისა-კა-
რებ-ებოვან აკადემიაში, გადმოგვსხესა ჩვენ,
მითოგამოსასწორებელ ქაჯეთის ციხეში ტა-
რიელ-ავთანდილ-ფრიდონი რა იყო არამედ
ჯონდო, მერაბი და მე, და სასწრაფოთე გან-
გვატალკევეს რათა ჩვენსაქმეზედა რაიმ
ხვაშიადი როარ გაგვენდო ერთმანეთისათ-
ვის მაგრამ აბა რა უნდა გაგვენდო, — ჩვენ
რა, ჩვენაცდაჭირად ისევე-ისევე იმ ველისა-
პედისტის კვლავა-სიკვდილზედ ვიკამათებ-
დით? — ვერ; ცუდადა გექონდა დაცდილი,
ესა; და რა გუნებაზეც აღმოვჩნდებოდი ყოე-
ლად უშუშაბანდებიანო დანესებულებ-დად-
გენილობაში აგერ ახლაცაც უნდ-მომეხმა-
როთ ძალიანაც-რო მოწყალეო მკითხველო
და თქვენი-თავისით წარმოიდგინოთ, ესა
მამა — გარდაცვლილი თუ არა ლოგინად
მძიმედ ჩავარდნილი (...ესაც კი — „ნეტავ!“),
ჩემი მაშინდელი როგორი ძმაკაცი ზვიადი —
ჭკვიდამ შემცდარი თურმე ისე რომ, როგორც
ზოგ-გინდაც პირველწინოსანივით მთლად
გადამდგარი იშვიათეთე ძაან — ნებსით და
როგორც ნესი უნებლიეთ ამას მოხუმროდ
იმიტომ ვამბობ რომ ზვიადი მაშინ ისეთს
სრულს ქვაჯზედ ყოფილა რომე? — გაგხარო-
ათ, გინდც ფსიქიატრიულს განმწესებული,
და თავად ესა შტერთამგვანი-მე — 11 წლი-
თა, როგორსა გრძეულ წეელინადის პატიმ-
რობისამოლოდინე, იმდენ ნაღდდროით გა-
მოსაკეტი უშუშაბანდებოდც რომ მთლადც
გრინიჩისა ცდროეზსასაა კუმში აყვანილთს
რა უჭირს კიდა — საუკუნისა მეთედზე,
მეტთს, დრო ეძახეთ თქვენ ამასა და, რარეგ
სატანჯველს მაგრამ ამა-ამეებით ჩემს თავ-
ზე მეტად ბევრადაც უფრო ვდარდობდი იმას
და მართლაც დიდად მქონდა ჩემით მოარულ-
სინდისისა ქენჯნა იმით რომ მამას და ბებისა
რით გადაეუხადე ამავი: ჩემი აღზრდის ნაც-
ვლად? — იმდროინდელი ერთიცმოარულიშე-
დარებისა არ იყოს ის არ უჯობდათ რომ ყოე-
ლადუნწინარი ხისაგან ერთიც სიმშვიდისა
მოყვარული ტაბურეტი გაეკეთებინათ თუმც
ამ ორთავან განსაკუთრებით ბებისა ზუროო-
ბა ვერ ემარჯუებოდა მაგრამ რაც იმას ჩემ-
გან გასაჭირები უნენეგია იმათსა ნაცვლად

ხუროთბა კიარა და, მთლად ცალკეობას და დი-
ამატებსაც კი შეისწავლიდა, და აგრეთვე პო-
ლიტიკა-ნერვთაშლილობის ეკონომიასაც კი,
კი, და ტაბურეტისა-იმის აიონისა დაპმზადე-
ბას რაღა უნდოდა და უჭირდა, ჩამოჯდებოდ-
ნენ მინც, დასასვენებლად, ხანდისხანობით,
თუმცა, უჩემოდ, დასვენება? — ისედაც არ
დასჭირდებოდათ, მოსვენებულები იქნებოდ-
ნენ ძაანცკარქათე... — კი.

მაგრამ აქა ეს უადგილო (ანუ ციხესა შიგან-
შიგნური) ღლაბუც-დაკრული ხუმარაობები
იქით იყოს და, სადღაც ოთახში გამომეტყ-
ველებისადამიხედვით როგორღაც ძაან საი-
დუმლოდ რომ შემიყვანა ფრთხილ-მიმოხედ-
ვათა შემდეგ, ერთმაც ზედამხედველმა? —
ვინ დამხვდა იქ! —
მამა...

სალი, და სალამათი, მაგრამ ვაი იმ სალ-
სალამათობას რადგან ისეთი დაბნეული,
რომ... — რომელი ბრინჯადა-ერთეული! —
მთლადც თელინინეთის ბრინჯებივითა დაბ-
ნეული ციხის ბეტონზე, და, მერე კი იმ-მე-ს,
როცა ისეთი ცხარე ტირილი ამივარდა რომ,
შეებისაგან, მთლად ვიძიძიგებდი, — ცოცხ-
ალი იყო! — ძალიან შეეცვალა სახე და რო-
დის-როდისი დაწყნარება მაცალა, მაგრამ,
მითხრა მერე: „ისეთი რამ არ უნდა ჩაიღირო
რისი - - კიც არ გაქვს“, ო, — მამას ეგონა
ჩემს შეჭირვებულ თავს დაეტყობოდა, არ ესი-
ამოვნა ჩემი ასე-დაცემა და, ეს პირველი იმა
დროისათვის ასევეტქვათ დიდად უცენზუ-
რო სიტყვა იყო მისგან ჩემი თანდასწრებით
ტქმული და ჩემდამიც კი მიმართული, ეს მა-
შინითვლედოდა ისი-სიტყვა უცენზუროდ თო-
რებლა ახლა იძახ-იძახე რამდენიცგინდა უსა-
პირფარეშოდაც ტრინიუნებიდამ ერთგვარად
ზეგაბედული სიტყვები, კიე, და ძლივს ვუთხ-
არი: „არა, მე მეგონა რომ ჩემ გამო შენ“ ... და,
ვერ ვთქვი, „მოკვდი“, ისღა ვუთხარი „ისეთი
ნერილი მომივიდა კაპეზეში... რომ ცუდად
ხარ“ ... — მთქვი, და, მიუხედავად იმისა რომ
ერთსა ძნელი-შედლებისამებრ ვარიდებდით
ერთიმეორეს, მაგრამ ვხედავდით ერთმანეთს
მინც, ძალიან როგორ, და კიდევ კარგი მისმა
რომელიღაც თანამშრომელმა შემოაღო კარი
და, — „პეტრე, კარანტინში არ გავატარებ,
და რომელ კამერაში“ ... — აქ, გაუძნელდა, მა-
მარქმისათვის ჩემზე „ჩავსვათ“-ის თქმა, და
იპოვა ვითომ გამოსავალი — „მოვათავსოთ“-
ო, მაგრამაც აბა რომელი პერბარიუმში გარ-
მიანულად („გარმიანელი“ — უცხო, შორეული
ადამიანი“) მოსათავსებელ-სასათავსოვე მეე
ვიყა, და, კარგა მოზრდილი ორჭოფის შემდეგ

გადაწყდა,
რომ,
ნუმერ 103-ში,

აი იქა ჩავგე-მოვეთავსებინ-მივეყუნე-
ბინ-განველაგებ-მოვეტვიც-დავებინავებინ-
ნეთ რაღა და არა ჩავეყუდებინეთ რადგან
„ჩაყუდება“ ქვემოსართულელ „სამეც“-ებს
შეეფარდებოდათ, მე კი, რკინისა-კარებებე-
ბებმა ამ ერთგვარულსა-სანატორიასი, თუმ-
ცა აგრეთვე უშუშაბანდებოიანში მაგრამ
მანცე შედარებითად ელიტარულურსა მესუ-
თე სართულზე ამიყვანა ზედამხედველმა და
თანაც ისე აგრეთვე-უფასოდ და ჰალალად
გამილო რკინისა კარი რომ ხურდა-ფული გინ-
დაც მქონოდა ვერ შევკადრებდი და თქვენ
ნარმოიდგინეთ ახლა არ ვიცი როგორაა და
არც ქალაღმდისფულს ჩავუკუჭავდი ზედამ-
ხედველსა ჯიბაში რადგან ყველაფერსა ააქვს
თავისი პლუსი — რაც მე იმათთვის ჩორნი-
ვარონას ბენზინისა, და, ყოვლად უფასოდ
ლამისგათევისა ფული, გადამიღუნია? — და
ახლა არ ვიცი როგორაა და მამინაკი დაჭერა
ყოვლად დიდათე უფასოდ იყო იმა სოც. —
ჩვენსში, და, ვიდევი რაღაც ვითო-პანწა ხუ-
თიოდ ნუთმი ჩემთვის თურმე როგორად-რო-
გორ გასასამშობლიურებელი №103 კამერის
ზღურბლზე, და იქა კიი, იმა-საკანში ისეთი
კარგასქელი კვამლი იდგა თამბაქოსი და წე-
კოსი რომ ჯერ ვერაფერს ვარჩევდი, მაგრამ,
ზურგსუკან საექტისა და გასაღების ერთობ-
ლიური იმა-პირველრჭიალის გაგონებისთა-
ნავე ერთიკი მივიხედე უკან, რკინისა კარები-
საკენ და მერე, სა-საშეებოდ, ერთჭერქვეშუ-
ლა ადამიანებისაკენ ვიბრუნე პირი აბა სხვა
რა გზა მქონდა, ვთქვი-ც „გამარჯობათ“, და,
გავარჩიე მყისვე ყველანი ვისაც მოვაველე კო-
ლეგიალურ-დიდათე თვალი, და ერთმა კაცმა
კი, როგორღაც ვაუტაცურად და არა ჩაჩანა-
კურად მთლადაც მელოტმა — მელოტი, გე-
ნაცვათ, სუცოტა ორგვარია: I — შემართული
(ვთქვათ იულ ბრინერი, დუჩე, ხურუმჭოვი), II
კი — მოსაწყლოდ (ლენინა-ისი ბოლონლებ-
სში, იგივე ხურუმჭოვ-ასევებოლონლებში,
ავერას ჩენი მაიკლა ბ. ო.), და კობტად შე-
ნოდა გინდაცრო თეთრი და არა-ზრქელი გი-
ნაც, უღვაში, ჭროლა თვალები აუარება ღია
ფერითაგან ჰქონდა ნახუვი და იმთვალვით,
იმათგან დიდად მეტყველი, როგორიღაც
დიდრონსხარტ-ნიჭით აკვესებული ცქერითა
ისი იმზირებოდა, კი, მომალლო გახლდათ, და
თავით-ფეხამდე მიმოხერაშიც ჰქონდა ისე-
თი რამ-ყმანვილური, რომ, რომელიცა-რო
მის ხნოვანებას, საწყის-ხნიერულს სულაც
აწაფრად დაგიდევდათ,
როგორი რა მხნე ჭარმაგი, გახლდათ

„აჰ, იმა და იმ კამერაში რა უნდა“-ო,

და იმა საკნის თავკაცად ჩანდა არ ვიცი რითი კი არა და, მთელი თავისი სახეება-ქანდაკით, და, თავი და თავი ცელქადგონივრულ იმა თავისი გზიან-საზრიან იმა მზერისადა-გამოოსობით რომელიც ნათლად მეტყველებდა რომ მხრებზე ნამდვილად ედო თავი, სხარტად ჭკვიანი რომკი იყო, დიდად წონიანსიტყვოვანი, რაღაც მხნეობის შემომტანი და ასე შემდეგ,

და ეგრევე შეეტყო ერთის შეხედვით მთლად მისხალ-მისხალ რომ ამწონ, დამწონა,

და ალბათ ჩემი ყმანვილკაცობით ალბათ თვალში მოეუფედი და,

გაგიმარჯოს და რა გვარის ხარ, ბიძია, შენ,-ო,

და რომ ვუთხარი, ჩემი ეს-იშვითი გვარი კი არ გაიკვირვა არამედ სუ-სხვა გაცოცებით მყისვე დაეტყო რომ წამსვე და ხელად და გონ-ცქანაფად რომ მიზომ-მოზომა რაღაცე-ბი და, —

ფაცასი რახარ ბიჭო შენ,-ო,
შევცხი ნამეტურ, და, — შვილიშვილი, მეთ-

ქი,
აპპ, გურამი ხარ შვილო შენ, ო?

ღიხა... კი...-მეთქი,
რაფრა გაზდილხარ ჭირიმე შენი — „გაზ-

რდილხარ“-ს „რ“ გამომაკლო, მეგრელებმა რომ, ზოომ, იციან ასთეც, რა ხალხია, ვიპ,

თანხხმოვანები ან უნდა დაგაკლონ, ან მო-

გიმატონ თახმოვანები... — რაღაცა, მგონი,

მგონი, პირიქითურად, ვსხნი, მოკლევით,

ისეძანი სიყვარულით შემომაცქერდა, აქა

გონია (— მგონია) რაცხანა კაიშედარება ოუ-

ცილებელია აქას-აქანე, კი, ჩემობატონო... —

ჰო! — დადნა პირდაპირ რავარცგინახავსთ

გულვაიფხალი, და, იმას ვამბუბდი (ხმოვანე-

ბიცი, კი, რავა არა, განიცითიანე ასიმილაც-დი-

სიმილაციასა მეგრულურისა მოქნილი ერთ

ძალიანაც მეხსვადასხვიობენ ნამეტანი,

ძალიანი, კი,) რაფრა (— როგორ!) გაზდილ-

ხარ ჩემიბიჭი გარნდასარევი პირდასპირათე,

ბიჭო... — მე იმისთანა მოფერებითი „ბიჭო“

მგონი სულაც... — ა! — „სულაც“-მეთქი...

— ქართელი მეგრელთან დაბაბი ან თან-

ჭკვაც ავატირე, — და, სიტბოსდამყოლურ მოფერებითურად თვალთ კიარ ჩოუკრავს ვინმე-კერძო სახემნიფოსიპატიმრიზასთვის არამედ კარგახნითე დახუჭა ცალთვალე და მიორე კი, მაგრა-ხელილი მიმოატარა, ჩვენ-საკნელებზე — ჩემები იყვენ ისინი, უკვე, მეც კი იმათი, უნკვე, — მოდი ახლოს აქანეაქ, გა-კოცო იერთი, — და თუმც არ უკოცნია, მარა პეტერენხითე ჩამიკრა მაგრათ, გულსში, — ჩვენი კუტოკში იქნები აქ შენ ვინ აგაფერენს ბუზს, შევატყომიფე ფაცას ამნამას... — თუმც ტელეფონი საკანში ხომ არ ეკიდა და არ ეკიდა და გინდაცე ორი კიდულიყო ბები-ჩემსაც არ ედგა ეტელეფონი როგორც ასეთი ჩვენსა-ნახევრადსარაფშია, კი, „შევატყობი-ფე“? — მასალა იყო, სინტყვის, — და, კარგახ-ნიერ კაცს, გასძახა მეტათ ხმანაღლათე, — აგერას, ნაპო-ბატონო, სილოვანი ემზვარი-სი შვილისიშვილი შვილიშვილათე შეგვეძინა ჩვენც!

ნაპო ბაბუა — ჩიქვანი აღმოჩნდა გვარად, ბაბუაჩემის მეგობარ-ჩიქვანისი სახლიკაცი, და თვალმოჭუტულმა კი არ ამხედ-დამხედა, მხოლოდ თვალში შემომაცქერდა ორიოდ წამით, გამარჯობა ბიძია შენი, ო, თბილად მითხრა და აქაოდა ვითომც არაფერიო, გა-ნაგრძო, წერა, მაგრამ მაშინვე როგორღაც მიგხვდი რაღაცა დასკვნა ჩემსა ყმანვილურ-პიროვნებაზე და ჩემზე მოზარდულ ძველქარ-თულურად-გვაბისადმირაღაცა პანად-სინამ-დვილე მყარად დაისკვნა გუნებამი (— „სუ-ლიერი განწყობილვა“-ში) და, მაინცდამინც არ შეძრულა, მაგრამ, მკაცრ პროფილზედაც, გვერდითულათითაგანათზედაც კი, დაეტყო რომ — არ განწყობილა ცუდად, ჩემდამი. არა-და, იმა პროფილურობისა-მიერობაზედ სხვას რომ არაფერს გამოხატავდა ნაღდი იყო ეს, სუარ უნდოდა ამას ნიღლავი, მაგრამ — ასევე ეგრევე-ნაღდად ეტყობოდა გამობრძმედილი კაცი რომ იყო, ისეთი რაღაც მთლად უხილავი მაგრამ როგორი მკაფიო დამლა ედო სახეზე, რაღაც ძალიან მომხიბვლელი, ისეთი, რომ, რაღაცას კი არა, მთლადაც ვრცელს-რასმეს ნარმოადგენდა — ჩემთვის ჯერ სულაც ვერ-ნახულად, ულამაზესი ლამის ჰა-და-ჰა ბე-რიკაცი იყო იგ... აპ, არაარა! — იყო კი არა, გახლდათ, ძალიან ბრძანდებოდა ნაქინაზ-რი-იგი კი არა და ახლაც, ახლაც, ამა-საკან-შიც, გინდაც „ვირების აბანი“-დ ნოდებულსა ოთხკედელშუა გამოსაკეტში, ამე შეხუთულ დაგმანულობაშიაც? — ბატონი ნაპო, კნიაზ ჩიქვანი.

ჭიჭიკო ბიძიამ კი, ჩემ-ვეშქები“ რომლე-

ბიც მცირე აბგაში მქონდა გამოხეული —

ორიოდე პერანგი, წინდები, რამე, კოვზი რომელიც კაპუნესა და ციხეში აკრძალული დანა-ჩანგლისაც მაგიერობას თავისი კოვზური თურმე როგორი მრავალმხრივობით ჩვენი მოხერხებულობისადაშიხედვით სწევდა (იჩემი საათი ხომ იყო და იყო გრძელს-გირაოში ხანგრძლივად დაპატიმრებული თავისი ხან-ხინისა არ იყოს...), გამომართვა და, საკანის დიდ, ორ, გისოსებიან ფანჯარასთან ზედა ნარზე ნამონოლილ პატიმარს უთხრა:

— ეს პეტრე-ექიმის შვილია, ხოცი მაგ იერთიკაცი გვიყვარს თელიციხისი თელიკოხრებიდან და, უნდა ვცეთ პატივი იმისი შვილს, ჩამოდი შენ არაფერი ვიჭირს არ ჩამოვართვან პაგონები მეშენგეტყვი და აგერ მაგიდაზე იძინე ან სანამე ვინცხასინარი გათავისუფლებოდეს, — და ჩემი აბგა ნარზე შემოდო, შემხედ-გამილიმა, — იწვიე აქ და იყურე ცაში, — და, კიდომეტიც გამილიმა, მანუგეშასავით, — რაგაქ სხვა საქმე, დრო გექნება შენ ძაწიბევი, შენ ჩვენ კუტოკში («კუტოკი» — რუსულად აკი შემოფარგლულსა-რასმეს ნიშნავს და სხვა უარესად უკეთესსა შემოფარგლულობასა სა-ვიმოვიდით და ესი-«კუტოკი» კი ციხეებსა და კოლონიებში ასე-ხუთიოდ ადამიანის შეკრებულობაა რომლებიცა რომ განსაკუთრებულად იყოფენ ჭირს, ლხინს და შემოგზავნილ საკვლად და ნარებზედაც ახლო-ახლო ბინადრობენ რა იყო და კამერობენ და, — ვუიშებიქო!.. — აქნამდისინ-რო არ აღვინერეთ ციხის ნარები რა გაკადრეთ ეს! შემირცხვა თავი და ისაა!, — გინდაცდა იქნამყოფთ და ამისიცოდნა ვაკადრეთ მე თქვენ ჩემი გულმევიწყური უტაქტობით (ტაქტი თორეე, თვარაა, სურალაცანა ასოიუზიის-ნერუშიშიიისა» ტაქტები იყო ას-მესამეში, გადასამდერი, თუმც რალაც კი არა, რაცხანე? ცხადად-«ნერუშიში»ში? ძაწეც, იყო, —

ხოლო საკანში ორსართულიანი რკინის ლატანებით განყობილი მთლად სანოლები არა მაგრამ, დასანოლები-ნამდვილათე თლათუკამიკოთ გვედგა და გვექონდა და განა მხოლოდ ლეიტოლდენ ეს? არა ბატონო! — არამედ რალაც ლიებისა და ბალიშისადამაგვარიც, კი, ძვედა ნარებზედ აი იქა რომელ ბალიშზეც პერანგი უნდა შემოახვიო... — ა! კიდო, კიდო!! — «შემოახვიო»ოთი მოგმართავთ დასაპატიმრალს, თქვეენ? არამედ თქვენ გამოროთ და პერანგი გვექონდა შემოხვეული ბალიშები-ზა რომკი შეგვემცირებინა, კი, შემოჩოული ყნოსვისმიერი აბეზარობა ჭრიჭინობელასავითა, კიი,

და ორსა რიგად კარქა-მყარათე იდგა ჩვენს ვრცელ საკანში ესინარები და თითო ნარი

ორსართულიანი, ჩემო ბატონო, გახლდათ... ა! — «გახლდათ» კიარა... მე-უკუღმართი... — «გახლდათ» კნიაზიჩქევანიყო... ეე, ბრძანდებოდა ნარები კიი — ორსართულიანი, იყო... იყო! — რაფრახსნორია ბოლოსინტყვა ეს! იმას ვამბობდი, ეე... — და თითო რიგში შვიდი ორმაგი ნარი იდგა როგორც ასეთი, ასე რომ თითო წყება-ის თითხმეტ-თითხმეტი კაცი-სათვის გახლდათ... — თფუჰ! — არ მომინდა და დევიჩინე აქ ამა სიტყვათი-«გახლდათ»ათი ესა კამერული ორკესტრი რა იყო არამედ — კამერული თავეზიანობა? ასე რომ 28 პატიმარი თავსდებოდა იმა ნარებზედ, ხოლო რადგანაც 54 «მოქალაქე» (ასე მოგვემართავდა ადმინისტრაცია... აბა მეტ-საქმე არქონდათ რო, «ამხანაგო»-ო უწოდებიათ...) — პატიმარი ვიყავით, იმ ნარებითა გამართლებულ (გამართლებულებს... — კი, კიკი,) პატიმარს გარდა დანარჩენები ამ ნარებსა და ნარებს შუა ბალი ვაგინშენებია რა იყო არამედ ამ ნართაშუა 2 ძალიან გრძელი მაგდა აკი-გიტხარით არა-ვაგინშენებია-თ არამედ იყო-დაიდგა და ლამაზობით ნაწილ-პატიმრებისა სანოლად იყო ხოლო კამერაში რალა თქმა უნდა იატაკიცა იყო აბა ყველა ჩემსავით ცაში და ცაზე ხვარ იქნებოდა გამოკიდულ-გამოკიდებული და ხოლო ისი-იატაკი მთლად ცემენტ-შერთულ ბეტონისა გახლდათყე და სუარაფერს სანოლად ესი იატაკი უარაფრობას რამდენად ვუმფრო ბევრათეჯობდა ხოლო მე მშობლიურულის ჭიჭიკობიძათი მაშინვე მიტომ მებოძა ბენუარულური ლოქასიმაგვარი ნარი თანაც ზედ-ფანჯარასთან, ცისც-საჭვრეტელათ? — რომ პეტრე-ექიმის შვილი, ვიყავი და ნეტა ახლაც ვიყო, კი, ვიყო, და ჭიჭიკობიძამ (ჩემბაბუოპის ასაკამდე რადგან ვერ იყო ბაბუას ნაცვლად მიტო-ვისსენებ «ბიძია»თი,) დასტურისათვის რომკი გახედა ერთსაც პატიმარს, დიდის პატივისცემითა და კრძალვით არა მაგრამ, გახედა მაინც, ეტაკეტური თანხმობისათვის, იმან კი, რალაც ძალიან ნვრილნაკეთებამ, ნვრილ და როგორლაც შეკუმშულნაკეთებამ, — თურმე «კანონიერი ქურდი» კი-იყო მაგრამ რალაცა ვერ-შორსმჭვრეტელური საქციელისათვის მიერუთვენელ კოლეგებს ქურდულ-მართლმსაჯულებით კაიმაგრა ეცემნათ «საქე»-ში და ციხის საავადმყოფოდან აქ, «ფაშისტებთან» (— გამფლანგველებთან) დროებით იყოფებოდა რაც მისთვის, სა-საქე»ოსათვის სახვამლანძავ სირცხვილად ითვლებოდა და სანამ მშობლიურს სპეც-ში ანდა სულაც როგო-ძალიან საპირისპირო «ბოზების კამერა»-ში გადაიყვანდნენ — გააჩნდა იმას, თუ, რას

გადაუწყვეტდა ქურდულ-საქმეთა უზენაესი კასაცია, და რა-მმართველელ პასუხებშია უპასუხებშია, მათ, და უკიდურეს-სა-აბიტურინენტომ, იმ, მან, მე შემომხედა, იმანაცა-კი როგორღაც ძლიერ მნიშვნელოვნად, და რა-რიგ-დიდრონი გამხსნევება, მითხრა: „ადი-ადი მანდ, შენ სპეტკში რომ გინდაც ჩაესვით, იქცე პატივს გცემდნენ“-ო, ესა სხვა „გცემდნენ“ იყო, პატივისა, მამაჩემ-პეტრეთი, როგორც პეტრე-ექიმის, შვილისადმი, — რა გავიხარე? — რომ მამაჩემი, „უყვარდათ“-ისა რა მოგახსენოთ, მაგრამ, პატივსაცემი? — ყოფილა თურმე, იყო, ქურდებთაგანაც კი, ხოლო ჭიჭიკობიძიამ ჩემსა ნარულსა-წინამორბედს „შენ მაგიდაზე დანევი ჯერ და გავიხერხეფ მერე რაცხას“-ო, უთხრა, მაგიდიდან კი ვიღაც ყოფილი „ფაშისტ“-იდანსაყოფ რომ ჩამოიატა, ავედი მე და ავიღე და გავიხადე მე, ფანჯარაში რომელი ფანჯარადაც მართალია ჩიტებისმტერი კატა ვერ ჩამოვიდოდა მაგრამ ცა, ცა ჩანდა რომელშიაც რომ ხანდისხანობით, ჩიტები ფრენდნენ, ხოლო სხვებთან უტყვმა სწორედაც ქურდმა-შოთამ ვერ ისიც მითხრა რომ მამაჩემს დახვერტას მინე დაასწრებდა და ის ექიმო რომელიც („ადგილობრივი“ თუ საგანგებოდ მოყვანილი) დახვერტას ესწრებოდა შვეტულებაში რომ გადიოდასიკვდილისჯიღებშიროგორღაცმაინიც იგებდნენ ამას და მისი შვეტულების მთელი 28 დღით მშვიდად ეძინათ, თურმე, ასე ყოფილა, არადა, მანამ ყოველ გაფაჩუნებაზე ეგონათ რომ, დასახვერტად, ამოსართმევად სულის, მიჰყავდათ,

ჩემო უფროსო ძმავ და მეგობარო, ბატონო მზეჭაბუკ, სიჭაბუკეში სიკვდილისჯიღელო, მე მხოლოდ მერეღა, დიდი ხნის შემდეგ გაგიცანით და ცოტათი-მინიც მიხვებდი თუ ვერა წარმოვიდგინე თუნდაც მცირედით რა და რები გადამიტანეთ, ალბათ, და არ გამტყდარხართ, უდრეკი როგორ და საამაყოფ შემართული ბრძანებოდი და როგორ საამაყო გებრძანდებით თქვენ მაგთქვენი თქვენით-ც და „ც“ რალა თქმა უნდა უნდა აქ იმითომ რომ რადგანაც შუბლზე სამი რომანის დანერა აქეთ გენერათ, სიცოცხლეთი, შენი მფარველი წმინდა გიორგისაგან და იმისაგან კი წყალობა ეს? — თავად, კი, ღვთისგან, განუყოფელი წმიდასამებით, და რა ვიცოდი იქა, საკანში, რომ, სულაც, რალაცა-რამოდენიმე წლისა შემდგომ კი მე კამორაში, ავახაკების პირქუშ ქალაქში მეყოლებოდა თო-ექიმში, მხოლოდღა ერთხელ პეტრე-ექიმად მოხსენიებული მითომც-შეცდომით და რა ძვირფასი ვინმე-რამეა ჩემთვის ეს შენი მსგავსი ექიმი,

მამა,
კანონიერმა (— ჯერჯერობით) ქურდმა შოთამ კი რომკი დასძინა „მიდი ადი-ადი ეგნარი შენია“ო და ჩამოკვეითებულებისა თუმცკი მერიდებოდა მაგრამ ჭიჭიკობიძისი და ქურდის სიტყვებს „ვით დავარღვევი“, და, აკალათდ-მოვკალათდი ახალ სავანედ, და გავიხედე და გავიხედე რალათქმანუნდა და გისოსებგავლილი ჩემი მზერით? — ის სანახები თან კარგი იყო, მშუენიერი და თან სა-მძიმო, თანაც, ბატონი ნაპო და ბიძიარქში მო-შორებით ინენენ, — იმ თავიანთი-„კუტკოკ“-ის ნევრები იმითომ არ ჩემულობდნენ ფანჯრის სიბზლოეობას რომ ხუთნი ერთად აბა როგორ და როდი განლაგ-მოთავსდებოდნენ, იქ, ხოლო გამონაკლისი? — ჩემთვის დაუშვეს: „იყოს ბალანა იქანე და, იყუროს რამდენიც უნდა ცაში“-ო, და, ოღონდ ვის და რას აღარ აქვენ თითო-ღერ ნაკელი: კირომ გაისმა რადიოთი (გვერდნდა ასეთიც! უწყვეტშუქიან ნათურასავით, მისსა გვერდულად აგრეთვე მომცრო ცხაურით ჩარაზული... — ვაჰხ, კაცო ისინიცაა-ვეჰხ, ჩვენებრ ძანანე-დატუსა-ლებულნი?), რადიოული საათნახვერიანი შესვენებისა შემდგომ, 17 საათისა და ნულ-ნულ ნუთის მალუნებელი... — ეს ნულ-ნული ნუთი რალა უბედურობაა, კაცო... აკი ნულნული თუკიაკი არაფერი და თლად არასფერია 17-სთანესთან რალსაა რო, აწინაურეთ... მოკლედ, რომკი გაისმა რადიოული სიგნალები ყურთამომხმობი იი ის იყო და? — რომკი მოვარდა თელიკამერა თითქმის!! — ჩემი კუტოკელებს, ორი ებრაელი, ქურდისა და კიდევ ორიოდ „არა-ამორალური“სგარდა, საუყველანი?!?, სულ, იმ ორ ფანჯარას მოვარდა-მოანყდნენ და მე სანამ-კი გავიგებდი თუ რაში იყო ეს კორიანტილურ-დიდადი, საქმე, პანუასა კი არადა არამედ კარგა-მოდღეუზილ შემცბარობასა, ვიყავა, და, კიდევ კარგი, გავიგე იქვე: ჩვენი ფანჯრებიდან „пересилка“-სი (ანუ უკვე განაჩენმისჯილთა კორპუსი პატიმრების კოლონიებში განაწილებამდე) ქალების კამერის გისოსსა ზუსტად ამ-დროს ვინმე-რამ ერთიცა ტურფა მოადგებოდა სწორედ-ცარომ ზუსტად ჩვიდმეტ საათის 00 ნუთის, ნულ-ნულიანის, მაუნყებლობისთანავე — ეს ერთადერთი დრო იყო რომელიც ზუსტად იცოდა მაგარ-ციხისა ყველა კორპუს-სართულმა თელითავისი შეგნებულ-მეუგნებელიც შემადგენლობიანა და — ხოლო ტურფა იგი? — აუცილებლად აღსანიშნავია ის რომ ეს ისი ტურფა მთლადაც მიშველი იყო კაცების თვალთა დასატკობად რადგანაც იმა-თავისი შიშველურისა-მოძრაობებით სხვადასხვა

ფიგურ-სახეობებს ქანდაკოვნურად ჰქმნიდა-აკეთებდა-და-აყალიბებდა და, შემდეგობდა ათიოდ წამით, მერე ახალი ხელოვნებისადა-ნიმუშურსა მორიგ-ახალ ქანდაკისათვის იშ-ველიებდა ამურულ-მუხას და, ბოლო-ბოლო, ძიებათ შემდგომ ახალქმნილებით ხან რას ბორცვულად გამოზუცდა და ხან რას, და აკი გითხარით უკვე ის რომ თელათეთელი 120%-ით თლათაცქმეველი იყო ზოგ-ჩანგალივით და, ეტყობა მართლაცდა მყარადნაშენი იყო ჩვენი ესციხე რადგან ფანჯარით-კიდაროს მინყვეტილი ლამისა-ყველა პატიმარი არამა-რა იმათი დიდი უმრავლესობისაგან რომ ისი რაფრამატანი კიდარი რომკი არ ინგრეოდა? ვერ? — გარნდასარევი! — რარიგ მაგრულათ მტკიცე ჰყოფილა ეს საამაყო ციხე-ჩვენი, ისე მკერვიად კერკეტა და სალკლდოვანი და ნა-პერწკლების გამომფრქვევიც თელათ სტამ-ბულის კაუფითა, კი, და მე ერთ-სულ კიმქონ-და იმა ერთგვარი ხელოვანისკე გაგმშტერე-ბულიყავ მაგრამ კამერის დიდნაწილისადმი ეს-უნებური სოლიდარობა სამაგიეროდ რავალიცხადი უსოლიდარობა იქნებოდა სა-სოლიდარე-კუტოკისადმი, კი, ვხვდებოდი, მივხვდი ამდენს და, მომდევნო დღეებში, ჩემ-სა-კუტოკში შერიყული თავს იმითილა ვინუ-გემბადი, რომ, იმ ქალამდისი თუმცკი იყო კაი ას-მეტრზე ვუმფრო მეტი მეტრებიცკი და გისოსებმიღმა კაი-ბუნდოვნად კიმოჩან-და..., მარამოჩანდამინც- მაინცე!, და მაგ-რამ, მაინც, ერთგვარულ შვებად — რომ არ დაეუკავშირე მას ჩემი მზერა ეს... — რომ არ გავეგე მზერით ფეხქვეშ და უარესიც, ნუგე-მად სხვა რა დამჩვენოდა რომ იმა-დასკვნის გამოტანაი ჩემსანუგეშოდ კაი-თამამად შე-იძლებოდა, რომ, ძაანაც მყარად დაეგდგინა, რო, როო, სუცოტა? — გინეკოლოგიურად-მა-ინც? — არ იყო, ვერა, ვერ იქნებოდა ისი-ქალი ქალიშვილი გინდაცე-გინდაც გუთუხოვარი ჰყოფილიყო, ჯერ... — ხოლო ჩვენსდროში ახ-ლა არიცი როგორა და იყო რალაც განსხვა-ვება აიმაში რომელი ქალი ქალიშვილი იყო, ბატონო, და რომელი კიდე — ქალიშვილობის სუშთლათ პირიქით...

მაგრამ ისეთი ორომტრიალი შემოჰქონდა ნულ-ნულ ნუთებზედ მთელ-2 ნუთით იმ ვერ-ქალიშვილისა მაინც, რომე, ციხისასაკნის პირობაზე რაცგინდ არხეინად წამონექილი ვყოფილიყავ ჩემს ბენუარულ-ზედანარზე-და? — ის მერე რა რომ ჩემი საათი ამჯერად თელათ-სერიოზულათ იყოყე ქარაფშუტუ-ლა ხაზინივით დაპატიმრებული... — გინდა-არგინდა სოლიდარული, ის... — და დაახლო-ებით მაიც ვგრძნობდი დროს, და, სუცოტა

ოციოდ ნუთით ადრე, ჩემსა კამერულ რაც მართალიმართალიპლატონუათე-დონუ-ანებს რომ არ მთლად როარ გადავექელნეთ? — ან ბოლთას ვცემქი მოშორებითულს, სი-ვინროვენი ანდაც ჭიჭიკობიძის ქვედანარზე ვიყავი განზენამომჯდარი და ბატონი ნაპოს იშვიათურსა თუ ბეზიაჩემით ჩემნათესავისც ხშირ-ნაამბობებს მაგრა ვუსმენდი, ღირდენს სა-სმენოდისიამბები, იქითც გვიამბობთ თქვე-ნე, მალე... გაგიზიარებთ თქვენც, კამერებში გინდაც ვერნამყოფთ ხომ უნდა გქონდეთ სუშეტერეთი წარმოდგენა ორთაგაბლურსა აკადემიანზედ... ტყვილა ხვარ იყო აჭებულს, ბოლოსდაბოლოს, ესთეთათმყარათ... —

არაფერია, ამაში, ხომკი? — გლახადაცუ-დი... რავინდ ამბავთა გადმოყაჭვა იმ პირო-ბით რომ, მხოლოდ სიმართლე? — ხოლოთსი-მართლეთ...

ხოლოკი ხოლო გვიანური სადამობით „ტრინი“ ანუ სიფიზილესთანა გასაყრელი ღამის პირიქითული პირაქეთა საარი რომ გამოცხადდებოდა ჩვენრადიოსი ბოლოსიტყ-ვითე, პირველსავე დღეს რალა თქმა უნდა სხვებსავეთე რო-წამოვნექი და რომ ვფიქ-რობდი რა დამაძინებს, ნეტაი ჩქარა გათენ-დეს-მეთქი, წამონექილთაგან ვილაცერთ-ერ-თის მუდარა მომესმა: „კაი რა, ჭიჭიკო, რაა კაცო, აღარ დაინყებ და არ განაგრძობ?"

რა უნდა დაეწყო, თუ განეგრძო, ნეტა, მაგ-რამ ჭიჭიკობიძიამ?

„ნუხელი სადანე გავჩერდი, გამახსენეთ თქვენ“...

„აი ჩორნი პაუკი პუშკებზე ქერო გადახტე-ბა“...

„აი კრასნი მანტია ტყვიას რომიცემს პის-ტაულეს პირში!“

„აი ბოცმანი ბრილიანტებს კიროგადაყლა-პამს“...

— ჰო, კაი-კაი, კარგით, გამახსენდა, — და, წამოდგებოდა და ახლა მეკუტოკესი ზედა ნარზე მთლად აზიურულს-ყაიდაზედ ზე-წა-მოჯდებ-იქნებოდა-შეიქნებოდა ჭიჭიკობი-ძია, და, ხელისგულის საზეიმოდ წრიულილურის მიმოტარებისა თანხლებით? — დიდ-ზე-იმურად გამოაცხადებდა, როგორც ჩემთვის იმ პირველისა დღეს, ასე:

— ჩორნი პაუკ! პრადალუენიე! დოუგდეთ ყური გაგრძელებას...

და, გაირინდა მაგრამ რას გაირინდა თელი-კამერა, ისი სულაცე არადავერაქალიშვილი თუ ათიოდ წამას ირინდებოდა-თუ, აგერ-აგერას ჩვენი მთხრობელი თურმე როგორი ტკბილმოუბარი ბელეტრისტობის ინტერესე-ბიზა-გამოისობით თანასაკანურ კამერელე-

ბისათვის ჩვენი მოამბ-მთხრობელის მეშვე-
ობით სუცოტა თელიოცი წუთს კრინტს ვინ
დასძრავდა ჩვენთაგან, ვინ... რაღა თქმა უნ-
და თუ თვით რეგო-ამოდმოუბარი არ მოითხ-
რვდა ამას ჩვენგან... ისი ძილისპირისი-წინა
მობაასე კი ოღონდაც ცხლად-ცხლად შენა-
ზავ თავ-რეტ ფერად ამბავთა გასაშუქებლათ
ჩვენი-გულების გულობიზა? — ჩვენ, მისით
როგორ შექქეფულებს, გადაოცებულთ, გა-
ათასამდე? — ყურიდან მთლადაც პირ-კატა-
ნაცემთ ისი მოხრობელი, მებთტების მმბობი,
კედრ-ნათესაეი ჩემი — აი, ბოლო-ბოლო თუ
თურმე ვისა გამოვეგვანე მეც-ატეხილი... —
კიდევაცა რომ მეტის-მეტადი შთამაგონებ-
ლურ-შთამბეჭდაობისათვის? — მთლადაც
რუსულად აცხადებდა:

— ჩორნი პაუკი! თლათ-ესტესტვენნი პრა-
დალენი! — აქ მოცოტაოდ იდუმალებდა,
ხმას: — ა ავტორ ეტოგო ანგლისკოგო იზვეს-
ტნოგო რომანა სამ დჟონ დჟონსონ, ველიკი
პისატელ ვსეხ ნაროდოვ ნა ზემნომ სვეტე ი
ნელუტამიმი პუტემესტვენნიკ ი პრაიდოხა პო
ვსემუ ჩორნო-ბელომუ სვეტუ! — და, იკითხ-
ავდა: — ხომკი ქე-მისმენთ? — ჭიროდა, მა-
საც, სჭირდებოდა თითან მასაც კი, ჭიჭიკო-
ძიოს, გამხმევება, და, —

აუუ, უჰჰჰ-უ, ატყდებოდა და რას ატყდე-
ბოდა:

— აბარა კაცო!... რას ვშობით აბა!... მოგ-
ჩერებივართ ჭიჭიკო პირში!... — და, შედარე-
ბით არცთუისე შედგომილური: — რავეპქ
ჩვენი აბა სხვაამეტისაქემ!

ზეასწევდა ხელს, სხემადა ყოველგვარ ხმო-
ვან-თანხმოვნებს ყურთას-ბგერათა, განმგე-
ბელი... ის,

და, არ ვიცოდი ვისი თარგმანით ამუშაკდე-
ბოდა, აღბათე თავად ავტოდ-ჭიჭიკოსი... —
არა, თავადი ბატონი ნაპო თავად გვყავდა,
კორძაიები-ხო აზნაურები არიან, აზნაურშვი-
ლები და მგონა ისე-უბრალო კიარა და, ბები-
ანემით? — ოზნოურიშვილები, — და თანაც
ტახტის, ხოლო საეარაუდოთ-მთარგმნელი-
ისი მკაცრად დაცული — ოღონდაც მონაც-
ვლეობითე — ძანც ურევდა ერთიმეორეში
რუსულ, ქართულ და მეგრულურ-გამოთქმე-
ბითე შემავალიან წინადადებეფს-ჩახლარ-
თულთა ანბავთ-დაძაბულთ დაჭიმულობისა-
ადა? — გამოისობით, აგრეთეე ისეთ ცხელ-
მდულარ სიტყვეებით რაფერებიცაა მხურვა-
ლებეცა „პუშკა“, „ნაგანი“, „ბებუთი“, „შპაგა“,
„ოქროები“ და ამისთანები... —

და, ნამყევით ოღონთ ხოლოთმარტოთე აზ-
რობრივათ კამერაში-იმ, ასმესამეში, და, აი —
ჩემპირველ დღისა, აკადემიის-იმისა-მასში

მოსმენილური ვაგრძელება ეს:

— ჰხოდა, კირო გადახტნა ჩორნიპაუკი
დიდიშუქებზე და როშოუძახა თავისიპირა-
ტეფს ვ ატაკუ, ბრატცი გოლუფიორი მეკი
თქვენეივო, ასთედაისთე და სხვა პირატების
ინაჩაღნიკმა კი, კრასნი მანტიამ? — აქ შიში-
თა და ქვეშკავებითი მორჩილებით ერთდრო-
ულათე, იქმუხნიდა, ისხვაფერებდა მიმზიდ-
ველ სახეს, — რას ერჩი ჩორნიპაუკ შენ ჩემი-
გემის, მუგოკო (— რა გინდა — მეგრ., — ეს
სიტყვა თურმე დანიელამ და გერშონამაც კი,
თუმცა ნამდვილათ ვერშეგრელებმა, იცოდენ
ჭიჭიკოსაგან თურმე უკეე, კი.) ჩემი კამანდას-
თან შენ, ვიცურავოთ ჩვენ ჩვენჩვენთვისო-
ვო აიზღვა ყველას კაიჯგიროთე კიგვეყოფა
კლიანუს ია სოვესტი-თაო, მარა ჩორნიპაუკ-
მა ქოში ვუკულმა ყარაო და, კრასნიმანტიას?
— ია ტებე პაკუჟ გდე გდე რაკი ვ შორე ზი-
მუიუტო, და, ქერო ამელიო და იშიშვლა ტუ-
რეტიკი ხმალი და ანგლისკო ფიშტო და ქარში
სუ აბაშისფევილივით აფრინ-გაფრინდა პი-
რატები ის, გეისწორავა შერე ცალითვალისი
პაეიანუკა — ხო გახსოვთ თქვენე რავა მია-
კარქა იცალითვალი ვამოკოს (არ მინდას-სე-
— მეგრ.) კიიყო თავმდაბლურათე მარა გემი-
სკავპიტანობის არჩევნებში ქერო ხმებისი
და განმამწყვეტნი უმარავესუბა მიილო და
განსაკუთრებით უკანარსკნელი მითომაცე
განსაკუთრებულობით მითომაცეთე საერ-
თაშორისო და ბეზოგოვოროჩნი უცხოების
სიტყვა „კაპიტულაცია“ გამოაცხადებია (ეს
ბოლო ვორი სიტყვა მაინც მეგრულათ ჟღერ-
და-მაინც, ია-იათი დამთარებული, რადგან.)
და ატყდა მარა რაომი ატყთდა ისეთი რომე
თითან დჟონი მწერალმა დჟონსონმაც კი სუ-
ლე ოფლისღვრით მელნით ძლივსე ანერა
ეს ძალიანი ატაკუიუშჩი შეხლადამეშობხლა
იმათი შენ ხარ ჩემი ბატონი და ქქედა ჩემო-
ბატონო თურმე მეხი და ეღვა და მიწისძვრაი
და ვულკანი და უბედურობა კრასნიმანტიას
თავლაფდასხმულ გემიზე და თავისიანები
სხვისიანეფში როარ არეოდა ისი ეღვება და
კრავაკურუჭა უნათებდა სოხუშსცკი კაი-მაი-
ვლით ჩორნიპაუკს თელათ ფსკერისი იაკო-
რამდე, იმ შევაულ ზღვაში და საერთოთეც
ყოვლისფერს, გემზე პატენი, და აქეთ ჩორ-
ნიპაუკ რო თელათ-სუთელათ უბოდიშოთე
ვურჭობდა ხმალებს იითათრებს იქით რობი-
ნი ჩვენი, კაი-გუდი სუ ნაღმაუკულმა ისროვი-
ლებოდა კაიციხელ ისრებს ვოხრებისგულში,
და ცოტა-იქითე, ჩემოპატენი? — ჩავრულ-
ხალხისი იუზგარა უტუ მქეჯა დადაინებისა-
გან გიკრინათ ალებულინიალს ატრიალებდა
ნალევიონაპრავო ზეითქვეით და, კიობრძოდა

მაგარბიჭურათ თურქებისის ფაშადავობრო-
 ბა აგერას ალექსანდერა მაკედონსკივით მა-
 რა ლესტანბერ ქუჩულორიას დოუდგებოდა
 ნინნინე იის? და ახლა არ თქვეთ ბითურებ-
 მა-თქვე ქუჩულორიას გვარისიკაცს ანგლის-
 კი გემზე რა უნდოდაო ნეტაიო, მარა, თლათ
 ვარესები არ ხთებდა სულაც სულაც-სულაც
 ამცხოვრებაში, ჩვენს, -ს? მაგაზე ვუმფრო ვა-
 რესის გეტყვით ახლა ამნამას სითქვენ და
 ნიმუშში მე თქვენ თქვენიპირში სიმარტელს
 მეშენ: სიდოურსა სით წიყვან, ბედოო, პა-
 გაროტიან ტრაპინკებზეო და, აგერ ამჩვენნი
 მეღიტონი ქანთარიასე თავისი კიი ჯგირნი-
 ეობაში! (— კაი პატარაბიჭობაში! — მეგრ.,
 — ავტ.) წარმეიდგენდა ის იმას იქ რომ რომე
 ისთეთ დიდძალი ჯგირიკოჩოთე (კაი დიდ-
 კაცად, — მეგრ. — და ავტ.) დადგებოდა ის
 გიტლერნისი გამოსობით და დეესიზმებოდა
 იმას თუგინდა შვაგულ ძილში რომე თელათე
 რაინხსტანტანის კრიშასი თელათ ვისოკი ტოჩ-
 კასითავზე ნითელიდროშას თუ ააფრიალებ-
 და მეღიტონი ის?

დაა, აქ — პაუზი. —

...

ძანაც დიდი. —

...

სერიონზნი. —

.....

და, რომელიღაც რომელიმ-სულსუსნაფა-
 მა იმ, რო:

— მერე! მერე ჭიჭიკოძია...

ხოლო, ამაზე, კაიმაგარმა მაგრისც-
 მთხრობელმა? :

— ძია არ ვარ 'მე ბიძია შენი არამედ შენი
 ბიძია ვარ მე ხოლო რაც შეეხება ჩემინაყო-
 ლის ავტორის კაცო ეს იმითაა კაიმაგარი ის
 (ჯგირთმაგარი ის-ისაო, — ქართ. — ავტ.)
 ისიდუონსარი ისი ახლამწუთას ძანეჩვენი
 კამერასში აქ და იმას — ჩვენისალამი-ხელ-
 შიკალამი რომე იმე პირატეფს შავიდროშაინ
 კორაბლიაზე იმდენათ-ისთე იყო მაგარი ისი
 კი არა ესიდუონსტონი და ინდუსტრია-ინ-
 ტერნაციონალიზაცია ისთე იყო იკაცე რომე
 ერთათე როკი აბძოლა რობინყაჩახი კაიგუ-
 დი და ჰუდი და თავშიქუდი და აჭიდავაც კო-
 რაბლიაზე აგერასჩვენი ნესტორიიესებუა
 გონია სენაკელი და ნამეილო კაიკისრულით
 (აქა კისერზედ უკანიდამ მაგრა დაირტყა თა-
 ვისიხელისი აბა სხვარისი ხელისგული.) ჩვე-
 ნინესტორიიე ჭიდავობაში კრასნიმანტიას თა-
 ვარი თელათ, პამოშნიკი? — აიმაი ამე-იმისი
 ინტერნაციონალისტობაიანაში ვინეოხერი
 მიიღოდა დუონსტონთან ბიჭო კარლიმარქსი
 არვიცი მე და ისიმაქსი იმესაქემუში ბათინ-
 ქებისი ცალმწუროკათე სულაცე სუვერ მუ-
 ერგებოდა აგიდუონსტონის ვერაენგელსი...

ეძახე იმას რამდენიცგინდა თუგინდა თელათ
 ფირიდირიპი შენ!

მაგრამ აქანე ყოვლათ-დიდათე-არავერა
 ინტერნაციონალურობისტობიასი თლათ ან-
 ტი-ისტმა დანიელამ იერთიისეთი ხეხხვინ-
 ვი ამოუშვა, რომ, კიდოკაი მთხრობლურ-ჭი-
 ჭიკო ქერო როარ განანყენებულიყო და არ
 შეენწყვიტა თავისირეჩი ი-დანიელას დრო-
 ზე-დ დაასხა მისკუტოკელმა გერშონამ ნყა-
 ლი. კაკარაზ შიგ-ხვინვში.

კი. სუფთა ნყალი... აბა სხვა რაი თუმცა ცი-
 ხეში და მისკამერაში რალა არ ხთებდა, პარაშა-
 იანში, რალა არ გინდა ბევრი რამ რაი — გლა-
 ხაც და კაი.

მერე კი, რალათ უნდა თქმა და, რა თქმა უნ-
 და გამარჯვებული სტოდვადცატრაციენტან
 და კიდოცმეტიტ ჩორნიპაუკი ქერო დაადგა
 ბარილიანტებოგადაყლაბული კრასნიმანტიას
 თავარიბოცმანს? გეიხედა აქ ჩორნიპაუკმა
 და, მოფორთხავს მარა რა მოფორთხავს, და
 ხედავს მარა რას ხედავს კაცო ეგამოცთილი
 ძანე, კაცი? რას ხედავს ჩემო ბატონო და, —
 და, აქა, ჭიჭიკო არა-ძიამ არამეთ ბიძიამ, ამა
 დიდათეძან დანძაბულიო სნორათე როიტყ-
 ვიან ამ-იმ მომენტსში? :

— გვეყოფა ახლა ჩემიბიჭები რაცგინდა
 კაის მაინცე ზომა უნდადა ყველასფერს და
 განავარძოთ ხვალე, აქ არ ვიქნებით ხვალეც
 და ზეგეც? სანავალთ აბა და, მეითმინეთ და,
 დაიძინევით.

და, ჩამობრუნდა, ჩაბრუნდა-კიდეც ქვედა-
 ნარზე.

...

.....

მეორე დილით კი, ნაჩაიარზე — დამიღე-
 ვია უკეთესიც... იმაზემეტი-„ბუკეტიანი“...
 ჩაი აბა სხვა რაი მარა ესი უკანასკნელი (ჩაი
 აბა სხვა რაიოხრობა...) ძალოვანების ძალოს-
 ნური ტრადიციათი ყოვლათ უფასო იყო ესაც
 და თანაც ერთნახევარკოვზშიქარიანი, კი.

...

აბა ისე-უბრალოთ კი არ იყო ჩვენჩვენი
 საქმე ასე-უბრალოთ კირომ მიჭირამს ესჩემი
 თავი.

კი.

და,
 ნაჩაიარზე, ჩაითისავსე პირისგემოსი გან-
 საქარვებლად? ჭიჭიკობიძიას, ვკითხე, სად
 ვაშოვიო მაგნიგნი ჩემამხანაგებს, რა შე-
 ვუთვალო როგორმე-მეთქი,
 რაზეც, ჩემ-კვიდრმანათესავემა?

— მაგ ნიგნს, გურამი, ჩემობიძიე, ვერ
 იშოვი შენ... რაცგინდა შენითაც რომეიარო
 ბუკინისტები ქერო გაგიშობენ... — და, ვახა-

რებით შემომაცქერდა: — გაგიშობენ!-ო!! — მიყვილა ენამ!

მერე კი, რომ დაემარტოხელდით ოღონდ თავის-კუთხოველ დუნედ მაგრამ მაინც მესაიდუმლე ბატონ ნაპოსთან? მის ნარზე, მითხრა:

— არ გამთქვა ბიძიკო-გურამი შენ მე და, მე ვიგონეფ თლათ ეს ამ ჩორნიბაუკს და იმისირწყილი კრასნიმანტიფეს... ქეჯერათ ამე მართლარიფეფს და, რამენალველება... სიამოვნოფთ ამათ ბატონო ეს და, ვიფხან ენას მეც.

და, უცებ-რატომღაც, კარქასაშვალთ-მანინც გაბრაზდა უცეფ:

— დოვუხატეფ აბა მე მაგათ მაგშტერეფს და უნიგნურეფს-მაგ ჯონეფსისა და დეონსტონს!

ა, აი ასე იტყვილებოდა-თურმე კვიდრ-ნათესავი ჩემი, ჭიჭიკო, ჩვენსე კამერაში, მაგრამ იმისი ტყუილები რამდენად უფრო საჭირო იყო ვინემ „ბრძნული აზრების სამყაროში“-ში გამოთქმული ზოგ-რამე სიბრძნე, —

მაღალზე იდგა ჭიჭიკობიძია ზოგ იმე სიბრძნე-სინბრძნებთან, —

კი.
რადგან, ზოგიერთ ამა ყაიდის ნიგნსში „მოყვანილ“ რაღაცა-რაცებებს ნაწილობრივ — კი, მაგრამ თავით-ბოლომდე სუვერ ვხვდე-ბოდი. ასე მაგალითად:

„ადამიანი უნდა იყოს დადებითად ანუ რადგან უმნიველოდ პატიოსანი და სწადიოდეს სასახელო საქმეებს ანდა იყოს თავმდაბალი (— ?! — !)“ და, მთლად გაუგებარი და-ბოლოება ამა-სიბრძნისა: „ანდა პირიქით“. (— ?!. — !!) — აქ გაუგებარი იყო ჯერ ეს ეგ ერთი ის, რომ, რომა ნეტაი „ს“-ჩადიოდეს უმფრო ხსნორია გრამატიკულათ, თუ, მართლმწერლურათ პირდაპირ უ„ს“-დ — ანუ „ჩადიოდეს?“ მაგრამ მე ვჭვონი რომ თუ უნდა იყოს „ჩადიოდეს“ ეს მგონი ალბათ მეორეც ერთი არ შეიძლება იმიტომა რომ და რო-რომე რომა ეს მრავალთაგან ერთ-ერთი სიტყვა „ჩადის“-დანაა რომელიცა რომ თურმეობითში წარმოებული რაც და რომელიც „ჩასვლა“-ესი ემ-ბრძნულსა ჰაზრებს აბა როდი შეეფერება „ადიოდეს“-ის საპირისპიროთ და არაა ღირსი, ნუ ვაკადრებთ არც „ჩადიოდეს“-ს და მით უმეტეს ნურც „სჩადიოდეს“-ს, ხოლო თუ-მანინცდამანინც ჩასვლა-ჩახტება გვინდა ერისოც? — „ჩადიოდეს“-სა ვარჩიოთ უნდა უცილობელად მე ასემგონი, რადგან, თუკი „ს-ჩადიოდეს“ ჯოზიან აქა რატომ არ ვამბობთ მაშინ ჩვენ ასე — უნდა „ს-აკეთებდეს“... —

უცნაურია, ჩვენის არ იყოს ბრძნულთაზრთსოფელი, ც, კი, და მშვენიერი და ბრძნული იყო ესა-აზრი ოღონდაც მხოლოთ საერთო-ჯამში, კი, — და ამიტომაც ნუ დაგვარავათ, გავიმეოროთ:

— „ადამიანი უნდა იყოს დადებითად ანუ უმნიველოდ პატიოსანი და ს(?) ჩადიოდეს სასახელო საქმეებს ანდა იყოს თავმდაბალი, ანდა პირიქით“. —

...
მაგრამ მე მგონი, გეკადნიერდები და ზოგ-ზოგ ბრძნულსა ჰაზრთ? მოაზროვნებთაგან მით პირ-თვალმარგალიტთაგან ამოკერფილთსა? ხანდახან მგონი, მგონია რომ მგონი-რო ჩემი ჭიჭიკოგარებიძიასი რა შინაურულად დაახლოებულისა კამერაში-იმ, მისი ტყვილე-ბი, ამე სიბრძნეებს? — ჯობდა... თუ, ს-ჯობდა? მაგრამ აქ ყველა-სუყველა გრამატიკე-ბებს თავი ვანებოთ, ვა-ვანებოთ თორემ მე მგონი, მთლადს გადასაკარგვად ვადაკარგულსა თურმეობითობებებში ისე გვიკრავს თავს, ისეთ-სისწრაფით, როო, ვერც-ერთი ზმნა და ადგილისა გარემოება ისი ადგილი თუნდ უშუშბანდებო ციხისა იყოს? — გვიშველის, ველარ, ხოლო ჭიჭიკო ბიძიასი მოაზროვნეთ-ზე ნამჯობინარობა სხვა რომ-აფერი? — გვიშველის, ველარა-მეთქი — იმან, ჭიჭიკომ კი არა — მოაგდეულთურ, ულერს — ამა ჭიჭიკიმ თავი და თავი, როგორ იცოდა ჯერ ეს ეგ ერთი კაი-მესამედც ის, რომ, მარცვლობრივა-დც წინადადებათ-ანყოზა, ისი, პირდაპირეც რომ, სიმებზეით ვალოდია-მეკონტრაბასესავით და კლაპანებთანების ჩასახერხივითა, კიი, ასე მაგალითად — თქვენ ხომ, სამაგალითო-ბით, უმაგალითოდ სუ-არაფერსა დამიჯერებთ, — მერე და მერე რომ დაევაკიერდა — არადა, რამქონდა მე-მართლამოცმლისა სხვა-ირამ საქმე იმკამერაში — ჭიჭიკო ბიძია ან იტყოდა „ჯერე ეს ერთი“ ანდა, „ჯერე ეს ეგ ერთი“ — ალბათ იმიტომ, რომ — აგერ არა გეპაქ ჩვენი თითები? — ხუთმარცვლოვნობას იცავ-და ამით ის მერე რა რომ სულე არ იყო გაფორ-მებულთასამსე-პოეტი როგორც ასეთი და მარცვალთმებულერი, მაგრამ, გუმინის? შიგ-ნი-შიგანიით? ხუთმარცვლოვნება? ხუთმარ-ცვლოვნობა კი, თხრობის ანუ პროზის ერთ-ერთი სახეობის დარჩეს ჩვენსში და ერთიც მთავარი საყრდენ-საძირკველია ფუძეობრი-ვადოლონდამასთანავე თავის-სიმტკიცით ჰა-ეროვანი ანდაც — პირიქით, — ხო ვისარგებ-ლებ, იმბრძნულ ჰაზრიდან, მაინც რაღაცე... ეგება მართლაც კაიბრძნული და გამოსადეგი ამიტომაც, აზრ-იყო, ისი, თუფუ, ე-სი, მოკ-ლეთ, მთლად თუ არა, მერედამერე ამ რაც-

ან-წყობით, ხუთმარცვლოვანი მის-აყოლა-ში, ამყოლობაში მეცკი შევდივარ, თითქოს, და დიდად უწყობდა იმას და მწყალობსც და მიწყობს ხელს ახლა მე ამ-მეს ხუთმარცვლოვანთა ჩანაცვლებაში ოთხმარცვლოვანობაც, კი, ამტყუებია ჩემისთანების,ც, და კიდევაც, იყო იმდენნაირად იმდენათე რომ, თუკი ძალიან გავბეჯითდებით ამ თხრობით-პროზის მეშვეობებში და ამა გინდაც როგორღაც კეთილმარცვლოვანებაში ხუთ-ოთახიანში თუ შეიჭრება გინდაც ჯიქურ და ანდ-შეპარვით თლათ-ექვსმარცვლიანი, ანუ ზედმეტ-მარცვლოვანი გადაბმულად-სიტყვები ანდაც სულაც ექვსგან ზეარულად შეკონინებული, მთლადაც-ენტი, სიტყვა? ეს ადრეულსა სწორა-წყობას კი არ ანგრევს და კი არ აკნინებს, არა — პირიქით, თავაზიანად შეუჩხიკინებს ისევეც ჩვენური მრავალფეროვნებისათვის, კი, და, ამითა-კი, ანძლიერებსავეთა-კი, სანთქმელს — მაგრამ სიტყვიდან „ნთქმა“ კი არა არამედ „განძლიერება“? — „ჩხიკინი“ დან, კი, რაღასა აღარა იქმს, გრამატიკა, ისი მტკიცე და ისა-ძველი, იუზგარულადთ არა მაგრამ, შემოჩოული, მაინც, ერთგვართ, ოთხ-ხუთექვს და გინდაცესულაც, ცალმარცვლოვანი, კი, და აქ ის სწორათ უნდ მოგახსენოთ მთლად გულახდილად რომ მაგრამ მაშინ რა ვიცოდი, ეს, მერე და მერე როგორი აღარ გინდა და გსურს თუ ანდაც დაგიფაროს ისეთს კაიძალ რედაქციებში ნაწინაწაღეგმა, მე, და იმას ვამბობდი რომ მაგრამ მაშინ რა ვიცოდი, ეს, მე მაშინ ისიც კი არ ვიცოდი, რომ, — შემინდე ახლა რომ რომ ვიცე ეს, თუნდაც ქალადლო, — ზოგი ტყუილი რომ არამეტუ სასარგებლო, არამედ ზოგჯერ მთლად და ყოვლად საჭირო, გახლავთ, —

ჩემს შორეულსა მომავალში ჩემმა უფროსმა მეგობრებმა, რა დიდმა ხალხმა, მათგან ზოგმა, ასე-მაგალითად ეს ბოლო-ორსიტყვა: „მიმახვედრა ამას“ ხოლო კი თავად „ექვსმარცვლოვანი“? — ხუთმარცვლოვანია — აი ეს-ბოლო კი: „ხუთმარცვლოვანია“ — 6-მარცვალა, ხოლო „კაიტყუილი“ — ხუთმარცვლოვანი, „კაიტყუილი“ კი — ოთხმარცვლოვანი, — რა აღარ ხთება, მარცვალთსოფელში, ხოლო „კაიტყუილი“ რა კარგი და საჭირო იყო, მათგან? —

ბარემ ახლავე მოგახსენებთ, თუმც კამერამდე და კამერაშიც მე იმათ აბა სად ვიცნობდი თუ ტყვილს ვამბობდე ფინთ-ტყვილი ვიყო კაიტყვილისგან განსხვავებით, და მატყუარი:

იმათგან დიდი ტყუილი იყო ის, რომ, ბატონები რეზო თაბუკაშვილი, ნიკო ჭავჭავაძე,

რეზო ჩხეიძე, გურამ ასათიანი, რომან მიმინოშვილი, ოთარ ნოღია რომელთა ძალიან დიდ უმრავლესობას კარგი შვილები დაუდგენენ, დადგენენ, ერთის შეხედვით დიდად მატყუარული ყალბათბანდები იყვნენ რადგან კომპარტიისა პარტი-ბილეთები დიდადაც გინდაც უთქმ-ცრუპენტალურად დაჰქონდათ ზუსტად არ ვიცი მაგრამ ეგებ გულისჯიბითიც, გულისჯიბაში, მაგრამ „პარტიულობა“-ეს სულ სხვა რამ იყო, სხვაგვარ-ტყუილი, ვინემ, აიი, მაგალითად... ჰო! — მაგალითად: იმ დიდ-ტყუილსა რომ „რა შესანიშნავი პარტია გვეყვანის ხოლო ბრეჟნევი მშვიდობისათვის დაუვალავად მუხლჩაუხრელი (თუმც ძალიანაც ეკეცებოდა, განსაკუთრებით ბოლონლებში) მებრძოლია, ხოლო ჭაჭიკოს მითომა-ცადა თვალყურნათლივ ასეთსც-კი უზუსტო გამონათქვამებში, საღამოსპირა მიყუჩბისას გულახდილობის, წამოცდენისაც ჭამს, რა ჩურჩულური გახსენება, სანუკვარესი:

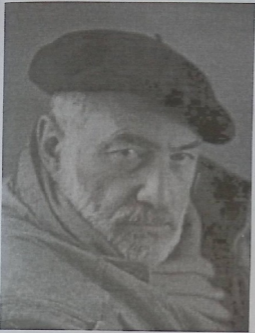
„შემხვედრია მე ჩემი ცხოვრებაში იერთიც ისეთი ერთეული და თანაც კიდო რამოდენიმე ზოგი ისეთი კაიქალი რომე ზოგიც სწორეთაც იმათიში თლათ სუცოტათე ვორნახევარს უფრიდა სულ!“ ჩურჩულმაც იცის, კი, სისეული (თუ, უ-ს-“ — ჩვევია?), ძახილური-სისი — „სოწანაა!“ — და ნიშანი..., და ხოლო მეკი ვითომც აბადა რა უნდა გამეყო აქ, მე-გამოუცდელს კიარა და თელათე-ბითურს ამა-საქმეში წარმოსახვითეც რისთვის მიმეგნო, მაგრამ რომე იმა-თავისი ამა-ტყუილით: ვორნახევარი სუცოტა ქალი“ — სიმართლევ იდო რაღაცნაირი წადი თუ გინდა თელათე-ქით და, წამოი თუ გსურს და გინდა თელათე აქეთ, ც,

ხოლო ისინი, ჩემი უფროსი მეგობრები, თავ-თავიანთი დიდად ცრუისა-პარტიულობით? —

პარტიაში რომ ასე ვთქვათ როარ „შესულიყვნენ“ ვინ გაუშვებდა ბატონ რეზო თაბუკაშვილს და რა ჩამოატანინებდა დიდ მამულიშვილს, -ამ, იმ ჩვენთვის უსანუკვარეს განძეულობებზე ეკლესიასა და მუხუშუმებს რომ გადასცა და აბაღა როგორ გადაიღებდა თავის იმ დიად, ქართველებისთვის ქართველობის ასამაღლებლად ასამაღლებელ დოკუმენტურსა და ამასთანავე არსით რა ნატიფ მაღალმატერულ ფილმებს;

ის ცრუდ-პარტიულობა რომ არა ვინ დანიშნავდა ფილოსოფიის ინსტიტუტის თავკაცად ბატონ ნიკო ჭავჭავაძეს, თანამშრომლების როგორი სისწორით, სიმართლითა და სიღრმით აღმზრდელს;

(გავრძელება შემდეგ ნომერში)

ვასილ
ვარლამიძე

ჩემი ნუთისოფელი

(წიგნი მეორე)

(გაგრძელება)

ფოფოდიას აღსასრული

ომი უკვე ორი წლის დამთავრებული იყო. ჩვენს მეჩხერსა და გაძვალტყავებულ ოჯახს კი სასიკეთო დიდი არაფერი დასტყობია. ლეილა ისევე წელეზე ფეხს იდგამდა და რის ვიი-ვგვალახით გვარჩენდა. მისი ანუ ბიბლიოთეკარის თვიური ხელფასი მაშინდელი კურსით 600 მანეთი იყო. ზუსტად ამდენი ღირდა იმ დროს ბაზარზე ერთი კილოგრამი კარაქი. მაშინდა და ძია სერგო რომ არა, ჩვენ დიდი ხნის მიცვალებულენი ვიქნებოდით. დრო და დრო ლეილა იძულებული ხდებოდა ჩვენი მშობლების ნაქონ

დასაწყისი იხ. №9, 10, 11 / 2007

ნივთოვან დიდი ჭოჭმანის შემდეგ რალაც გაემეტებინა გასაყიდად: დედას ბეჭედი ან სამაჯური, მამას წიგნები ან ფოლკლორული საარქივო მასალები, რომლებსაც ორიოდ გროშად იძენდნენ გაჭირვებული, პალტოგატრეცილი გოგონასაგან სახელმწიფო ორგანიზაციები თუ კერძო პირები. იცოდნენ, რომ სხვა გზა არ გვექონდა და სარგებლობდნენ ჩვენი სილატაკითა და მიუსაფრობით.

მე, რასაკვირველია, ლეილას კვიცივით სულ თან ვახლდი. გაყიდული ნივთების ფულის ასალეზად რომ წავიდოდა, მეც თან წამიყოლებდა. რასაკვირველია, იმ ორიოდ გროშის ასალეზადც ცხრა-ცხრაჯერ მიგვიყვანდნენ, საათობით გვატორლიალებდნენ და ბოლოსღა ძლივს გამოიმეტებდნენ ხელის კანკალით.

მახსოვს ერთხელ, ყოფილი ველიამინოვის, ახლანდელ დადიანის ქუჩაზე რომელიღაც დანესებულებაში დიდხანს გვაყურყუტეს. მე დილიდან მშოიერი ვიყავი, თან ფეხზე დგომით გაგებზრდი თუ რა მოხდა, არ ვიცი, ეს კი მახსოვს, მთელი ოთახი დატრიალდა და იატაკზე მოვადინე ბრაგვანი. რამდენ ხანს ვიყავ უგონოდ, არ ვიცი. თვალი რომ გავახილე, ჩემი მაჯა ლეილას ეჭირა, ვიღაც ქალი მწუნაედა და ლეილა ეუბნებოდა:

— აღარ უნდა, ქალბატონო, გონს მოვიდა, არ გამოცივდეს. — თან მე მკოცნიდა და ჩამჩურჩულებდა: — ცოტა კიდევ მოითმინე, ვახულიკო, მალე მოგვეცემენ ფულს და კარგად გასაუზმებ.

როგორც ჩანს ჩემმა გულის ნასვლამ იმოქმედა იმ ჩინოვნიკებზე და ფული მართლაც ორიოდ ნუთიმოგვეცეს. კაფეები და სასაუზმეები მაშინ ჯერ კიდევ არ არსებობდა. ამიტომ ლეილამ იმწამსვე ბაზრისკენ გააძაქანა. სასწრაფოდ მივიდა თონის პური და ერთი ქილა არაუხანი. იქვე, ბაზრის კუთხეში მივდექი. ლეილა ამოაწობდა პურის ნატეხს არაფინან ქილაში და თავისი ხელით მაჭმევდა. ცოტა რომ მოვექედურდი, ლეილას გაეუჯიქდი:

— ლიკა, შენც თუ არ შეჭამ, მე პირში ლუქმას აღარ ჩავიდებ.

ლეილამ დამიჯერა, პატარა ნამცეცი მოციცენა და ვითომ ძალისძალად გაღეჭა „ჩემი ხათრით“. ეს სცენა, ჩვეულებრივ, ასე თამაშდებოდა ხოლმე. ლეილა უარობდა: — არა მშინაო, მე კი ვხვდებოდი, რომ მე მიზოგავდა და თავისთვის ერთი ლუქმაც არ ემეტებოდა. ამიტომ გაეუჯიქდებოდი და ცოტას მაინც მოვაციცქინებდი ხოლმე ჩემთვის ძლივს ნაშოვნი ულუფიდან.

შინ რომ დავბრუნდით, ლეილამ დიდედას ყველაფერი უამბო. დიდედამ ჯერ შეიცხადა და თავში ნაიშინა:

— ვაიმე, შვილო, მოგიკდეს დიდედაშენი! — შემდეგ პირი „ცეკას“ შენობისკენ მიიბრუნა

და განაგრძო: — დიდები აღარ ეყვოთ ამ მამა-
ძალელებულებს, ესლა ბავშვებსაც შიმშილით
გვიბოცავენ?! ამით კისერზე იყოს უმანკო ობ-
ლების ცოდლი!

— დიდდ, ჩუმად, არავენ მოჰკრას ყური.
— ემუდარებოდა ლეილა.

— გაიგონ, რო მეზიზღებიან ევ ჯალათები!
ევ სისხლისმამლეები! ევ არაადამიანები! ამა-
ზე მეტი რაღა უნდა გვიქნან?! ამოგვწყვიტეს,
მოგვსპეს, გაგვანადგურეს ამ სულით მღაბიო-
ებმა! განყდა მაგათი ჯიშ-ჯილაგა და სახსენე-
ბელი ამ ქვეყანაზე!

დიდედამ გული რომ მოიოხა კომუნისტების
წყევლა-კრულვით, მერე ლეილას უსაყვედუ-
რა:

— ბაზარში რომ არ გექმია ბავშვისთვის იმ
ჭუჭყსა და ნაგავში, განა სახლამდე ვერ მოით-
მენდა?!
ლეილამ კიდევ ერთხელ დაუსურათხატა ჩე-
მი გულის ნასელის „ეპოპეა“, მაგრამ დიდედას
უკან მაინც ვერ წააღებინა თავისი ბრალდებე-
ბი.

დიდედას ბოლო ხანებში ძალიან გაუფუჭდა
ხასიათი. სიჯიუტე დასჩემდა და მოულოდნე-
ლი, ყოვლად გაუმართლებელი რეაქციები, ერ-
თი შეხედვით, ჩვეულებრივ მოვლენებზე.

მხოლოდ მაშინ უნდა გვექამა, როდესაც თვი-
თონ გვიბრძანებდა; მხოლოდ ის ტანსაცმელი
უნდა ჩავგვეცვა, რომელიც მას უნდოდა. ერთი
სიტყვით, სრულ მორჩილებაში ვყავდით ყვე-
ლანი.

მხოლოდ ხანდახან გაეხსნებოდა გონება,
აუცრემლდებოდა თვალები და დაიწყებდა
თვითგვემას:

— ან თავს რად ვიტანჯავ და ან თქვენ რის-
თვის გიმნარებთ ცხოვრებას, შვილებო?! ჩემს
სიცოცხლეს ვახტანგის, ნუსიას, ლადოს მერე
რაღა აზრი აქვს?! მაგრამ თავი როგორ მოვიკ-
ლა ქრისტიანმა ადამიანმა?! რატომ არ მომ-
სპობს და გამათავებს მალალი ღმერთი?! —
იტყვოდა და ნაიშენდა თავში ხელებს. ვეცემო-
დით, გავაკაევდით, ვანყნარებდით, როგორც
შეგვეძლო. გონს მოეგებოდა და ისევ ბოდი-
შებს გეიხდოდა:

— მამაკითე, შვილებო. ხომ ხედავთ, გონთ
აღარა ვარ. განა მესმის-ლა რამე?!
მაგრამ გაივლიდა ცოტა ხანი და იგივე მე-
ორდებოდა.

დიდედას ასეთი მდგომარეობის გამო ლეი-
ლა იძულებული ხდებოდა ბევრი რამ მისთვის
არ გაემხილა, დაეშალა, ან სულაც ტყუილი ეთ-
ქვა. ეს კი მისთვის ახალი, დიდი სატანჯველი
იყო. ჯერ ერთი, ბავშვობიდან სიმართლის
თქმას იყო მიჩვეული და ადამიანს, თანაც ახ-
ლობლის მოტყუება წარმოუდგენელი დანაშაუ-
ლად მიაჩნდა, მეორეც ის, რომ მისი იძულები-
თი ტყუილის მოწმე მე ვხდებოდი, მისი მთავა-
რი აღსაზრდელი. ამიტომ სულ ამას ჩამჩიჩი-
ნებდა:

— მამაკითე, შვილებო. ხომ ხედავთ, გონთ
აღარა ვარ. განა მესმის-ლა რამე?!
მაგრამ გაივლიდა ცოტა ხანი და იგივე მე-
ორდებოდა.

— მამაკითე, შვილებო. ხომ ხედავთ, გონთ
აღარა ვარ. განა მესმის-ლა რამე?!
მაგრამ გაივლიდა ცოტა ხანი და იგივე მე-
ორდებოდა.

— მამაკითე, შვილებო. ხომ ხედავთ, გონთ
აღარა ვარ. განა მესმის-ლა რამე?!
მაგრამ გაივლიდა ცოტა ხანი და იგივე მე-
ორდებოდა.

— ვახუცი, ტყუილზე ცუდი არაფერია
ქვეყანაზე. მე არც დედასთვის, არც მამასთვის
და არც ვინმესთვის ტყუილი არასოდეს მოთ-
ქვამს. მაგრამ ხომ ხედავ, დიდედას როგორა
აქვს ნერვები. პატარა რამეც კი აღიზიანებს.
მის გასაფრთხილებლად იძულებული ვარ, ზო-
გიერთი რამ დაეუშალო, ან ოდნავ სხვანაირად
ეუთხრა. ეს ბოროტი ტყუილი არ არის, ეს კეთი-
ლი ტყუილია, რადგან ისევე და ისევე დიდედას
ჯანმრთელობისათვის არის გამიზნული.

მე ვხედავდი, ლეილა როგორ იტანჯებოდა
ამ ყველაფრის გამო. მეტირებოდა, მაგრამ
ლეილას არ ვაჩვენებდი. ჩაეხუტებოდი, რომ
ჩემი ცრემლები არ დაენახა და მის ზურგსუკან
ვტიროდი.

რასაკვირველია, დიდედაც მეცოდებოდა,
მაგრამ ლეილა უფრო. დიდედამ მოხუცი იყო და
როგორც თვითონ ამბობდა, მის ცხოვრებას აზ-
რი აღარ ჰქონდა. ლეილა კი, ვგრძნობდი, რომ
ახალგაზრდა იყო, მაგრამ იმ ცხოვრებით არ
ცხოვრობდა, როგორითაც მისი ტოლები. მათ-
ზე უბრალოდ ეცვა, მათზე მეტს შრომობდა,
მათთან ერთად კინობდა და თეატრებში არ და-
დიოდა. მეგობრების დაბადების დღეებსაც კი
ხშირად აცდენდა ჩემი გულისთვის.

მე ეს ყველაფერი თან გულს მტკენდა, თან,
რალა დაგიმალოთ, გულში მაინც მიხაროდა,
ლეილა რომ ყოველთვის ჩემთან იყო. ყველა
ბავშვი ხომ მეტ-ნაკლებად ეგოისტია და მე რა-
ღა ნითელი კოჭი ვიყავი, რომ სადღაც, შიგნით
ეს ჭია არა მჯდომოდა.

ლეილას უარობის მიზეზი, რასაკვირველია,
თანდათანობით ყველასთვის ცნობილი გახდა
და ამიტომ მას მეგობრები თუ ნაცნობ-ნათე-
სავანი მუდამ ჩემთანად ევატივებოდნენ ხოლმე.
მეც კატეხილი კოვზით ყველგან ვეჩარე, სა-
დავც პი ლეილას უნებდა ყოფნა.

ლეილა როგორ ახერხებდა, არ ვიცი, მაგრამ
ის კი მახსოვს, რომ ჩვენ არც ოპერისა თუ ბა-
ლეტის სპექტაკლი გაგვიცდენია და არც რუს-
თაველის თუ მარჯანიშვილის თეატრებისა.
ლეილას ყველგან დაეყავი, მაგრამ ჩუმად, დი-
დედას რომ არ გაეგო.

განა დიდედამ არ იცოდა თეატრისა თუ
ოპერის ფასი და მნიშვნელობა ბავშვის აღ-
ზრდისთვის, მაგრამ ეს იყო მისი შინაგანი
ამბოხი, მიმართული კომუნისტების წინააღ-
მდეგ.

— თვინდან მამიდან სცადა ჩვენი გამოსარ-
ჩლება და დიდედას დარწმუნება:

— შენ რალა დეგემართა, დედი, კომუნის-
ტურ სპექტაკლზე ხომ არ მიდიანი?! რა, შექსპი-
რის „ოტელო“ არ უნდა იცოდეს ბავშვმა?!

— დაჯდეს და ნაიკითხოს. მაგათი არც შექ-
სპირი უნდა ჩვენს ბავშვსა და არც შილერ-მი-
ლერები! ევ მსახიობებიც ჩეკისტები არიან!
მაგათ არ მოუღეს ბოლო ახმეტელსა თუ მიქე-

ლაძეს?! მაგათ სპექტაკლებზე კარგს რას ის-
ნავლის ბავშვი?!
მერე მე მომიტრიალდებოდა და იმპერატო-
რი დაყვავებით მეტყუდა:

— აგე, შვილო, წიგნები. მაგათი ტინჯიკური
თამაში რად გინდა?! შენ თვითონ რო წაიკითხ-
ავ, უკეთ გაგიგებ. თანაც მე შენ გეტყვი, ლადო
ალექსი-მესხიშვილი რამოგოვია სცენაზე თუ
ვალტერიან გუნია?! ან ზემურაში სარაჯიშვილი
გინდერებთ თუ ქუშისაშვილი?! კომუნისტებ-
მა რა იციან ხელოვნებისა?! მაგათი ჯალათობა
მოჰკითხე და უდანაშაულო ხალხის მოსპობა!
აგრემც ეგენი მოისპენ და ჩაძალდენ დე-
და-ბუღიანადა!

დიდდასთვის კონტრარგუმენტები არ არ-
სებობდა. მისი სიტყვა კანონი იყო. მის ყოველ
ფრაზას ბოლოში ძაბილის ნიშანი ესევა.

ამიტომაც დავიპარებოდი ქურდულად მე
და ლეილა თეატრებში. მახსოვს სპექტაკლის
დანწყობის ფრუანტლიანი მოლოდინი. ანდა
ოპერის თეატრში ორკესტრის მზადება და ინ-
სტრუმენტების აწყობის არათანაბარი, ნიკო-
მაკო ხმები. მერე თავის ადგილზე დირიჟორის
უქცარი შესკუება, ჯოხის შემართვა და „კარ-
მენის“ უფერტურის დაგუფუნება. მე ლეილას
ჩუმად ტაოდაყრილ მკლავს ვაჩვენებდი და
ორივენი ბედნიერები ვიყავით. ჩვენი უმწეობა,
ობლობა და მიუსაფრობა სადღაც იკარგებო-
და და ვგრძნობდით, როგორ ვივსებოდით სხვა
არსებობით, რომელიც უფრო ჭეშმარიტი იყო,
ვიდრე ჩვენი საცოდავი რეალობა.

მე ყველაზე მეტად ის მიკვირდა, რომ თეატ-
რების ფორცებში სახელგანთქმული მსახიობე-
ნი ლეილას სცნობდნენ, ესაღებოდნენ და სიყ-
ვარულით მოიკითხავდნენ ხოლმე. ხშირად თე-
ატრის ბუფეტში ტკბილეულს მიყიდდნენ. თავ-
ზე ხელს გადაშისვამდნენ და „გაიზარდე დიდი
ბიჭო“ — მეტყუოდნენ. მე ვხვდებოდი, რომ ეს
სულ მათს გამო ხდებოდა. იმასაც ვგრძნობდი,
რომ მამა მე და ლეილა თან ვუყვარდით და თან
ვეცოდებოდით. მაგრამ ეს შეცოდება ჩვენთვის
რატომღაც დამამცირებელი კი არ იყო, არა-
მედ პირიქით — საამაყო. ჩვენი უმწეობა ხაზს
უსვამდა ამ მდგომარეობის შესაბამისობას ჩვე-
ნი ოჯახის, მშობლების, ნინაბრების ღირსებას-
თან. უფრო მეტიც — ჩვენ ამ დღეში სწორედ
იმიტომ ვიყავით, რომ ისინი იყვნენ ნაშტული
გმირები. ამიტომ ჩვენს არსებაში დამაჩანა-
კებელ კომპლექსებს მაინც ჯანმრთელი ფსიქი-
კა სჯობნიდა. ამიტომაც მე და ლეილას ჩვენი
სილატაკე და მიუსაფრობა კი არ გვორგუნა-
და, არამედ ღირსების გრძნობას გვმატებდა
და თითქოს ვგამაყებდა კოდვც.

ამას ყველაფერს ლეილამ მიმხვედრა და
თანდათანობით მიმარჩია იმ აზრს, რომ სილა-
რიბე დიდი ტრაგედია არ იყო.

ერთხელ ერთ მდიდარ ოჯახში დამაბატიყეს

დედისერთა ბიჭის დაბადების დღეზე. ეტყო-
ბოდა, იმ საწყალ ბავშვს ბაიყუშად ზრდიდნენ,
მარტოდმარტოს, უმეგობროდ და უამხანა-
გოდ. ბავშვები რომ დადვინახა, გაგოფდა და გა-
დაირია. გადმოვივლიაგა მთელი თავისი ავლა-
დიდება. სათამაშოები ჰქონდა თავზე საყრელი
და თანაც ისეთები, ჩვენ სიზმრადაც რომ არ
გვექონდა ნანახი. რა პედლებიანი მანქანა! რა
ველოსიპედიები — სამთვლიანი თუ ორთვლია-
ნი! რა ნამდვილი რკინიგზა მატარებლებით, მე-
ისრეებით და რა ციცი, რით აღარ?! დასაქოქ სა-
თამაშოებს ხომ თვლა აღარ ჰქონდა. ეს ის დრო
იყო, ჩვენ, უბრალო ბავშვებს რეზინის ბურთიც
რომ გვეწაბრებოდა. ძველი „ჩულქის“ ნაჭრილ
თათში ლობიის ჩაყვრილით, თავს ძაღვით მო-
უუკრავდით, იმით „აეჭაღურს“ ეკენწლავდით
და ეს იყო მაშინდელი ქალაქელი ბიჭების მთა-
ვარი გართობა.

აქ კი სათამაშოებს მთელი ოთახი ჰქონდა
დათმობილი და მაინც ტყვა არ იყო. ტანკები,
„კატიუშები“, კალისგან ჩამოსხმული და ლამა-
ზად შეფერადებული ქვეითი თუ ცხენოსანი
ჯარისკაცები იატაკზე ეყარა, თქვენ წარმო-
იდგინეთ, თვით ჩამავეიცვ კი, ნაბობი, დურ-
ბინდითა და ამონწვლილი შიშველი ხმლით.

სუფრას ხომ ნუღარ იკითხავთ. ისეთი სოსი-
სები იყო, კბილს ოდნავ რომ დაადებდი სულ
ტკაცატკუცი გაუფიოდით. თან სულ თეთრი,
ფუმფულა პური ჰქონდათ, შავისა ჭაჭანებაც
კი არ იყო. ნაირ-ნაირი ფერის ხიზილალები
ბროლის ჯამებში ედგათ, რომლებიც ვერ-
ცხლის ფეხებიან სადგამებში იყო ჩასმული.

სართულებიანი ტორტი პირველად მაშინ
ვნახე. შუქი ჩააქრეს და სანთლებანთებული შე-
მოიტანეს. იმ ბიჭს შეაბერინეს და ათი სანთე-
ლი რის ვიავთვლავით ჩააქრო.

ლეილა ჩემს ნამოსაყვანად რომ მოვიდა, ის
ბიჭი გაგოქდა — ვახუშტის ჯერ არ ვუშვებ, ცო-
ტახანი კიდევ იყოსო. მე გამეხარდა, უფრო იმი-
ტომ, რომ მასპინძელი ლეილას დერეფანში
ხომ არ მოაცდევინებდნენ, ალბათ სუფრასთან
მიიპატიჟებდნენ და რამეს აჭმევდნენ. ამიტომ
მეც ავეყვი ნებიერას სურვილს და ჭენაობით
აუიკელით იქაურობა.

შინ რომ დავბრუნდით, ლეილას დიდხანს
ვუამბობდი ჩემს აღფრთოვანებულ შთაბეჭდი-
ლებებს. ლეილა მისმინა, მისმინა და ბოლოს
სახვეათამორისოდ მკითხა:

— ვახულიკო, იმ ბიჭს ალბათ ბიბლიოთეკაც
კარგი ექნებოდა, არა?

მე დავფოქრდი და მხრებაჩეჩილმა ვუპასუ-
ხე:

— იცი, ლიკა, მე იმ სახლში წინაი არ შემიმ-
ჩნევია.

— ალბათ სხვა ოთახში ექნებოდათ.

— არა, ჩვენ ყველა ოთახში დავრბოდით.
იმის მამის კაბინეტშიც ვიყავით. იქ ერთადერ-

თი წიგნების კარადა იდგა. მაგრამ იმაში მარტო მარქსის, ენგელსის, ლენინის, სტალინის და ბერიას წიგნები ელაგა. ნამდვილი, წასაკითხი წიგნი კი — არცერთი.

ლეილას გაეცინა, მომეფერა და საუბარი დიდაქტიკურ კალაპოტში გადაადგო:

— შენი აღფრთოვანება იმ ბიჭის სათამაშოებით ნორმალურია და გასაგები. რასაკვირველია, უმჯობესია გქონდეს, ვიდრე არ გქონდეს. მაგრამ არა ყოველთვის. გაანჩია, რაც გაქვს, როგორ გაქვს და საიდან? თუ პატიოსანი გზით, კარგია, თუ მამაძაღლობით — არ ვარგა. ვარდა ამისა, სიმდიდრეც ორნაირი არსებობს: ნივთიერი და სულიერი. ნივთიერი სიმდიდრე ნამდვილი და მყარი არ არის. დღეს შენია, ხვალ შეიძლება მოგპარონ, წაგართვან, დაგწყვას ან სულაც დაკარგო და დარჩე ხახამშრალი. სულიერი სიმდიდრე კი მუდამ შენია. შენ, მართალია, ისეთი არც სათამაშოები გაქვს, არც საჭმელი და ტანსაცმელი, მაგრამ შენ გაქვს ის სიმდიდრე, რაც წიგნებშია შენახული: რუსთაველი და ვაჟა, ილია და აკაკი, გოგლა და გვლავტიონი, ხალხური ლექსები, ზღაპრები, ტომ სოიერი და მეკლბერი ფინი, კაპიტანი ნემო და აირტონი, კოხემა და გავროში. ეს ყველაფერი შენია. იმათ კი ამ სიმდიდრისა არაფერი იციან. მე ის პატარა ბიჭი მეცოდება, რომ ასე დარბილად ზრდიან მისი მშობლები. ამიტომ შენ გული ნუ დაგწყდება. პედლებიანი მანქანა და ველოსიპედი კარგია, მაგრამ ჯარჯის ლექსსა და ალუდა ქეთლალურს ვერცერთი ვერ შეედრება. ხომ მართალი ვარ?

მე, რასაკვირველია, ლეილას ვეთანხმები, არა ყასიდად, არამედ ალაღად და ჩემსას ვუმატებ:

— იცი, იმ ბიჭმა არ იცოდა, მარტომ იდენი ვინ იყო. არც პოლი და ვირჟინი. იქ რო ერთი გოგო იყო, ის მელაპარაკებოდა წიგნებზე, იმ ბიჭს კი არ აინტერესებდა და დასცინოდა.

— აი, ხომ გითხარი, ცოდოა-მეთქი. იმ ბიჭს სათამაშოების მეტი არაფერი აინტერესებს. ისინიც მალე მოზეზრდება და აღარ ეცოდინება, რით გაერთოს. აი, დღეს ბიბლიოთეკიდან რა წიგნი მოგიტანე: ჟიულ ვერნის "ზარბაზნიდან მთვარეზე." ოღონდ რუსული თარგმანია.

— ბარემ ქართულად მოგეტანა. რუსულად ჩქარა ვერა ეკითხულობ. — ავღნავლდი მე.

— ქართულად ვერ არ უთარგმნიათ. შენ დაინწყე და თანდათან გაინაწებე.

ასე გადმოდა დღეები, თვეები და წლები. მე ვიზრდებოდი, ტანი ავიყარე, სიმაღლეში დიდუდასაც გავეუსწარი. დიდედა კი უფრო დაილია და ქვისგან გამოკვეთილ პატარა ქანდაკებას დაემსგავსა. წელში კი სხვა ბებრებივით არ მოხრალა. სულ გაჭიმული იყო და თავი ამაყად ჰქონდა აწეული. ზოგჯერ თავის თავს რალაცას ებუტბუტებოდა, თითებზე რალაცას

ითვლიდა. მამიდამ გვიოხრა, ვახტანგის პატივით რომის წლებს, თვეებსა და დღეებს ითვლისო. ასე ითვალა და ზუსტად ათი წელი რომ შესრულდა, აფორივდა. კიდევ უფრო გაუფუჭდა ხასიათი. ყველაფერი აღიზიანდა და მთელი თავისი ფიქრებით სადღაც სხვაგან იყო.

მართალია, კომუნისტებისა არაფერი სწამდა და ხშირად იტყოდა ხოლმე: — მაგათი სიტყვა და ძაღლის კუთლი ერთია; მაგრამ ქალღმერთი რომ ეწერა, ვახტანგ კოტეტიშვილი ათი წელი არის გადასახლებული, მინიც დაიჯერა. პატიოსანი იყო და დაიჯერა. თანაც ვიყი დედა იყო, გულით უნდოდა და თავი დაირწმუნა. მა რა ჯანდაბა ექნა?! სხვა რა წყალა სცემოდნა?

და როდესაც ეს ნავეგლახარი ათი წელი უშედეგოდ მიილია და „ჩეკას“ სარკმლიდან ისევ ის სტანდარტული პასუხი მიიღო, სასო წაერთვა და კიდევ უფრო მეტად გაქვაგადა.

ბოლოს საჭმელიც აიკრძალა. ყველაფერზე უარობდა. ლოვინად ჩავარდა. შვილებსაც ფარ-ხმალი დააყრევინა. აღარც მამიდასი ესმოდა რამე, არც ძია გიგოსი.

— თავი დამანებეთ, ჩემი წლები საფეკავი უკვე გამოიფქვა. ეს ბული ვახტანგ ასე თუ ისე ჩავუზარდა, მუხუთო კლასამდე მოვიყვანე. დანარჩენს თქვენ და ლეილა მიხედავთ. მე აქეთ მომბრუნებული აღარა ვარ. ღმერთო, შენითა! — და სამჯერ გადაისახა პირფარა.

რამდენი თქვიმც მოუყვანეს, ყველა დაიფრინა: — მე თქვენი საფეკავნი არაფერი მჭირსო.

ჩვენი ისედაც მოღრუბული ოჯახი კიდევ უფრო მოიქუფრა. ხმა-კრინტი არ ისმოდა. ყველანი ფეხაკრეფით დაევიოდით. სკამი არ ბრაზუნებოდა, ჭურჭელი არ წკარუნებოდა, კალამი არ წრიბინებოდა და წიგნი ფურცლები არ შრიალებდნენ. მუნჯური კინოს ფურცლები დავემსგავსენით, პირებს ვალეზდით და ხმა არ ამოგვიდოდა. შესტებისა და მიმიკის ენას დავეუფლეთ და ამ პანტომიმურ ყოფას ბოლო არ უჩანდა.

დიდედა ინვა ლამის შუა ოთახში და სიკვდილს ელოდა. მასთან ერთად ველოდიო ჩვენც, მთელი სანათესაო. მაგრამ სიკვდილი იგვიანებდა. და ეს გასაგებიც იყო, რადგან ხომ არ შეიძლებოდა, დიდედა ისე მომკვდარიყო, როგორც ვიღაც, ჩვეულებრივი დედაკაცი, უცებ და მოულოდნელად რომ გათავდებიან ხოლმე.

დიდედამ თავისი სიცოცხლე სულ სხვებს შეაღია: მეუღლეს, შვილებს, შვილიშვილებს. სიცოცხლე სულ გასხვისებული ჰქონდა. სიკვდილი კი დაითავისა, თვითონვე იახლა და იმსახურა, აწვალა და აწრუნუნა. მასზე იყარა მთელი თავისი ჯავრი და ბოლმა. გასაცოდავებული სიკვდილი ჩვენს კართან იდგა ატუზული და დიდედას შიშით შინ ვერ შემოდიოდა. ბოლოს ისე დალია სული, რომ ვერც კი გავიგეთ. ღამე წავიდა, ჩვენ რომ გვეძინა. გავიღვიძეთ და აღარ დავგვხვდა.

ფოფოდა ეკატერინე ბიძინაშვილი-კოტეტიშვილისა პეტრე-პავლეს სასფლაოზე ამობორცვდა თავისი მუღულის — მამა ილიას და შვილიშვილის — მანანას გვერდით.

ასე დასრულდა ერთი დიდი დედის სიცოცხლე, საოცარი ქართველი ქალისა, რომელიც ძელქვასაგით იყო ამოზრდილი ქართული ზნეობრიობის ნადავადან. ის თავის ფესვებზე ჩაეხლართა და ჩაებლაუჭა იმ მაღლიანი სიჯიუტით, რომელსაც კოტეტიშვილებს გვაბრალედა და ნამდვილად კი ეს თვისება ყველას მისგან მოგვედგამს დღევანდლამდე.

მინანქრა: დიდედ, შენი გარდაცვალებიდან ორმოცის გასვლამდე კი მოვიცადეთ, მაგრამ შემდეგ ცოტენსმანაც დავაკიდინეთ „თეფში“ რადიო, ჩაერთეთ და სიცოცხლის ხმის ნატრულებს აღარც გამოგვირთავს. იმის ხმაზე ვიძინებდით და ვიღვიძებდით. რა გვექნა?! ახალგაზრდები ვიყავით და ცხოვრება გვენყუროდა. მუსიკაც გვინდოდა და სიმღერაც, სიცილიც და ოდნავი სულის მოთქმაც. დიდედ, გვაპატიე!

რადიო — თავისუფლება

ალბათ მიმიხვდით, რადიოსადგურ „თავისუფლებაზე“ არა მაქვს ლაპარაკი. 1947 წელს მისი არსებობისაც კი არაფერი ვიცოდით. მე ისევ იმ „თეფში“ რადიოზე მოგახსენებთ, რომელიც მაშინ თითქმის ყველა გაჭირვებულ ოჯახში ეკიდა. შეძლებულ ოჯახებში დასადგმელი რადიოები ჰქონდათ, რომლებიც ხის ან პლასტმასის ბუდეებში იყო ჩამჯდარი და ამიტომაც, შედარებით, ძვირი ღირდა. „თეფში-რადიო“ კი მეტალის რკალზე გადაჭიმული შავი ქაღალდი გახლდათ, მასში ჩამონტაჟებული პატარა მექანიზმით, რომელიც ქალაქის ქსელში იყო ჩართული და მხოლოდ თბილისს იჭერდა. გადასახადიც უმცირესი და ყველასთვის ხელმისაწვდომი იყო, თუ არ ვცდები, თვეში 5 მანეთი, რაც თანამედროვე ლარების კურსით დაახლოებით ამდენსავე თეთრს უდრის.

რასაკვირველია, ამ ქსელის მემწეობით კომუნისტები შინ შემოგვისახლდნენ და ყურთასმენა ჰქონდათ ნაღებული კომუნისზმის ხარაჩოების ჭრაჭუნით თუ მშენებლობის გრუნხუნით, გაუთავებელი ტრაბახით, ხუთნღვდის ოთხ წელიწადში შესრულებით, დონბასის მაღაროებში სტახანოვის არნახული გვირობით და ჩაის პლანტაციებში თამარ ყუფუნისა ფანტასტიკური წარმატებებით. ეს ყველაფერი, გაგიხარიათ, თავზე საყრელად იყო, მაგრამ ზოგჯერ ხომ კლასიკურსა თუ ხალხურ მუსიკასაც გამოიმეტებდნენ ხოლმე, ჭქუშარიტი

ლიტერატურისა თუ სხვა სულისმომკრთობელი ლოზუნგებიც ხომ გაეპარებოდათ ხოლმე თავისდაუნებურად და ჩვენისთანა გამოზაფხულშეული მსმენელისთვის ეს მცირედიც კი უკვე დიდი დღესასწაულის ტოლფასი იყო.

მარო თარხნიშვილი ხმას რომ ჩაახვევდებოდა: — „დაიგვიანეს, ჯერ არსად სჩანან“-ო, ერთმანეთს შიშველ მკლავებს ვუჩვენებდით ხოლმე — დახე რა დღეში მაქვს ბურძგლებიო.

ხან დები იშხნელები გაგვნაბავდნენ, ხან დათა გაემრეკელი თუ სანდრო ინაშვილი, დავით ანდელუაძე თუ პეტრე ამირანაშვილი, ნადეჟდა ხარაძე თუ აკაკინებულ-აბულბულეული მერი ნაკაშიძე.

უშანგი ჩხეიძის ზებუნებრივი ხმის გაგონებაზე სულ ელეთ-მელეთი მოგვდიოდა.

ხალხური სიმღერების ანსამბლებს ხომ ნუღარ იკითხავთ: ფოცხვერაშვილიო, კირილე პაჭკორიაო, ერქომაიშვილიო, სიმონიშვილი-ბერძენიშვილებიო, მეგრელიძის მეჩინგურე ქალთა ანსამბლიო და რა ვიცი, ვინ აღარ...

ხან გალაკტიონი აათრთოლებდა თავის სტრიქონებს, ხან გოგლა ჩაამაჭრებდა თავის ბუხუნა ხმას, ხან სოსელიო გაჭიმავდა თავის ლექსების „გარმონს“ და ვუსმენდით სულგანაბლებში, მშვირები, მწყურვლები, გათოშინებები, მაგრამ მაინც ბედნიერები სიცოცხლის წყურვილითა და ნიჭით, რასაც მაღლიანი ინდოლეები „პრანას“ ეძახიან.

დილით მუეძინივით ჰიშნის ხმა გვაღვიძებდა. მერე დავით ძიგუა და ქეთო ლანდია მოგვესალმებოდნენ. როგორ გვიხაროდა მათი ხმის გაგონება! სცოდნოდათ მაინც იმ დალოცვილებს, როგორ გვიყვარდნენ ისინი. რადიოს პროგრამა სულ გვიყვარდა ვიცოდით. კომუნისტურ ბაქი-ბუქს, რასაკვირველია, არ ვუსმენდით, მაგრამ საინტერესო გადაცემებს კი არ ვუშვებდით.

დიდედას გარდაცვალების შემდეგ ლეილამ ჩვენს ბიძაშვილ ელისოს სთხოვა, ცოტა ხნით ჩვენთან გადემოსახლებულიყო. ელისო სიხარულით დაგვეთანხმდა. 46-ე ქალთა სკოლა, სადაც ელისო სწავლობდა, ჩვენს გვერდით იყო. თანაც იათოს დიქტატურისგან თავის დაღწევაც ერთ რამედ ღირდა. საქმე ის გახლდათ, ძალო ნინაანთ მხოლოდ ერთი უზარმაზარი ოთახი ჰქონდათ. ის იყო სასტუმროც, სასადილოც, დასაძინებელიცა და სამუშაო კაბინეტიც. ამ ერთადერთი ოთახის გამგებელი თუ ბოქაული იათო იყო. როცა ის მეცადინებოდა, არა და ის სწავლის გარდა არაფერს აკეთებდა, ოთახში ბუზს არ უნდა გაეჭაჭანა, სამარისებური მდუმარება უნდა ყოფილიყო. მხოლოდ იათოს ხმა ისმოდა. როცა ქართულს, რუსულს თუ გერმა-

ნულს სწავლობდა, მისი ხმამაღალი დეკლამაცია ასე თუ ისე გასაგები იყო, მაგრამ ქიმიოფიზიკას და მათემატიკას მხატვრული კითხვა და ინტონაციების ცვლა რად უნდოდა, ამას, იათოს გარდა, ვერაგინ ხვდებოდა.

ერთადერთი ხეირი, რაც ელისოს ჰქონდა იათოს მხრიდან ის გახლდათ, რომ მომავალი წლის სასწავლო პროგრამა ელისომ უკვე წინასწარვე იცოდა ზემორად, ვინაიდან იათო ელისოსზე ერთი კლასით წინ იყო. ამიტომ თუ იათოს ფრიადოსნობა ტიტანური შრომითა და ოფლით იყო მოპოვებული, ელისოსთვის ლანგრით იყო მორთმეული. იათო ისეთი ხმით გაჰკიოდა ხოლმე თავის ვაკვეთილებს, რომ მათ მეზობელ ებრაულ-სომხურ ოჯახებს ქართული ოდნავ უკეთ რომ სცოდნოდათ, ისინიც, აუცილებლად, ფრიადონები გახდებოდნენ.

ერთი სიტყვით, იათო ქალაქში პირველ მოსწავლედ ითვლებოდა, ხოლო დედამისი, ძალო ნინა, მუბლზე თითს მიიღებდა ხოლმე და ღიმილით დაასკვნდა: **Она ненормальная!**

ყოველივე ამის გამო გასაგებია ელისოს მხრიდან ის დიდი სიხარული, რაც ლელას წინადადებას მოჰყვა.

გახარებულმა ელისომ დასტაცა ხელი თავის არც თუ იმდენად მდიდრულ გარდერობს, რომელმაც, ფუთა რა სათქმელია, ერთი პატარა ბოხჩაც ვერ გაავსო, ამოიჩლიავე თავისი წიგნები და ჩვენთან სულ ფრენა-ფრენით ამოსახლდა.

მე დიდი აღფრთოვანებით შევხვდი ამ ამბავს. რასაკვირველია, ჩემთვის და ნანასთვის იდეალური იქნებოდა, ნანა გადმოსახლებულიყო, ვინაიდან ჩვენ ტოლები ვიყავით, მაგრამ ჩვენი უფროსები, ბუნებრივია, ასეთ სისულელეს არ ჩაიდებდნენ. ელისოს ჩვენთან დაბინავება ბევრი რამით იყო გამართლებული:

პირველი: დიდებას გარდაცვალების შემდეგ თითქოს და დაცარიელებულ სახლში ლელას ხმის გამცემი და მხარში ამომდგომი ეყოლებოდა. თანაც ისეთი განონასწორებული, კორექტული და საოცრად ზრდილი გოგონას სახით, როგორიც ელისო იყო.

მეორე: მე, უკვე მეექვსე კლასელ, მაგრამ ლამის ორმეტრიან, გაქსუებულ და სწავლაზე გულაყრილ ოცლაყს ყოველდღიურად თვალწინ მექნებოდა ნიშუმი, თუ როგორი უნდა ყოფილიყო ბეჯითი, მოწესრიგებული და ყოველმხრივ უზადო მოსწავლე.

ელისოს შემოჭრას ჩემი აკადემიური მოსწავლის ფურცელზე დიდი კვალი არ დაუტოვებია, მაგრამ ჩემი მანამდელი ცხოვრება რომ ძირეულად შეიცვალა, ეს ამკარა იყო.

ელისო, რასაკვირველია, ნანა არ იყო, რო-

მელთანაც შემეძლო მელლაბუცა, მეგობარ და ყირაზე დამეყენებინა სახლი. ის ჩემზე ხუთი წლით იყო უფროსი, 17-18 წლისა, ლამაზი, ჭკვიანი და დარბაისელი. მის გვერდით ტუტუცობას ვერ ჩაიდენდი. თანაც მას ჰყავდა არაჩვეულებრივი მეგობარი გოგონები, რომლებიც ასევე პატივისცემას იმსახურებდნენ. მათ შორის განსაკუთრებით გამოირჩეოდა მანანა დოლაქიძე — უკეთილშობილესი ოჯახის შვილი, ჭკვიანი, განათლებული, მსხვილლინზეზიანი სათვალით, რაც განსაკუთრებულ ინტელექტუალურ იერს ჰმატებს ხოლმე თავიანთ პატრონებს. მანანა, ამასთანავე, ჯიგარი იყო. ჩემს სწავლას დიდ ყურადღებას არ აქცევდა და უფრო განათლებას ანებებოდა, რაც მე ძალიან მაწყობდა. მანანას ჩვენთან ხშირად მოჰყავდა თავისი ძმა არიკო, რომელიც ჩემზე ერთი წლით იყო უფროსი. ასეთ ადამიანებთან ურთიერთობა ჩემთვის, დიდებას ხელში კარჩაკეტილად გაზრდილი ბავშვისთვის, დიდი ბედნიერება იყო.

ვკითხულობდით წიგნებს, ვმსჯელობდით და ვკამათობდით, არც თამაშსა და გართობას ვიკლებდით.

ელისომ და მანანამ მასწავლეს ისეთი თამაშები, რომლებშიც ტვინის გაფხაჭუნება იყო საჭირო. პირველად გამოცეხული ვიყავი, რა სისწრაფით ავსებდნენ გრაფებს ერთ ასოზე: სახელმწიფოს, ქალაქს, მდინარეს, ცხოველს, მცენარეს, გამოჩენილ ადამიანს, ნაწარმოებს და სხვ... მაგრამ თანდათანობით მეც გავიწაფე და ლამის ვაგეუთანაბრდი. ერთად ვავსებდით კროსფორდებს. ქალაქობანას რუსულად ვთამაშობდით, ვინაიდან ქართულად თითქმის ყველა სიტყვა „ი“-ზე მთავრდებოდა.

ელისომ და მანანამ, თავიანთი თავდაჭერილობით, ზნეობრივი სიმალლით და დახვეწილობით, კიდევ ერთი რამ მასწავლეს, რაც, ჩემი აზრით, იმ ასაკში ძალიან მნიშვნელოვანი რამ იყო, სახელდობრ, ქალისადმი რაინდული, ჯენტლმენური დამოკიდებულება.

იმ დროს გამოვიდა ქართული ფილმი „ქეთო და კოტე“. ვინც იმ დღეებს არ მოსწრებია, ის ბოლომდე ვერ გაიგებს ამ კინო-სურათის მთელ მნიშვნელობას. ეს ხომ ავქსენტის ცაგარლის „ხანუმას“ თუ ვიქტორ დოლიძის „ქეთო და კოტეს“ ამ უკვდავი ვოდევალის ეკრანიზაცია არ იყო მხოლოდ. ეს იყო ოაზისი სულიერების უკაცრიელ უდაბნოეთში, რასაც წარმოადგენდა ომისშემდგომი საბჭოთა კავშირი, ე.წ. „სტალინური დიადი ეპოქა“, რომელსაც აცაცისკროუნებდა ლავრენტი ბერეიას პენსენადან ასხლეთილი ათინათი.

კომუნისტური „ხელოვნების“ სტერეოტი-

პულ კალეიდოსკოპში ეს ფილმი, თავისი რომანტიკით, მუსიკალური გაფორმებით, ქალაქური იუმორით და ნორმალური ადამიანურობით საოცარი შეება იყო და სულს მოთქმა. ყველამ, რასაკვირველია, რამდენჯერმე ვნახეთ ეს ფილმი, მაგრამ იმან, რაც ელისომ და მისმა მეგობრებმა მოიმოქმედეს, ყოველგვარ ასტრონომიულ საზღვრებს გადააჭარბა.

საქმის ვახლდათ, რომ 17-18 წლის მოჩიტიული გოგონებისათვის ეკრანზე ამდენი მომხიზვლელი მსახიობის ნახვა კიდევ სხვა რამეს ნიშნავდა. ზოგს ბათუ კრავიშვილი შეუყვარდა, ზოგს ედიშერ მალალაშვილი. ზურაბ ლეჟავას და გოგი გელოვანის ყარაჩოლული მანერები და მათ მიერ ნამღერი „გინდ მეძინოს“ ხომ ქალიშვილებს ჭკუას აკარგვინებდა.

ელისოს და მის მეგობრებს ყოველ საღამოს უნდოდათ ამ ფილმის ნახვა. მარტოკებს კი ურიდებოდათ ღამის სეანსებზე სიარული. თან მე მიმართევდნენ, ვითომ კავალრის რანგში. მიუხედავად იმისა, რომ კინოში ღამე 18 წლის ასაკამდე ბავშვებს არ უშვებდნენ, მე ჩემი ანონილი ტანის გამო არავითარი პრობლემა არ მექმნებოდა. „ქეთო და კოტე“ ჩვენი გოგონების წყალობით იმდენჯერ ვნახეთ, რომ მთელი დღილოგები ზეპირად ვიცოდით. შინ ვიღაც ნამოხსროდა რაიმე ფრაზას, დანარჩენები აეყვებოდით და იწყებოდა ზეპირი ინსცენირება. ყველაფერ ამას, რასაკვირველია, ისტერიული სიცოცხლ-ხარხარიც ახლდა, რაც ჩვენს საცოდავ ყოფაში დიდი შეღავათი იყო.

„ახალგაზრდა გვარდია“

მეორე ფილმი, რომელმაც ჩვენს თაობაზე გარკვეული ზეგავლენა მოახდინა, ვახლდათ ფადევეის რომანის ეკრანიზაცია „ახალგაზრდა გვარდია“, რომელშიც ნაჩვენებია იყო ომის საშინელი დღეები და კომკავშირლების ოლეგ კოშენკოს, ულიანა გრომოვას, სერგეი ტიულენინისა და სხვათა გმირობები.

მაგრამ ჩემი საუბრის თემა ამჯერად სულ სხვა ვახლავთ, რაშიც მალე დარწმუნდებით.

ელისოსა და მანანა დოლაქიძის შემოჭრა ჩემს ცხოვრებაში, ბუნებრივია, ჩემს სამმაკაცოს ვერ ჩამომაშორებდა. ოთარ კუპატაძე ისევ და ისევ ჩემს უპირველეს მეგობრად მიმაჩნდა და მასთან ყოფნას არაფერი შეედრებოდა. მაგრამ უცებ, ჩემთვის გაუგებარი მიზეზების გამო, შეიქმნა უცნაური სიტუაცია. ოთარ კუპატაძემ სადღაც დაინყო გაუჩინარება. რომ ვკითხავდი, სად იყავი-მეთქი, გაურკვეველად მპასუხობდა. საქმე ის ვახლდათ, რომ ოთარი

არაჩვეულებრივად გულმართალი ბიჭი იყო და ტყუილის თქმა არა თუ არ ეხერხებოდა, დაუშვებლად კი მიაჩნდა. ამიტომ ჩემი ჩაცმებული შეკითხვები მკვახედ შემამყვეტინა:

— უხლა ვერ გეტყვი, მოვა დრო და გაიგებ.

ამ უცნაურმა პასუხმა კიდევ უფრო მეტად გამაგიჟა. მაგრამ ოთართან ღრიჭინს არავითარი აზრი არ ჰქონდა. ის თუ ვირზე შეუდებოდა, გააჭენებდა კიდევ. ამიტომ გავჩუმდი რაღაც დიდი საიდუმლოს მოლოდინში.

ბოლოს და ბოლოს ეს დღეც დადგა. ოთარი მოვიდა და მითხრა:

— ადე, ჩაიცი, სადღაც უნდა ნავიდეთ. თან შენი „სამაკატაკა“ ნამოიდე.

ვიცოდი, ოთართან ზედმეტი შეკითხვები უადგილო იყო. რაც მითხრა, ყველაფერი უსიტყვოდ შევასრულე და ნავედით ჩემს „ზღაპრულ ტრანსპორტზე“ ამხედრებულნი.

აქ აუცილებელია მცირე ექსკურსი, რათა თანამედროვე ახალგაზრდა მკითხველი გაერკვეს საქმის ვითარებაში.

ჩვენს, ანუ ომისდროინდელ ბიჭობაში, როდესაც, როგორც ადრეც მოვახსენეთ, ყოველგვარი სათამაშო, თვით ბურთიც კი სანატრელი იყო, გაჩნდა ველოსიპედისა და პედლებიანი მანქანის შემცველი „საკატაკო“ საშუალება, საერთაშორისო სიტყვა „სამაკატაკა“ ერქვა. ეს „სამაკატაკა“ ორი სახისა იყო: დასაჯდომი ანუ სამბორბლიანი და დასაადგომი ანუ ორბორბლიანი. დასაჯდომით, ბუნებრივია, მხოლოდ დამმართზე შეგეძლო დაგორება. დასაადგომის უპირატესობა კი ის იყო, რომ ვაკეზეც შეგეძლო სიარული. ცალი ფეხით იდევდი და ცალით კი ლალად უბიძგებდი. ბორბლებად ჩვეულებრივ ბურთულა-საკისრებს იყენებდნენ, რასაც ასევე საერთაშორისო სახელი „პაჩენიკები“ ერქვა. ამ უკანასკნელთ ისეთი შემზარავი გრუნუნ-გრიალი გაუღიოდათ, რომ ქალაქის ყველა ქუჩაზე ყურთასმენა იყო ნაღებული.

„სამაკატაკა“, რასაკვირველია, ჩემს ოცნებადაც იქცა. ასეთი საქმისთვის კი ვის მივადგებოდი ჩემს მამიდაშვილ ცოტნეზე უკეთესს. მისი ხელიდან ხომ ყველაფერი გამომდიოდა. მეც მას ავეტორლიალე ღნავილით, „სამაკატაკა“ გამიკეთე-მეთქი.

ცოტნეს შუბლი შეეჭმუნდა და რალაცაზე ჩაფიქრდა:

— მოიცა, მე მგონი ჩემი ძველი „სამაკატაკა“ არ გადავიგვადია და კიბის ქვეშ უნდა იყოს სადღაც შეტენილი. თქვა ცოტნემ და ძია გიგოს კიბის ქვეშ ატიხრული სარაიის კარი გაშალა. დიდხანს იქეჯა ძველ ხარა-ხურებში და ბოლოს გამოძვრა დამტვერილ გამურული

და გამოათრია „სამაკატკა“ კი არა, რაღაც სა-
ოცრება. იმას არც „მერსედესი“ შეედრებოდა,
არც „პორშე“ და არც „სიტროენი“.

— ნახე, რა არი, ნამდვილი „ჰარლეი“ მე და
ჩემმა მზემ! — თქვა ცოტნემ და ახლადაღმო-
ჩენილი, განათხარი ტრანსპორტის წმენდას
შეუდგა.

მე პირდაღებული შევეყურებდი. ეს იყო არა
ხის, თვითნაკეთი გაუგებრობა, არამედ მეტა-
ლისგან ქარხანაში ჩამოსხმული სერიოზული
სატრანსპორტო საშუალება, საჭეზე კაუჩუკის
სახელურებით და, რაც მთავარია, ნამდვილი
ბორბლებით, რომლებზედაც რეზინის საბუ-
რავები იყო ნამოცმული. მე თვალვებს არ ვუფე-
რებდი. ცოტნეს შეეხატი და მადლობის ნიშნად
კოცნა და ჭიდაობა დაეწყო.

ცოტნემ დამამოშმინა:

— დამაცადე, დაეზეთო, რომ ბორბლებმა
არ იჭრიალოს.

რის ვაი-ვაგლახით დავაცადე. ერთი სული
მქონდა, მოვხტომოდი ჩემს მერანს და პერი-
ნი! ეს მომენტიც დადგა. ისე გასრიალდა ის და-
ლოცვილი, რომ ხმა მეც კი არ მესმოდა.

აი ასეთი განძის პატრონი შევიქენ ცოტნეს
წყალობით და, ბუნებრივია, ჩემზე ბედნიერი
ცისქვეშეთში არავინ მეგულვებოდა.

ოთარმა სწორედ ამ „სამაკატკაზე“ მითხრა,
ნამოდი და თან ნამოიდეო. მე ვიფიქრე, „კატა-
ობა“ უნდა-მეთქი, მაგრამ რას წარმოვიდგენ-
დი, რომ ჩემს „მერანს“ განსაკუთრებული რო-
ლი უნდა ეთამაშა ჩემს მომავალ ცხოვრებაში.

მე და ოთარი ერთად, მართალია გაჭირვე-
ბით, მაგრამ მაინც ვთავსდებოდით ჩემს „სამა-
კატკაზე“. ორიოდ წუთში უკვე დანიშნულების
ადგილას ვიყავით, კონსერვატორის უკანა
სახლის ეზოს ჭიშკართან. იქ ცხოვრობდა ჩვენს
კლასში ახლადგადმოსული ნუკრი შავგულიძე,
შვილი ყველა ჩვენგანისთვის სათაყვანებელი
მსახიობის გიორგი (ეორა) შავგულიძისა.

ოთარმა მხოლოდ ახალაა შემამზადა:

— ნუკრიმ „ახალგაზრდა გვარდია“ ჩამოაყა-
ლიბა, საიდუმლო ორგანიზაცია, რომელშიც
ახალ წევრებს ძალიან ძნელად იღებენ. შენი ში-
ლება არ უნდოდათ. ამბობდნენ ეგ სუსტი ჩანს,
ტყვედ რომ ჩავარდეს, ნამებას ვერ გაუძლებს
და ყველაფერს დაფქვავსო. მე დიდიხანს ვარ-
ნმუნე, რომ „სლაბაკი“ არა ხარ და ბოლოს და-
ვითანხმე. თანაც ისა თქვეს, რომ მაგას კარგი
„სამაკატკა“ აქვს და „სვიაზისტად“ გამოგვადა-
გებაო.

მე გული ამჩიუყდა. მივხვდი, ოთარი სადაც
იკარგებოდა ხოლმე და ვერ შეუბნებოდა, ვი-
ნიდან სამხედრო საიდუმლოებას ხომ ვერ

გამანდობდა. არა და საწყალს თურმე რამდენიმე
უწალიჩია, რომ მეც მიველეთ და აქაც ერთად
ვეყოფილიყავით.

ამ შემზადების შემდეგ რაღაც კიბეებზე
ვიძრომიალეთ და თავი ძველი სახლის უზარმა-
ზარ სხვენში ამოვყავით. იქ ზოგიერთი ჩვენი
კლასელი და ზოგიც ნუკრის მეზობელი ბიჭე-
ბი იყვნენ, ყველანი ამ ორგანიზაციის „ძველი“
წევრები.

ნუკრიმ კრება გახსნილად გამოაცხადა.
დღის წესრიგში ორი საკითხი იყო:

1. მოსალოდნელი ომის სამიშროება და ჩვე-
ნი ორგანიზაციის ამოცანები და

2. ახალი წევრების (ანუ ჩემი) მიღება.

პირველ საკითხთან დაკავშირებით ითქვა,
რომ განსაკუთრებით უნდა გაძლიერდეს უცხო
ქვეყნიდან შემოგზავნილ მშობნთა აღმოჩენა
და მათთვის კონსპირაციულად თვალყურის
დევნება, რათა თავიდან იქნეს აცილებული
ჩვენი სამშობლოს ოკუპაციის საფრთხე.

მე კარგად ვერ გავიგე მტერში ვინ იგულის-
ხმებოდა, კონკრეტულად რომელი ქვეყანა,
მაგრამ ხმამაღლა არ ვიკითხე, ვაი თუ გაბრაზ-
დნენ, ეგ როგორ არ იციო და აღარ მიმიღონ-
მეთქი. თანაც გუმბანი მივხვდი, რომ ეს უფრო
ომობანას ახალი ვარიანტი იყო, „ახალგაზრდა
გვარდიის“ სულისკვეთებით გამდიდრებულად
და ისევ დუმილი ვამჯობინე. ჩემთვის ხომ მთა-
ვარი ის იყო, სადაც ოთარი იყო, მეც იქ ვყოფი-
ლიყავი. ბოლოს ჩემი მიღების ჯერიც დადგა.

ოთარის რეკომენდაციით წარვდექი შტაბის
წინაშე. დამისვეს შეკითხვები, რომელთაგან
შემათვრესი იყო, გაუძლებდი თუ არა ნამებას.
მე სიგარეტს მოვუკიდე, კარგად გავაღვივი და
ხელის ზურგზე ცერისა და საჩვენებელი თითე-
ბის ძირას ჩავჭყლიტე. საშინლად ამეწვა, მაგ-
რამ სახეზე არ შევიმჩინე. ასეთ „გმირობებში“
ჩემთვის ნავარჯიშალი ვიყავი და მოთმენა არ
გამჭირვებია. ამან იმოქმედა. კაცად ჩამთვა-
ლეს და მიმიღეს. თანაც ჩემს საამაყო „სამაკატ-
კას“ დიდი ინტერესით ათვალეიერებდნენ.

სხდომის დასასრულს „სამხედრო საბჭოს
წევრებმა“ რამდენიმე წრე დარტყეს ჩემი სატ-
რანსპორტო-საკომუნიკაციო საშუალების შე-
მონშების მიზნით.

ასე გავხდი საიდუმლო ორგანიზაციის წევ-
რი ჩემს სიცოცხლემე პირველად და უკანას-
კნელად.

გოდერძი
ხოსბერი

შაშინახე, დაეაო მიწავ!

შენი სხეული ჩემ სხეულზე უფრო გამძლეა, ამიტომ ჩემს ძვლებს შენ გაბარებ სიკვდილის მერე.

როცა ჩემს თვალებს ცის ნათელი დაეკარგებათ,

როცა ჩამოვლენ ჩემ წილ საწუთროს,

როცა ჩემ მუხლებს შენზე დგომა არ შეეძლებათ,

როცა ჩავეკრები, სამძღორსიქით გადავხდები.

გაიხსენი, გაიხსენი ეგ საკინძე და მიმიღე, მიმიღე და შემიწახე, შენ ხომ დედასავით გულუხვი ხარ, დედაჩემის გულიც ხომ შენთან

არის, დედაჩემის მუხლებიც ხომ შენს უბეჭმანწყია. მეც მანდ მამყოფე, მაგრძნობინე მაგ გულის ფეთქვა.

გაიხსენი და მძივებვით ჩაიკრიფე მაგ უბეჭმში ჩემი ძოღმანი.

ვინ დამაყენა შენს ბეჭებზედ, ვინ მომცა სახე, ვინ გამიმაგრა ეს მუხლები, ძვალი ძვალზე ვინ შემომადგა.

ვინ მოახვია ჩემ ძვლებს ეს ხორცი.

ვის სამსხვერპლოზე ვანთივარ სულით.

რად ახვევია ჩემს არსებას ეს საწუთრო წილივით მღვრიე.

ეს ყოველივე რატომ ხდება, ან რაც არ ხდება, რატომ არ ხდება. სულს ვინ მინუნავს, ვისი გონით გონიერობს გონი.

ვისი ხელია, მინას რომ თხრის და თავისივე ძვლებს ასამარებს.

მე მესმის შენი იდუმალი ამოძახილი:

— გაჩუმდი! — რომ ამომძახი.

— ღმერთის ნებაა!

იყო ნება ღვთისა და არარისგან იქმნა რაობა.

იყო ნება ღვთისა და რაობა იქცა არარაობად.

შეეთვისა და განეთვისა:

ცეცხლი შაერს, შაერი წყალს, წყალი მინას...

დავიბადე!

აჰა, მოვედი ზენაარო, შენს საუფლოში:

— სად ვინა ხართ, გამოიხედეთ!

მე არავინ შემეხმინა და ვიდრე გონების თვალს აღმიხეულდი, ვტკბებოდი შენით.

ჩემი სხეული შენივე აღივსო და მეც ისევე დამემართა, როგორც უცხო ადგილზე მოხვედრილ დამშეულ მგზავრს ემართება-ხოლომე, რომ მოისვენებს, ხორცს რომ გაიძღვებს, მერედა ძიობს მისი სული გულუხვ მასპინძელს.

მე შენ გეტებდი.

გეტებდი მანამ, სანამ შენ თვითონ არ ჩამოსწვდი ჩემ გულ-გონებას:

— ყველაფერი ღვთის წილია და ყველაფერში ღმერთი სულდგმულობს.

შენც ხომ ღვთის წილი ხარ, დედამინავ!

შენი სხეული ჩემ სხეულზე უფრო გამძლეა, ამიტომ ჩემს ძვლებს შენ გაბარებ სიკვდილის მერე.

მე სანთელს ვგავარ, შენს ბეჭებზე ორი ფერის ტაბლაზე ვინჯი: დღისით და ღამით.

უფლის განგებით სავსე არის ორივე ტაბლა:

ღამე სიზმრებით, ხოლო დღისით სახიერი ცხადი ხილვებით.

ჩამოდგა ჩემი დღის ტაბლაზე ჩაქრობის ჟამი,

ღამის ტაბლაზე მოსალხენად მიდის უფალი.

მე ვიღვენთები და შემოქმედს წყვილადს ვუნათებ, რომ დღის ტაბლიდან სახიერი სიზმრეულში გადაიტანოს...

და სული ჩემი ჰგავს ქარბორბალას, ტრიალებს ჩემში და რაც მოაქვს, მიაქვს ისევე.

შენი სხეული ჩემს სხეულზე უფრო გამძლეა, ამიტომ ჩემ ძვლებს შენ გაბარებ სიკვდილის მერე.

როცა ჩემს თვალებს ცის ნათელი დაგეგარებდათ,

როცა ჩამოვლევ ჩემ წილ სანუთროს, როცა ჩემ მუხლებს შენზე დგომა არ შეეძლებათ,

როცა ჩაექრები, სამძღორს იქით რომ გადავხდები,

გაიხსენი, გაიხსენი ეგ საკინძე და მიმიღე მე.

მიმიღე და შემინახე, შენ ხომ დედასავით გულუხვი ხარ, დედაჩემის გულიც ხომ შენთან არის, დედაჩემის მუხლებიც ხომ შენს უბეში აწყვია. მეც მანდ მამყოფე, მაგრძნობინე მაგ გულის ფეთქვა...

გაიხსენი და მძივებივით ჩაიკრიფე მაგ უბეში ჩემი ძოღმანი. მე რომ ჩამომძახებენ.

— მიწა ხარ და მიწად იქეც!

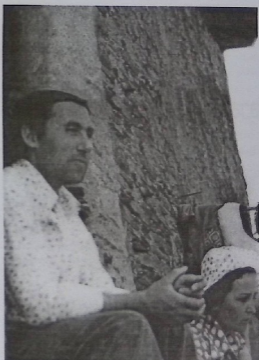
— მიწა ხარ და მიწად იქეც!

აი ეგ სიტყვები დაიჭირე, შიგ ჩემი ძვლები გამოხვიე და შემინახე, რომ არ დაგეკარგო. გამომალიქისთავე, რომ შემდეგ, როცა დაგჭირდე, ადვილად გამომხსნა.

შემინახე, დედაო მიწაე!

ზაზა ქინკლაძე და გოდერძი ჩოხელი. სოფ. ჩოხი 1980 წ. ზამთარი

გოდერძი ჩოხელი და ეთერ თათარაიძე, სოფელი დანო, თუშეთი 1980 წლის ივლისი.

„ნათელშის იანები!..“

კიდევ ერთი ვარსკვლავი მოსწყდა ქართული მწერლობის ცის კაბადონს, მაგრამ მინაზე კი არ დაემგა, არამედ ზეცაში აიჭრა მარადიული ნათებისათვის, რამეთუ „ცასწავალას“ ავტორი მიწის შვილი ხორციელად იყო, თორემ მისი სული სიცოცხლეშიც ცას სტუმრობდა ხშირად. განსაკუთრებით გუდამაყრის ხეობაზე დაფარუატივდა, მშობლიური ჩოხის თავზე შეყოვნდებოდა, მაღლა უფლასა და წასულ მთიელ წინაპრებს ესაუბრებოდა, დაბლა დედის საფლავს ათბობდა ცრემლით... მარადიული ხილვები ჰქონდა, ხილვები საზღაპრეთისა...

„ადამიანთა სევდის“ ავტორს ამქვეყნიური უადამიანურობა ადარდებდა — საქართველო სტკიოდა, სულეთთან მოსაუბრეს უსულოთა თარეში ანუხებდა მამულში...

ნერვოზი არა, ნერვთა შეთრთოლება ჰქონდა ყოველნამიერი...

იტანჯებოდა...

დაქრილი ხევისბერივით კენესოდა...

ქართული ანბანიოდა და სიტყვებით აგებდა ციხე-კოშკებს, თამარის ხიდებს, სულეთის კიდობნებს, ბედისწერის თეატრებს, გუდამაყრის მატარებლებს, უძლეველ მეომრებს ივერიის დასაცავად, ქართული სულის გადასარჩენად...

მიცვალებული გოდერძი როცა ვნახე, ვეამბორე შუბლზე და გამახსენდა მისი მოთხრობიდან: „მკვდარი იყო, მაგრამ არც მკვდარი ეთქმოდა, სახეზე სულ ბედნიერების აღმური ასლიოდა“...

ცოცხალი ბოლოს მე და ტარიელ ხარხელაურმა მოვინახულეთ. შამპანური გაგვისხნა, ხმელი პურისა და ყველის ნაჭერი მოიძია. გაიხარა... „დედის“ წიგნზე მელაპარაკა მაღლიერებით. მერე სამივემ დედისა და უკვდავების სადღეგრძელო შევესვით, სულეთში მყოფნი და აქ მყოფნი ერთად ვადღეგრძელებთ.

„ესლაც შენი მოთხრობა გამახსენდა ძმაო! „სულ-ხორცის გაყრა და დედის დალოცვა სულეთის ქვეყანაში მიმავალი შვილისა.“ კიდევ კარგი, დედაშენმა არ ნახა შენი სიკვდილი...“

„მოხუცმა ცრემლები მოიწმინდა. კარადიდან თავლის სანთელი ამოიღო და აანთო.

შვილმა დედას შეხედა.

დედამ კი ასე დაითხოვა შვილი:

— დამითხოვიხარ, ნულა შემომბირი, გამპორდი დედაშვილობით (ქალი სულეთის კაცებს მიუბრუნდა: წაიყვანეთ, ნუ დაგენანებათ, ოღონდ მშვიდობის გზებით ატარეთ).

ნადი დედაო, გაჰყევი, ნურცარა შევაშინებს, ნუმც დამიღონდები, მალედამც შეყერე-

ბი შენ სწორთ. უდებობით ნუ იტირებ. გაჰყევი შვილო, მაინც არ გწირავენ; მე დამითხოვიხარ, ჩამიბარებიხარ სულეთის კაცთათვის. გიყვარდა ყველაი, მაგრამ ეხლა უნდა გასწიო. თუ რამეში შესცდი: ხელით, ენით, თვალით, სუ ყველაფერიმც გეპატიოს, ცოდედა ნუ გადაგხდების.

ნადი, ჯვარი გენეროს. ალაღიმც არის შენ-ზეჩემიამაგი. მე დამითხოვიხარ, უნდა გავიყაროთ დედა-შვილობით; სულეთის ღმერთიმც ჩაგებარებს, ისიმც დაგაყენებს ნათელს. მშვიდობით, ჯვარი გენეროს, ნათელშიმც იქნები!“

შენ, ჩემზე ბედნიერი ხარ გოდერძი! მიეხალე დედას სულეთში!

სამთავროს მონასტრის დედეების თავლის სანთელი და ლოცვა-ცრემლი არ მოგაკლდება!

ნათელშიმც იქნები!

ვაჟა ოთარაშვილი

(გოდერძი ჩოხელს)

ჩემს ფიქრებს თეთრი ფერი ერევა, ფერი, რომელსაც ნიადაგ ვლოკდი, თავი მოიკლა?! სისულელეა! —

ვერც ეს გზა აგყრის პოეტის ბორკილს. არა!

არ არი არც ეს გზა სრული, ქარებსაც ბევრჯერ ვეწე, ვესალმე... არის სიკვდილი და არის სული — მაგრამ არსებობს სხვა გზაც — მესამე...

იქ უნდა დადგე, სადაც მზეების უზარმაზარი ლანდი დაირხა, არა?! —

მონა ხარ საშინელების, თავს რალად იკლავ, ისეც მკვდარი ხარ. ძმაო, მოგბლავი, ძმაო, მოგკივი, შენს ბებერ სისხლში ჟრჟოლვად გავივლი, სიცოცხლე მითხარ, თორემ სიკვდილი წარმოუდგენლად არის ადვილი.

ტარიელ ხარხელაური

აღდგომის ტაძარი. მაცხოვრის საფლავთან, 1981 წელი

ქრისტეშობის 2000 წლისთავი, ღვთისმშობლის საფლავთან

ყურადღება!

ჟურნალ „ლიტერატურა და ხელოვნების“ გამოწერა შეიძლება:
სს „მაცნეს“ პუნქტებში, გამსახურდიას №42; ტელ: 37-61-53,
შპს „ინფო 2007“ გ. ცაბაძის №6; ტელ: 34-11-40 და „საქპრესა“ ტელ: 51-60-04

3 თვით 9ლ; 6 თვით 18ლ.

კომპიუტერული უზრუნველყოფა:

თამარ ქიტუაშვილი

ვევა ქუთათელაძე

რედაქციის მისამართი:

ნუცუბიძის III მკრ. შესახვევი; მხატვრის ქ. №4

ტელ: (+995 32) 32 73 62; 31 70 47; (+995 99) 25 60 14.

E-mail: vajao@mail.ru

Web: www.litandart.com.ge

ჟურნალი დაიბეჭდა შპს „ეროვნული მწერლობის“ სტამბაში

დავით მეფესალმუნე

ჩვენთან არს ღმერთი

ძველი დღეუთი

წმ. სამების ხატი

